

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

THE DHAMMAADHIPPATEYYA DEVELOPMENT OF GOVERNANCE IN THE CONTEXT OF A NEW THAI SOCIETY

PHRAKHRUSOPHONTHAMMACHOT (SAMPAN SIRIROTEBORIRUK)

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษฎา ผาทอง**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษฎา ผาทอง)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. วัลลภ รัฐฉัตรานนท์)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรพล พรมกุล)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal
Student's Name	:	PhrakhruSophontumchot Chotiwaro (Siriroteboriruk)
Degree Sought	:	Doctor of Political Science
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Asst. Prof. Dr. Ketsada Phathong

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Asst. Prof.)

Dissertation Committee :

Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Winit Pharcharuen)

Member (Advisor) .....
(Asst. Prof. Dr. Ketsada Phathong)

Member .....
(Assoc. Prof. Dr. Wanlop Rathachatranon)

Member .....
(Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaprom)

Member .....
(Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์ : ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่
ชื่อนักศึกษา : พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)
ชื่อปริญญา : รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ปีพุทธศักราช : 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 รูป/คน ใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า แล้วนำเสนอเชิงพรรณาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชน 2) พุทธองค์การทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ 4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชน 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน

2. ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ต้องอาศัยบุคคลที่ต้องพยายามศึกษาแนวคิดตลอดถึงพยายามนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตลอดถึงสถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบันภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครองในปัจจุบันและอนาคต

3. แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ คือ 1) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย 2) หลักในการปกครองประเทศ

3) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ 4) การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย 5) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย 6) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม 7) การเป็นมรดกของชาติ 8) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ 9) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม 10) ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก

คำสำคัญ: ธรรมาธิปไตย, การพัฒนาการปกครอง, สังคมไทยวิถีใหม่

ABSTRACT

Dissertation Topic : The Dhammaadhippateyya Development of Governance In the Context of a New Thai Society

Student's Name : Phrakhrusophonthammachot (Sampan Siriroteboriruk)

Degree Sought : Docter of Political Science

Anno Domini : 2023

Advisor : Asst.Prof.Dr.Ketsada Phathong

The research has the following objectives: 1) to study the principles of Dhammathipatai as one of the main teachings in Buddhism, 2) to study the principles of Dhammathipatai and the development of government in the context of the new Thai society, and 3) to propose guidelines for promoting the application of the principles of Dhammathipatai. It is qualitative research using document study and related research. In-depth interview from 30 key informant and focus group discussions by 13 qualified experts. Use content analysis techniques to add content and check the accuracy and completeness of the data using triangulation techniques. The present it descriptively.

The research results were found as follows:

1. The Buddha followed the principles of Dhammathipatya. In terms of the administration of the 4 Buddhist companies, in summary, there are 9 principles, including: 1) Peace principles: His Majesty has goals which are ideals and strategies. that aims to seize the welfare and well-being of the people to have a good life and have peace. 2) The Buddhist Organization lays down the principles of work management. It requires working together with the same goal. To solve problems or create understanding among monks 3) Buddhist planning by adhering to the principles of the Four Noble Truths. 4) Buddhist expertise " Ettakka" 5) Buddhist conflict management It is an administration that helps reduce conflicts. 6) Buddha Service: His Majesty has laid down principles for providing services to the people. 7) Buddhist ethics of governance He ruled the Sangha with righteousness. Examine the practices of the

Sangha together, 8) Buddha sappaya, living according to the environment, and 9) achieving Buddhist results. The goal of becoming a Buddhist is happiness, peace, and nirvana.

2. Dhammacracy and governance development in the context of the new Thai society That requires a person to try to study the concept as well as try to apply the principles of Dhammathipatya in Thai society that is continuously developing. This is to promote awareness of democratic politics as well as the current political and administrative situation under the democratic governance structure. Dhammathipathai is a governance approach that emphasizes the principles of justice. Holding Dhamma as the main principle in governing in the present and in the future

3. Guidelines for promoting the application of the principles of Dhammathipatya in the development of government in the context of the new Thai society, namely 1) principles in the way of life of Thai people 2) principles in governing the country 3) being the center of the mind 4) being the source of Thai culture 5) being the main institution of Thai society (6) being the foundation of culture 7) being a national heritage 8) being a national identity 9) being a position that helps create civilization 10) Status that helps create peace in the world.

Keywords: Dhammathipatai, Governance Development, New Thai society

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.เกษฎา ผาทอง อาจารย์ที่ปรึกษา รศ.ดร.สุกิจ ชัยมุสิก ผศ.ดร.สมภพ ระงับทุกข์ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ตลอดถึงอาจารย์ประจำหลักสูตร ได้กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะการศึกษาค้นคว้าและทำวิจัยมาตั้งแต่ต้น

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ ประธานสอบดุษฎีนิพนธ์ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รศ.ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ ผศ.ดร.สุรพล พรมกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย คือ พระเมษาวินัยรส, รศ.ดร. รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร. ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล ดร.สาลินี รักกตัญญู และทุกท่าน ที่ได้ช่วยให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงให้ดุษฎีนิพนธ์มีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง

ขอบคุณท่านผู้เป็นเจ้าของตำราและผู้จัดทำเว็บไซต์ทุกท่านที่ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณท่านผู้มีอุปการคุณที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ปัจจัย 4 เพื่อใช้ในการศึกษาและอำนวยความสะดวกในการเดินทาง และเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล เจ้าหน้าที่ประจำห้องสมุดทุกแห่งที่ผู้วิจัยเข้าไปใช้บริการ ได้แก่ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้วยความเมตตาปราณีจากทุกๆ ท่านที่กล่าวมานี้ ตลอดถึงท่านที่ไม่ได้ระบุนามไว้ในที่นี้ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือ จึงทำให้ดุษฎีนิพนธ์นี้ สำเร็จลงด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระครูประพัฒน์เขมคุณ เจ้าอาวาสวัดดวงแข พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ที่ได้เป็นกำลังใจทำให้ดุษฎีนิพนธ์นี้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ ความดีใดๆ อันจะพึงมีจากดุษฎีนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ๆ น้องๆ รวมทั้งคณะญาติโยม ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะออกนามได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังสนับสนุนและผู้ถวายข้าวทุกทัพพีตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะมาตลอด

พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)

2 เมษายน 2567

สารบัญ

		หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		**จ**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		**ช**
กิตติกรรมประกาศ		**ฌ**
สารบัญ		**ญ**
สารบัญภาพ		**ฏ**
บทที่		
1	**บทนำ**	**1**
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
	1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**6**
	2.1 ธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา	6
	2.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง	16
	2.3 แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนา	25
	2.4 การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา	37
	2.5 บริบทสังคมไทยวิถีใหม่	47
	2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
	2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	64
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	**66**
	3.1 แหล่งข้อมูล	66
	3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
4	**ผลการวิเคราะห์ข้อมูล**	**68**
	4.1 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา	68
	4.2 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่	69

4.3 ผลแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ 186
4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย..... 187
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนแนะ..... 192
5.1 สรุปผลการวิจัย..... 192
5.2 อภิปรายผลการวิจัย..... 193
5.3 ข้อเสนอแนะ..... 195
บรรณานุกรม..... 197
ภาคผนวก..... 200
ภาคผนวก ก รายนามผู้ตรวจเครื่องมือการวิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์..... 201
ภาคผนวก ข เครื่องมือการวิจัย..... 220
ภาคผนวก ค กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก..... 226
ภาคผนวก ง ประมวลภาพถ่ายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก..... 257
ภาคผนวก จ รายนามการสนทนากลุ่มเฉพาะ..... 288
ประวัติผู้วิจัย..... 304

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 กรอบแนวคิดที่ใช้การวิจัย	65
4.1 แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่	187

บทที่ 1
บทนำ

ธรรมาธิปไตยเป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท คือ หลักการว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานการบริหารทุกระดับ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแต่สอนเหล่าสาวกเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยอย่างเดียวเท่านั้น พระองค์ทรงปฏิบัติอยู่ในหลักธรรมาธิปไตยด้วย หลักธรรมาธิปไตยนี้จึงสำคัญสำหรับการบริหารงาน ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การที่จะพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมยุคไทยวิถีใหม่ที่เรียกว่า “ยุคไทยแลนด์ 4.0” นั้น จำต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย พัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะต้องกำหนดโครงสร้างทางการเมือง การปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการ ประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน รวมทั้งต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ วัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึง แบบแผนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์กรการเมืองซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอม ความรู้ความเข้าในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะ “ธรรมาธิปไตย”

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีการกำหนดกลไกสถาบันทางการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ให้มีดุลยภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่น สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสุจริตเที่ยงธรรม (อนุรักษ์ นิยมเวช, 2554, หน้า 8) ธรรมาธิปไตยเป็นหลักที่พระพุทธเจ้า ทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท คือหลักการว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานการบริหารทุกระดับ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแต่สอนเหล่าสาวก เกี่ยวกับธรรมาธิปไตย อย่างเดียวเท่านั้น พระองค์ทรงปฏิบัติอยู่ในหลักธรรมาธิปไตยด้วย หลักธรรมาธิปไตยนี้จึงสำคัญสำหรับการบริหารงาน ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (กัลยกร สังขชาติ, 2563, หน้า 10) ธรรมาธิปไตยจึงมีความสำคัญ ทั้งในแง่ของความเป็นหลักธรรม ในแง่ของการถือปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติทั้งยังสอนเหล่าสาวกให้ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในการถือปฏิบัตินี้ไม่จำกัดว่าผู้ถือปฏิบัติจะอยู่ในระดับใด เป็นใครมาจากไหน หากสนใจใฝ่ธรรมแล้วสามารถปฏิบัติได้ ดังจะเห็นได้จากการที่พระราชา

ผู้ทรงธรรมในสมัยพุทธกาล ทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตยในการปกครองประเทศ พุทธศาสนิกชนพุทธบริษัทปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ทรงมีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสงบสันติ 2) พุทธองค์การ ทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวนการวางแผนที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ 4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชนที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 และมีสังคหวัตถุ 4 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม ตรวจสอบวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์ร่วมกัน 8) พุทธสัปปายะ ทรงดำรงตนตามสมควรภูมิประเทศ และ 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมีเพิ่มมากขึ้น หลังการรัฐประหารครั้งที่ 13 ที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เพราะปัจจุบันการเข้าถึงสื่อข้อมูลข่าวสาร มีความก้าวกระโดดซึ่งแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมาก และมีเรื่องของเทคโนโลยีที่ทำให้คนชนชั้นกรรมาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์ได้มากขึ้น (กัลยกร สังขชาติ, 2563) ซึ่งความตื่นตัวทางวัฒนธรรมประชาธิปไตยในประเทศไทย เห็นได้ชัดจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีต อาทิเช่น การต่อสู้ของขบวนการนักเรียนนักศึกษา ที่เรียกร้องประชาธิปไตยคืนกลับมาจากการปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลในขณะนั้น ขบวนการต่อสู้ของนักเรียนนักศึกษาเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวของคนรุ่นใหม่ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยโดยภาคส่วนที่แสดงออกได้อย่างชัดเจนในขณะนั้นคือ ภาคส่วนของของนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนที่ปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อ ที่มีต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ดังนั้น เมื่อเห็นว่า สิ่งที่เป็นอยู่ในขณะนั้นกำลังดำเนินไปในทิศทางตรงกันข้ามกับสิ่งที่ควรจะเป็นจึงนำมาสู่ขบวนการเรียกร้องให้เกิดความชอบธรรมในสังคมประชาธิปไตย โดยคนรุ่นใหม่และกลายเป็นเรื่องราวในอดีตที่ยังคงอยู่ในความทรงจำของคนในปัจจุบันและเหตุการณ์ดังกล่าว ยังถือว่าเป็นสัญญาณที่ดีที่สามารถสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยเปิดรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบันเห็นได้ ว่าสมาชิกใน สังคมหันมาตื่นตัวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยมากขึ้น อาทิ การเข้ามามีส่วนร่วมในเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สมาชิกในสังคมทุกคน พึ่งมีรวมไปถึงสมาชิกในสังคมกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้นอาจจะมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือสวนทางกันขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทาง

สังคมประกอบด้วยสถาบันครอบครัว ซึ่งถือเป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหลอมให้บุคคล เกิดอุปนิสัย ความเชื่อ หรือแนวคิดในสิ่งต่างๆ ที่สามารถมีผลต่อไปได้ในอนาคต โดยผ่านการอบรมสั่งสอนมาจาก พ่อ แม่หรือเครือญาติต่อมาเมื่อสมาชิกในสังคม เข้าสู่วัยที่ต้องเข้ารับการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษาที่ สามารถปลูกฝังความรู้ เปิดโลกทัศน์ในอีกมุมมองหนึ่งให้กับบุคคล โดยจะเห็นได้ชัดว่าหากบุคคลที่มี การศึกษาสูงขึ้นการตื่นตัวหรือความตระหนักในด้านใดด้านหนึ่งจะสูงขึ้นตามไปด้วย หรือแม้แต่ในกลุ่ม เพื่อนก็ส่งผลต่อความตื่นตัวเช่นเดียวกัน หากเราอยู่ในสังคมเพื่อนแบบใด มักมีแนวโน้มที่จะโน้มเอียง ไปในทิศทางเช่นนั้น รวมถึงในภาคส่วนของสถาบันสื่อสารมวลชนก็มีผลต่อความตื่นตัวเช่นเดียวกัน การนำเสนอข่าวของสื่อจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และสื่อเป็นหนึ่งในช่องทางที่ก่อให้เกิดความ ตื่นตัวอย่างเห็นได้ชัด (กัลยกร สังขชาติ, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการ ปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา ในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ รวมถึงกระบวนการพัฒนาและรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยใน บริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งใน พระพุทธศาสนา

1.2.2 เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการ ปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” มี รายละเอียดของขอบเขตการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่ง ขอบเขตดังต่อไปนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ วิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับ ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ โดยยึดหลักการศึกษาวิเคราะห์ เกี่ยวกับหลัก “ธรรมาธิปไตย” ในพระพุทธศาสนาในแง่มุมต่างๆ ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์หาคำตอบจาก

หลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารวิชาการอื่นๆ ทีเกี่ยวข้อง โดยอาศัยกรอบแนวคิดของรัฐศาสตร์ เพื่อความชัดเจนในการวิจัยและเพื่อความเป็นไปได้ในการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ต่อไป

1.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน (In-depth Interview) 30 รูป/คน และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 13 รูป/คน รวมทั้งหมด 43 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงที่มีคุณสมบัติตรงกับประเด็นที่ศึกษา

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ.2566 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2567

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” ผู้วิจัยได้ให้คำนิบามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ลักษณะธรรมาธิปไตย หมายถึง ลักษณะหรือระบบในการปกครองประชาชนในสังคมจะมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1) อัตตาธิปไตย หมายถึง การปรารภความคิดของตนเองที่เป็นใหญ่ในการตัดสินใจเพื่อการทำงานแก่ผู้อื่นโดยไม่ต้องอาศัยที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการใดๆ หากเห็นว่ามีประโยชน์ต่อผู้อื่นก็จะรับดำเนินการโดยทันที

2) โลกาธิปไตย หมายถึง การปรารภการทำงานภายใต้สถานการณ์ที่เลวร้ายต่อชุมชนและสังคมพร้อมที่เข้าไปจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข และ

3) ธรรมาธิปไตย หมายถึง การปรารภที่จะยึดถือหลักการที่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุผล ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรมยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วมและไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมและไม่เป็นธรรม

1.4.2 การพัฒนาการปกครอง หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางการปกครองและกิจกรรมทางการปกครองที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางการปกครองที่ปรารถนา นอกจากนี้การพัฒนาทางการปกครองยังหมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองให้ทันสมัย การพัฒนาระบบการปกครอง ระบบบริหาร ระบบเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการปกครองของประชาชน

1.4.3 สังคมไทยวิถีใหม่ หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตมิติใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คน ในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้ทราบหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา

1.5.2 ทำให้ทราบหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

1.5.2 ทำให้ทราบแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

1.5.3 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ได้

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 ธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

2.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง

2.3 แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนา

2.4 การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา

2.5 บริบทสังคมไทยวิถีใหม่

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา

ธรรมาธิปไตยในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ “ธรรมาธิปไตย” ในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา จากหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาในพระพุทธศาสนามีพระธรรมคำสอนหลายหัวข้อด้วยกันที่มีการนำมาอธิบายเพื่อให้มีการนำไปประพฤติปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ตลอดถึงด้านการเมืองการปกครองด้วย และในบรรดาพระธรรมคำสอนเหล่านั้น “ธรรมาธิปไตย” ก็เป็นพระธรรมคำสอนประการหนึ่งที่มักจะมีการนำไปอธิบายให้เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครองอยู่เสมอๆ ไม่ว่าสังคมนั้น จะมีระบอบการเมืองการปกครองแบบใดก็ตาม ดังนั้น การศึกษาหาความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” จะช่วยให้เรามีความเข้าใจในความหมายและแนวคิดที่แท้จริงของ “ธรรมาธิปไตย” ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย”

คำว่า “ธรรมาธิปไตย” หรือ “ธัมมาธิปไตย” มีผู้รู้และนักวิชาการให้นิยามความหมายคำจำกัดความไว้ทั้งเหมือนกันและแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความ คำว่า“ธรรมาธิปไตย” ไว้ว่า “การถือธรรมเป็นใหญ่, การถือความถูกต้องเป็นหลัก” (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 555)

พุทธทาสภิกขุ (พ.ศ.2449-2536) หรือพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินฺทปัญโญ) ได้กล่าวถึงธรรมาธิปไตยไว้โดยมุ่งถึงความถูกต้องของธรรมชาติว่า “ธรรมาธิปไตย เอาความถูกต้องของธรรมชาติเป็นใหญ่” หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติว่า “ธรรมาธิปไตยตามหลักของพุทธศาสนา ซึ่งเอาธรรมหรือพระธรรมเป็นหลัก เอาความจริงความถูกต้องตามธรรมคือตามกฎเกณฑ์อันลึกซึ้งของธรรมชาติเป็นหลักซึ่งเราเรียกได้อย่างหนึ่งว่าพระเจ้า” หรือมุ่งถึงความดีว่า “สำหรับคำว่า ธรรมาธิปไตย นี้มันเล็งถึงความดีความงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้นๆ ว่าความดีก็แล้วกัน” (พุทธทาสภิกขุ, 2531, หน้า 177)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) หรือสมณศักดิ์ ปัจจุบัน คือ พระพรหมคุณาภรณ์ ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมว่า “ความมีธรรมเป็นใหญ่, ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปรารภความถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, หน้า 128)

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้ในหนังสือคำวัด: พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ว่า “ธรรมาธิปไตย หมายถึงการยึดถือหลักการหลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณในการบริหารจัดการต่าง ๆคือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ทีไม่ถูกธรรมไม่เป็นธรรม” (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548, หน้า 376)

พระเทพดิลกหรือสมณศักดิ์ปัจจุบัน คือ พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้หนังสือพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญว่า “การถือธรรมเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญแก่ธรรม หากเป็นการบริหาร ก็เป็นการบริหารโดยการใช้ธรรมเป็นมาตรวัดความถูกความผิดของใครอะไรก็ตาม นำเอาธรรมะมาเป็นมาตรวัดต้องยุติด้วยธรรม เป็นธรรมเที่ยงธรรม ผู้ปกครอง ผู้บริหารจะต้องทรงธรรม มีธรรม” (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2550, หน้า 58)

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต) หรือสมณศักดิ์ปัจจุบัน คือ พระราชปัญญาเมธี ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้ในหนังสือพุทธศาสตร์ร่วมสมัย 1 ว่า “การยึดธรรมหรือความถูกต้องชอบธรรม ความยุติธรรม ความเหมาะความควรเป็นใหญ่ก็จัดเป็น “ธัมมาธิปไตย” ซึงก็อาจเรียกว่า “หลักการ” ก็คงพอได้” (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต), 2547, หน้า 44)

นอกจากนี้ พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี หรือ ว. วชิรเมธี ได้อธิบายความหมายของธรรมาธิปไตยไว้ว่า “ธรรมาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงามและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าเราเอาหลักธรรมาธิปไตยนี้มาเป็นหลักในการตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะกลายเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย”หรือประชาธิปไตยในครรลองของธรรมะ” (ว.วชิรเมธี, 2551, หน้า 86)

จากคำอธิบายหรือการนิยามให้คำจำกัดความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ของผู้รู้และนักวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รู้และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาดังที่นำมาแสดงในเบื้องต้น เราจะเห็นได้ว่ามีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่โดยสาระหลักแล้วส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่ธรรมะ และการอธิบายความหมายของคำว่า “ธรรมะ” ก็ขึ้น อยู่กับการตีความของแต่ละบุคคลว่าจะให้มีความหมายครอบคลุมไปถึงเรื่องใดบ้าง เช่น หลักการ หลักเกณฑ์ กฎกติกา ความจริง และความดีงาม แต่โดยภาพรวมที่กล่าวถึงกันได้แก่เรื่องความถูกต้อง และยังมีการอธิบายความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไปในแนวทางการประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครองด้วย เช่น การกล่าวถึงการบริหารที่เป็นธรรม การตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หรือการกล่าวถึงเรืองการคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่

นอกจากนี้ เราจะเห็นได้ว่า “ธรรมาธิปไตย” นี้ก็เป็นคำที่ใช้กันอย่างคุ้นเคยในสังคมไทย เนื่องจากเป็นสังคมที่มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามาอย่างยาวนาน ทำให้มีการถ่ายทอดแนวคิดหรือหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาสู่สังคมไทยอยู่เป็นระยะๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงของพุทธศาสนิกชนและนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้ว่า แม้ว่าคำว่า “ธรรมาธิปไตย” จะเป็นคำเฉพาะในทางพระพุทธศาสนา แต่ก็ได้รับการบรรจุและนิยามความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานด้วยดังที่ยกมาอธิบายไว้แล้วในเบื้องต้น เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในคำว่า “ธรรมาธิปไตย” จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาคำอธิบายความหมายของคำนี้ จากหลักฐานต่างๆ ทีปรากฏในคัมภีร์สำคัญๆ ในพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎกและอรรถกถาต่อไป

2.1.2 ธรรมาธิปไตยในพระไตรปิฎกและอรรถกถา

ในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นแหล่งบันทึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้กล่าวถึงคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้หลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่กล่าวไว้อย่างชัดเจนก็คือในอาธิปเตยยสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต, จักกวัตติสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต และธัมมราชาสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ดังนี้

ในอาธิปเตยยสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ได้กล่าวถึงอธิปไตย 3 ประการในพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจน โดยการแบ่งอธิปไตยออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) จะเห็นได้ว่านอกจากธรรมาธิปไตยแล้วยังมีอธิปไตยอีก 2 ประการ ได้แก่ อัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตยด้วย และหลักธรรมคำสอนทว่าด้วยอธิปไตยทั้ง 3 ประการนี้ก็ถูกนำมาถ่ายทอดสู่สังคมไทยในแง่มุมต่างๆ ทำให้เป็นคำที่สังคมไทยคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้นจะได้นำอธิปไตยทั้ง 3 ประการมาอธิบายตามรายละเอียดต่างๆ ดังที่อธิบายไว้ในอาธิปเตยยสูตร ดังนี้

(1) อธิปไตยประการแรก คือ “อัตตาธิปไตย” ซึงเขียนอย่างภาษาบาลีว่า“อตฺตาธิปเตยฺย”

คำนี้แยกออกเป็นคำว่า “อตฺตา” กับคำว่า “อาธิปเตยฺย” แต่มาเขียนแบบภาษาไทยว่า “อัตตาธิปไตย” ในอาธิปเตยยสูตรได้อธิบายคำๆ นี้ไว้ว่า อัตตาธิปไตยเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่งเราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ จะพึงปรากฏ การที่เราละกามเช่นใดแล้วจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เราพึงแสวงหากามเช่นนั้นหรือกามที่เลวกว่านั้น นั่นไม่สมควรแก่เราเลย” ภิกษุนั้น ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมทีมีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อัตตาธิปไตย องฺ.ติก. (ไทย) 20/40/201-202.

กล่าวโดยสรุปจากคำอธิบายในอาธิปเตยยสูตร อัตตาธิปไตยเป็นเรื่องของการให้ความสำคัญแก่ความคิดของตนเองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิงใด ๆทั้งฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม เพราะตนเองมีความคิดอย่างนี้ จึงตัดสินใจกระทำอย่างนี้ เพราะฉะนั้น อัตตาธิปไตยจึงเป็นการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้น จากการปรารภตนเองเป็นจุดเรมต้น โดยเอาผลดีหรือร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นที่ตั้ง หรือเป็นสิ่งจูงใจในการตัดสินใจเพื่อทำความดี หรือโดยการคิดพิจารณาใคร่ครวญด้วยตนเองแล้ว จึงตัดสินใจเพื่อชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายต่าง ๆ แต่ในที่นี้พระพุทธองค์ตรัสสอนพระภิกษุให้ชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีโดยให้ละทิ้ง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ดีแล้วให้มีพฤติกรรมที่ดี คือ การละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ และรักษาตนให้บริสุทธิ์

(2) อธิปไตยประการที่สองคือ “โลกาธิปไตย” ซึ่งเขียนอย่างภาษาบาลีว่า “โลกาธิปเตยฺย” แยกออกเป็น 2 คำคือ “โลก” กับ “อาธิปเตยฺย” แต่มาเขียนแบบภาษาไทยว่า“โลกาธิปไตย” ซึ่ง ในอาธิปเตยยสูตรได้อธิบายคำๆ นี้ ไว้ว่าโลกาธิปไตย เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมี องฺ.ติก. (ไทย) 20/40/201-202. หรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส ครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ ก็เราบวชแล้วอย่างนี้ไม่พึงคิดเรื่องกาม เรื่องปองร้าย เรื่องเบียดเบียน โลกสันนิวาส (การอยู่ร่วมกันของสัตว์โลก) นี้ใหญ่ ก็ในโลกสันนิวาสใหญ่มีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์ มีตาทิพย์ รู้จิตของบุคคล อันสมณพราหมณ์เหล่านั้น มองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ใกล้ก็ไม่

ปรากฏ รู้จิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของตน) สมณพราหมณ์แม้เหล่านั้น พึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธา เขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ แม้เทวดาผู้มีฤทธิ์ มีตาทิพย์ รู้จิตของบุคคลอื่นก็มีอยู่ เทวดาเหล่านั้นย่อมปรากฏจากที่ไกลบ้าง เข้ามาใกล้แล้วกลับมองไม่เห็นบ้าง ย่อมรู้จิตด้วยจิตบ้าง” เทวดาแม้เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธาเขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่” ภิกษุนั้น ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตังมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตังมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำโลกเท่านั้น ให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า โลกาธิปไตย (องฺ.ติก. (ไทย) 20/40/202-203.)

สำหรับคำอธิบายอธิปไตยประการที่สองคือโลกาธิปไตยนี้ สรุปได้ว่า เพราะเกรงว่าบุคคลอัน (โลก) รู้ว่าตนเองกำลังคิดกำลังทำอะไรอยู่ จึงปรารภถึงบุคคลอื่น (โลก) ซงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของตนเองเป็นจุดเริมต้นหรือเป็นสิ่งจูงใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดๆ ทั้งฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม และเพื่อให้บุคคลอื่น (โลก) นั้นได้รับรู้หรือเห็นการกระทำของตนเอง หรือรู้จักตนเองว่าเป็นผู้กระทำหรือไม่กระทำสิงใดๆ ทั้ง ฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม เพราะฉะนั้น โลกาธิปไตยจึงเป็นการตัดสินใจที่มีสาเหตุมาจากบุคคลอื่น (โลก) รู้ว่าตนกำลังคิดหรือกำลังทำอะไรอยู่ และความต้องการให้บุคคลอื่น (โลก) ได้รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่นั้นเองเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายต่างๆ แต่ในที่นี้พระพุทธองค์ตรัสสอนภิกษุเพื่อให้ชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดี โดยให้ละทิ้งพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดี แล้วให้มีพฤติกรรมที่ดีคือการละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ และรักษาตนให้บริสุทธิ์

(3) อธิปไตยประการที่สามคือ “ธรรมาธิปไตย” ซึงเขียนอย่างภาษาบาลีว่า “ธมฺมาธิปเตยฺย” แยกออกเป็น 2 คำคือ “ธมฺม” กับ “อาธิปเตยฺย” แต่มาเขียนแบบภาษาไทยว่า “ธรรมาธิปไตย” หรือ “ธัมมาธิปไตย” ซึ่ง ในอาธิปเตยยสูตรได้อธิบายคำๆ นี้ไว้ว่า

ธัมมาธิปไตย เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนต้นไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้น อนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาในตน อันวิญูชนพึงรู้เฉพาะตน ก็เพื่อนพรหมจารีผู้รู้เห็นอยู่ มีอยู่ การที่เราบวชในธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้วอย่างนี้พึงเกียจคร้านประมาทอยู่นั้น ไม่สมควรแก่เราเลย” ภิกษุนั้นย่อม

เห็นประจักษ์ว่า“ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่น แล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอยกธรรมเท่านั้นให้เป็นใหญ่ละอกุศล บำเพ็ญกุศลละกรรมที่มีโทษบำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ ภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่าธัมมาธิปไตย (องฺ.ติก.อ. (บาลี) 2/40/146.)

คำว่า “ธรรม” ที่อาธิปเตยยสูตรได้กล่าวไว้ก็คือ “พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาในตนอันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน” จากความหมายของคำว่า “ธรรม” ที่อธิบายไว้นี้ คือการปรารภธรรมให้เป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นแรงจูงใจให้พระภิกษุนำเอาวิธีการต่างๆ ที่ทรงแนะนำไว้แล้วนั้น ไปประพฤติปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจะได้รับผลหรือบรรลุเป้าหมายตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ในแง่นี้ดูเหมือนว่า “ธรรม” จะมีความหมายที่กว้างขวาง เนื่องจากพระธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้นั้นมีมากมาย อย่างไรก็ตาม คำว่า “ธรรม” ในคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ในอาธิปเตยยสูตรนันในอรรถกถาก็ได้อธิบายจำกัดวงแคบเข้ามาเพื่อความชัดเจนไว้ว่าหมายถึงโลกุตรธรรม 9 ได้แก่ มรรค 4 (คือโสดาปัตติมรรค สกิทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตมรรค) ผล 4 (คือ โสดาปัตติผล สกิทาคามิผล อนาคามิผล และอรหัตผล) และนิพพาน 1 ซึ่งเป็นเป้าหมายและผลของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนานั้นเอง ซึ่งธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลยินดีหันมาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เพื่อจะได้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

อธิปไตยทั้ง 3 ประการคืออัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และธรรมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) เมื่อดูจากบริบทแวดล้อมในอาธิปเตยยสูตรแล้ว การที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงอธิปไตยทั้ง 3 ไว้นั้น ไม่ได้แสดงนัยที่สื่อไปในทางการเมืองการปกครองแต่ประการใด ซึ่ง คำว่า “อธิปไตย” ตามนัยอาธิปเตยยสูตรนั้น ศาสตราจารย์พิเศษอดิศักดิ์ ทองบุญ อธิบายไว้ว่าหมายถึง อำนาจของจิตหรือความคิดที่ถือเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นใหญ่หรือเป็นเหตุเพื่อละชั่วทำดี ทำใจให้บริสุทธิ์ กล่าวคือ เป็นหลักการครองตนเพื่อบังคับให้ปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาตนไปในทางที่ดีขึ้น ตั้งแต่ขันโลกิยะ จนถึงโลกุตระ คือมรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1 ที่เรียกว่าโลกุตรธรรม 9 แม้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องอำนาจ แต่คำว่า “อำนาจ” ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่สามารถจูงใจให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เท่านั้น (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2553, หน้า 139)

จากความหมายของคำว่า “อธิปไตย” ในบริบทของการประพฤติปฏิบัติธรรมตามนัยอาธิปเตยยสูตรนั้น เราจะเห็นได้ว่า แต่ละบุคคลจะประพฤติปฏิบัติธรรมเนื่องมาจากสาเหตุที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ บุคคลบางคนประพฤติปฏิบัติธรรม ก็เพราะตนเองมีความทุกข์ ถูกชาติชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ จึงเริ่มต้นประพฤติปฏิบัติธรรม จึงเป็นอัตตาธิปไตยคือปรารภตนเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งสูงจูงใจ บุคคลบางคนประพฤติปฏิบัติธรรม ก็เพราะว่ามีบุคคลอื่นกำลังเฝ้ามองการประพฤติปฏิบัติของตนเองอยู่ จึงเริมต้นประพฤติปฏิบัติธรรม จึงเป็นโลกาธิปไตยคือ

ปรารภบุคคลอื่นเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิงจูงใจ และบุคคลบางคนประพฤติปฏิบัติธรรม เนื่องจากเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์มีคุณค่าและผู้ทีปฏิบัติตามเท่านั้นจึงจะสามารถสัมผัสถึงคุณค่านั้นได้ จึงเริมต้นประพฤติปฏิบัติธรรม จึงเป็นธรรมาธิปไตยคือปรารภธรรมเป็นจุดเริมต้นหรือเป็ นสิงจูงใจ เพราะฉะนั้น ในแง่นี้อธิปไตยทัง 3 ประการจึงตีความได้ว่าหมายถึงสิงทีเป็นแรงจูงใจ 3 ประการทีมีอำนาจส่งผลให้เกิดการเปลยนแปลงทางความคิดหรือพฤติกรรมของบุคคลได้ ดังนั้น คำว่า “อธิปไตย” ตายนัยอาธิปเตยยสูตรที่มีการแปลกันว่า “ความเป็นใหญ่” ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าหมายถึงอำนาจของจิตหรือความคิดที่เกิดจากการปรารภสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นตนเอง บุคคลอื่น หรือธรรมก็ตาม ซึงเป็นสิงจูงใจให้เกิดการตัดสินใจเริมต้นประพฤติปฏิบัติธรรมของแต่ละบุคคลนั่นเอง เพราะฉะนั้น อำนาจหรือความเป็นใหญ่ในอธิปไตยทั้ง 3 ประการนี้จึงไม่ใช่อำนาจที่สามารถบังคับบัญชาให้บุคคลอื่นต้องยอมปฏิบัติตามหรือลงโทษใครได้แต่อย่างใด

นอกจากนั้น อธิปไตยทั้ง 3 ประการ เราจะสังเกตได้ว่า ทั้งอัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และธรรมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) แม้ว่าจะมีจุดเริ่มต้นหรือมีสิ่งที่เป็นแรงจูงใจที่แตกต่างกันคือตนเอง บุคคลอื่น และธรรมแต่สุดท้ายแล้วต่างก็ล้วนมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือเพื่อไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดี (ละอกุศล ละกรรมที่มีโทษ) แต่ให้กระทำสิงที่ดี (บำเพ็ญกุศล บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์) เพราะฉะนั้น ในแง่นี้ไม่ว่าจะปฏิบัติตามหรือเริมต้นจาก “อธิปไตย” ข้อใดก็ตามล้วนเป็นไปเพื่อความดีความบริสุทธิ์และพัฒนาตนไปในทางที่ดีขึ้นทั้งสิ้น ดังนั้น อธิปไตยทั้ง 3 ประการจึงเป็นสิ่งจูงใจให้พัฒนาตนไปในทางที่ดีขึ้น ของบุคคลต่างๆ นั่นเอง ซึ่งการพัฒนาตนนั้นจะเริ่มต้นจากการปรารภสิ่งใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการปรารภตน ปรารภบุคคลอื่น หรือปรารภธรรมก็ตาม

ส่วนวิสุทธิมรรคซึ่งเป็นคัมภีร์ที่อธิบาย ศีล สมาธิ ปัญญา ตามแนววิสุทธิ 7 ผู้แต่งคือ พระพุทธโฆสาจารย์ พระอรรถกถาจารย์ชาวอินเดีย ได้กล่าวถึงอธิปไตย 3 ประการ โดยโยงกับเรื่องการอธิบายศีล ซึ่งมีการจำแนกศีลออกเป็น 3 ประเภทตามอธิปไตยทัง 3 ประการนั้นแต่ก็ไม่มีนัยที่ส่อไปในทางการเมืองการปกครองเช่นกันไว้ว่า การที่บุคคลมีศีลนั้น ก็เพราะเคารพในตน (อัตตาธิปไตยศีล) เคารพในบุคคลอื่นหรือชาวโลก (โลกาธิปไตยศีล) และเคารพในธรรม (ธัมมาธิปไตยศีล) ซึงสอดคล้องกับอธิปไตย 3 ประการในพระไตรปิฎกดังที่กล่าวมาเช่นกัน คือการมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างกัน แต่กลับมีผลเหมือนกัน คือเริ่มต้นจากการเคารพตน การเคารพบุคคลอื่นและการเคารพธรรม ต่างล้วนมีผลต่อบุคคลคือทำให้เป็นบุคคลที่มีศีลเหมือนๆ กัน ไม่ว่าจะเริ่มต้นจากอะไรหรือมีอะไรเป็นสิ่งจูงใจก็ตาม ดังนี้

ศีลที่บุคคลผู้ใคร่จะสละทิ้งสิ่งซึ่งไม่สมควรแก่ตน ผู้มีตนเป็นที่เคารพ ประพฤติเป็นไปแล้วด้วยความคารวะในตน ชื่อว่า อัตตาธิปไตยศีล ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะหลีกเลี่ยงการตำหนิของชาวโลก ผู้มีโลกเป็นที่เคารพ ประพฤติเป็นไปแล้วด้วยความคารวะในโลก ชื่อว่าโลกาธิปไตยศีล ศีลที่บุคคลผู้ใคร่

เพื่อจะบูชาความยิ่งใหญ่ของธรรม ผู้มีธรรมเป็นที่เคารพประพฤติเป็นไปแล้วด้วยความคารวะในธรรม ชื่อว่า ธัมมาธิปไตยศีล

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองไปที่ “ธรรมาธิปไตย” อย่างเดียวซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยทั้ง 3 ประการดังที่กล่าวมาในอาธิปเตยยสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้ในจักกวัตติสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต และในธัมมราชาสูตร อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต กลับมีนัยที่ส่อไปถึงแนวคิดทางการเมืองการปกครองในแง่มุมของคุณสมบัติหรือจริยธรรมของผู้ปกครองมากกว่า “ธรรมาธิปไตย” ที่ตรัสไว้ในอาธิปเตยยสูตร เนื่องจากในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตรนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสถึง “ธรรมาธิปไตย” ในฐานะที่เป็นเพียงหลักธรรมประการหนึ่งที่พระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติหรือทรงมีไว้ว่า

พระเจ้าจักรพรรดิผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชาในโลกนี้ ทรงอาศัยธรรมเท่านั้นสักการะธรรม เคารพธรรม นอบน้อมธรรม เชิดชูธรรม ยกย่องธรรม มีธรรมเป็นใหญ่ [ธมฺมาธิปเตยฺโย] ทรงจัดการรักษาป้องกัน และคุ้มครองชนภายในโดยธรรม

พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา ทรงอาศัยธรรมเท่านั้นเคารพธรรม นอบน้อมธรรม เชิดชูธรรม ยกย่องธรรม มีธรรมเป็นใหญ่ [ธมฺมาธิปเตยฺโย] ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองกายกรรมโดยธรรม

คำว่า “ธรรม” ที่กล่าวถึงไว้ในพระสูตรทั้ง 2 คือจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตรนั้นในอรรถกถาอธิบายว่า “ธรรม” หมายถึง กุศลกรรมบถ 10 จัดเป็นราชาของพระเจ้าจักรพรรดิ20 และ“ธรรม” หมายถึง โลกุตรธรรม 9 ประการ (มรรค 4 ผล 4 และนิพพาน 1) จัดเป็นราชาของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ต่างจากคำว่า “ธรรม” ที่อธิบายไว้ในอาธิปเตยยสูตร ซึงคำว่า “ธรรม”หมายถึง โลกุตรธรรม 9 เท่านั้น ดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับกุศลกรรมบถ 10 นั้น คือทางแห่งกรรมดีมีทั้งหมด 10 ประการ และแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ดังนี้

1) ส่วนที่เป็นกายกรรม หรือการกระทำทางกายมี 3 ประการ คือ เว้นจากทำลายชีวิตเว้นจากถือเอาของทีเขามิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกาม

2) ส่วนที่เป็นวจีกรรม หรือการกระทำทางวาจามี 4 ประการ คือ เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

3) ส่วนที่เป็นมโนกรรม หรือการกระทำทางใจมี 3 ประการ คือ ไม่โลภอยากได้ของเขาไม่คิดร้ายเบียดเบียนเขา และเห็นชอบตามคลองธรรม

จากข้อความในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตรดังกล่าว “ธรรมาธิปไตย” ในฐานะที่เป็นหลักธรรมประการหนึ่งที่ทั้งพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติและทรงมีนี่ หมายความว่าแม้ว่าพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าต่างก็เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองทีมีอำนาจสูงสุดแล้ว แต่ก็ทรงมี

ธรรมเป็นใหญ่ ทรงมีความเคารพในธรรม กล่าวคือ พระเจ้าจักรพรรดิเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองทีมีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรทางโลก ส่วนพระพุทธเจ้าเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองทีมีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรทางธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่ผู้นำหรือผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางทีไม่มีความซับซ้อนมากนัก เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ผู้นำ หรือผู้ปกครองเท่านั้น เพราะฉะนั้นทั้งพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าในฐานะททรงเป็นผู้นำหรือผู้ปกครองทีมีอำนาจสูงสุดในอาณาจักรทางโลกและทางธรรม ซึงต่างก็ทรงมีภาระหรือเรืองราวต่างๆ มาให้ทรงใช้อำนาจตัดสินใจในทางการปกครองหรือการบริหารอยู่เป็นนิจ เพราะฉะนั้น จริงๆ แล้วทั้ง พระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้านัน ทรงมีอำนาจสูงสุดอยู่แล้วนั่นเอง แต่ในแง่ของการใช้อำนาจทีทรงมีอยู่ในการบริหารการปกครองนั้นจึงต้องทรงมีเครื่องมือหรือหลักในการตัดสินใจในการปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้นก็คือ “ธรรมาธิปไตย” หมายความว่า “ธรรม” นี้เป็นใหญ่หรือมีอำนาจอยู่เหนือพระองค์เองขึ้นไปอีก เนื่องจากพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าเมือทรงเป็นผู้บริหารหรือเป็นผู้ปกครอง ในการใช้อำนาจเพื่อตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ ลงไปในทางการบริหารหรือทางการปกครองนั้น จะทรงคำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว (ความมีตนเป็นใหญ่) หรือคำนึงถึงกระแสสังคมหรือบุคคลรอบข้าง (ความมีโลกเป็นใหญ่) ไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ทั้งในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตร พระพุทธองค์จึงไม่ตรัสถึง “อัตตาธิปไตย” และ “โลกาธิปไตย” ไว้ ดังทีปรากฏในอาธิปเตยยสูตร เนืองจาก “ธรรม” เป็นสิ่งที่ปกครองหรือเป็นราชาอยู่เหนือพระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าอยู่แล้วนั้นเอง ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้ “ธรรมาธิปไตย” เท่านั้นเป็นคุณสมบัติหรือจริยธรรมทีควรประพฤติปฏิบัติของธรรมราชา ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิหรือพระพุทธเจ้าก็ตาม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตรจะเน้นและให้ความสำคัญกับธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้ปกครอง เช่น พระเจ้าจักรพรรดิและพระพุทธเจ้าแล้ว แต่ในแง่ของการกระทำความดีหรือการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปในทางที่ดีทถูกต้องดีงาม ผู้ปกครองต่างๆ ก็สามารถนำอธิปไตยทั้ง 3 ประการในอาธิปเตยยสูตรมาประพฤติปฏิบัติได้เช่นกัน เพราะว่าการกระทำความดีนั้น เป็นสิงทีผู้ปกครองทีดีมีคุณธรรมจะต้องกระทำกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าผู้ปกครองนั้นๆ จะปรารภสิงใดให้เป็นใหญ่คือเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสงจูงใจผลักดันให้ประพฤติปฏิบัติต่อไปได้เท่านั้น เช่น ผู้ปกครองบางคนทความดี เพราะเห็นว่าตนเองอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งผู้ปกครองแล้วเกรงว่าตนเองอาจจะทำสิ่งใดที่ผิดพลาด จึงระมัดระวังตัวและพยายามทำแต่ความดี (อัตตาธิปไตย) ผู้ปกครองบางคนทำความดี เพราะเห็นว่าตนเองมีผู้คนมากมายแวดล้อมและเฝ้ามองอยู่ การที่จะประพฤติปฏิบัติตนไปในทางทีไม่ดีไม่ถูกต้องนั้น ไม่สมควร ด้วยเกรงว่าบุคคลอื่นจะตำหนิติเตียนได้ จึงหันไปประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดี (โลกาธิปไตย) และผู้ปกครองบางคนทำความดี เพราะเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติตนในทางทีดีเป็นสิงที่ผู้ปกครองควรประพฤติปฏิบัติอยู่แล้ว ไม่ว่าจะดำรงตำแหน่งใดๆ ก็ตาม เมือได้เป็นผู้ปกครองแล้วก็ต้องประพฤติปฏิบัติตนไป

ในทางที่ดีให้มากยิงขึ้นกว่าเดิม (ธรรมาธิปไตย) เพราะฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าไม่ว่าการกระทำนั้น จะเริ่มต้นจากจุดใดก็ตาม ล้วนแต่นำไปสู่จุดหมายเดียวกันทั้งสิ้น

การศึกษา “ธรรมาธิปไตย” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎกและอรรถกถา ดังที่กล่าวมา ทำให้เราทราบว่า ธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องอำนาจของบุคคลใดบุคคลหนง หรืออำนาจทางการเมืองการปกครองแต่ประการใด แม้จะอธิบายธรรมาธิปไตยว่าความมีธรรมเป็นใหญ่ แต่ความเป็นใหญ่หรืออธิปไตยในคัมภีร์พระพุทธศาสนามิได้หมายถึงอำนาจในทางการเมืองการปกครองที่สามารถบังคับบัญชาให้บุคคลอื่นต้องยอมปฏิบัติตามหรือลงโทษใครได้ กลับหมายถึงสิ่งที่มีอำนาจหรือมีพลังผลักดันให้บุคคลกระทำในสิงทีดีทีถูกต้องดีงาม ได้แก่ ตนเอง บุคคลอื่น และธรรม ซึงแต่ละอย่างล้วนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ดีทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยงธรรมาธิปไตยนั้นเป็นการใช้ธรรมเป็นที่ตั้ง และให้ความสำคัญแก่ธรรม ในฐานะทีธรรมเป็นจุดเริมต้นหรือเป็นสงจูงใจให้บุคคลละชว ทำดีทำ จิตใจให้บริสุทธิ์ และธรรมทีอธิบายไว้ ในพระไตรปิฎกและอรรถกถานันก็มีความหมายครอบคลุมทั้ง ส่วนที่เป็นวิธีการ (กุศลกรรมบถ 10) และเป้าหมาย (โลกุตรธรรม 9) ทีเป็นผลอันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าวนั่นเอง

ผู้วิจัยพอสรุปจากการศึกษาความหมายของ “ธรรมาธิปไตย” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถานัน สรุปได้ดังนี้

“ธรรมาธิปไตย” ในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้ แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถานั้น ทำ ให้ทราบว่า“ธรรมาธิปไตย” ในอาธิปเตยยสูตรเป็นหลักธรรมทีพระพุทธองค์ตรัสสอนผู้ทออกบวชเป็นพระภิกษุให้ปรารภธรรมเป็นจุดเริมต้นหรือนำธรรมมาเป็นสิงจูงใจให้ประพฤติปฏิบัติธรรมหรือทำความดีเพื่อพัฒนาตนให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้ง ปวงที่ครอบงำ และทำให้ทราบว่า “ธรรมาธิปไตย” ทีไม่เกี่ยวข้องกับอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตยทีปรากฏในจักกวัตติสูตรและธัมมราชาสูตร ก็เป็นเพียงคุณสมบัติหรือหลักธรรมประการหนงทีผู้ปกครองหรือผู้นำทรงมีหรือทรงปฏิบัติ ดังทีพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า พระเจ้าจักรพรรดิทรงมีธรรมเป็นใหญ่ หรือพระพุทธเจ้าทรงมีธรรมเป็นใหญ่ คือทรงมีธรรมาธิปไตยนั้นเอง อีกทั้ง จากหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา ยังทำให้ทราบว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบอบการปกครองว่าจะเป็นระบอบการปกครองรูปแบบใด เนื่องจากพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับเรืองการพฤติปฏิบัติตนของบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้การศึกษาธรรมาธิปไตยในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในฐานะที่“ธรรมาธิปไตย” เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนานี้ ยังทำให้ทราบว่า“ธรรมาธิปไตย” เป็นหลักธรรมคำสอนที่มุ่งไปทีคุณธรรมหรือคุณสมบัติด้านทีดีทอยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งมีพลังหรือมีอำนาจควบคุมการตัดสินใจ การพูด และการกระทำของบุคคลนั้นๆ เมือมีคุณสมบัติภายในทีดีมีธรรมะเป็น

ที่ตั้ง หรือเป็นพื้นฐานแล้ว การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ก็จะเป็นไปตามหลักการทถูกต้อง ดีงาม และเป็นประโยชน์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าบุคคลนั้น จะอยู่ในสถานภาพใดก็ตาม เพราะการที่บุคคลนั้น มีธรรมเป็นใหญ่ในการตัดสินใจ จึงเรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” คือความมีธรรมเป็นใหญ่ แต่ความเป็นใหญ่หรืออธิปไตยในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น มิได้หมายถึงอำนาจในทางการเมืองการปกครองทีสามารถบังคับบัญชาให้บุคคลอื่นต้องยอมปฏิบัติตามหรือลงโทษใครได้ กลับหมายถึงอำนาจของธรรมที่สามารถกระตุ้นหรือเป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลตัดสินใจกระทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพื่อนำไปสู่จุดหมายทีถูกต้องดีงามเช่นกัน

2.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง

2.2.1 แนวคิดและความหมายการปฏิบัติทางการปกครอง

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของการปฏิบัติทางการปกครอง ได้มีนักวิชาการหลายท่านอธิบายไว้ ดังนี้

จักรวาล สุขไมตรี (2562, หน้า 12) กล่าวว่า การปฏิบัติทางการปกครอง หมายถึง การจัดการการศึกษาโดยเป็นระบบขั้นตอน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารจัดการปฏิบัติทางการปกครองภายใต้สาระแห่งบทบัญญัติโดยยึดหลักของการมีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ โดยเน้นระบบการกระจายอำนาจ และการยึดหลักการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

ภัชลดา สุวรรณนวล และ ระพิน พุทธิสาโร (2564, หน้า 19) กล่าวว่า การปฏิบัติทางการปกครอง หมายถึง แนวคิด และวิธีการจัดการปกครอง จึงเป็นเสมือนกฎหมาย โดยให้ความสำคัญกับการปกครอง ให้สอดรับซึ่งกันและกันทั้งระบบ เพื่อให้ระบบการปฏิบัติทางการปกครองทั้งหน่วยงานของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุอาภา คล่องกระแสสินธุ์ (2562, หน้า 37) กล่าวว่า การปฏิบัติทางการปกครอง หมายถึง การนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี แห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้น น่าจะเปรียบได้กับ “ผู้บริหารมืออาชีพ” จึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดปกครองสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพ คุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการองค์กร

อุไรวรรณ สุสม (2558, หน้า 31) กล่าวว่า การปฏิบัติทางการปกครอง หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ

ความรู้ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่โดยอาศัยปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง ที่เรียกว่า 4Ms ได้แก่ 1) คน (Man) 2) เงิน (Money) 3) วัสดุสิ่งของ (Materials) และ 4) การจัดการ (Management) การบริหารการศึกษาจึงเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ระเบียบ คือ มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้อันเกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการบริหาร โดยลักษณะนี้การบริหารจึงเป็นศาสตร์ (Science) เป็นศาสตร์สังคม ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ แต่ถ้าพิจารณาการบริหารในลักษณะของการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็นศิลป์ (Arts)

Robert VonMolh (อ้างใน บรรเจิด สิงคะเนติ, 2552, หน้า 15) กล่าวว่า นิติรัฐคือรัฐแห่งความมีเหตุผลอันเป็นรัฐที่ปกครองตามเจตจำนงโดยรวมที่มีเหตุผลและมีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับสังคมเป็นการทั่วไป นิติรัฐคือรัฐที่ปกครองโดยหลักแห่งเหตุผลเพื่อให้การอาศัยอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นไปได้ด้วยความสงบสุข

ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า นิติรัฐเป็นรัฐที่อยู่ภายใต้กฎหมายโดยรับรองสิทธิเสริภาพของประชาชนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีการเลือกชั้นวรรณะ ไม่มีการเลือกข้างเลือกกลุ่ม และต้องไม่ละเมิดสิทธิเสริภาพของประชาชน อีกทั้ง การใช้อำนาจของผู้ปกครองรัฐในนิติรัฐนั้นจะต้องเป็นการใช้อำนาจที่สอดคล้องกับความเป็นธรรมตามกฎหมายด้วย อย่างไรก็ดี กฎหมายจะต้องไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจ บุคคลทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย และสามารถทราบก่อนล่วงหน้าว่ากฎหมายบุ่งประสงค์จะบังคับให้ตนทำอะไรหรือไม่ให้ทำอะไร รวมทั้งผลร้ายคันเกิดจากการฝ่าฝืนกฎหมายนั้นคืออะไร ทั้งนี้เพื่อที่บุคคลจะได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย นิติรัฐ คือ รัฐที่ปกครองโดยถือเอากฎหมายและความยุติธรรมเป็นใหญ่หรือนิติรัฐ รัฐหรือระบอบการปกครองซึ่งการใช้อำนาจของรัฐนั้นจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม โดยการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐในนิติรัฐจะมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ องค์กรของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดจนบุคคลซึ่งได้รับมอบหมาย

ให้ใช้อำนาจรัฐจะต้องผูกพันกับกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย และรัฐจะมีหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้แก่พลเมืองของรัฐ

สรุปได้ว่า การปฏิบัติทางการปกครอง เป็นระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการใช้อำนาจของรัฐนั้นจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ให้บริการแก่ประชาชนดูเหมือนจะมีการกล่าวไว้มากมาย ซึ่งมีทั้งทัศนะส่วนตัวที่เกิดจากประสบการณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

2.2.2 องค์ประกอบของการปฏิบัติทางการปกครอง

จากการศึกษาองค์ประกอบของการปฏิบัติทางการปกครอง ที่สำคัญมีทั้งหมด 5 ประการ สามารถอธิบายได้ดังนี้ (สมเกียรติ ชุมพล, 2562, หน้า 25)

1. คน องค์การจะประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่องค์การจะมีคนเป็นจำนวนมากปฏิบัติงานร่วมกัน หรือแบ่งงานกันทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยที่คนจะปฏิบัติงานร่วมกันได้จำเป็นต้องอาศัย “ความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์” เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. เทคนิค การบริหารองค์การต้องอาศัยเทคนิควิทยาการ หรือที่เรียกว่า เทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจ หรืออาจกล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้องค์การไม่สามารถจะบริหารงานได้โดยอาศัยแต่เฉพาะประสบการณ์ ความเฉลียวฉลาดของนักบริหารเท่านั้น ในหลายกรณีผู้บริหารต้องอาศัยเทคนิคทางการบริหาร เพื่อการแก้ไขปัญหาหรือการตัดสินใจ และในขณะเดียวกันก็เป็นการลดความเสี่ยงอีกด้วย

3. ความรู้ข้อมูล ข่าวสาร หรือที่เรียกว่า สารสนเทศ ในการปฏิบัติงานและการแก้ไขปัญหา การอาศัยเทคนิคทางการบริหาร ยังไม่เพียงพอสำหรับการบริหารองค์การ นักบริหารยังต้องอาศัยความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อความเข้าใจ เพื่อการวิเคราะห์ ตลอดจนการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นเทคนิคเพื่อการบริหารจึงควบคู่ไปกับ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร

4. โครงสร้าง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์การ ซึ่งนักบริหารจะต้องจัดโครงสร้างให้สอดคล้องกับงาน เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เหมาะสม เพื่อให้งานขององค์การบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ มนุษย์จัดตั้งองค์การขึ้นมาก็เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่มนุษย์ต้องการ

ดังนั้น องค์การจึงต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และนอกจากนี้หากกล่าวถึง หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง (Principe de la legalite) กล่าวว่า นอกจากจะต้องมีกฎหมายกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองแล้ว ฝ่ายปกครองยังจะต้องดำเนินการไปตามกฎหมาย ซึ่งให้อำนาจหน้าที่นั้นตามรูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นจะต้องถือว่าการกระทำทางปกครองนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องถูกยกเลิกเพิกถอน หรือเยียวยาความเสียหายทางละเมิดต่อไป (สุอาภา คล่องกระแสสินธุ์, 2562, หน้า 32)

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งรวมทั้งตัวรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้งยังรวมถึงหลักรัฐธรรมนูญกับรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้เป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรอีกด้วย

2. กฎหมายปกครอง ซึ่งได้แก่กฎหมายที่เป็นเรื่องของอำนาจหน้าที่ในการจัดทำ “บริการสาธารณะ” (Public Service) ซึ่งเป็นภาระกิจของรัฐในฐานะที่เป็นฝ่ายปกครอง

3. กฎหมายการคลัง ซึ่งได้แก่กฎหมายเกี่ยวกับการเงินการคลังของประเทศ การงบประมาณ และกฎหมายภาษีอากรต่างๆ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ ในสมัยปัจจุบันยังแยกออกไปเป็นกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ อีกสาขาวิชาหนึ่งด้วย

การรวมอำนาจการปกครองสามารถจำแนกได้ 2 แบบ คือ การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง (Concentration) และการกระจายการรวมศูนย์อำนาจปกครอง (Deconcentration)

1. การรวมอำนาจการปกครอง (Centralization) การรวมอำนาจการปกครองเป็นการจัดระเบียบการปกครองประเทศที่มีการรวมอำนาจในการปกครองภายในประเทศทั้งหมดไว้ที่ “ส่วนกลาง” คือ กระทรวง ทบวง กรมของรัฐและมีเจ้าหน้าที่ของส่วนกลางซึ่งขึ้นต่อกันตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาเป็นผู้ดำเนินการปกครองตลอดอาณาเขตของประเทศ การรวมอำนาจการปกครองมีลักษณะสำคัญสามประการ คือ มีการรวมกำลังในการบังคับต่างๆ คือ กำลังทหารและกำลังตำรวจให้ขึ้นต่อส่วนกลาง มีการรวมอำนาจวินิจฉัยสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง และมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาเจ้าหน้าที่

1.1 การรวมศูนย์อำนาจการปกครอง ได้แก่ การปกครองภายในประเทศรวมแบบหนึ่งที่กำหนดให้อำนาจในการตัดสินใจทั้งหลายที่เกี่ยวกับการปกครองประเทศหรือเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะเป็นของส่วนกลาง โดยไม่มีการมอบอำนาจในการตัดสินใจในบางเรื่องไปให้แก่เจ้าหน้าที่ของส่วนกลางที่ถูกสั่งไปประจำอยู่ในภูมิภาค การปกครองประเทศด้วยวิธีการรวมศูนย์อำนาจการปกครองเป็นการปกครองที่ “สร้างภาระ” ให้กับส่วนกลางเป็นอันมาก เพราะส่วนกลาง

จะต้องเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก

1.2 การกระจายการรวมศูนย์อำนาจการปกครอง หรือที่เรียกกันในชื่ออื่นว่าการแบ่งอำนาจปกครองหรือการแบ่งอำนาจให้แก่ส่วนภูมิภาค ได้แก่รูปแบบการปกครองที่ส่วนกลางได้มอบอำนาจในการตัดสินใจบางเรื่องบางระดับให้แก่ตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ส่วนกลางที่ถูกสั่งไปประจำยังส่วนภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่เหล่านั้นสามารถดำเนินการวินิจฉัยสั่งการบางอย่างได้ตามแนวทางที่ส่วนกลางกำหนด หลักการกระจายการรวมศูนย์อำนาจการปกครองนี้มีประโยชน์สำคัญหลายประการคือ นับได้ว่าเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การกระจายอำนาจการปกครองเพราะเมื่อมีการมอบอำนาจในการตัดสินใจบางเรื่องบางระดับให้แก่ตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ของส่วนกลางที่ถูกส่งไปประจำส่วนภูมิภาค ก็เท่ากับเป็นการมอบภารกิจให้ตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่นั้นจัดทำได้เองบางส่วน นอกจากนี้การกระจายการรวมศูนย์อำนาจปกครองก็ยังทำให้กิจการต่างๆ ดำเนินไปรวดเร็วขึ้นไม่ต้องส่งเรื่องให้ส่วนกลางตัดสินใจทุกเรื่อง

2. การกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) การกระจายอำนาจการปกครองเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการปกครองประเทศที่รัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้กับองค์กรอื่นนอกจากองค์กรของส่วนกลางเพื่อจัดทำบริการสารธารณะบางอย่างโดยให้มีความเป็นอิสระ (Autonomy) ในการดำเนินการและไม่อยู่ในบังคับบัญชาของส่วนกลาง แต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแล (Tutelle) ของส่วนกลาง การกระจายอำนาจปกครองประกอบด้วยลักษณะสำคัญห้าประการคือ มีการแยกหน่วยงานออกไปเป็นองค์กรนิติบุคคลอิสระจากส่วนกลาง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น มีความเป็นอิสระในการปกครองตนเองมีเจ้าหน้าที่ของตนเอง และประการสุดท้ายคือ มีงบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง การกระจายอำนาจปกครองสามารถจำแนกได้ 2 แบบ คือ การกระจายอำนาจทางพื้นที่และการกระจายอำนาจทางกิจการ

2.1 การกระจายอำนาจทางพื้นที่หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่า การกระจายอำนาจทางเขตแดน มีที่มาจากแนวความคิดทางการเมืองซึ่งเน้นความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยเห็นว่าหากเจ้าหน้าที่ที่ทำการบริหารหรือปกครองท้องถิ่นได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง โดยเห็นว่าหาก ก็จะเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจ (Centralization) มิใช่การกระจายอำนาจ (Decentralization) ดังนั้นการกระจายอำนาจทางพื้นที่จึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรปกครองทางเขตแดน เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเลือกตั้งผู้บริหาร มีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเป็นอิสระจากส่วนกลางไม่อยู่ภายใต้ก ารบังคับ

บัญชาของส่วนกลาง แต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะจัดทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองและมีงบประมาณของตนเพื่อใช้ในการจัดทำกิจกรรมเหล่านั้น

2.2 การกระจายอำนาจทางกิจการ หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่า การกระจายอำนาจทางบริการ เป็นวิธีการกระจายอำนาจโดยมอบบริการสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้องค์การซึ่งมิได้อยู่ในสังกัดของส่วนกลางรับไปจัดทำด้วยเงินทุนและเจ้าหน้าที่ขององค์การนั่นเอง บริการสาธารณะที่แยกมาจัดทำนั้นอาจเป็นบริการสาธารณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กีฬา หรือวัฒนธรรมวิธีการกระจายอำนาจทางกิจการนี้ไม่ใช่การกระจายอำนาจปกครอง แต่เป็นการ “มอบ” ให้องค์การของรัฐบาลไปจัดทำบริการสาธารณะโดยแยกออกมาเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ มีทรัพย์สินของตนเองและมีผู้บริหารของตนเองโดยนิติบุคคลกระจายอำนาจนี้จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเช่นกัน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการปฏิบัติทางการปกครอง เพื่อจัดระเบียบราชการบริหารภายในประเทศ หากประเทศใดที่สภาพความพร้อมของประชาชน ยังไม่มีความรู้ความสามารถในการปกครองตนเองได้ หากประเทศใดที่สภาพพลเมืองยังไม่มีความรู้ความสามารถในการปกครองตนเองได้ก็จะใช้หลักการรวมอำนาจปกครอง ในทางตรงข้ามหากประชาชนมีความรู้ความสามารถที่จะปกครองตนเองได้ก็จะใช้หลักการกระจายอำนาจปกครองที่สำคัญมีทั้งหมด 5 ประการ การปฏิบัติทางการปกครอง ในปัจจุบันเป็นการบริหารงานภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งด้านกำลังคน กำลังเงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการของสถานีตำรวจภูธรพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนซึ่งผู้บริหารต้องใช้งบประมาณให้คุ้มค่าและเรียนรู้แนวทางการทำงานใหม่ๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการปกครอง

ฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างจำกัดโดยมุ่งไปในทางรักษาความสงบเรียบร้อยการรักษาความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินให้กับประชาชนเป็นหลัก แต่ปัจจุบันอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองขยายออกไปมากขึ้น มีการจัดตั้งฝ่ายปกครองออกเป็นรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมากเพื่อให้เพียงพอและครอบคลุมตอบสนองต่อการรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดทำบริการสาธารณะและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การดำเนินกิจกรรมทางปกครองนั้น ฝ่ายปกครองจำเป็นต้องมีเครื่องมือ (Tool) เพื่อให้การดำเนินการกิจกรรมทางปกครองบรรลุผล ซึ่งเครื่องมือที่ฝ่ายปกครองใช้ในการดำเนินกิจกรรมนั้นปรากฏเป็นรูปแบบและประเภทต่างๆ ของการกระทำของฝ่ายปกครองแต่เนื่องจากภารกิจในการ

ปกครองมีความหลากหลายมากรูปแบบและประเภทขององค์กรฝ่ายปกครองจึงหลากหลายตามไปด้วย

2.2.3.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theory)

อธิบายถึงลักษณะของความเป็นผู้นำ เพื่อที่จะทำนายและควบคุมความมีประสิทธิภาพของผู้นำ กระบวนทัศน์ในการศึกษาภาวะผู้นำ มีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ ในระยะแรกให้ความสำคัญกับการศึกษา คุณลักษณะผู้นำ ระยะต่อมาสนใจพฤติกรรมของผู้นำและผู้นำตามสถานการณ์ ปัจจุบันกระบวนการทัศน์ในการศึกษาภาวะผู้นำ ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีการผสมผสานแนวคิดเดิมเกิดเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) หรือ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบบูรณาการ (Integrative Leadership Theory) ดังนั้น การแบ่งทฤษฎีภาวะผู้นำตามวิวัฒนาการ จึงแบ่งได้เป็น 4 กระบวนทัศน์ (Lussier and Achua, 2001) ดังนี้

2.2.3.1.1 ทฤษฎีภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ (Trait Leadership Theory)

มิทเชล และลาร์สัน จูเนียร์ (Michell and Larson, Jr., 1987, pp. 435-436) ได้ชี้ให้เห็นองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ในการพิจารณาว่าผู้นำใดมีภาวะผู้นำหรือไม่ ได้แก่ 1. ผู้นำเป็นกระบวนการ 2. มีระดับความถูกต้องของการใช้อิทธิพล 3. มีความสำเร็จของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับลักษณะผู้นำทางด้านกายภาพ บุคลิกภาพ และจิตใจของผู้นำ โดยผู้ที่สนใจในแนวทางนี้ต้องข้อสังเกตว่า คนที่เป็นผู้นำนั้นจะต้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะอะไรบ้าง เช่น มีลักษณะทางกาย คือ รูปร่างหน้าตา เป็นอย่างไร หรือบุคลิกภาพการแสดงตัว ท่าทางการพูดจำเป็นอย่างไร เป็นต้น ผู้นำโดยทั่วไปจะต้องฉลาดมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้นำ แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า มีคนจำนวนมากที่มีลักษณะของผู้นำในขณะที่ไม่ได้เป็นผู้นำ ยังมีผู้นำจำนวนมากที่ไม่ได้มีลักษณะดังกล่าว

2.2.3.1.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำด้านพฤติกรรม (Behavioral Leadership Theory)

นักทฤษฎี ได้แก่ Kurt Lewin, Rensis Likert, Blake and Mouton และ Douglas McGregor พฤติกรรมของผู้นำโดยการศึกษาหน้าที่ของผู้นำ (Leader Functions) จะเน้นการศึกษาหน้าที่ที่ผู้นำปฏิบัติภายในกลุ่ม ด้วยความเชื่อว่ากลุ่มจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากมีบุคคลหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ หน้าที่ประการแรก เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ (Task - relate) หรือหน้าที่ในการแก้ปัญหา หน้าที่ประการที่สอง เป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษากลุ่ม (Group Maintenance) หรือหน้าที่ทางสังคม หน้าที่เกี่ยวกับภารกิจ ได้แก่ การเสนอแนะวิธีแก้ปัญหา การให้ข้อมูล การให้ความคิดเห็น เป็นต้น (Lewin and et al, 1939, pp. 271 - 299)

ทฤษฎีสามมิติ ของเรดดิน ทำให้เกิดพฤติกรรมผู้นำใน 2 มิติ คือ พฤติกรรมมุ่งงาน (Task-Behavior) กับพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ (Relationship Behavior) จากการผสมผสานพฤติกรรมผู้นำทั้งสองมิตินี้ทำให้เกิดพฤติกรรมผู้นำขึ้น 4 แบบ ซึ่งประกอบด้วย แบบการมอบหมาย (Delegating) แบบมีส่วนร่วม (Participating) แบบการแนะ (Selling) และแบบสั่งการ (Telling)

2.2.3.1.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Situation Leadership Theory)

ไม่มีรูปแบบภาวะผู้นำใดที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์ กระบวนทัศน์ทางภาวะผู้นำจึงเปลี่ยนเป็นการศึกษาที่แบบของผู้นำที่ขึ้นอยู่กับผู้ตามและสถานการณ์ หรือหมายถึงว่า คุณลักษณะหรือพฤติกรรมแบบใดจะเป็นผลสำเร็จของความเป็นผู้นำในสถานการณ์ที่ต่างกัน ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ จึงเน้นที่ความสำคัญองค์ประกอบของสถานการณ์ ได้แก่ ลักษณะของงาน สภาพแวดล้อมภายนอก และลักษณะนิสัยของผู้ตาม เป็นต้น องค์ประกอบต่างๆ เหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้นำที่มีต่อสถานการณ์นั้นๆ ผู้นำจะต้องปรับเปลี่ยนแบบของผู้นำให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับสถานการณ์นั้น (Lussier and Achua, 2001, p. 17)

2.2.3.1.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำด้านบูรณาการ (Integrative Leadership Theory)

ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 ทฤษฎีภาวะผู้นำเริ่มเปลี่ยนไปสู่ภาวะผู้นำเชิงบูรณาการ ซึ่งพยายามจะรวมทฤษฎีเชิงคุณลักษณะ ทฤษฎีเชิงพฤติกรรม และทฤษฎีตามสถานการณ์ เพื่ออธิบายถึงอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามที่มีประสิทธิผล (Lussier and Achua, 2001) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงบูรณาการที่สำคัญ ได้แก่

1) ภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบารมี (charismatic leadership)

2) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน

3) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงสภาพ (transactional and transformational leadership)

จากทฤษฎีภาวะผู้นำที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลนั้น นักวิชาการต่างพยายามศึกษาแตกต่างกันไปหลายแนวคิด แต่ละแนวคิดล้วนมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำที่จะต้องเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ แต่อย่างไรก็ตามแต่ละแนวคิด ทฤษฎีล้วนมีประโยชน์ต่อผู้นำทั้งสิ้น

เคียง ศรีรัตนโชติ (2561, หน้า 25) กล่าวว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories) นักคิดและนักวิชาการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพยายามศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำตลอดจนค้นคิดแนวทางที่เป็นไปได้ในการพัฒนาภาวะผู้นำให้มีมากขึ้นในหมู่ผู้บริหารและทำความ

เข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบันสามารถสรุปรวมและจัดแบ่งทฤษฎีว่าด้วยภาวะผู้นำออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ทฤษฎีว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำ
2. ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรม
3. ทฤษฎีว่าด้วยผู้นำตามสถานการณ์

อัจฉรีย์ ศรีหวังใจ (2557, หน้า 32) ได้อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำ (Trait Theory) เกิดจากความพยายามของนักคิดและนักวิชาการที่จะศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จว่ามีคุณลักษณะอย่างไรผู้บริหารที่ประสงค์จะพัฒนาภาวะผู้นำของตนให้สูงขึ้น อาจทำได้โดยสร้างและปรับปรุงคุณลักษณะเฉพาะของตนในด้านต่างๆ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะทางความคิดและสติปัญญา ลักษณะทางความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น คุณลักษณะทางด้านการทำงาน คุณลักษณะส่วนตัว คุณลักษณะทางกายภาพ และคุณลักษณะทางพื้นฐานสังคม คุณลักษณะเฉพาะของผู้นำดังที่กล่าวข้างต้น แม้จะไม่ครบทุกประเด็นของคุณลักษณะผู้นำที่ดี เนื่องจากยังคงมีคุณลักษณะและปัจจัยอื่นอีกในการเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่บุคคลหนึ่งๆ แต่การศึกษาคุณลักษณะเฉพาะทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าว เป็นพื้นฐานที่ดีที่จะทำให้เข้าใจถึงโอกาสและแนวโน้มของบุคคลที่มีคุณลักษณะดังกล่าวกับศักยภาพในการเป็นผู้นำที่ดีได้ผู้ที่ต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนจึงควรศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะของตนกับคุณลักษณะตามทฤษฎีที่ระบุไว้เพื่อให้เห็นถึงช่องว่างและโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะของตนให้มีเพิ่มขึ้นซึ่งย่อมจะทำให้ตนเองมีศักยภาพในการเป็นผู้นำที่ดีได้มาขึ้นด้วยนั่นเอง

ปราชญา กล้าผจัญ, ศิริพงษ์ เศาภายน (2552, หน้า 39) กล่าวว่า ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรม (Behavioral Theories) นอกจากคุณลักษณะเฉพาะซึ่งส่งผลต่อภาวะผู้นำของบุคคลแล้ว จากการวิจัยพบว่า ผู้นำที่ดีหรือประสบความสำเร็จมักจะมีพฤติกรรมไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากผู้นำที่ล้มเหลว ทั้งพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการแสดงออกการตัดสินใจ การสื่อสารกับสมาชิกขององค์กร การให้ความสนใจกับความรู้สึกของคนการใส่ใจงานที่รับผิดชอบ และการมอบหมายงาน เป็นต้น การวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจึงมีอย่างต่อเนื่องจนสรุปได้เป็นทฤษฎี ซึ่งนำมาเรียนรู้และวิเคราะห์แยกแยะได้อย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารที่ประสงค์จะพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง จึงควรศึกษาทฤษฎีเหล่านี้เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และฝึกฝนตนเองให้มีพฤติกรรมในการเป็นผู้นำตามแบบที่ประสบความสำเร็จแล้วนั้นด้วย

ขวัญชนก ต้นกันยา (2559, หน้า 24) การควบคุมการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรภายในของรัฐ การควบคุมและตรวจสอบภายในองค์กรมี 2 ลักษณะ กล่าวคือการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายและความชอบด้วยวัตถุประสงค์กับการควบคุมในแง่ของการทุจริตหรือการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ส่วนองค์กรนิติบัญญัติหรือองค์กรตุลาการการควบคุมภายในองค์กรนั้นจะมีการควบคุมเฉพาะการควบคุมในแง่ของการทุจริต (Corruption) หรือการกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่การควบคุมลักษณะนี้ คือ การควบคุมด้วยวิธีการร้องเรียนภายในฝ่ายปกครองอันเป็นวิธีการกึ่งข้อพิพาท กล่าวคือเป็นการควบคุมที่ดำเนินการโดยฝ่ายปกครองด้วยกันเองผ่านสายงานบังคับบัญชาที่เหนือกว่า ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการควบคุมภายในฝ่ายปกครองแบบดั้งเดิม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการควบคุมภายนอกจะเป็นที่ยอมรับในวงกว้างมากกว่า แต่การควบคุมภายในก็ยังมีความจำเป็นเช่นกัน ซึ่งต้องทำควบคู่ไปกับการควบคุมภายนอกการควบคุมลักษณะนี้มีผลดีคือ ประชาชนเข้าถึงกระบวนการได้ง่ายกว่าการเสนอข้อพิพาท (Disputes) ให้ศาลที่เป็นองค์กรภายนอกวินิจฉัยอีกทั้งองค์กรผู้มีอำนาจบังคับบัญชา ก็สามารถควบคุมการใช้ดุลพินิจของผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างสมบูรณ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการปกครองประกอบด้วย ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories) ทฤษฎีว่าด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำและทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรม โดยต้องอาศัยการใช้ความสามารถส่วนบุคคลในการโน้มน้าวใจให้ผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา หรือแม้กระทั่งบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกันในการปฏิบัติงานซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงยินดีปฏิบัติงานให้ด้วยความเต็มใจ ผู้บริหารที่ดีไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชนควรมีการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเองให้มีเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลิกภาพด้านพฤติกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมในการทำงานในหน้าที่

2.3 แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนา

แนวคิดการเมืองการปกครองทางพระพุทธศาสนามีมุมมองให้ความสำคัญไปที่การเมืองการปกครองที่ผูกโยงกับการใช้อำนาจในรูปแบบของราชาธิปไตย ถึงแม้ว่าในความหมายของคำว่าการเมืองกับการปกครองจะมีความแตกต่างกันออกไป แต่ยังคงใช้ไปในส่วนของความหมายที่ใกล้เคียงกันได้รวมทั้งการเรียกรวมความหมายของทั้ง 2 คำ จะมักเรียกรวมไปด้วยกัน ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แม้ว่าจะแตกต่างก็ยังมีความเหมือนกันอยู่มาก พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า “การปกครอง” ในทัศนะของพระพุทธศาสนาว่า เป็นการปกครองเพื่อการศึกษาการปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียง

ปัจจัยคือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษา หรือเพื่อเป็นหลักประกันแห่งการศึกษา จึงถือเป็นคติไว้ว่า การปกครองที่มีขึ้นเป็นเรื่องของการศึกษาทั้งสิ้น คือ ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ก็ต้องปกครองด้วยอำนาจ เมื่อปกครองด้วยอำนาจก็เกิดความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ในเชิงที่ขัดแย้งกัน ก็เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจ ทำให้ยิ่งต้องใช้อำนาจ ใช้อาญา และเน้นการลงโทษมากขึ้นเป็นลำดับ ไม่ใช่เป็นการปกครองแบบสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยามกำจัดคนเลวนั่นเองซึ่งในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะได้นำมาศึกษาไว้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่ แนวคิดการเมืองการปกครองทางพระพุทธศาสนา และรูปแบบการเมืองการปกครองทางพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้นำมาสนับสนุนงานวิจัยต่อไป

2.3.1 แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนา

แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่สะท้อนอิทธิพลของบทบาทการสร้างสังคมแห่งอุดมการณ์ทางธรรมาธิปไตยที่ให้คุณค่ากับหลักพุทธธรรมมากกว่ายึดไปที่ตัวบุคคล ที่ทำให้เห็นว่า บุคคลนั้นย่อมมีความเปลี่ยนแปลงลักษณะขึ้นๆ ลงๆ หรือมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะตัวกิเลสตัณหาย่อมนำพาผู้ปกครองหรือผู้ที่ใช้อำนาจไปทางใดก็ได้ซึ่งมุมมองทางพระศาสนาสามารถแยกตัวบุคคลกับหลักคิดทางสังคมที่แตกต่างไว้อย่างน่าสนใจ หากย้อนกลับไปดูถึงระบบการปกครองแบบมีผู้นำของชาวอินเดียโบราณก่อนสมัยพุทธกาลว่า เมื่อพวกอารยันเข้ามาสู่อินเดีย ครอบครองอินเดียตอนเหนือและตอนกลางไว้ทั้งหมด อยู่รวมกันเป็นเผ่ามีหัวหน้าเผ่าเป็นผู้นำ มีการดำเนินชีวิตแบบเลี้ยงสัตว์เร่ร่อนการปกครองเป็นไปแบบพ่อปกครองลูก มีทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด คือ ปศุสัตว์ การนับความมั่งคั่งของชาวอารยันในสมัยนั้นนับกันที่ใครมีปศุสัตว์มากกว่ากัน เผ่าใดมีปศุสัตว์มากถือว่าเผ่านั้นมีฐานะมากกว่าเป็นปึกแผ่นมั่นคง ดังนั้น จึงมักเกิดมีการทำสงครามแย่งชิงปศุสัตว์เพื่อแย่งชิง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, หน้า 55-56)

ความเป็นใหญ่เกิดขึ้นเนืองๆ ภายหลังเมื่อโลกวิวัฒนาการมาสู่ยุคที่อารยธรรมอินเดียได้เจริญรุ่งเรืองในสังคมวรรณะพราหมณ์ได้มีบทบาทและอำนาจในสังคมมากขึ้นระบบวรรณะจะเข้มงวดและรัดกุมมากขึ้นชนชั้นต่ำได้รับการกดขี่ข่มเหงเอารัดเอาเปรียบ สภาพเช่นนี้ทำให้วรรณะอื่นๆ เช่น วรรณะกษัตริย์รู้สึกไม่พอใจวรรณะพราหมณ์ และได้พยายามที่จะหาแนวทางปรับปรุงสภาพของสังคมปกครองที่เป็นระเบียบ มีระบบการจัดเก็บภาษีซึ่งแสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจแบบเมืองได้เจริญขึ้นแล้ว ภาษีต่างๆ เหล่านี้ทำให้รัฐมั่งคั่งและมีความมั่นคง มีสถาบันกษัตริย์ มีแบบแผนการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมในระบบความเชื่อจากทางศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา (กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, 2532, หน้า 41) การเป็นอยู่ของชุมชนในสังคมจึงมีการประพฤติปฏิบัติ

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ระบบการปกครองการจัดระบบสังคมตามแบบชนชั้นปกครอง คือ ราชา ชนชั้นที่ถูกปกครอง คือ ราชภัฏ หรือข้าราชการ และประชาชนทั่วไป ชนชั้นปกครองมีหลักธรรมที่พึงปฏิบัติที่ เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา เรียกว่า ทศพิธราชธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม และสุจิตต์ วงษ์เทศ, 2533, หน้า 34-36)

การปกครองที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คือ ระบอบการปกครองซึ่งมีพระราชา หรือพระมหากษัตริย์มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการบริหารแว่นแคว้น หากมองถึงการปกครองในอดีตโบราณจะพบลักษณะทางการปกครองของอินเดียโบราณว่า ลักษณะทางการปกครองมีการปกครองอยู่ 2 รูปแบบ คือ แบบราชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์มีอำนาจในการปกครอง มีตำแหน่งที่ลดหลั่นกันลงมา มีสภาการปกครองจากจุดย่อย คือ คาม นิคม ชนบทระดับชนบทยังมีหัวหน้าใหญ่ทำนองเจ้าประเทศราชปกครองอีกด้วยและแบบสาธารณรัฐซึ่งมี 2 แบบด้วยกัน คือ สาธารณรัฐเฉพาะตัวเป็นรัฐๆ ไป เป็นการปกครองแบบสภาของตระกูลนั้นๆ โดยมีประธานสภาเป็นกษัตริย์เช่นเดียวกันกับเป็นแบบสมาพันธรัฐ คือมีรัฐอิสระหลายๆ รัฐมารวมกัน มีการสับเปลี่ยนกันเป็นพระราชาของสาธารณรัฐโดยมีการกำหนดอายุของพระราชา แต่หลังจากพุทธปรินิพพานไม่นานรัฐวัชชีก็ตกอยู่ใต้อำนาจของรัฐมคธ ซึ่งปกครองโดยระบบราชาธิปไตย การที่ระบบราชาธิปไตยมีความเข้มแข็งกว่าระบบสามัคคีธรรมนั้น

ระบบราชาธิปไตย เป็นระบบของผู้ต้องการมีอำนาจและจะเผยแผ่อำนาจออกไป ส่วนระบบสามัคคีธรรม มุ่งจัดการปกครอง ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความผาสุกในบ้านเมือง มีระเบียบวินัยเครื่องดำรงความสามัคคี เมื่อไม่มีระเบียบวินัย เมื่อความสามัคคีหมดไประบบสามัคคีธรรมหรือประชาธิปไตยแบบสมัยโบราณก็พังพินาศ อินเดียในสมัยโบราณ มีการแข่งขันแย่งชิงอำนาจซึ่งกันประเทศที่มีอำนาจมากกว่าก็บุกรุกทำสงครามขยายดินแดน จนมาถึงยุคพุทธกาลมีแคว้น 16 แคว้น บางประเทศก็หมดอำนาจถูกยุบรวมเข้ากับแคว้นอื่นจึงเหลือประเทศที่ใหญ่อยู่ 4-5 ประเทศ อังคะ ก็เข้าไปอยู่ใต้อำนาจของมคธ กาสีก็อยู่ใต้อำนาจของแคว้นโกศล แคว้นโกศลและวัชชีเป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจมาก แคว้นมหาอำนาจในครั้งพุทธกาล คือมคธ วัชชี โกศล วังสะ และอวันตี แคว้นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คือแคว้นมคธ วัชชี และโกศล ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามาก แคว้นมคธมีชื่ออยู่ยั่งยืนที่สุด ส่วนแคว้นอื่นที่ใหญ่ในสมัยพุทธกาล พอถึงยุคหลังพุทธกาลก็ค่อยๆ หมดไป แคว้นที่มีการปกครองต่างแบบกัน คือแคว้นมคธกับ แคว้นวัชชี แคว้นมคธปกครองแบบราชาธิปไตยแคว้นวัชชีปกครองแบบสามัคคีธรรม มีชนชั้นปกครองหมุนเวียนกันขึ้นมาปกครอง แคว้นวัชชีแข่งอำนาจกับแคว้นมคธ หลังพุทธกาลแคว้นวัชชีได้เสียอำนาจแก่แคว้นมคธ

นอกจากนี้แนวคิดการปกครองในทางพระพุทธที่กล่าวถึงพระสูตรที่สำคัญและเป็นที่รู้จักของนักวิชาการโดยทั่วไปซึ่งจะทำให้เห็นแนวคิดหลักแห่งการปกครองลักษณะเป็นวิวัฒนาการมากว่าการจัดการรูปแบบที่ตายตัวเรียกว่า อัคคัญญสูตร ได้กล่าวถึงการกำเนิดของรัฐและวิวัฒนาการมาเป็นขั้นๆ จากสมัยที่โลกพินาศ มีสัตว์ผู้มีบุญได้ไปเกิดในชั้นอาภัสสรพรหม มีปิติเป็นอาหาร ไม่มีเพศ มีรัศมีอยู่ในวิมาน เมื่อโลกอุบัติขึ้นใหม่ๆ ยังมีน้ำปกคลุมทั่วไป จักรวาลมืดมน ไม่มีดวงอาทิตย์ ไม่มีดวงดาว ไม่มีกลางคืนกลางวัน ต่อมาเกิดพื้นดินลอยขึ้นอยู่บนผิวน้ำ (ง้วนดิน) มีสี กลิ่นและรสดี จึงชิมดู พวกอื่นๆ จึงชิมตาม เกิดติดใจในรส ความอยาก (ตัณหา) จึงเกิดขึ้นเมื่อมีกาม ความเกียจคร้านจึงเกิดขึ้น และมีบุคคลผู้หนึ่งคิดหาวิธีแห่งความสะดวกสบายให้กับชีวิตโดยการนำอาหารมากักตุนไว้ มีข้อความปรากฏในพระสูตรต่อไปว่า “สัตว์บางคนเกิดความเกียจคร้านขึ้น จึงมีความคิดเห็นอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญเรานี้ช่างลำบากเสียจริง ที่ต้องไปเก็บข้าวสาลีมาเพื่อเป็นอาหารทั้งในเวลาเย็นสำหรับอาหารเย็น ทั้งในเวลาเช้าสำหรับอาหารเช้า ทางที่ดีเราควรนำข้าวสาลีมาครั้งเดียวให้พอเพื่อเป็นอาหารเช้าและอาหารเย็น”

ทำให้เห็นว่า ลักษณะความเห็นแก่ตัวของบุคคลเพียงคนเดียวจะเกิดการเลียนแบบหรือเอาอย่างจนทำให้เกิดการขาดแคลน สัตว์เหล่านั้นจึงปรึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดแคลนและหาวิธีกาแก้ไขจนนำไปสู่การแบ่งปันเขตแดนกันว่า “ท่านผู้เจริญ บาปธรรมปรากฏชัดแล้ว ในกาลก่อนพวกเรานึกคิดอะไรก็ได้สมความปรารถนา.....มีข้าวสาลีเป็นอาหารดำรงอยู่ได้นานแสนนาน เพราะบาปอกุศลธรรมอันเลวปรากฏขึ้นแก่พวกเราข้าวสาลีนั้น จึงกลายเป็นข้าวมีรำห่อหุ้มเมล็ดบ้าง มีแกลบหุ้มเมล็ดบ้าง ทางที่ดีพวกเราควรมาแบ่งข้าวสาลี และปักปันเขตแดนกันเสียเถิด”

ความเกิดขึ้นของกามทั้งหลาย มีความเกียจคร้าน มีความเห็นแก่ได้เกินควร จนเกิดการขาดแคลนปัจจัยด้านต่างๆ เรื่อยมา จนถึงการแบ่งปันสิทธิและทรัพย์สินในการยึดครอง อธรรมที่ทำลายความปกติสุขดั้งเดิมของชีวิตและสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการประพฤติตัวของสัตว์นั้นและเมื่อมีการยึดครองจึงเกิดมีการละเมิดสิทธิกันขึ้น และได้พากันตักเตือนห้ามกระทำอีกสัตว์บางพวกทนไม่ไหวจึงมีการทำร้ายกันด้วยก้อนดิน ด้วยท่อนไม้เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นสัตว์ที่มีความคิดกลุ่มหนึ่งได้ปรึกษากัน โดยกล่าวถึงปัญหาว่า “บาปธรรมปรากฏในหมู่สัตว์แล้ว คือการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้จักปรากฏการติเตียนจักปรากฏ การพูดเท็จจักปรากฏ การถือทัณฑาวุธจักปรากฏ ทางที่ดีพวกเราควรสมมติ (แต่งตั้ง) สัตว์ผู้หนึ่ง ให้เป็นผู้กล่าวผู้ควรว่ากล่าว ให้เป็นผู้ติเตียนบุคคลที่ควรติเตียนได้โดยชอบให้เป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้โดยชอบ พวกเราจักแบ่งส่วนข้าว”46แก่ผู้ทำหน้าที่นั้นเมื่อตกลงดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเจ้า หน้าที่คุ้มครองป้องกันชีวิตและทรัพย์สินผู้ที่ได้รับการ

เลือกจากมหาชนได้รับการขนานนามว่า“มหาชนสมมติ” มีหน้า ที่จะต้องปกป้องคุ้มครองอาณาเขตกว้างใหญ่ ได้รับขนานนามว่า “กษัตริย์”เพราะเป็นใหญ่ในนาและโดยที่หัวหน้านั้นเป็น ผู้มีคุณธรรมยังความพอใจให้เกิดคนเป็นอันมาก จึงเรียกว่า“ราชา”

พระราชาซึ่งมีหน้าที่ของผู้ปกครองรัฐมีเนื้อหาอยู่เพียง 3 ประการ ได้แก่ 1) ให้เป็นผู้ว่าที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ (2) ให้เป็นผู้ติเตียนผู้ที่ควรติเตียนได้โดยชอบ (3) ให้เป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ (ลงโทษ) ซึ่งการใช้อำนาจของผู้ปกครองรัฐเกี่ยวกับการบริหารนโยบายทางด้านเศรษฐกิจสังคมและราชการแผ่นดินนี้ มีปรากฏอยู่ในกูฏทันตสูตรตอนหนึ่งว่า “...บ้านเมืองของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม ยังมีการเบียดเบียนกัน โจรยังปล้นบ้านปล้นนิคม ปล้นเมืองหลวง ดักจี้ในหนทางเปลี่ยวก็ดี พระองค์จะโปรดให้ฟื้นฟูพลีกรรมจะพึงชื่อว่าทรงกระทำการมิบังควร พระองค์มีพระราชดำริอย่างนี้ว่า “เราจักปราบเสี้ยนหนามคือโจร ด้วยการประหาร ด้วยการจองจำ ด้วยการปรับไหม ด้วยการตำหนิโทษหรือเนรเทศ”อันการปราบปรามด้วยวิธีการเช่นนี้ไม่เชื่อว่าเป็นการปราบปรามโดยชอบเพราะว่าโจรบางพวกที่เหลือจากการถูกกำจัด ยังมีอยู่ภายหลังมันก็จักเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ แต่ว่าการปราบปรามเสี้ยนหนามคือโจรนั้นจะเชื่อว่าเป็นการปราบปรามโดยชอบ ต้องอาศัยวิธีการดังต่อไปนี้

1. ขอให้พระองค์พระราชทานพันธุ์พืชและอาหารให้แก่พลเมืองผู้ขะมักเขม้นในกสิกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ ในบ้านเมืองของพระองค์ในโอกาสอันควร

2. ขอให้พระองค์พระราชทานต้นทุนให้แก่พลเมืองผู้ขะมักเขม้นในพาณิชยกรรมในบานเมืองของพระองค์ในโอกาสอันควร

3. ขอให้พระองค์พระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ขยันขันแข็งในบ้านเมืองของพระองค์ในโอกาสอันควร

พลเมืองเหล่านั้นจักเป็นผู้ขวนขวายในการงานของตนๆ จักไม่เบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์อนึ่งกองพระราชทรัพย์จำนวนมากจักเกิดแก่พระองค์บ้านเมืองก็จะอยู่อย่างร่มเย็นหาเสี้ยนหนามไม่ได้ จักไม่มีการเบียดเบียนกัน พลเมืองจักชื่นชมยินดีต่อกันยังบุตรให้ฟ้อนอยู่บนอก(มีความสุขกับครอบครัว) จักอยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูเรือน แต่ถึงอย่างไรก็ตามในอัคคัญญสูตร เป็นสูตรที่กล่าวถึงลักษณะของวิวัฒนาการแห่งการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาแม้ว่าจะใช้เวลานานมากในแต่ยุค เพราะเมื่อรัฐมีความเจริญเติบโตก็จะถึงยุคแห่งการตกต่ำหรือเสื่อมไปตามคุณธรรมของ ผู้ปกครองรัฐเป็นสำคัญซึ่งพัฒนามาจากการเป็นหัวหน้าเผ่า แล้วขยายอิทธิพลทางการเมืองเป็นวงกว้างมากขึ้น มีการเก็บภาษี มีกองกำลังทหารที่ใหญ่โต เพราะต้องเตรียมไว้รักษาอาณาเขตและขยายอาณาเขตของตนกับ

รัฐอื่นๆ ซึ่งการเป็นผู้นำลักษณะนี้ ครั้งแรกจะเป็นผู้ที่ประชาชนสรรหาคัดเลือกเข้ามาเป็นผู้นำ และได้ผ่านวิวัฒนาการเรื่อยมาจนกลายมาเป็นกษัตริย์ที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบการคัดเลือกผู้นำแบบเก่าในระดับชนเผ่าจึงหมดไปในที่สุดเปลี่ยนมาเป็นการใช้ระบบสืบสันติวงศ์แทน ซึ่งจะเห็นระบบการคัดเลือกผู้นำทั้งสองแบบนี้เสมือนในสมัยพุทธกาล ส่วนในเรื่องสังคมชนชั้น (วรรณะ) ในสมัยนั้นก็คงมีอยู่ ชนวรรณกษัตริย์ถือว่าเป็นชนชั้นสำคัญทางการเมืองและการสงคราม ดังมีพุทธวจนะตอนหนึ่งเรื่องการนับโคตรว่า “ในหมู่ชนที่ถือตระกูลเป็นใหญ่ กษัตริย์จัดว่าประเสริฐที่สุด ส่วนท่านผู้เพียบพร้อมด้วยวิชชาและจรณะจัดว่าเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่เทวดาและมนุษย์” นอกจากนี้ความเจริญและความเสื่อมของรัฐตามทรรศนะของพระพุทธศาสนานั้น ในจักกวัตติสูตร ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากยุคที่เจริญที่สุดก่อนไปสู่ความเสื่อมโทรมและหันวัฏฏะกลับเข้าสู่ยุคแห่งความรุ่งเรืองอีกครั้งดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในแง่ของความเจริญและความเสื่อมแห่งรัฐตามนัยแห่งจักกวัตติสูตรจึงมี 8 ยุคดังนี้

1. ธรรมราชสมัย คือสมัยที่ผู้ปกครองและประชาชนใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบสุขเพราะทุกคนล้วนตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

2. อทินนาทานสมัย คือสมัยที่ผู้ปกครองไม่ประพฤติธรรมบ้านเมืองจึงไม่มีความผาสุกเหมือนเก่าก่อนมีการลักขโมยกันเกิดขึ้น

3. ปานาติบาตสมัย คือสมัยที่มีผลต่อเนื่องมาจากการลงโทษผู้ลักขโมย จึงทำให้ประชาชนต้องทำการสะสมศาตราวุธเพื่อฆ่าหรือทำร้ายผู้จับกุม

4. มุสาวาทสมัย คือสมัยที่บุคคลผู้ลักขโมยเมื่อถูกจับกุมก็กล่าวเท็จว่าตนมิได้เป็นโจรปล้นทรัพย์หรือยักยอกผู้อื่น

5. ปิสุณวาจาสมัย คือสมัยที่เมื่อมีการลักขโมยกันเกิดขึ้น จึงมีการกราบทูลรายงานว่าบุคคลผู้นี้ได้ทำการลักขโมย ทำให้เกิดการพูดจาส่อเสียดกันเป็นประจำ

6. กาเมสุมิจฉาจารสมัย คือสมัยที่ผู้คนเสื่อมจากศีลธรรมอันดีงามทำให้มีผิวพรรณแตกต่างกัน พวกที่มีผิวพรรณไม่ดี ก็ประพฤติผิดในลูกเมียของพวกที่มีผิวพรรณดี

7. อกุศลสมัย คือสมัยที่ความชั่วทั้งมวลได้เกิดขึ้นมีการฆ่าฟันกันผูกอาฆาตพยาบาท มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ไม่มีการบำรุงสมณพราหมณ์ บิดามารดา มีการประพฤติผิดธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม โลกจึงเข้าสู่ยุคสัตถันตรกัปป์คือยุคมิคสัญญีมี

8. ภัทรกัปป์ คือยุคที่โลกหันกลับมาสู่ความเจริญอีกครั้งหนึ่ง

กล่าวได้ว่า แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนาจะมีลักษณะของวิวัฒนาการเกี่ยวกับการ

ดำรงตนเองของผู้ปกครองรัฐที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการปกครองประชารัฐให้เกิดความสุข สงบภายในรัฐหากผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรมทั้งอายุ และความเลื่อมของรัฐจะลดลงซึ่งเป็นไปตามหลักแห่งการเปลี่ยนแปลงดังนั้น หน้าที่หลักของผู้ปกครองจะประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1. ให้เป็นผู้ว่าที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ 2. ให้เป็นผู้ติเตียนผู้ที่ควรติเตียนได้โดยชอบ และ 3. ให้เป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบ (ลงโทษ) ซึ่งเท่าที่ปรากฏจะมีอยู่ 2 รูปแบบที่เด่นชัด ได้แก่ แบบราชาธิปไตยมีพระมหากษัตริย์มีอำนาจในการปกครอง และแบบสามัคคีธรรม มุ่งจัดการปกครอง ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความผาสุกในบ้านเมือง มีระเบียบวินัยเครื่องดำรงความสามัคคี ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดไว้ในหัวข้อต่อไป

2.3.2 รูปแบบการปกครองทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบการปกครองเป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกันกับคำว่า ระบอบการปกครอง ซึ่งพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้น หมายถึง รูปแบบการปกครองปกครองประเทศ เช่น ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตรงกับคำว่า “regime” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมาจากคำว่า “régime” ในภาษาฝรั่งเศส หมายถึง “กฎ, รัฐบาล” และมาจากคำว่า “régíme” ในภาษาลาตินที่มีความหมายว่า “การนำ (guidance)”หรือระบอบในกำรบริหารงาน เช่น เราพูดว่า ระบอบการปกครองในโลกนี้มีอยู่หลายระบอบด้วยกัน ระบอบประชาธิปไตยก็เป็นระบอบหนึ่ง” ซึ่งหากย้อนกลับไปดูรูปแบบการปกครองในยุคพุทธกาลจะพบหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่มีแค้วนที่สำคัญถึง 16 แคว้น ได้แก่ 1. อังคะ 2. มคธะ 3. กำสี 4. โกสละ 5. วัชชี 6. มัลละ 7. เจตี 8. วังสะ 9.กุรุ 10. ปัญจำละ 11. มัจฉะ 12. สุรเสนะ .13. อัสสกะ 14. อวันตี 15. คันธาระ และ 16. กัมโพชะ ซึ่งรายละเอียดที่ปรากฏใน อุโปสถสูตร ดังนี้พอสังเขปได้ดังนี้

1. รัฐอังคะ มีเมืองหลวงชื่อจัมปา มีอาณาเขตติดกับริมฝั่งแม่น้ำจัมปาและตอนปลายของแม่น้ำคงคา ในสมัยก่อนพุทธกาลเป็นรัฐที่เคยรุ่งเรืองมาก่อน แต่มาถึงสมัยพุทธกาลก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของ แคว้นมคธ ซึ่งมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ปกครอง

2. รัฐมคธ มีเมืองหลวงชื่อกรุงราชคฤห์ ในสมัยพุทธกาลเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในแถบของอินเดียตอนบน และเป็นมหาอำนาจ 1 ใน 4 ของชมพูทวีป ซึ่งมีแคว้นโกศลแคว้นมคธ แคว้นวังสะ และแคว้นอวันตี รัฐมคธถือว่าเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาที่สำคัญอย่างยิ่งในสมัยพุทธกาล เพราะพระพุทธองค์ทรงประกาศพระศาสนาจนมั่นคงในรัฐนี้เป็นแห่งแรก ซึ่งมีพระเจ้าพิมพิสารและพระเจ้าอชาตศัตรูเป็น กำลังหลักในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา

3. รัฐกาสี มีเมืองหลวงชื่อพาราณสี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแคว้นมคธในสมัยก่อนพุทธกาล เป็น รัฐที่เคยรุ่งเรืองและมีอำนาจมาก แต่มาถึงสมัยพุทธกาลก็เริ่มเสื่อมลงและดินแดนส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ภายใต้อำนาจของแคว้นโกศล

4.รัฐโกศล มีเมืองหลวงชื่อว่าสาวัตถี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นมคธในสมัยพุทธกาลเป็นเมืองที่มั่งคั่งสมบูรณ์และมีอำนาจมาก แม้แต่กรุงกบิลพัสดุ์เองก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของแคว้นโกศล ซึ่งมีพระเจ้าปเสนทิเป็นผู้ปกครองและพระองค์ก็ทรงมีความศรัทธาอย่างมากในพระพุทธเจ้า

5. รัฐวัชชี มีเมืองหลวงชื่อเวสาลี มีความเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยพุทธกาล เป็นแคว้นที่มีการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีเจ้าผู้ครองนครถึง 8 ราชวงศ์ด้วยกัน เช่น วิเทหะลิจฉวีและวัชชี เป็นต้น การปกครองจะมีรัฐบาลกลางรับผิดชอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเรื่องการเมืองการบริหาร โดยให้เจ้าผู้ครองนครต่างๆ ผลัดกันเป็นประธานตามความหมาะสม ดังนั้นราชวงศ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการจัดการปกครองคือวงศ์ลิจฉวีแห่งเวสาลีและวงศ์วิเทหะแห่งมิถิลา

6. รัฐมัลละ มีเมืองหลวงแยกออกเป็น 2 ส่วน คือกุสินาราและปาวา อยู่ทางทิศตะวันตกของแคว้น วัชชีแคว้นนี้มีการปกครองแบบสาธารณรัฐหรือระบบสามัคคีธรรม

7.รัฐเจตีหรือเจติยะ มีเมืองหลวงชื่อโสตถวดีตั้งอยู่ทางใต้ของแคว้นวังสะ

8. รัฐวังสะ มีเมืองหลวงชื่อโกสัมพี อยู่ทางทิศใต้ของแคว้นโกศลหรือทางทิศเหนือของแคว้นอวันตี รัฐนี้ในสมัยพุทธกาลมีความรุ่งเรืองและมีอำนาจมาก มีพระเจ้าอุเทนเป็นผู้ปกครองและพระพุทธองค์ก็ทรงเสด็จไปยังกรุงโกสัมพีหลายครั้ง

9. รัฐกุรุ มีเมืองหลวงชื่ออินทรปัตถ์ อยู่ทางทิศตะวันตกของแคว้นปัญจาละ มีกษัตริย์ผู้ปกครองรัฐนี้ คือ พระเจ้าโกรัพยะ พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมที่สำคัญเช่น มหานิทานสูตร และมหาสติปัฏฐานสูตรแก่พุทธบริษัทในแคว้นนี้

10. รัฐปัญจาละ มีเมืองหลวงชื่อสังกัสสะ อยู่ทางทิศตะวันออกของแคว้นกุรุและทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของแคว้นโกศล

11. รัฐมัจฉะ มีเมืองหลวงชื่อวิราฏนคร อยู่ทางทิศใต้ของแคว้นสุรเสน ในสมัยพุทธกาลพระราชาผู้ปกครองแคว้นนี้คือพระเจ้าวิราฏะ

12. รัฐสุรเสนะ มีเมืองหลวงชื่อมถุรา อยู่ทางใต้ของของแคว้นกุรุและวังสะ ในสมัยพุทธกาลกษัตริย์ผู้ปกครองรัฐนี้ทรงพระนามว่า มธุรราชอวันตีบุตร

13. รัฐอัสสกะ มีเมืองหลวงชื่อโปตนะ ในสมัยพุทธกาลมีกษัตริย์ทรงพระนามว่าอรุณ เป็นผู้

ปกครอง รัฐนี้ยังเป็นที่ตั้งอาศรมของพราหมณ์พาวรี ริมฝั่งแม่น้ำโคธาวร

14. รัฐอวันตี อยู่ทางทิศใต้ของแคว้นมัจฉะ และทางทิศตะวันตกของแคว้นวังสะในสมัยพุทธกาล รัฐอวันตีแบ่งออกเป็นอวันตีเหนือและใต้ มาหิศมตีเป็นเมืองหลวงของอวันตีเหนือ อุชเชนีเป็นเมืองหลวงของอวันตีใต้ อวันตีเป็นแคว้นที่มีความสำคัญ 1 ใน 4 ของแคว้นที่มีการปกครองด้วยระบบราชาธิปไตยคือ มคธ โกศล และวังสะ มีพระเจ้าจัณฑปัชโชติเป็นผู้ปกครอง พระองค์ทรงเป็นพระราชาที่เข้มแข็งและทรงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับพระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธ

15. รัฐคันธาระ มีเมืองหลวงชื่อ ตักศิลา มีพระเจ้าปุกกุสาติเป็นผู้ปกครองพระองค์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพระเจ้าพิมพิสาร เมืองนี้เป็นเมืองแห่งการศึกษา ทำให้บุคคลชั้นสูง ในสมัยนั้นนิยมที่จะมาศึกษาเล่าเรียนวิชาต่างๆ ที่เมืองนี้เป็นจำนวนมาก

16. รัฐกัมโพชะ ตั้งอยู่ทางเหนือของแคว้นคันธาระ ในคัมภีร์อินเดียโบราณแคว้น กัมโพชะมักจะได้รับการกล่าวขนานควบคู่กับแคว้นคันธาระเสมอ

อย่างไรก็ตามในชนบทใหญ่ทั้ง 16 แคว้นดังกล่าว ก็มักจะปรากฏชื่อกระจัดกระจำยอยู่ในที่ต่างๆ ของพระไตรปิฎกและในคัมภีร์อื่นๆ หลายแห่งด้วยกัน และมีหลายแคว้นที่พุทธศาสนิกชนคุ้นเคยกับชื่อเป็นอย่างดี เช่น แคว้นมคธ แคว้นโกสน แคว้นวัชชี แคว้นกำสี แคว้นมัลละ เนื่องจากมักจะมีเหตุการณ์สำคัญๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในแคว้นนั้นๆ นอกจาก 16 แคว้นดังกล่าวที่ปรากฏในพระไตรปิฎกแล้ว ยังมีแคว้นอื่นๆ ที่ปรากฏชื่ออยู่ในที่ต่างๆ ของพระไตรปิฎก แต่ไม่ได้ปรากฏชื่อเป็นหมวดเป็นหมู่เหมือนกับ 16 แคว้นดังกล่าวอีก 5 แคว้นด้วยกัน ได้แก่ สักกะ โกลิยะ ภัคคะ วิเทหะ และอังคุตตราปะ ซึ่งเมื่อรวมทั้งหมดจะพบว่า ในยุคพุทธกาลจะมีทั้งหมด 21 แคว้น ซึ่งพระพุทธองค์ไม่ได้ตรัสยืนยันว่าระบบการปกครองใดว่าเป็นระบบใดดีที่สุด แต่เน้นการสอนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยเฉพาะผู้มีอำนาจ เช่น ผู้ปกครองและข้าราชการ ให้เป็นคนดี เพราะฉะนั้น ในพระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมคำสอนที่สอนผู้ปกครองรัฐทั้งรัฐแบบราชาธิปไตยและรัฐแบบสามัคคีธรรม และยังมองว่าการปกครองแบบสามัคคีธรรมกับการปกครองของสงฆ์นั้น มิใช่การปกครองแบบประชาธิปไตย

รูปแบบของการปกครองในพุทธกาลไว้ในหนังสือ “รัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก” ว่ามี 3 รูปแบบคือแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ราชาธิปไตย) คือรัฐที่ให้อำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองบ้านเมืองขึ้นอยู่กับกษัตริย์โดยตรง แบบสามัคคีธรรม (สหพันธรัฐ) คือรัฐที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองมิได้อยู่ทีประมุขของรัฐแต่เพียงผู้เดียว จะมีสภาหรือสังฆะ เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง และแบบจักรวรรดินิยม (อุดมรัฐ) คือรัฐที่มีแสนยานุภาพมาก มี

อำนาจเหนือรัฐอื่นๆ ผู้ปกครองจะใช้คำว่า มหาราชาหรือพระเจ้าจักรพรรดิ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายท่านต่างก็มองไปที่รูปแบบการปกครองเพียง 2 รูปแบบเท่านั้น เพราะมองเห็นว่ารูปแบบจักรวรรดินิยมมิได้มีความแตกต่างไปจากการปกครองแบบราชาธิปไตย ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอไว้เพียง 2 รูปแบบเท่านั้น ดังต่อไปนี้

1. การปกครองแบบราชาธิปไตย

คำว่า “ราชาธิปไตย” ในภาษาไทยนี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายไว้ว่า“ราชาธิปไตย” มาจากคำว่า ราช+อธิปเตยฺย ในภาษาบาลี ราชาธิปไตย จึงหมายถึง ระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มีพระราชาเป็นใหญ่ ในภาษาอังกฤษ คำว่า “ราชาธิปไตย” ใช้คำว่า “Monarchy” ซึ่งมาจากคำว่า “Monarchia” ในภาษากรีก แปลว่า “ปกครองโดยคนคนเดียว” ซึ่งจะเห็นได้ว่า ราชาธิปไตยเป็นคำสามัญทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการอธิบายรูปแบบการปกครองใดๆ ที่มีกษัตริย์เป็นประมุขสูงสุด ในระบอบราชาธิปไตย บุคคลผู้มีพระนามเป็นพระราชา คือองค์อธิปัตย์ (ผู้มีอำนาจสูงสุด) เป็นประมุขของรัฐ ดังนั้น รูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับผู้ปกครองที่เรียกว่า “กษัตริย์” หรือ “ราชา” อย่างแยกกันไม่ออกในฐานะที่เป็นผู้ปกครองและมีอำนาจ และในการปกครองแบบราชาธิปไตย คำว่า “รัฐบาล” และ “รัฐ” มีความหมายเท่ากับคำว่า “พระมหากษัตริย์” เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งผู้นำและผู้คุ้มครองประชาชนในยามสงครามและเป็นผู้ปกครองในยามสงบ จึงกล่าวได้ว่า ราชาธิปไตย คือ การปกครองในรูปแบบของกษัตริย์ที่มีพระราชาเพียงพระองค์เดียว มีการใช้อำนาจสูงสุดเพียงผู้เดียวซึ่งจะหน้าที่ในทุกๆ เรื่อง ทั้งการปกครองรัฐ การบริหารรัฐ การปกป้องคุ้มครองรัฐ จึงเรียกว่า การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์รูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยที่มีประวัติค่อยข้างจะซับซ้อนจึงหาต้นสายปลายเหตุยากยิ่งนักแต่ถึงอย่างไรก็ตามนาธาเนียล อาร์ริส อธิบายไว้ว่า ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่าราชาธิปไตยก่อตั้งครั้งแรกเมื่อใด แต่เป็นที่เชื่อว่าระบอบนี้เกิดขึ้นเมื่อสังคมในยุคแรกๆ เริ่มมีความซับซ้อน เริ่มมีกลุ่มชนผู้ชำนาญการ เช่น ขุนนาง นักรบ นักบวชชาวนา ชาวไร่เกิดขึ้น สังคมเช่นนี้จำเป็นต้องมีกำรบริหารจัดการมากขึ้น จึงปรากฏบุคคลคนหนึ่งขึ้นมาเพื่อมาควบคุมและชี้นำกลุ่มชนเหล่านี้ คือ กษัตริย์ ซึ่งเป็นหนึ่งในวรรณะทั้ง 4 ตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์เพราะกษัตริย์หรือราชาถูกจัดอยู่ในวรรณะกษัตริย์และถูกนำไปยึดโยงกับเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ คือ พระพรหม ซึ่งแบ่งบุคคลในสังคมออกเป็น 4 วรรณะด้วยกัน โดยเชื่อว่าแต่ละวรรณะนั้นเกิดจากอวัยวะต่างๆ ของพระพรหมและมีหน้าที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1.วรรณะพราหมณ์ เกิดจากพระโอษฐ์ (ปาก) ของพระพรหม มีสีเครื่องแต่งกายประจำวรรณะคือสีขาว ซึ่งแสดงถึงความบริสุทธิ์ มีหน้าที่กล่าวมนต์ ให้คำปรึกษากับพระเจ้าแผ่นดินตลอดจน

สอนมนต์ให้แก่คนทั่วไป ส่วนพวกที่เป็นนักบวชก็ทำหน้าที่สอนไตรเพท ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา และเป็นผู้รับทักษิณา

2.วรรณะกษัตริย์ เกิดจากพระพาหา (แขน) ของพระพรหม และถือว่าสืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์สีเครื่องแต่งกายประจำวรรณะ คือ สีแดง ซึ่งหมายถึง นักรบ ทำหน้าที่รบเพื่อป้องกันหรือขยายอาณาจักร รวมทั้งเป็นนักปกครอง นักบริหารบ้านเมือง

3.วรรณะแพศย์ เกิดจากพระเพลา (ตัก) ของพระพรหม มีสีเครื่องแต่งกายประจำวรรณะคือสีเหลือง เป็นพวกแสวงหาทรัพย์สมบัติ ได้แก่พวกพ่อค้า คหบดี เศรษฐี และเกษตรกร

4.วรรณะศูทร เกิดจากพระบาท (เท้า) ของพระพรหม มีสีเครื่องแต่งกายประจำวรรณะคือสีดำหรือสีอื่นๆ ที่ไม่มีความสดใส มีหน้าที่เป็นกรรมกร ผู้ใช้แรงงาน

แนวคิดเรื่องวรรณะทั้ง 4 ของศาสนาพราหมณ์อาจถูกมองเป็นเรื่องชนชั้นหรืออาจจะถูกมองไปส่วนของการกำหนดบทบาทหน้าที่และอาชีพของคนในสังคมอินเดียซึ่งเดิมทีระบบวรรณะเป็นการแบ่งหน้าที่และอำชีพให้แก่คนในสังคม มีความยืดหยุ่นไม่เข้มงวดแต่ต่อมาได้เสื่อมความหมายเดิมกลายเป็นประเพณีที่ถือกันแบบเถรส่องบาตร วรรณะสูงเอารัดเอาเปรียบ เหยียดหยามและเหยียบย่ำวรรณะต่ำ ทั้งนี้ด้วยเหตุทางผลประโยชน์เป็นสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งหากมองถึงวรรณะกษัตริย์มีกำเนิดมาจากพระพรหมเช่นเดียวกับวรรณะอื่นๆ ต่างกันตรงที่อวัยวะที่เกิดและหน้าที่เท่านั้น ในประวัติศาสตร์สังคมอินเดีย แม้คำว่า “กษัตริย์” จะหมายถึงวรรณะกษัตริย์หรือบุคคลผู้อยู่ในชนชั้นปกครองทั้งหมด ได้แก่เชื้อพระวงศ์ ขุนนาง และข้าราชการต่างๆ มีทหารเป็นต้น ซึ่งทำหน้าที่รบเพื่อป้องกันหรือขยายอาณาจักร รวมทั้งเป็นนักปกครองนักบริหารบ้านเมือง ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ดังที่กล่าวมา แต่คำว่า “กษัตริย์” (สันสกฤต) หรืออีกคำหนึ่งก็คือ “ขัตติยะ” (บาลี) นี้เดิมทีเป็นเพียงผู้ปกครองหรือบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าของกลุ่มชนอารยันที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทำให้กลุ่มชนอารยันที่รวมตัวกันดังกล่าว ทำให้เกิดตระกูลต่างๆ จากตระกูลต่างๆ ก็พัฒนาจนกระทั่งกลายเป็นราชวงศ์ มากขึ้น มีการให้บุตรหัวปีเป็นผู้สืบทอดอำนาจการปกครอง จากนั้นจึงกลายเป็นการรวมศูนย์อยู่ที่กษัตริย์ ทำให้เป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดเพียงผู้เดียว จะเห็นได้ที่สุด จึงทำให้คำว่า “กษัตริย์” ในที่นี้ใช้ไปตามนัยผู้นำสูงสุด มิใช่ตามนัยวรรณะดังที่ใช้ก่อนหน้านี้66 ส่วนคำว่า “ราชา” ก็เช่นเดียวกัน ในประวัติศาสตร์สังคมอินเดีย คำว่า“ราชา” เดิมทีหมายถึงหัวหน้าหรือผู้นำของเผ่าหรือโคตรตระกูลต่างๆ ของชาวอารยันซึ่งอพยพมาอยู่ในอินเดียครั้นมาอยู่ในอินเดียแล้วเปลี่ยนอาชีพจากการพเนจรเลี้ยงปศุสัตว์แยกกันเป็นคณะๆ หรือตระกูลซึ่งเรียกว่า “โคตร” แล้วหันมาทำเกษตรกรรมทำนาปลูกข้าว จึงได้ชื่อว่า “ขัตติยะ”ใช้สำหรับเรียกกษัตริย์หรือประมุขของรัฐ

เล็กที่สุด กษัตริย์หรือประมุขของรัฐใหญ่กว่าราชาเรียกว่า “มหาราชา” กษัตริย์หรือประมุขของรัฐยิ่งใหญ่โดยมีราชาหลายพระองค์ขึ้นอยู่เรียกว่า “ราชาธิราช” กษัตริย์หรือประมุขของรัฐที่กว้างใหญ่มีมหาราชาและราชามากมายขึ้นอยู่ก็เรียกว่า “มหาราชาธิราช” และกษัตริย์หรือประมุขที่แผ่อำนาจยึดครองรัฐต่างๆ ไว้ได้มากก็สามารถตั้งตนเป็น “พระเจ้าจักรพรรดิ” ได้ ดังนั้น อิสริยยศของกษัตริย์ในฐานะประมุขของรัฐหรือแคว้นในสังคมอินเดียหรือชมพูทวีปมีลำดับต่างกันจากเล็กไปหำใหญ่คือ รำชมหาราช ราชาธิราช มหาราชาธิราช และจักรพรรดิราชาธิราช

อย่างไรก็ตาม ในสังคมอินเดียปรากฏว่าผู้ที่มีหลักฐานะดี มีกำลังทรัพย์ และกำลังคนมากก็อาจจะได้รับการยกย่องให้เป็น “ราชา” ได้เช่นเดียวกัน ฐานะดีมีความร่ำรวยทั้งด้านทรัพย์สินเงินทองและบริวารอาจจะถูกเรียกว่า “ราชา” ได้แต่ไม่นิยมเรียกว่า “กษัตริย์” หรือ “ขัตติยะ” เนื่องจากไม่ได้เป็นผู้ปกครองรัฐหรือแคว้นและไม่ได้เป็นชนชั้นวรรณะกษัตริย์โดยกำเนิดอย่างแท้จริงผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็น “กษัตริย์” หรือ “ราชา” ในฐานะผู้ปกครองรัฐหรือแคว้นนี้ บางสมัยก็มาจากบุคคลผู้ไม่ได้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ก็มี ดังที่ยวาหรลาล เนห์รู กล่าวไว้ว่าโดยปกติแล้วพระเจ้าแผ่นดินก็มาจากวรรณะกษัตริย์แต่ว่าบางคราวที่บ้านเมืองตกอยู่ในภาวะสงครามหรือในภาวะคับขัน แม้แต่ชนวรรณะศูทร หรือสมาชิกแห่งวรรณะต่ำที่สุดก็สามารถที่จะขึ้นมาดำรงตำแหน่งกษัตริย์ได้ หากว่าเข้าผู้นั้นมีความเก่งกล้าสามารถอย่างเพียงพอ

กล่าวได้ว่า ราชาในสังคมอินเดียมี 2 แบบด้วยกันคือ รำชำคือกษัตริย์ซึ่งไม่มีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาด กับรำชำคือกษัตริย์ซึ่งมีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาด รำชำแบบแรก คือกษัตริย์ซึ่งไม่มีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาดนั้น เนื่องจากในการปกครองแบบชนเผ่าหรือในรัฐเล็กๆ ทั้งปวงนั้นมีราชามากกว่าหนึ่งและการตัดสินใจต่างๆ ขึ้นอยู่แก่ที่ประชุมของโคตรตระกูลต่างๆ เรียกว่า “สภา” และ“สภามติ” สำหรับสภานั้นประกอบด้วยเหล่าราชาทั้งหลายผู้เจริญด้วยวุฒิต่างๆ เช่น ชาติ วัย และคุณซึ่งมาจากตระกูลต่างๆ ส่วนสมิตินั้นเป็นการประชุมชนในเผ่าทั่วไปหรือหัวหน้าครอบครัวต่างๆ และบุคคลผู้มีตำแหน่งราชาแบบนี้ทำ หน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของตระกูลหรือกลุ่มผลประโยชน์ โดยได้รับการเลือกตั้งมาจากสมาชิกในตระกูลหรือกลุ่มของตน ส่วนราชาแบบที่สอง คือกษัตริย์ซึ่งมีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาดนั้น ต่างจากราชาแบบแรก เนื่องจากเป็นกษัตริย์ผู้ปกครองรัฐหรือแคว้นเพียงพระองค์เดียวและอำนาจต่างๆ รวมศูนย์อยู่ที่กษัตริย์พระองค์เดียวเท่านั้น จึงสามารถตัดสินใจดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ทางการปกครองด้วยพระองค์เอง และราชาแบบนี้สืบทอดตำแหน่งโดยสายโลหิต ส่วนใหญ่มักจะให้บุตรคนโตสืบทอดตำแหน่งแทน

2. การปกครองแบบสามัคคีธรรม

รูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม คือรูปแบบการปกครองซึ่งกลุ่มชนผู้ปกครองมีความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันและมีระเบียบวินัยเป็นเครื่องดำรงรักษาความสามัคคีไว้ เป็นรูปแบบการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างใกล้ชิดเช่นเดียวกับราชาธิปไตย และในพุทธกาลนิยมใช้ในการปกครองของรัฐหรือแคว้นเล็กๆ ทางตอนเหนือของชมพูทวีปหรืออินเดียในปัจจุบันรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมนี้ มีนักวิชาการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น รามะ ศังกร ตริปถิ (Rama Shankar Tripathi) เรียกว่าสมาพันธรัฐ เนื่องจากลักษณะรัฐเกิดจากการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ของรัฐเล็กๆ พุทธศาสนิกชนในเมืองไทยมักจะเรียกรูปแบบการปกครองแบบนี้ว่าแบบสามัคคีธรรมเนื่องจากมีเหตุการณ์ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสถึงเหตุที่ทำให้รัฐเหล่านี้เข้มแข็งโดยตรัสธรรมซึ่งทำให้เกิดความสามัคคีในรัฐคืออปริหานิยธรรม

2.4 การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา

การพิจารณาหลักการของอธิปไตยมีนักวิชาการ และนักวิจัยมากมายได้ตีความไปต่างๆ นาน ทำให้ความหมายที่แท้จริงบางอย่างคลาดเคลื่อนไปจากความจริงอย่างมาก อีกทั้งถึงขนาดระบุว่าธรรมาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่ขาดการพิจารณาถึงข้อเท็จในทางรัฐศาสตร์ แต่กระนั้นการศึกษาถึงความหมายที่แท้จริงจะช่วยให้เกิดความเข้าใจบริบทการนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องตรงกับกรอบความคิดทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ คำสอนหมวดอธิปไตยยิ่งมีความสำคัญในโลกปัจจุบันเป็นทวีคูณเพราะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ย่อมมาจากผู้นำที่ขาดความรับผิดชอบ ขาดจริยธรรม ขาดธรรมในการดำรงตนเพื่อการเสียสละเพื่อประชาชนหรือผู้ตาม มีความเห็นแก่ตัวรวมไปถึงผู้นำในเชิงธุรกิจที่หวังกอบโกยทรัพยากรไว้ในการครอบครองแต่เพียงผู้เดียวทำให้การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนาจะต้องได้รับการนำมาตีแผ่ความจริงที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในปัจจุบันได้แท้จริงซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า“ธรรมาธิปไตย” ไว้ว่า “การถือธรรมเป็นใหญ่, การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ทางด้านพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้ในหนังสือคำวัด: พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ว่า “ธรรมาธิปไตย หมายถึงการยึดถือหลักการหลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณในการบริหารจัดการต่างๆ คือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมไม่เป็นธรรม” ในขณะที่พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี หรือ ว. วชิรเมธี ได้อธิบายความหมายของธรรมาธิปไตยไว้ว่า “ธรรมาธิปไตย

คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าเราเอาหลักธรรมาธิปไตยนี้มาเป็นหลักในการตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก็จะกลายเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย”หรือประชาธิปไตยในครรลองของธรรม จะเห็นได้ว่า หลักธรรมาธิปไตยมีความสำคัญต่อภาวะผู้นำเพราะหากผู้นำไม่ยึดถือหลักแห่งความถูกต้อง หลักของความดีงาม หลักของความจริง หลักของประโยชน์สุขต่อประชาชนจะทำให้เกิดความเดือดร้อนในกลุ่มผู้ตามหรือประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อย่างมหาศาล

การปกครองตามหลักอธิปไตยทางพระพุทธศาสนาแม้ว่านักวิชาการทั่วไปให้ความสำคัญไปที่ธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญแต่จะละเลยการศึกษาอัตตาธิปไตยและโลกาธิปไตยไปไม่ได้เพราะทั้งสองอย่างย่อมมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันทำให้จำเป็นจะต้องนำมาศึกษาในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของอธิปไตยทั้ง 3 ประการ ได้แก่

2.4.1 การปกครองตามหลักอัตตาธิปไตย

การถือเอาตนเป็นใหญ่คือการชอบทำอะไรตามใจตัวหรือเอาแต่ใจตัวหรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือการถือเอาอารมณ์ตนเป็นใหญ่หรือพวกเจ้าอารมณ์ ในฐานะที่มนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม จำเป็นจะต้องอยู่ร่วมกันในสังคม การที่จะทำอะไร จะเอาแต่ใจตัวเองอย่างเดียวไม่ได้ เพราะคนเราย่อมมีความรู้สึกนึกคิดต่างๆ กัน อย่างภาษาพระท่านว่า “นานาจิตตัง” ถ้าเราจะถือแต่ใจเราเป็นใหญ่ คนอื่นเขาก็ย่อมมีสิทธิที่จะถือใจเขาเป็นใหญ่ได้เช่นเดียวกัน เมื่อต่างคนต่างถือเอาตนเป็นใหญ่ ต่างคนก็ต่างจะเอาแต่ใจตัว ก็ย่อมก่อให้เกิดความขัดเคืองกัน การทะเลาะวิวาทและต่อสู้ประหัตประหารกันในที่สุดอย่างน้อยที่สุด คนที่ทำอะไรเอาแต่ใจตัวเองนั่น ย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาของใคร ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย เพราะเป็นคนเจ้าอารมณ์ เดี๋ยวอารมณ์ดี เดี๋ยวอารมณ์ร้าย เอาใจยาก แต่ในด้านดีก็มีเหมือนกัน ถ้าหากเราเป็นคนดีมีคุณธรรม เราจะทำความดี ก็ไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะมีคนอื่นเขาค่อนแคระเราว่าโง่ครึหรือไม่ เมื่อเราเห็นว่าเป็นความดีแล้ว แม้ใครจะว่าเราครึ ไม่ทันโลก เราก็ไม่ต้องไปคำนึงถึงคำกล่าวหาของคนพาลเช่นนั้น เมื่อเราเห็นว่าการดื่มสุราการสูบบุหรี่ ฯลฯ เป็นอบายมุข ไม่ใช่สิ่งที่ดีงาม เราก็ไม่ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างที่คนอื่นๆเขาทำกันอย่างนี้ชื่อว่า เราเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้นคำว่า “อัตตาธิปไตย” จึงอาจเป็นได้ทั้งในด้านดีและด้านไม่ดีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางด้านจิตใจและภูมิธรรมของคน แต่มองถึงองค์ธรรมตามพุทธประสงค์จะทำให้เกิดการพิจารณาถึงเป้าหมายของการเข้าถึงธรรมได้มากยิ่งขึ้นจนทำนักวิชาการทางพระพุทธศาสนามีการตีความไปตามอำนาจแห่งศาสตร์ของ ซึ่งเป้าหมายที่แท้จริงแม้ว่าจะสามารถบูรณาการได้แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่เป้าหมายหลักในการนำบุคคลเข้าถึงมากว่า แต่การมีจิตเด็ดเดี่ยวได้ด้วยตัวเองมิได้ขึ้นอยู่กับอำนาจอื่นๆ ร วมทั้งการใช้

ศักยภาพของตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ เลือกแนวทางได้ด้วยตนเอง ตัดสินใจบนพื้นที่ของความถูกต้องได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาความคิด ความเห็นของผู้อื่นหากสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีอยู่แล้วก็สามารถไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสรับรองไว้ดังต่อไปนี้

“อัตตาธิปไตย เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้นอนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ การที่เราละกามเช่นใดแล้วจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เราพึงแสวงหากามเช่นนั้น หรือกามที่เลวกว่านั้น นั้นไม่สมควรแก่เราเลย” ภิกษุนั้นย่อมเห็นประจักษ์ว่า“ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำตนเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อัตตาธิปไตย”

ดังนั้น คำว่า อัตตา ก็คือ ตัวเอง ตัวตน อันเป็นส่วนของความคิด การปรารภได้ด้วยตนเอง และคำว่า อธิปไตย คือ ความเป็นใหญ่ เมื่อรวมความ ตนเองเป็นใหญ่ในความคิดและความปรารถนาของตนเองไม่ต้องพึ่งพาความคิดของผู้อื่นแม้แต่น้อย แต่กระนั้น การตีความของนักวิชาการในปัจจุบันอาจจะมีการเพิ่มเติมไปในส่วนของระบบการปกครอง เช่น อัตตาธิปไตย เป็นการใช้อำนาจในทางรัฐเผด็จการ รัฐสังคมนิยมที่ใช้อำนาจเพียงตนเดียวทำให้เกิดความเข้าใจผิดตามพุทธประสงค์ซึ่งแม้ว่าจะเป็นเรื่องของอำนาจเหมือนกันแต่การใช้อำนาจเน้นที่ความถูกต้องความปรารถนาของตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หากมองในเชิงของภาวะผู้ในปัจจุบันจะสามารถเทียบเคียงได้ว่า ผู้นำในลักษณะดังกล่าวเป็นภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะที่มีสติปัญญามีความรู้ มีประสบการณ์ที่มาก มีศักยภาพ และทักษะเฉพาะตนเองเป็นอย่างดี มีตนเองได้พัฒนาฝึกฝนตนเองมามากแล้วจนกลายเป็นผู้ที่ภาวะผู้นำที่ดี ทางด้านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ระบุว่า อัตตาธิปไตย ถือตนเป็นใหญ่ ปรารภตนหรือประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง แต่ถ้าปรารภแล้วทำคุณงามความดี ก็ยังดีกว่าคนไม่ทำความดี บุคคลประเภทนี้ถ้าจะทำอะไรจะบริจาคเงินหรือสิ่งของ ก็ต้องการให้ประกาศชื่อเสียง ต้องได้เป็นผู้มีเกียรติจึงจะทำ บางครั้งบุคคลบางคนที่ทำอะไรโดยดีดลูกคิดถึงผลได้ผลเสีย คือหวังประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง นำอะไรไปให้ใครก็เข้าทำนองให้น้อยเพื่อให้ได้มาก อย่างไรก็ตาม ถ้าจะถือว่า ความเห็นแก่ตัวจูงให้คนทำความดี แม้ความดีนั้นยังไม่สมบูรณ์ ก็ยังถือได้ว่าเป็นบันไดขั้นแรกแห่งการก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้มีจิตใจสูงขึ้นใน

โอกาสต่อไป กล่าวได้ว่า อัตตาธิปไตยตามพุทธประสงค์มิได้มองระบบการปกครองของผู้นำทุกรูปแบบไปในแง่ร้ายแต่มองในเชิงการอำนาจด้วยสติปัญญาอย่างรู้เท่าทันที่ไม่ก่อความเดือดร้อนไปยังผู้อื่น ทั้งนี้ก็พร้อมที่รับผิดชอบในความผิดพลาดของตนเองได้ ก็เพราะบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจของตนเองเพราะปรารภเหตุแห่งความคิดและการตัดสินใจของตนเองเป็นใหญ่ แต่มิใช่เกิดจากการบ้าอำนาจใดของผู้นำจึงเรียกได้ว่า อัตตาธิปไตย

2.4.2 การปกครองตามหลักโลกาธิปไตย

การปกครองตามหลักโลกาธิปไตยมิใช่รูปแบบการปกครองเป็นเพียงองค์ธรรมสำหรับการใช้ในการดำรงตนในฐานะที่แตกต่างกันไปจนสามารถกลืนกลายอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างน้อยต้องฟังเสียงฟังความคิดของผู้อื่นบ้างก็ถือได้ว่ายึดเอาผู้อื่นเป็นที่ตั้ง ลดการเบียดเบียนผู้อื่น ลดความขัดแย้งกับผู้อื่น รวมทั้งการอยู่ร่วมกันผู้อื่นอย่างสันติจึงจะได้ชื่อว่า โลกาธิปไตย ที่ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ กระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจผู้นั้น หาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศลได้แก่ เว้นชั่ว ทำดีด้วยเคารพเสียงหมู่ชนลักษณะของคนที่เป็นโลกาธิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ อะไรที่ชาวโลกเขานิยมชมชอบ แม้จะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรมก็ตาม ก็ทำไปตามความคิดเห็นของโลก หรือความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งบางทีก็ทำให้ตัวเองต้องกลายเป็นคนอ่อนแอ หรือในบางครั้งเราอาจจะเห็นว่า เมื่อมติของคนส่วนมากมีความคิดเห็นอย่างนี้ แม้ว่าสิ่งนั้นมันอาจเป็นการทำลายผลประโยชน์ของคนอื่น หรือเป็นการลบหลู่เกียรติและชื่อเสียงของคนใดคนหนึ่งก็ตาม

เพราะฉะนั้น โลกาธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับความเห็นของคนหมู่ของคนส่วนใหญ่ ซึ่งหมายความว่า ประชาชน คนส่วนใหญ่ มีความเห็นอย่างไรก็ถือเอาตามนั้น โลกาธิปไตยนี้ ปัจจุบันมีใช้ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ถ้าเป็นประเภทประชาธิปไตยโดยตรงก็จะให้ประชาชนทั้งประเทศมาประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับนโยบาย การจัดการ การบริหารบ้านเมืองโดยประชาธิปไตยโดยตรงจะนำมาใช้ในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย ส่วนประชาธิปไตยประเภทโดยอ้อม ซึ่งเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน กล่าวคือ เมื่อไม่สามารถนำประชาชนมาประชุมแสดงความคิดเห็นพร้อมกันได้ทั้งประเทศ ก็ให้ประชาชนเหล่านั้นเลือกตัวแทนของตนขึ้นมาทำหน้าที่แทนตน ตัวแทนเหล่านั้นออกเสียงหรือลงคะแนนเสียงจับสลาก แสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งก็ถือว่าเป็นความคิดเห็นของบุคคลหรือมติมหาชนที่คัดเลือกผู้ใดในชุมชนคนของตนเองที่คัดเลือกของประชาชนส่วนใหญ่ที่เลือกกันเข้ามาหรือเลือกตนมา ในขณะที่ลักษณะผู้ไม่มีโลกาธิปไตยที่ดีจะมีลักษณะ ได้แก่ เชื่อข่าวสารหรือผู้อื่นอย่างไร้เหตุผล ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ หลอกลวงเพื่อหวัง

ประโยชน์จากส่วนรวม ลุ่มหลงหรืองมงายง่ายหลงใหลในวัตถุหรือค่านิยม แต่กระนั้นความปรารถนาดีบางครั้งอาจจะมองถึงความเป็นจริง และความถูกต้อง รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับหมู่ชนกลุ่มใหญ่เป็นที่ตั้งหวังเพียงการอยู่ร่วมกันฉันพี่น้องแห่งธรรม ที่เป็นเพื่อนร่วมกันเกิดแก่เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นโลกาธิปไตยจึงมองคนส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งมิได้มองถึงเสียงส่วนใหญ่เพราะบางครั้งเสียงส่วนใหญ่อาจจะผิดจะถูกก็ได้ แต่ผู้นำที่ดีที่มีสติปัญญาย่อมมองถึงประโยชน์ได้ ดังพุทธดำรัสมีอธิบายดังต่อไปนี้

“โลกาธิปไตย เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้อยู่ในป่าบ้าง อยู่ตามโคนไม้บ้าง อยู่ในเรือนว่างบ้าง ย่อมเห็นประจักษ์ว่า “เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เราออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ไม่ใช่เพราะเหตุแห่งความมีหรือความไม่มีเช่นนั้นอนึ่ง เราถูกชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสครอบงำ ชื่อว่าถูกทุกข์ครอบงำ มีทุกข์อยู่ตรงหน้า ทำอย่างไร การทำที่สุดกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้จะพึงปรากฏ ก็เราบวชแล้วอย่างนี้พึงคิดเรื่องกาม เรื่องปองร้าย เรื่องเบียดเบียน โลกสันนิวาส (การอยู่ร่วมกันของสัตว์โลก) นี้ใหญ่ก็ในโลกสันนิวาสใหญ่มีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์มีตาทิพย์ รู้ จิตของบุคคลอื่นสมณพราหมณ์เหล่านั้นมองเห็นได้แม้จากที่ไกล แม้อยู่ใกล้ก็ไม่ปรากฏ รู้ จิต (ของบุคคลอื่น) แม้ด้วยจิต (ของตน) สมณพราหมณ์แม้เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย โปรดดูกุลบุตรนี้เพราะมีศรัทธา เขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่ แม้เทวดาผู้มีฤทธิ์มีตาทิพย์ รู้จิตของบุคคลอื่นก็มีอยู่ เทวดาเหล่านั้นย่อมปรากฏจากที่ไกลบ้าง เข้ามาใกล้แล้วกลับมองไม่เห็นบ้าง ย่อมรู้ จิตด้วยจิตบ้าง” เทวดาแม้เหล่านั้นพึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลายโปรดดูกุลบุตรนี้ เพราะมีศรัทธาเขาจึงออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เต็มไปด้วยบาปอกุศลธรรมอยู่” ภิกษุนั้นย่อมเห็นประจักษ์ว่า “ความเพียรที่เราเริ่มไว้แล้วจักไม่ย่อหย่อน สติที่ตั้งมั่นแล้วจักไม่เลอะเลือน กายที่สงบแล้วจักไม่กระสับกระส่าย จิตที่ตั้งมั่นแล้วจักมีอารมณ์แน่วแน่” เธอทำโลกเท่านั้นให้เป็นใหญ่ ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาตนให้บริสุทธิ์ภิกษุทั้งหลายนี้เรียกว่า โลกาธิปไตย”

กล่าวได้ว่า โลกาธิปไตย ที่มุ่งหมายอธิบายความที่หมู่ชนเป็น มองถึงผู้อื่นก่อนตนเองเพราะเกรงว่าบุคคลอื่น (โลก) รู้ว่าตนเองกำลังคิดกำลังทำอะไรอยู่ จึงปรารภถึงบุคคลอื่น (โลก) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของตนเองเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งจูงใจในการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดๆ ทั้งฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม และเพื่อให้บุคคลอื่น (โลก) นั้นได้รับรู้ หรือเห็นการกระทำของตนเอง หรือรู้จักตนเองว่าเป็นผู้กระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดๆ ทั้งฝ่ายดี (กุศล) หรือฝ่ายชั่ว (อกุศล) ก็ตาม เพราะฉะนั้นโลกาธิปไตยจึงเป็นการตัดสินใจที่มีสาเหตุมาจากบุคคลอื่น (โลก) รู้ว่าตนกำลังคิด

หรือกำลังทำอะไรอยู่และความต้องการให้บุคคลอื่น (โลก) ได้รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่นั้นเองเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายต่างๆ แต่ในที่นี้พระพุทธองค์ตรัสสอนภิกษุเพื่อให้ชักนำตนเองไปสู่จุดมุ่งหมายที่ดีโดยให้ละทิ้งพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ดี แล้วให้มีพฤติกรรมที่ดีคือการละอกุศลบำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ และรักษาตนให้บริสุทธิ์ จะเห็นได้ว่าโลกาธิปไตย มิใช้รูปแบบการปกครองจะในฐานะประชาธิปไตยก็หาไม่ จะโดยเสียงส่วนใหญ่ก็หาไม่แต่เพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้คนในโลกให้ได้อย่างสันติสุขมากที่สุด โดยการมองถึงประโยชน์ของคนทุกฝ่ายไม่เลือกปฏิบัติไม่มีอคติเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างใดอย่างหนึ่งแต่ผู้จะเลือกและตัดสินใจบนพื้นฐานที่เห็นว่าเกิดประโยชน์ให้มากที่สุด แล้วเลือกใช้อำนาจนั้นๆ เพื่อการปกครองกลุ่มชนผู้ใต้ปกครองของตนเอง

2.4.3 การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตย

ธรรมาธิปไตยเป็นวิถีการปกครองโดยอาศัยหลักธรรมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในทุกระดับ หากจะมองไปว่า ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศ ย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และอิสรภาพในการกระทำ การพูด และความคิดที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นๆ พร้อมกับใช้ธรรมเป็นเครื่องนำทางของชีวิตในทุกรูปแบบ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจะต้องพัฒนาในระบบของความถูกต้องหรือหลักคิดใน 4 ประการ ได้แก่

1. พลเมืองต้องมอบอำนาจให้กับบุคคลที่ถือธรรมหรือจะต้องมองถึงการใช้อำนาจ การขยายอำนาจ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจนั้นควรเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของสังคมมากที่สุด เพราะอำนาจของผู้ปกครองมิใช่เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ของตนเอง แต่เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนดังนั้นประชาชนต้องมอบอำนาจให้กับความถูกต้อง ให้กับคนที่ยึดถือความถูก และให้กับบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน

2. พลเมืองต้องเห็นความมั่นคงของระบอบการปกครอง หรือของรัฐบาลและผู้ปกครอง มิใช่เป็นจุดหมายของใครโดยผู้เดียว หรือจุดประสงค์สุดท้ายของระบอบการเมืองการปกครอง แต่เป็นเพียงอุปกรณ์หรือเครื่องมือเพื่อใช้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข สวัสดิภาพบูรณาการ และความสงบสุขของบ้านเมือง

3. พลเมืองต้องมองเห็นความสำคัญแก่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยเน้นความเท่าเทียมการปราศจากชนชั้น วรรณะจากชาติกำเนิด มีความเสมอภาคในทางเพศ หมายความว่า ไม่ถือว่าเพศหญิงมีสถานภาพต่ำกว่าเพศชาย เน้นเสรีภาพด้วยการห้ามการมีทาส รวมถึงการแนะนำให้ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

4. พลเมืองมองเห็นบุคคลผู้ยึดธรรมเป็นแนวทางในการปกครอง คือผู้ปกครองต้องถือธรรมเป็นใหญ่ คือถือหลักแห่งความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ตามเหตุและผล โดยยึดหลักการ กฎระเบียบ กติกา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนให้ถือธรรมะคือความถูกต้องตามเหตุผลเป็นประมาณ ที่เรียกว่าธรรมาธิปไตย ไม่สอนให้ถือตนเองเป็นใหญ่หลักคำสอนเรื่องผู้เห็นธรรมชื่อว่าเห็นพระพุทธเจ้า คำสอนเรื่องอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาและการตั้งพระธรรมวินัยไว้เป็นพระศาสดาแทนพระองค์ของพระพุทธเจ้า ก็เป็นการสอนแบบธรรมาธิปไตยนี้"นับว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมที่กว้างที่ครอบคลุมถึงคุณงาม ความดี นับว่าทันสมัยและทรงคุณค่าและสูงในคุณค่า รวมทั้งหลักเรื่องการทำความดีเพราะเห็นแก่ความดีเพราะในสังคมปัจจุบันนี้มีความสับสนวุ่นวายโดยเฉพาะสังคมประเทศไทย ในอดีตนั้นเป็นสังคมที่ เอื้ออาทรเป็นสังคมน่าอยู่ หรือสยามเมืองยิ้มนั้นเอง ผู้คนต่างยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำจิตน้ำใจ เป็นสังคมที่มีความ สามัคคีมีความรักไม่เห็นแก่ตัว มีสถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมน้ำใจของคน ในชาตินับ ปัจจุบันนี้สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลง ความคิดความเห็นต่างๆ ของคนหนุ่มคนสาวมีความคิด เห็นที่หลากหลายเมือความคิดที่ต่างกันก็ มีการแบ่งกลุ่มแบ่งสีแตกแยกความคิดทำให้สังคมไทยขาดความ ปรองดอง ทั้งนี้ก็เพราะสังคมปัจจุบันขาดหลักธรรมซึ่งมูลฐานของความเป็นใหญ่หรืออธิปไตย ดังพุทธดำรัสตรัสดังต่อไปนี้

ธรรมาธิปไตย หมายถึง การถือธรรมะเป็นใหญ่ การกระทำอะไรที่ทำลงไปแล้วย่อมมีผลสะท้อนออกมา 2 รูปแบบเสมอไป คือ จากพวกที่เห็นด้วย ก็จะบอกว่า “ดี” และพวกที่ไม่เห็นด้วยก็จะต้องบอกว่า “ไม่ดี” เช่นกัน การที่จะตัดสินใจให้เด็ดขาดลงไปว่าแค่ไหนดีแค่ไหนชั่วนั้นทำไม่ได้ เพราะไม่มีการแบ่งเขตที่แน่นอนอะไรก็ตามที่เมื่อทำลงไปแล้ว ตัวผู้ทำก็ไม่เดือดร้อน ผู้อื่นหรือสังคมก็ไม่เดือดร้อน วิญญูชนคือนักปราชญ์ที่มีศีลธรรมมีคุณธรรมสูงก็สรรเสริญอย่างนี้เรียกว่าเป็น “บุญ” เพราะ“บุญ”เป็นชื่อของความสุข ตรงกันข้ามอะไรก็ตาม เมื่อทำลงไปแล้ว ตัวเองแม้จะไม่เดือดร้อนแต่ถ้าหากผู้อื่นหรือสังคมต้องเดือดร้อนและวิญญูชนไม่สรรเสริญ อย่างนี้ต้องอนุโลมว่า “ไม่ดี” ผู้ที่จะทำความดีหรือละความชั่วจำเป็นต้องทราบเสียก่อนว่าความดีคืออะไร ความชั่วคืออะไร เมื่อเราเข้าใจความหมายของคำว่า ความดีความชั่ว แล้ว เราก็จะได้เลือกปฏิบัติได้ถูกต้องผู้ที่ยึดถือธรรมะเป็นใหญ่ในการปกครอง ย่อมชื่อว่าเป็นนักปกครองที่ดี มีความเมตตากรุณาไม่มีอคติความลำเอียงไม่ว่าจะเป็นเพราะรัก เพราะเกลียด เพราะกลัว หรือเพราะเขลาก็ตาม ไม่ถือเอาแต่ใจตนเป็นหลัก และไม่ถือตามอย่างโลกเขาเสมอไป อย่างเด็กหนุ่มผู้ชายสมัยหนึ่งไว้ผมยาวประบ่าเพราะเราเรียกกันว่า “ฮิปปี ” เมื่อมองดูข้างหลังแล้ว บางทีไม่ทราบว่าเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ถ้าผู้ชายคนใดไว้ผมสั้นก็เห็นว่าเชย ไม่

ทันสมัย เด็กหนุ่มๆ ก็เลยพลอยเอาอย่างกัน การเอาอย่างกันโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะวัฒนธรรมของตนและความเหมาะสมถือเป็นแบบ “โลกาธิปไตย”พอเขาเลิกเห่อกันก็พลอยเลิกด้วย

คุณลักษณะของธรรมาธิปไตยอยู่ที่การตัวของหลักการเป็นสำคัญมิได้มองถึงตัวตน บุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่พระพุทธองค์ทรงมอบไว้เป็นสมบัติในการใช้อำนาจที่ปราศจากอารมณ์ในทางลบ แต่ต้องใช้อำนาจที่มีอยู่บนพื้นฐานของความดีงามทั้งปวง ซึ่งผู้นำทุกระดับสามารถจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารงาน การสั่งการใดๆ ย่อมเป็นสิ่งชี้วัดถึงคุณลักษณะของความเป็นผู้นำในทางที่ชอบประกอบด้วยประโยชน์สุขของประชาชน ธรรมาธิปไตยประกอบด้วย 7 คุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง หมายถึง การยึดหลักการมากกว่าเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งอาจจะดูจัดขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตยอย่างในประเทศไทยอย่างมาก แต่คุณลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งที่ผู้นำกล้าจะยืนหยัดต่อสู้บนความถูกต้องเป็นประการที่สำคัญซึ่งในการเลือกตั้งหลายครั้งปรากฏผลออกมาในเชิงประจักษ์ว่า เสียงส่วนใหญ่มิได้นำไปสู่สันติสุขอย่างแท้จริงเพราะการได้มาซึ่งเสียส่วนใหญ่ยังดูคลุมเครือในเชิงกฎหมาย

2.ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน หมายถึง การยึดถือหลักของความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลที่ประจักษ์เชิงรูปธรรมพร้อมด้วยการพิจารณาบริบททั้งหมด เพราะการเป็นผู้นำย่อมมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้องเป็น เช่น การพิจารณาผลงานในการเลื่อนขั้น ขึ้นเงินเดือน เป็นต้น

3. ยึดหลักความจริง หมายถึง การยึดหลักความจริงที่เรียกว่า สัจจะ เพราะภาวะผู้นำที่มีผู้ใต้บังคับบัญชาจำนวนน้อยหรือจำนวนมากก็ตามย่อมจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือโดยเฉพาะการปฏิบัติตนเองกับคำพูดทุกอย่างให้ถืออยู่เสมอว่า เมื่อผู้นำพูดสิ่งใดไปแล้ว คำพูดนั้นย่อมเป็นเจ้านายหรือสิ่งที่บ่งบอกถึงการกระทำ หากภาวะผู้นำไม่กระทำตามในสิ่งที่พูด ย่อมแสดงให้เห็นความหย่อนยานของหลักปฏิบัติตนในภายภาคหน้า กล่าวคือ คำพูดจะไม่ศักดิ์สิทธิ์ ไร้ผู้คนเชื่อถือ

4. ยึดหลักความถูกต้อง หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม คือ การดำรงตนและประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งตามกฎหมาย คุณธรรม จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ ถูกต้องตามกฎหมายและวินัยข้าราชการ การแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาชีพอย่างสุจริต การรักษาคำพูด มีสัจจะและเชื่อถือได้ การแสดงให้ปรากฏถึงความมีจิตสำนึกในความเป็นข้าราชการ การยึดมั่นในหลักการ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพและจรรยาบรรณข้าราชการไม่เบี่ยงเบน ตัวยอคติหรือผลประโยชน์ กล้ารับผิดและ

รับผิดชอบ การเสียสละความสุขส่วนตน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ การยืนหยัดเพื่อความถูกต้องโดยมุ่งพิทักษ์ผลประโยชน์ของทางราชการ แม้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่อาจมีความยากลำบาก การกล้าตัดสินใจ ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม แม้อาจก่อความไม่พึงพอใจให้แก่ผู้เสียประโยชน์ และการยืนหยัดพิทักษ์ผลประโยชน์และชื่อเสียงของประเทศชาติแม้ในสถานการณ์ที่อาจเสี่ยงต่อความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่การงานหรืออาจเสี่ยงภัยต่อชีวิต

5. ยึดความเป็นธรรม หมายถึง การยึดมั่นในหลักนิติธรรมยืนหยัดการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย การเป็นผู้รักกฎหมายเหนือชีวิต และปฏิบัติตามระเบียบ และกฎหมายที่กำหนดไว้โดยได้กำชับและมุ่งเน้นให้นักเรียนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งได้ประพฤติและปฏิบัติตน ให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และยังได้นำแนวทางนโยบาย หรือข้อสั่งการของผู้บังคับบัญชา มาถ่ายทอดสู่การปฏิบัติอย่างทุ่มเทและจริงใจซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการเชื่อฟัง และให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ตรงต่อเวลาทั้งในเรื่องงาน และวินัยส่วนตัว จะสังเกตได้จาก การนัดเวลาประชุม หรือการติดตามงาน เป็นต้น

6. ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม หมายถึง การยึดผลประโยชน์ของประชาชนหรือประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชามาเป็นอันดับหนึ่งก่อนที่ตนเองจะได้รับประโยชน์ซึ่งภาวะผู้นำที่ดีจะต้องไม่เห็นแต่ประโยชน์ของตนเองมากจนเกินขอบเขตที่ควรจะได้รับ อีกทั้งการปฏิบัติงานทุกอย่างต้องมุ่งไปสู่การสร้างสันติสุขให้กับประชาชนเป็นเป้าหมายที่สำคัญ นอกจากนี้การส่งเสริมให้ประชาชนได้พัฒนาตนเองเพื่อความเป็นพลเมืองของรัฐที่มองผลประโยชน์ของชาติมากกว่า ซึ่งหากผู้นำและประชาชนมองประเทศชาติมาอันดับสองก็เท่ากับว่า ได้ให้ความสำคัญตนเองมากก่อนย่อมขาดมองถึงส่วนร่วมหรือผลประโยชน์ของผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้น การยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วมจะมีลักษณะการเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีการดำรงชีวิตที่ไม่เบียดเบียนธรรมชาติและ ผู้อื่น ไม่ครอบครองทรัพย์สมบัติของชาติไว้เป็นของตนเอง

7. ไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมและไม่เป็นธรรม หมายถึง การยึดถือสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมแก่ประชาชนทั้งหมดโดยไม่ได้มองถึงความคิด และการตัดสินของคนส่วนใหญ่เพราะส่วนที่คนส่วนใหญ่คิด และคนส่วนใหญ่ตัดสินใจอาจจะผิดธรรม ผิดจารีต และผิดประเพณีนิยมที่ไม่ส่งผลต่อประเทศทำให้ภาวะผู้นำต้องอาศัยการพิจารณาธรรมเพื่อความถูกต้องให้มากที่สุด ประเด็นที่สำคัญก็คือ ภาวะผู้นำจะมองสิ่งเป็นที่ถูกต้อง และเป็นธรรมได้อย่างไร มีอะไรเป็นเกณฑ์ในการเลือกปฏิบัติหรือเลือกที่จะไม่ปฏิบัติ ซึ่งมีข้อพิจารณาดังนี้ การตัดสินใจของภาวะผู้นำตั้งอยู่บนการเว้นจาก

อคติ 4 หรือไม่ ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำไม่มีความเอนเอียงไปในความรักใคร่ 2.ภาวะผู้นำไม่มีอารมณ์ความขุ่นมั่ว ความโกรธเข้ามาเกี่ยวข้อง 3.ภาวะผู้นำไม่มีภาวะแห่งความหลงใหลได้ปลื้มไปกับคำยกย่องหรือขาดปัญญาในการพิจารณา และ 4. ภาวะผู้นำไม่มีอารมณ์แห่งความกลัวในการตัดสินใจ ทั้ง 4 ประการนี้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจของภาวะผู้นำที่ดีเมื่อมีเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรม และไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ หากมีการนำหลักประชาธิปไตยอธิบายกับหลักการข้อนี้ก็ดูจะความแตกต่างกันมากกล่าวคือ การตัดสินใจของภาวะผู้นำตั้งอยู่บนสิ่งที่เป็นธรรมและถูกต้องเป็นหลัก แต่ประชาชนมองถึงเสียงส่วนใหญ่ที่ยังไม่ชัดเจนว่าถูกต้องหรือไม่ และประโยชน์ต่อทุกฝ่ายหรือเปล่าจึงไม่สามารถนำมาอธิบายเพิ่มเติมในแง่ของธรรมาภิบาลในข้อนี้

สรุปได้ว่า ลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีมุมมองที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวบุคคลหรือไม่ได้ให้ความสำคัญที่บุคคล แต่มองถึงบริบทการปฏิบัติหรือกระทำสิ่งที่เป็นธรรม ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับความสุขของประชาชนเพราะภาวะผู้นำ ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ยึดหลักเหตุผลที่ประกอบด้วยความดีงามรอบด้าน ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมและไม่เป็นธรรม ฉะนั้น การเป็นผู้นำทุกชุมชนจนถึงผู้นำระดับชาติ และผู้นำโลกจะต้องแบกรับภาระที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถเข้าไปนั่งในหัวใจของคนทั้งหมดใช่เพียงแค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่มองถึงประชาชนทุกหมู่เหล่าต่างก็ต้องการสิ่งที่เป็นธรรมให้กับตนเอง ภาวะผู้นำจึงต้องปฏิบัติและกระทำบนพื้นฐานของความไม่มีอคติใดๆ ในทุกเรื่อง มีกฎหมายมารองรับการตัดสินใจทุกๆ ครั้ง มีธรรมะทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งการมองถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามทั้งหมดที่ไม่ส่งผลร้ายหรือส่งผลกระทบในเชิงลบแก่ประชาชน แต่กระนั้นลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวทางพระพุทธศาสนาไม่ใช่รูปแบบในการนำไปปกครองอย่างประชาธิปไตย หรือลัทธิใดๆ แต่เป็นคุณลักษณะของภาวะผู้นำที่ก้าวขึ้นมาเพื่อการทำงานให้กับประชาชนอย่างดีที่สุดซึ่งอาจจะต้องมีการทำความเข้าใจต่อธรรมาธิปไตยให้ชัดเจน ก่อนที่จะนำไปปฏิบัติเพราะหากขาดการศึกษาให้ดีแล้วอาจจะทำให้ภาวะผู้นำนั้น เป็นคุณลักษณะของการปกครองในรูปแบบเผด็จการได้ง่าย

2.5 บริบทสังคมไทยวิถีใหม่

2.5.1 การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคสังคมวิถีใหม่ (ไวรัสโคโรนา หรือไวรัสโควิด-19 (COVID-19))

ไวรัสโคโรนา หรือไวรัสโควิด-19 (COVID-19) เป็นไวรัสวงศ์เดียวกันกับโรคระบบทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS-CoV) และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS-CoV)แต่ไม่ใช่ชนิดเดียวกัน โดยพบการระบาดครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี 2019 ซึ่งไวรัสโควิด-19 เป็นไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยของระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ ซึ่งอาการทั่วไปที่สันนิษฐานว่าเป็น ไวรัสโควิด-19 จะมีอาการคล้ายไข้หวัด เช่น มีไข้ ไอ มีน้ำมูก หายใจถี่ เหนื่อยหอบ ในผู้ป่วยบางรายอาจมีอาการรุนแรงทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดบวม ปอดอักเสบ ไตวายหรืออาจเสียชีวิต แม้ว่าอาการหลายอย่างจะคล้ายคลึง แต่บางโรคอาจเกิดจากเชื้อไวรัสที่แตกต่างกันจึงเป็นเรื่องยากที่จะสามารถระบุโรคตามอาการเพียงอย่างเดียว จึงต้องอาศัยการทดสอบทางห้องปฏิบัติการเพื่อยืนยันเชื้อดังกล่าว (Department of Disease Control, 2020) ดังนั้นผู้ป่วยที่สงสัยว่าอาจจะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรใส่หน้ากากอนามัย ใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือเมื่ออยู่นอกบ้านและหมั่นล้างมือบ่อยๆ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของฝอยละอองขนาดใหญ่และขนาดเล็กเนื่องจากการแพร่เชื้อของเชื้อไวรัสนี้ เหมือนกับไวรัสอื่นๆ คือ ผ่านการไอ จาม นั่นหมายความว่าเมื่อผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ไอ หรือ จาม ฝอยละอองของน้ำมูกหรือเสมหะที่มีเชื้อไวรัสโควิด-19 ก็จะปนเปื้อนกับมือและสิ่งต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน พอคนอื่นมาสัมผัสก็มีโอกาสที่จะติดเชื้อไวรัส โควิด-19 ไปได้ จากการศึกษาของ ธีระ วรธนารัตน์ พบว่า หากติดเชื้อ 1 คนจะสามารถแพร่ไปให้คนอื่นได้ราว 2-6 คน

ดังนั้นไวรัสนี้จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะทำให้เกิดการระบาดขยายตัวเพิ่มมากขึ้น หากผู้คนการละเลยการป้องกันตนเอง ไม่ใส่หน้ากากอนามัย ไม่ล้างมือ และไม่มีการควบคุมป้องกันการแพร่อย่างทันท่วงที่จะทำให้สถิติมากขึ้น (Woratanarat, 2020) เนื่องจาก ไวรัสโควิด-19 มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลก การใช้ชีวิตประจำวันของประชากรทั่วโลกต้องปรับตัวเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้รับเชื้อจากผู้อื่น และการป้องกันตนเองไม่ให้แพร่เชื้อให้ผู้อื่น ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทำให้ทุกคนยังต้องดำเนินชีวิตภายใต้ความระมัดระวัง เห็นได้จากการสวมหน้ากากอนามัย และการพกเจลแอลกอฮอล์ล้างมือ และการทำ Social distancing หรือการเว้นระยะห่างทางสังคม 1-2 เมตร ถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น เนื่องจากไวรัสโควิด-19 นั้นสามารถติดต่อได้ผ่านละอองขนาดเล็กที่มาจากการไอหรือจามได้ ซึ่งถ้าหากอยู่ใกล้ชิดกันเกินไปก็อาจทำให้ไวรัสเข้าร่างกายได้ จึงทำให้ห้างสรรพสินค้า ตลาด สถานบันเทิง โรงแรม ร้านค้าร้านอาหารต่างๆ ต้องปิดกิจการเพื่อลดการใกล้ชิดของคน อันนำไปสู่การลดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทั้งนี้ จากผลของการปิดกิจการห้างสรรพสินค้า ตลาด สถาน

บันเทิง โรงแรม ร้านค้าร้านอาหารต่างๆ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทำให้ธุรกิจหลากหลายกิจการรายได้ลดน้อยลงหรือไม่มีรายได้เข้ามาหมุนเวียนในกิจการ แต่ทว่า ยังคงต้องมีต้นทุนรายจ่ายคงที่ เนื่องจากต้องจ้างพนักงานไว้ ธุรกิจไหนที่สามารถขายออนไลน์ได้ จึงต้องปรับตัวมาทำการขายออนไลน์ เพื่อทำให้ธุรกิจมีรายได้ในการดำเนินกิจการต่อไป (Thairath Online, 2020) ในขณะเดียวกันผู้บริโภคก็มีความจำเป็นที่ต้องอยู่บ้าน เพื่อลดการเสี่ยงการรับเชื้อ ทำให้ผู้บริโภคก็ไม่มีรายได้เช่นกัน เนื่องจากกิจการในหลากหลายอุตสาหกรรมต้องหยุดกิจการ ส่งผลต่อการเลิกจ้างพนักงาน เกิดภาวะว่างงานจนกระทั่งตกงานของแรงงานจำนวนมาก เพราะเจ้าของธุรกิจไม่สามารถยื้อธุรกิจต่อไปได้ หรือบางคนต้องทำงานอยู่ที่บ้าน (Work from home) จึงทำให้ผู้บริโภคทุกคนต้องระมัดระวังในการใช้จ่ายเงินแต่ละครั้ง อาจกล่าวได้ว่า ช่วงวิกฤติไวรัสโควิด-19 สินค้าที่จำเป็นสามารถปรับตัวและขายได้อย่างต่อเนื่อง ตามความต้องการที่มากขึ้น ขณะเดียวกันสินค้า ไม่จำเป็น หรือสินค้าฟุ่มเฟือย ก็ต้องทำการตลาด เสนอโปรโมชั่น ลด แลก แจก แถม เพื่อรักษาฐานของลูกค้าตนเองเอาไว้ (Thairath Online, 2020)

นอกจากนี้ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจระดับโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้การดำเนินธุรกิจทุกประเภทจะต้องใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์แบบใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้เหมาะกับเหตุการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้น เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจในภาวะวิกฤต จึงทำให้เกิด “New Normal” หรือ “ความปกติใหม่” ในหลากหลายอุตสาหกรรม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการวางแผนในการดำเนินธุรกิจและการประเมินผลกลยุทธ์สำหรับการดำเนินธุรกิจต่อไปในช่วงหลังไวรัสโควิด-19 นับต่อจากนี้ไป การปรับตัวให้ธุรกิจอยู่รอดของผู้ประกอบการอาจจะต้องมีความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์การจัดการเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับตัวของธุรกิจมากขึ้น (Kostić & Šarenac, 2020) ในขณะเดียวกัน สถานที่ต่างๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ร้านอาหาร หรือสถานที่ทำงานของบริษัทต่างๆ กำลังจะเปิดดำเนินการอีกครั้ง แต่ทว่าทุกอย่างจะมีการปฏิบัติตัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากทั่วโลกพบว่าเมื่อการระบาดของไวรัสโควิด-19 จบลงแล้วแต่ทว่ารูปแบบการทำงาน การเรียน และการทำธุรกิจจะยังคงรูปแบบคล้ายช่วงระบาดของไวรัสโควิด-19 กล่าวคือ ยังคงปฏิบัติงาน ศึกษาเล่าเรียน และทำธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกทั้งยังมีคนจำนวนมากที่จะยังคงตกงานและไม่มีงานรองรับอย่างเพียงพอ ตลอดจนสถานการณ์ที่ยังคงต้องรักษาระยะห่างจากกันและกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสวนสาธารณะ การช้อปปิ้ง ในสถานที่ทำงาน สถานที่เรียน อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) นั้นจะทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านการงาน การเรียน และธุรกิจ (CNN, 2020)

2.5.2 การใช้ชีวิต “ภายใต้สถานการณ์” ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย

จากสถานการณ์หลังการระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย พบว่า ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันมีจำนวนผู้ติดเชื้อที่มีอายุน้อยที่สุดคือ อายุ 1 เดือน อายุมากที่สุด คือ 97 ปี และอายุเฉลี่ยที่พบว่ามีการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 คือ 37 ปี อีกทั้ง ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดเริ่มลดลง ส่งผลให้สถานการณ์ของธุรกิจต่างๆ ที่โดนสั่งให้ปิดเพื่อลดการแพร่ระบาดมีภาวะคลี่คลายดีขึ้นตามลำดับ ธุรกิจบางธุรกิจเริ่มเปิดดำเนินการได้ตามปกติ อาทิเช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารคาเฟ่ คลินิก ร้านทำเล็บ ร้านทำผม เป็นต้น แต่ทว่าการเปิดร้านในครั้งนี้ จะต้องมีการปฏิบัติตัวและมีมาตรการรองรับการป้องกันไวรัสโควิด-19 จนกลายมาเป็นมาตรฐานใหม่หรือที่เรียกกันว่าวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งผู้ประกอบการจำเป็นต้องปฏิบัติ และปรับตัวให้เคยชิน เพราะแม้ว่าจะได้กลับมาเปิดกิจการได้อีกครั้ง แต่ก็ยังต้องเปิดกิจการภายใต้มาตรการควบคุมโรคของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้พนักงานและลูกค้ามีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อไวรัสโควิด-19 และป้องกันการแพร่ระบาดในรอบที่ 2 (Ministry of Public Health, 2020)

2.5.3 บทวิเคราะห์การใช้ชีวิต “ภายใต้สถานการณ์” ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย

การใช้ชีวิต “ภายใต้สถานการณ์” ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยเมื่อคนทั้งโลกต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิต กล่าวคือ จำเป็นจะต้องฝึกการเว้นระยะห่างระหว่างสังคม ดังเช่น ในประเทศไทยจำเป็นต้องรับประทานอาหารด้วยกันผ่านม่านพลาสติกกั้นกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา จำเป็นต้องร่วมรับประทานอาหารกับหุ่นในการนั่งรับประทานอาหาร ในประเทศตุรกีต้องชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ในรถยนต์ ในประเทศแคนาดาต้องสัมผัสกับญาติตนเองด้วยถุงมือและผ้าใบพลาสติกกั้น ในประเทศศรีลังกาผู้คนในลิฟต์ต้องยืนห่างจากกัน ในเมืองลาสเวกัสผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายต้องเข้าพิธีรับปริญญาในรถยนต์ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีต้องให้ผู้คนรับชม การแข่งขันฟุตบอลของยุโรปผ่านการถ่ายทอดสด เมืองนิวยอร์กต้องใช้บริการผู้รับเหมาทำความสะอาดสเปรย์ยาฆ่าเชื้อภายในรถไฟใต้ดินทุกๆ 2-3 ชั่วโมง ในประเทศจีนกลุ่มคนที่รอเข้าสวนสนุกดิสนีย์แลนด์ ในเซี่ยงไฮ้ต้องยืนอยู่บนจุดที่กำหนดเพื่อรักษาระยะห่างระหว่างรอ ในประเทศอิตาลีร้านขายกระเป๋าแบรนด์เนมต้องให้ลูกค้าสแกนอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าร้าน ในสหรัฐอเมริกา รัฐจอร์เจีย ร้านทำเล็บ ร้านสักรอยสัก โบว์ลิ่งและธุรกิจอื่นๆ ต้องใส่ชุดพลาสติกคลุมทั้งตัวในขณะให้บริการกับลูกค้า ในประเทศเดนมาร์กนักเรียนระดับประถมศึกษานั่งเรียนที่โต๊ะโดยมีระยะห่างระหว่างกัน ในประเทศเวียดนามคนขับรถแท็กซี่ในฮานอยต้องมีแผ่นพลาสติกล้อมรอบขณะปฏิบัติหน้าที่ และในสเปนผู้คนต้องทำการที่บ้านขณะที่บางบ้านต้องเลี้ยงลูกไปด้วย (CNN, 2020)

จากรูปแบบการใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความไม่ปกติบนความปกติของการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้คนไม่กล้าออกจากบ้าน และไม่กล้าจับจ่ายเงิน เพราะกังวลต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนอีกทั้งมีรายได้ลดลงส่งผลต่อผลกระทบต่อรูปแบบการทำงาน รูปแบบการเรียน และรูปแบบของการดำเนินธุรกิจที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปกติใหม่ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตปกติใหม่ของคนไทยภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยปฏิบัติ ดังที่ Alanna Shaikh (2020) ได้กล่าวว่า หลังวิกฤตไวรัสโควิด-19 ระบาดแล้ว ครั้งนี้จะไม่ใช่โรคระบาดครั้งใหญ่ที่สุด และจะไม่ใช่ครั้งสุดท้ายที่คนทั่วโลกจะพบเจอ แต่ทว่า นับจากนี้ไป จะมีโรคระบาดเพิ่มมากขึ้น บ่อยครั้งมากขึ้นอีกเรื่อยๆ และจะมีการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสอีกจำนวนมาก และเมื่อเกิดภาวะวิกฤตไวรัสระบาดซ้ำขึ้นอีกครั้ง การปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับโลกก็จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้น การที่ผู้คนหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจนทพให้เกิดภาวะวิตกกังวลต่อความไม่แน่นอนของสถานการณ์ไปพร้อมกัน การปรับตัวเพื่ออยู่รอดจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเตรียมพร้อมเพื่อจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากภาวะวิกฤตไวรัสระบาดที่อาจจะเกิดขึ้นอีกครั้งในอนาคต ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดนั้นจะปรากฏอยู่ใน 3 ด้านใหญ่ของคนไทย ดังนี้

2.5.3.1 ด้านการงาน

ในด้านการทำงานการใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการปิดเมืองหรือล็อกดาว์นนั้น จะยังคงส่งผลกระทบโดยตรงต่อแรงงานทุกระดับรายได้อย่างกะทันหันและต่อเนื่องไปอีกหลายปี เนื่องจากแรงงานในระบบทุกคนจะยังคงต้องร่วมกันระงับกิจกรรมหลายประเภทที่อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส จึงทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำ ทางรายได้ ซึ่งจะแบ่งแยกแรงงานออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ กลุ่มรายได้ต่ำจะเป็นกลุ่ม ที่ไม่สามารถเปลี่ยนสถานที่ทำงานได้ ทำให้แรงงานกลุ่มนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือผู้ประกอบการต้องเลิกจ้างเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย ส่วนกลุ่มที่สอง จะมีรายได้ปานกลางค่อนไปทางสูงจะสามารถปรับเปลี่ยนการทำงาน โดยทำที่บ้าน หรือ Work from home ได้ สำหรับแรงงานกลุ่มนี้จะใช้เทคโนโลยีเก่ง ดังนั้นหากมีปัญหาหรือสงสัยในงาน จะใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการประสานการทำงาน ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และประหยัดต้นทุนในการดำเนินกิจการของบริษัทมากยิ่งขึ้น (Puey Ungphakorn Institute For Economic Research, 2020) อาทิ เช่น

1) การทำงานโดยการประชุมผ่านซูม แอพพลิเคชั่น (Zoom Application) ซึ่งการทำงานโดยการประชุมงานผ่านช่องทางออนไลน์ในลักษณะนี้ จะสามารถรองรับผู้เข้าร่วมประชุมได้สูงสุดมากถึง 100 คน อีกทั้งผู้ร่วมการประชุมทุกคนยังสามารถแชร์หน้าจองานได้ ทั้งรูปภาพ ไฟล์งาน

ต่าง ๆ และยังใช้สนทนากันได้อีกด้วย ส่งผลทำให้การทำงานนั้นง่าย สะดวก และรวดเร็วมากขึ้นอีกทั้งยังทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะหากเป็นสถานการณ์การทำงานตามแบบปกติแล้ว การประชุมที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมมากถึง 100 คนนั้น จะไม่สามารถกระทำได้โดยง่ายแต่ทว่าหากเป็นการใช้เทคโนโลยีซูม แอพพลิเคชั่นเข้ามาประยุกต์ใช้ จะท าให้ง่ายต่อการทำงานเป็นอย่างมาก ซึ่งการประชุมผ่านซูม แอพพลิเคชั่นนี้ จะสามารถใช้งานได้ทั้ง Windows, iOS, Androidนั่นหมายถึง ยังสามารถจะทำงานได้จากสมาร์ทโฟนในทุกสถานที่และทุกเวลา ไม่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป และใช้งานได้ฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย

การทำงานเอกสารโดยใช้ Google doc ซึ่งการทำงานเอกสารผ่าน Google doc จะมีลักษณะการทำงานคล้ายกับ Microsoft Word แต่จะทำงานได้ดีกว่า กล่าวคือ ทุกคนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันได้ทันที ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน และบันทึกงานทันทีโดยอัตโนมัติไม่ต้องกดปุ่มบันทึก ดังนั้น จะไม่มีปัญหาเหมือนการทำงานในอดีตที่จะประสบกับปัญหาในเรื่องไฟล์ติดไวรัสเปิดไฟล์ไม่ได้ หรือลืมบันทึกไฟล์เอกสารที่สำคัญ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดจะถูกบันทึกโดยอัตโนมัติ นอกจากนั้น ยังสามารถเข้าถึงได้จากทุกอุปกรณ์ ไม่ว่าจะเป็น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตก็ตาม จึงกลับกลายเป็นว่าการทำงานอยู่ที่บ้านนั้น มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพมากกว่าการเข้ามาทำงานในออฟฟิศตามปกติ ซึ่งสร้างความได้เปรียบเทียบเชิงการแข่งขันให้กับบริษัทมากยิ่งขึ้น

จากการทำงานออนไลน์ในสถานการณ์บังคับ โดยผ่านเทคโนโลยีทำให้องค์กรใหญ่ และพนักงานได้ตระหนักภาวะความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้มากขึ้น เนื่องจากไม่เสียเวลาในการเดินทาง ทำให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ในการทำงานที่มากขึ้นกว่าเดิม 10-20% (Abdul-Rahaman, A. R., & Hongxing, Y., 2020) เนื่องเพราะทำให้พนักงานนั้นมีสมาธิในการทำงานมากกว่าการเดินทางเข้ามาทำงานที่ออฟฟิศของบริษัท และทำให้ทำงานได้ยาวนานกว่านั่งทำงานที่บริษัท นอกจากนี้ ยังพบว่า พนักงานมากกว่า 36% ยอมที่จะให้ขึ้นเงินเดือนน้อยหน่อยเพื่อแลกกับการที่ตนเองจะได้มีโอกาสทำงานที่บ้านได้บ้าง พนักงาน 25% รู้สึกว่าการที่ได้ทำงานที่บ้านนั้นทำให้ความเครียดลดลงไปได้มาก และพนักงานมากกว่า 80% ชอบนโยบายนี้ อาจกล่าวได้ว่า จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงทำให้พนักงานสัมผัสถึง Work-Life Balance ที่ดียิ่งขึ้นจึงก่อให้เกิดวิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวในการทำงาน (Huang, H., 2020) แต่เนื่องจากการทำงานอยู่ที่บ้าน พนักงานจะไม่มีผู้คุมงานหรือขาดการบังคับตามระบบการทำงาน อาจจะทำให้ติดกับดักความขี้เกียจ และความหย่อนยานในการทำงาน ดังนั้น พนักงานที่ทำงานอยู่ที่บ้านจึงต้องเป็นแรงงานที่มีประสิทธิภาพสูง (High Work Performance) สามารถสร้างผลิตภาพแรงงานได้สูง (High Productivity) ซึ่งจะก่อให้เกิดรูปแบบการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไปของบริษัทที่จะปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินกิจการที่จะเปลี่ยนแปลงการทำงานไปจากอดีต (Davis, E., 2020) เนื่องเพราะการให้พนักงานทำงานอยู่ที่บ้าน

จะทำให้สามารถประหยัดต้นทุนของค่าเช่าสถานที่ทำงาน สถานที่ทำงานจึงไม่มีความจำเป็นเหมือนในอดีต ซึ่งจะส่งผลให้พนักงานจำเป็นจะต้องผลักดันตนเอง พัฒนาความสามารถ เรียนรู้ตลอดเวลา และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของบริษัทที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต และแข่งขันด้านการเรียนในด้านการเรียนการใช้ชีวิตภายใต้สถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย นักเรียนจำเป็นจะต้องเปลี่ยนรูปแบบของ การเรียนรู้สู่การเรียนผ่านระบบออนไลน์แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อรองรับสถานการณ์วิกฤตไวรัสระบาดในอนาคต เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนทั้งแบบออนไลน์และถ่ายทอดสดผ่านทางโทรทัศน์สำหรับนักเรียน รวมทั้งการพัฒนาระบบพื้นฐานที่เอื้อกับการเรียนรู้อื่นๆ เสริมเข้าไปด้วย อาทิเช่น ระบบการ VDO Call ส่วนตัวกับเด็กนักเรียนทีละคน เพื่ออธิบายเพิ่มเติม ให้นักเรียนเข้าใจการเรียนการสอนวิชาเหล่านั้นมากขึ้น หรือ ระบบการรับและส่งเอกสารประกอบการเรียนการสอนออนไลน์ ตลอดจนคลิปวีดีโอสื่อการสอนที่สามารถเรียนรู้ออนไลน์และเรียนทบทวนได้ตลอดเวลา เป็นต้น ดังนั้น เยาวชนรุ่นใหม่จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะความยืดหยุ่น ทักษะการเรียนรู้ตลอดเวลา และทักษะการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับกับภาวะความเปลี่ยนแปลงภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งทักษะต่างๆ เหล่านี้จะเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาในวิถีชีวิตปกติใหม่ของศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ นักเรียน แต่ละบุคคลจะต้องสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาและใช้สื่อออนไลน์เพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Wallace, J., 2020) ดังนั้น กระบวนการปรับตัวของนักเรียนภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ที่จำเป็นจะต้องอาศัยช่องทางการเรียนผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น จึงจะเป็นกลายเป็นความปกติแบบใหม่ที่นักเรียนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม และภายหลังจากผ่านพ้นจากวิกฤติการระบาดของไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนแล้วจำเป็นต้องใช้ทักษะการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งในทักษะที่สำคัญที่สุดที่นายจ้างจะมองหาในการจ้างแรงงานเพื่อเข้ามาทำงานในองค์กรของตนในอนาคต

ทั้งนี้ วิถีชีวิตปกติใหม่สำหรับนักเรียนที่จำเป็นต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์มากขึ้นนี้ จะส่งผลทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น เพราะการเรียนออนไลน์ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาและฝึกฝนกระบวนการคิดหลายมุมมองหลากมิติ เพื่อให้ได้คำตอบที่ดีที่สุด อีกทั้งจะทำให้เด็กนักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารที่ดียิ่งขึ้น เพราะการเรียนออนไลน์จะฝึกฝนให้เด็กได้ใช้ทักษะการสื่อสารในการหาคำตอบ จึงมีความกล้าที่จะสอบถาม และกล้าที่จะตอบคำถาม โดยไม่ต้องกลัวเพื่อนนินทาหรือโดนล้อเลียน ซึ่งไม่เหมือนกับการเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติที่นักเรียน จะไม่กล้ายกมือเพื่อสอบถามกับครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้เด็กนักเรียนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ดีขึ้น เพราะการเรียนออนไลน์ทำให้ต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้จะเป็นการฝึกฝนวุฒิภาวะทางอารมณ์ให้มากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน และจะทำให้เด็กนักเรียนในวันนี้ เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่

วัยทำงานที่สามารถทำงานร่วมกับคนที่มีความคิดแตกต่างได้ เพราะการเรียนออนไลน์จะฝึกฝนให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าตอบโต้ ดังนั้น เมื่ออนาคตจะต้องทำงานร่วมกับคนที่มีความคิดแตกต่างจะไม่รู้สึกขัดแย้งหรือปรับตัวเข้ากับคนอื่นไม่ได้ และพยายามพัฒนาปรับปรุงตนเองเพื่อให้มีความรู้และทำงานร่วมกันกับบุคคลที่มีความคิดแตกต่างจากตนเองได้แต่ในข้อดีก็จะพบข้อเสียของการการเรียนผ่านระบบออนไลน์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ปกครอง สังคม และฐานะทางครอบครัวของเด็กนักเรียนบางคน ก็ไม่มีความพร้อมในการเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ต่างจังหวัดครูผู้สอนบางส่วนจะยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควรเนื่องจากยังไม่มีความคุ้นชินกับโปรแกรมต่างๆ นักเรียนก็ยังขาดแคลนอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพรวมถึงขาดแคลนสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ดีเพียงพอ จึงจะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น (Zeegen, E. N., Yates, A. J., & Jevsevar, D. S., 2020) อันมีสาเหตุมาจากโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นจะต้องมีนโยบายการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีโครงการการสื่อสารและอินเทอร์เน็ตที่ดีและราคาถูกเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้ แต่ต้องยอมรับว่าประเทศไทยในปัจจุบันนั้นยังไม่ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อตอบรับเทคโนโลยีเหล่านี้ การเรียนออนไลน์ของเด็กต่างจังหวัดหรือเด็กยากจนยังไม่สามารถเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีที่ดีได้ จนถูกละเลย ถูกมองข้ามไป ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างดีเพียงพอ จะส่งผลเสียต่อระบบการศึกษาในระยะยาว (Jareonsettasin, 2563) ด้านธุรกิจในด้านธุรกิจ การใช้ชีวิตภายใต้สถานการณที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความจำเป็นจะต้องปรับตัวตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต อีกทั้งจำเป็นจะต้องมองหากลุ่มตลาดเฉพาะด้าน (Niche Market) ที่เหมาะสมกับธุรกิจ เนื่องจากการใช้ชีวิตภายใต้สถานการณที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยครั้งนี้ จะเกิดความต้องการใหม่ของผู้บริโภค ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องปรับการทำการตลาดเพื่อให้ธุรกิจมีรายได้ต่อไป (Liu, S., 2020) เนื่องจากในช่วงวิกฤติ ไวรัสโควิด-19 นั้น ได้ส่งผลกระทบอย่างหนัก กล่าวคือ กิจการจำเป็นต้องปิดห้างร้านหรือปิดบริษัทเพื่อไม่ให้พนักงานทุกคนเกิดความเสี่ยงต่อชีวิตจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสได้ เนื่องจากไวรัสโควิด-19 สามารถติดต่อจากคนสู่คนได้ง่าย จึงทำให้หลายธุรกิจต้องปิด ดังเช่น กลุ่มธุรกิจในแวดวงศิลปะ ความบันเทิงและนันทนาการ กลุ่มธุรกิจในแวดวงการศึกษา กลุ่มธุรกิจในแวดวงที่พักแรม และธุรกิจในแวดวงร้านอาหาร ยกเว้นเพียงแต่ธุรกิจที่ “จำเป็น” อาทิเช่น โรงพยาบาล โทรคมนาคม ธนาคาร หรือ การผลิตและขายสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานจากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้หลายธุรกิจต้องให้พนักงานทำงานที่บ้าน โดยทางบริษัทต้องสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์สารสนเทศให้กับพนักงาน (Puey Ungphakorn Institute For Economic Research, 2020) และต้องปรับตัวตามสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจความงามและแฟชั่น ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า อุตสาหกรรม และธนาคาร จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำการตลาดรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นทำการตลาดออนไลน์มากขึ้น หลากหลายธุรกิจ

จำเป็นต้องเปลี่ยนมาใช้แพลตฟอร์มของเดลิเวอรี่ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และลดงบประมาณการใช้จ่าย เพื่อรักษาเงินสดเพิ่มขึ้น (Marketing oops, 2563)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องเพราะธุรกิจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งสามารถจำแนกธุรกิจที่จำเป็นจะต้องปรับตัวภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ได้ ดังนี้

1) ธุรกิจความงามและแฟชั่น จะมุ่งเน้นวิธีการทำการตลาดออนไลน์รูปแบบใหม่มากขึ้นโดยใช้การส่งเสริมการตลาดผ่านโปรโมชั่นรูปแบบใหม่ที่จะมุ่งเน้นตลาดกลุ่มเฉพาะของตนเอง (Niche Market) เพื่อรักษาฐานลูกค้าของตนเอง และมีการจัดระบบการให้บริการแบบใหม่ที่จะแตกต่างไปจากในอดีต โดยเฉพาะการลด แลก แจก แถม ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่างๆ หลากหลายช่องทางจะมีจำนวนมากขึ้น และอาจจะส่งผลต่อต้นทุนการโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์ต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ

2) ธุรกิจร้านอาหาร จะมุ่งเน้นการจัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มเดลิเวอรีมากขึ้น เพราะพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะคุ้นชินกับการกดสั่งผ่านแอพพลิเคชั่นออนไลน์ต่างๆ อันเป็นผลสะท้อนจากวิกฤตไวรัสโควิด-19 ที่สร้างวิถีชีวิตปกติใหม่ให้คงอยู่กับผู้บริโภค ซึ่งร้านอาหารส่วนใหญ่จะปรับตัวให้ความสำคัญกับช่องทางออนไลน์มากขึ้นกว่าเดิม โดยจะมีการเข้าร่วมกับแพลตฟอร์ม ส่งอาหารเดลิเวอรี่ เช่น แกร็บ ฟู้ดแพนด้า เป็นต้น

3) ธุรกิจห้างสรรพสินค้า จะมุ่งเน้นการทำการตลาดจัดโปรโมชั่น ลด แลก แจก แถม ผ่านเว็บไซต์เพิ่มเติมอีกช่องทางหนึ่ง แต่ทว่า จะมีการส่งเสริมให้ห้างร้านที่เช่าบูธภายในห้างสรรพสินค้า สร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการมากขึ้น โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมุ่งเน้นประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาดแบบสร้างประสบการณ์ทางประสาสัมผัส เพื่อดึงดูดผู้บริโภคเข้ามาใช้บริการห้างสรรพสินค้าโดยตรง จะทำให้ลูกค้าที่ใช้บริการห้างร้านภายในห้างสรรพสินค้ามีปฏิสัมพันธ์สนใจกับสินค้าและบริการที่จัดจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าในระดับที่แตกต่างกันและมีความหลากหลาย ซึ่งอาจหมายถึง การพัฒนาและการสร้างสภาพแวดล้อมที่มีอยู่จริงรูปแบบใหม่ อาทิเช่น การออกแบบตึกหรือสิ่งปลูกสร้างแปลกตาเพื่อสร้างจุดขายหรือเอกลักษณ์เพื่อเชิญชวนการถ่ายรูปและเช็คอินผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งห้างสรรพสินค้าอาจจะปรับกลยุทธ์การตลาดโดยมุ่งเน้นการรวมเอาองค์ประกอบของการออกแบบทางประสาทสัมผัสที่มีตัวตน ได้แก่ รส กลิ่น เสียง หรือรูปลักษณ์ ที่แตกต่างมากยิ่งขึ้นเพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิมและต่อยอดฐานลูกค้ากลุ่มใหม่

4) ธุรกิจกลุ่มยานยนต์ จะมุ่งเน้นการใช้กลยุทธ์การตลาดผ่านผลลัพธ์การค้นหาผ่านเสิร์ทเอ็นจิ้น (Search Engine) เนื่องเพราะการเจาะกลุ่มคนที่ต้องการซื้อรถผ่าน Search Engineอาทิเช่น Google.co.th นั้น จะทำให้สามารถติดตามพฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้โดยเฉพาะการ

ติดตามผลลัพธ์การทำการตลาด ประหยัดต้นทุนการทำการตลาดได้มากขึ้น ตลอดจนประโยชน์ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมของกลุ่มว่าที่ลูกค้าในอนาคตไว้เพื่อสร้างฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อสร้างโปรโมชั่นและข้อเสนอที่น่าสนใจที่สอดคล้องกับพฤติกรรมแต่ละกลุ่มที่จะมีหลากหลายประเภทและหลากหลายความต้องการมากขึ้นจากอดีต

5) ธุรกิจธนาคาร จะมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการใช้งานผ่านระบบดิจิทัลทั้งหมดเพื่อลดการใช้เงินสด และต้องให้ง่ายต่อผู้บริโภคให้มากที่สุด โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการหารายได้ของค่าธรรมเนียมต่างๆ โดยเฉพาะการงดเว้นค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างธนาคาร การมุ่งเน้นการใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้บริการมากขึ้น เพื่อการปล่อยสินเชื่อที่สอดรับกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของปัจเจกบุคคลที่มีศักยภาพการหารายได้ที่แตกต่างกัน อีกทั้งการยุบรวมหรือการปิดสาขาของธนาคารที่ไม่สร้างผลกำไร ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการที่อาศัยใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (Block chain) เข้ามาให้บริการมากขึ้น ซึ่งวิถีชีวิตปกติใหม่ของผู้บริโภคนี้ จะส่งผลให้หลากหลายธนาคารของประเทศไทยที่เคยได้ประโยชน์จากการให้บริการดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป การใช้จ่ายเงินสดจะยิ่งลดน้อยลง ผู้บริโภคที่คุ้นชินกับเงินดิจิทัล จะยิ่งลดการใช้เงินสดน้อยลงรูปแบบการให้บริการของธนาคารจึงจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำธุรกิจ จำต้องปรับตัวเพื่อรองรับกับพฤติกรรมของลูกค้าที่จะเปลี่ยนแปลงไป

จากสถานการณ์ ไวรัสโควิด-19 จะส่งผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ แตกต่างกัน ซึ่งหลากหลายกลุ่มธุรกิจจะได้รับประโยชน์จากวิถีชีวิตปกติใหม่หากสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันท่วงที ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าสำหรับธุรกิจที่สามารถปรับตัวได้ทัน สามารถทำการตลาดออนไลน์และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดได้ จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ ส่งผลให้ธุรกิจมีรายได้และดูแลพนักงานได้ต่อไป

บทสรุป (Conclusion) จากการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ทำให้พฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนไปเนื่องจากต้องปรับตัวให้อยู่รอดในสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านการงาน ด้านการเรียน และด้านธุรกิจ ที่จะถูกกระตุ้นให้เกิดการก้าวกระโดดต่อการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากนั้น ยังพบว่ายังจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้นอีกด้วย เนื่องจากคนที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะเป็นชนชั้นที่อาศัยแรงงานเป็นหลักจะไม่สามารถปรับตัวเพื่อเอางานไปทำที่อื่นหรือเปลี่ยนตำแหน่งงานได้โดยง่าย จึงก่อให้เกิดภาวะ การตกงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้กลุ่มคนรายได้น้อยจะยิ่งไม่มีรายได้ ส่วนกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลางไปจนถึงสูงต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงาน และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย สนับสนุนการทำงาน การศึกษาและธุรกิจ อย่างจริงจังกลับพบว่าผลการทำงานดีขึ้น การศึกษาทำให้เด็กกล้าแสดงออก ส่วนด้านธุรกิจ

ที่ปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปกติใหม่ได้จะทำให้ยอดขายผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น อันเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้น การใช้ชีวิตภายใต้สถานการณที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทยที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยที่แตกต่างไปจากอดีต ทั้งด้านการงาน ด้านการเรียน และด้านธุรกิจ

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคสังคมวิถีใหม่นั้น ย่อมส่งผลถึงธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ทั้งในด้านการงาน อาชีพ ธุรกิจ ตลอดถึงใช้ชีวิตที่ต้องเฝ้าระวังกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตย: จากหลักธรรมสู่หลักการปกครองที่ยั่งยืน: ในยุครัตนโกสินทร์ จากรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชสมัยรัชกาลที่ 10” โดยมีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ 3 ประเด็น คือ (1) เพื่อนำเสนอหลัก “ธรรมาธิปไตย” ในอาธิปไตยสูตร (2) เพื่อนำเสนอปฐมบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงขึ้นครองราชย์ในยุครัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในรัชสมัยราชกาลที่ 6 -10 และ (3) เพื่อวิเคราะห์หลักปาติโมกข์ซึ่งเป็นแผนแม่บทการปกครอง ตามวิถีธรรม (Dhamma Way) ทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแกนกลางในการวิเคราะห์กับปฐมบรมราชโองการ ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมาธิปไตยนี้ ไม่ใช่ระบบการเมืองการปกครอง แต่เป็นแนวความคิดที่ถือหลักความถูกต้อง ความยุติธรรมเป็นหลักในการปกครอง ในอาธิปเตยยสูตรนั้นได้แบ่งอาธิปไตย ออกเป็น 3 คือ 1) อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) (2) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และ (3) ธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่)” ในส่วนของหลักธรรมาธิปไตยนั้น พระพุทธองค์ เน้นที่หลัก“ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาใจตนให้บริสุทธิ์” และในปฐมบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ไทยในรัชสมัยราชกาลที่ 6-10 นั้นมีปรากฏในรัชสมัย ร.6 และ ร.7ปรากฏคำว่า “..ธมฺเมน สเมน...แปลว่า “..โดยธรรมสม่ำเสมอ...” และในรัชสมัย ร.9 และ ร.10 ปรากฏเพียงภาษาไทย คือ “...โดยธรรม...” ดังนั้น เมื่อนำหลักปาติโมกข์ ซึ่งเป็นแผนแม่บทการปกครองตามแนวทางพระพุทธศาสนามาทำการศึกษา ผลปรากฏชัดว่า ในปฐมบรมราชโองการนั้นมีหลักการที่สอดรับกับหลักการของโอวาทปาติโมกข์ในพระพุทธศาสนา คือ เน้นที่การห้ามทำสิ่งไม่ดี สร้างแต่สิ่งดี และมุ่งพัฒนาจิตใจคนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งอุดมการณ์และวิธีการทั้งหมดก็มีการสอดรับซึ่งกันและกัน ดังนั้น จึงควรกล่าวได้ว่า ธรรมาธิปไตยนั้น ยังคงเป็นแนวคิดการปกครองที่

เหมาะสมกับการเป็นแผนแม่บทของการปกครองเพื่อพัฒนาประเทศ อันนาไปสู่การเป็นประเทศที่มีการปกครองที่ยั่งยืน

พระชัชชัย สมนฺตาสาทิโก (มงคลเมือง) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ 3) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 390 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน โดยการคำนวณด้วยการใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ ระดับความเชื่อมั่น 95% และการใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสอบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 5 ด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา และรายได้ต่อเดือนต่างกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ พบว่าควรมีการตรวจสอบติดตาม รับทราบข้อมูลผลงานของผู้นำท้องถิ่นรับฟังนโยบายการพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและมีความรักพอใจในสิ่งที่ทำ มีความขยันหมั่นเพียนในการทำงาน มีความเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ และใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ

พีรพัฒน์ ใจแก้วมา (2563) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยใช้ข้อมูลการสืบค้นบนสื่อออนไลน์จาก Pulsar Platform และ Google Trends ทั้งนี้การสำรวจของ Pulsar Platform ได้แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปรกติใหม่ของคนทั่วโลกที่เกิดขึ้นสามรูปแบบ คือ พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิกพฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ และกระแสรองเป็นกระแสหลัก ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมชีวิตแบบปรกติใหม่ของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ใน Google Trends

มี 4 ด้าน คือ วิถีชีวิต สุขภาพเศรษฐกิจ และนันทนาการการสำรวจของข้อมูลทั้งสองส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปรกติใหม่สามรูปแบบ คือ 1) พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิกมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจและนันทนาการ 2) พฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และเศรษฐกิจ และ3) พฤติกรรมกระแสรองเป็นกระแสหหลัก มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และนันทนาการ จากความสัมพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมชีวิตแบบปรกติใหม่ของสังคมไทยที่มีโดดเด่นมากมี 4 อย่าง ได้แก่ การศึกษาแบบออนไลน์ การดูแลบ้านตามสื่อออนไลน์ พร้อมเพย์ และติ๊กต๊อก ซึ่งจะกลายเป็นพฤติกรรมวิถีชีวิตปรกติใหม่ที่จะมีมากขึ้นในอนาคต และเมื่อนำพฤติกรรมวิถีชีวิตปรกติใหม่เหล่านี้มาทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ ที่มีการค้นหาในสื่อออนไลน์มากที่สุด ด้วยวิธีวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณร่วมกับคุณภาพการศึกษา ความเป็นเมือง และบุคลากรทางการแพทย์ พบว่า มีความสัมพันธ์ของพฤติกรรมวิถีชีวิตปรกติใหม่อย่างมีนัยสำคัญเฉพาะด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และนันทนาการ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

อนุชา พละกุลและคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตย : แนวคิด ทฤษฎีและการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน” เพื่อศึกษาสถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบัน เกิดความไม่เป็นธรรมหลายด้าน ทั้งการเข้าสู่ตำแหน่งปกครองระดับต่างๆ การออกกฎหมายบังคับใช้ที่ไม่ชอบด้วยเจตนารมณ์ของพลเมือง การตัดสินคดีความที่บิดเบือนหลักกฎหมาย ส่งผลให้คู่กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมตามข้อเท็จจริง ปัญหานี้ก่อนให้เกิดความการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ที่พยายามแสดงออกทางการเมือง ด้วยวิธีการตามกฎหมายบ้างนอกกฎหมายบ้าง เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่พลเมือง ที่อยู่ภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตย เป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง ได้แก่ 1) ธรรมฐิติ ผู้ปกครองต้องทรงธรรม ประพฤติปฏิบัติตามธรรม และบริหารรัฐด้วยความถูกต้องตามอำนาจ 2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ ตามแบบแผนกฎหมายที่ถูกต้องชอบธรรม เรียกว่าโครงสร้าง รูปแบบ และกติกาการปกครองที่เป็นธรรม และ 3) ธรรมมติ คือมติที่เป็นธรรม ปราศจากการได้มาซึ่งกลวิธีที่ผิดกฎหมาย ละเมิดจรรยาบรรณ ยึดเป้าหมายการบริหารปกครองเพื่อประชาชนให้ได้รับสันติสุข มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ตามที่เจตนารมณ์ของพลเมืองต้องการ ส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีอิทธิพลส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิ โอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น อย่างไรก็ตามระบอบการเมืองการปกครอง ทุก

ระบอบ ผู้ปกครองทุกประเภท ต้องปกครองรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ธรรมาธิปไตย จึงเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม คือการถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง

นิยม เวชกามา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร 2) เพื่อสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามหลักพุทธจิตวิทยา การวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 ท่าน และการสนทนากลุ่ม ส่วนการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Random Sampling Method การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: x) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ผลการวิจัยมีดังนี้

1. จากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร พบว่า 1) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนทำหน้าที่เป็นสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติบริหาร และตุลาการด้วยตนเอง โดยมีความคิด พูด และทำด้วยเมตตาต่อกัน กระจายผลประโยชน์ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพความคิดที่แตกต่าง 2) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยอ้อม ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจนิติบัญญัติและบริหารแทนตนผ่านการเลือกตั้งด้วยความรู้รักสามัคคีปรารถนาดีและหวังประโยชน์สุขร่วมกัน 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของตนในรูปของภาคพลเมืองหรือผ่านตัวแทนตามหลักสาราณียธรรม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบถกแถลง เป็นกระบวนการสำคัญของประชาธิปไตยภาค

พลเมืองในรูปของประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบสถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และมีความแตกต่างหลากหลายให้มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจกันด้วยไมตรีจิต

2. จากการสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร พบว่า แนวทางการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวจังหวัดสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยาด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมแบบการมีส่วนร่วม และด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลงตั้งอยู่บนหลักเมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรมเมตตามโนกรรม คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกนั กระจายผลประโยชน์หรือทรัพยากรทั่วถึงกัน เคารพระเบียบวินัย กฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และเคารพความคิดของผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยเมตตา

3. จากการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.61 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.59 และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบถกแถลง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 1) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครพิจารณาตามลำดับความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ลำดับความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในชุมชนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้านค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 น้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองให้ดีที่สุดค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99

ธีรเศรษฐ พัฒน์วราพงษ์ และ ศรุดา สมพอง (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองท้องถิ่นตามสภาพของสังคมไทยโดยมุ่งเน้นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของการปกครองตนเองของประชาชนจะทำให้ประชาชนมีอำนาจและบทบาทอย่างแท้จริง และประชาชนจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์สูงสุด 2) เพื่อศึกษาการเมืองภาคประชาชน และ3) เพื่อศึกษาการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมของการปกครองตนเอง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) การระดมสมอง และโฟกัสกรุ๊ป (Brainstorming and Focus Group) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย งานด้านบริหารยุทธศาสตร์ผู้อำนวยการแผนและนโยบายกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการกองสารนิเทศสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาความร่วมมือภาคเอกชนกระทรวงมหาดไทย นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ งานประสานเครือข่ายระดับส่วนกลาง จังหวัด และกลุ่มจังหวัด และอนุภูมิภาคภาคการปกครองท้องถิ่นและเอกชน กระทรวงมหาดไทยและกลุ่มงานประสานเครือข่ายภาคีภาครัฐร่วมภาคการปกครองท้องถิ่นและเอกชน กระทรวงมหาดไทย จำนวน 10 ท่าน ผลการวิจัยพบว่าแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในระยะสั้นที่มีลักษณะแผนที่เป็นขั้นตอน จึงกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12เป็นกลไกการขับเคลื่อนประเทศในระยะเริ่มต้น ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติอีกทั้งเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมคน

พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนฺติโสภโณ) (2561) ได้ทำการวิจัย “เรื่องรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช ระเบียบวิธีวิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เทคนิคการวิจัย 2 เทคนิค ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน และการจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูป/คน สาหรับการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการจำแนก จัดระเบียบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะความเป็นธรรมาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ความเป็นธรรมาธิปไตยเป็นลักษณะของผู้นำชุมชนที่ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องยึดหลักเหตุผล ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และการไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมและไม่เป็นธรรม 2. กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ผู้นำมีความความพร้อม ความจริงใจ แรงจูงใจ และประสบการณ์ผ่านผลงานในอดีต 2. ปัจจัยเชิงกระบวนการ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 การสร้างความร่วมมือ ขั้นตอนที่ 3 การเป็นแบบอย่าง ขั้นตอนที่ 4 การสร้างการยอมรับจากประชาชน ขั้นตอนที่ 5 การสร้างอุดมการณ์ และขั้นที่ 6 การสื่อสาร และ 3. ปัจจัยเชิงผลลัพธ์ ได้แก่ การทำหน้าที่ของผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาธรรมาธิปไตยของตนเองอย่างมีความสมบูรณ์มากที่สุด 3. รูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอ เมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านจริยธรรมการปกครอง (Good Governance) ปัจจัยด้านการกำหนดนโยบาย (Policy) ปัจจัยการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน (Supporting) และ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของประชุมชน (Participation)

2. องค์ประกอบและคุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชน พบว่า มีองค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการแสดงออกของผู้นำชุมชน (Leadership) องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านประสบการณ์ (Experience) องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านการศึกษา (Education) และ องค์ประกอบและคุณลักษณะด้านเครือข่ายทางสังคมและองค์กร (Networking) ทั้งนี้ สามารถแสดงรูปแบบการพัฒนาความเป็นธรรมาธิปไตยของผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ดังนี้ TCL = GPSP + LEEN

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมหลักประชาธิปไตย โดยรัฐ บ้าน วัดและโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา (1) คณะผู้นำสงฆ์และระบอบประชาธิปไตยในระดับจังหวัด (2) หลักธรรมาธิปไตยที่ส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย (3) ความสัมพันธ์และความสำคัญระหว่างธรรมะและหลักการประชาธิปไตย (4) การเรียนรู้และการนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในรัฐบวร (5) บทบาทของผู้นำสงฆ์ระดับจังหวัดในการเผยแผ่ประชาธิปไตยในรัฐบวร (6) ระบบการเผยแผ่และการสื่อสารธรรมะเพื่อประชาธิปไตยในรัฐบวร (7) ผลสัมฤทธิ์ของการเผยแผ่ธรรมะเพื่อประชาธิปไตยในรัฐบวร สำหรับระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ

ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเครื่องมือสนับสนุนเพื่อวัดระดับความรู้ ความเข้าและการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธิปไตย โดยการคำนวณตามสูตร (4-1)/(4) และได้ระดับ 4, 3, 2, 1 ในขณะเดียวกัน ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสุ่มแบบเจาะจงได้กลุ่มสนทนา 60 คนและได้ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักธรรมาธิปไตยได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งคณะสงฆ์ระดับจังหวัดได้นำมาใช้และนาไปบูรณการเป็นหลักสำคัญที่จะนำไปสู่การสนับสนุนให้ประชาธิปไตยเกิดขึ้นในทุกภาคส่วน 2) ผู้นำสงฆ์ระดับจังหวัดได้ขยายฐาน องค์ความรู้ธรรมาธิปไตยและประชาธิปไตยในระดับสูงสุดไปสู่หน่วยงานของรัฐ บ้าน วัดและโรงเรียนอย่างทั่วถึง 3) ผู้นำสงฆ์ได้บูรณาการหลักธรรมาธิปไตยพร้อมด้วยหลักประชาธิปไตยเพื่อสนับสนุนและก่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกัน ในขณะที่ 4) หน่วยงานของรัฐ บ้าน (ชุมชน) วัด และโรงเรียนได้เผยแผ่และสนับสนุนหลักธรรมาธิปไตยและหลักประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องในลักษณะร่วมมือร่วมใจกัน อย่างไรก็ตาม 5) ผลสัมฤทธิ์ของการบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยและหลักประชาธิปไตยในครั้งนี้ ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ผู้นำสงฆ์ระดับจังหวัดมีความรู้ ความเข้าใจ และการนาไปหลักธรรมาธิปไตยและประชาธิปไตยไปใช้ได้ดีกว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำครอบครัว และผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์ได้นำเอาสื่อสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายมาใช้ในการนำเอาหลักธรรมาธิปไตยและหลักประชาธิปไตยไปสู่ประชาชน โดยการเผยแผ่และให้ความรู้ในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบของระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ ตามหลักพุทธธรรม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระบอบการปกครองทางรัฐศาสตร์ 2) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองการปกครองในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบของระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรม งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และมีลักษณะเป็นพุทธธรรมเชิงประยุกต์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการปกครองทางรัฐศาสตร์มีความซับซ้อน และต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ เป็นพื้นฐาน การรักษารูปแบบของระบอบการปกครองจะต้องมีกระบวนการทางการเมืองการปกครองที่สอดคล้องกับเป้าหมายของระบอบการปกครอง 2) พระพุทธศาสนาเถรวาทให้ความสำคัญแก่หลักการคือธรรม มากกว่าให้ความสำคัญแก่รูปแบบของระบอบการปกครอง เนื่องจากธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ปกครองยอมรับ ยิ่งไปกว่านั้น แนวคิดเรื่องอำนาจอันชอบธรรม สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และหลักนิติธรรมยังสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาอีกด้วย 3) รูปแบบของระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรมเป็นผลจากการบูรณาการหลักการในระบอบประชาธิปไตยเข้ากับหลักพุทธธรรม เรียกว่า "ธัมมิกประชาธิปไตย” อันประกอบด้วยหลักการ

สำคัญได้แก่ อำนาจอันชอบธรรม สิทธิเสรีภาพภายใต้ขอบเขตศีลธรรมอันดีงาม ความเสมอภาค และหลักนิติธรรม ในระบอบการปกครองรูปแบบนี้ผู้ปกครองต้องมีคุณภาพ ผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองสัมพันธ์กันโดยหน้าที่ โครงสร้างทางการเมืองการปกครองควรมีธรรมเป็นแกนหลัก และจุดมุ่งหมายทั้งระดับโลกิยธรรมและระดับโลกุตรธรรมควรจะดำเนินไปสู่ธรรม โดยธรรม และเพื่อธรรม

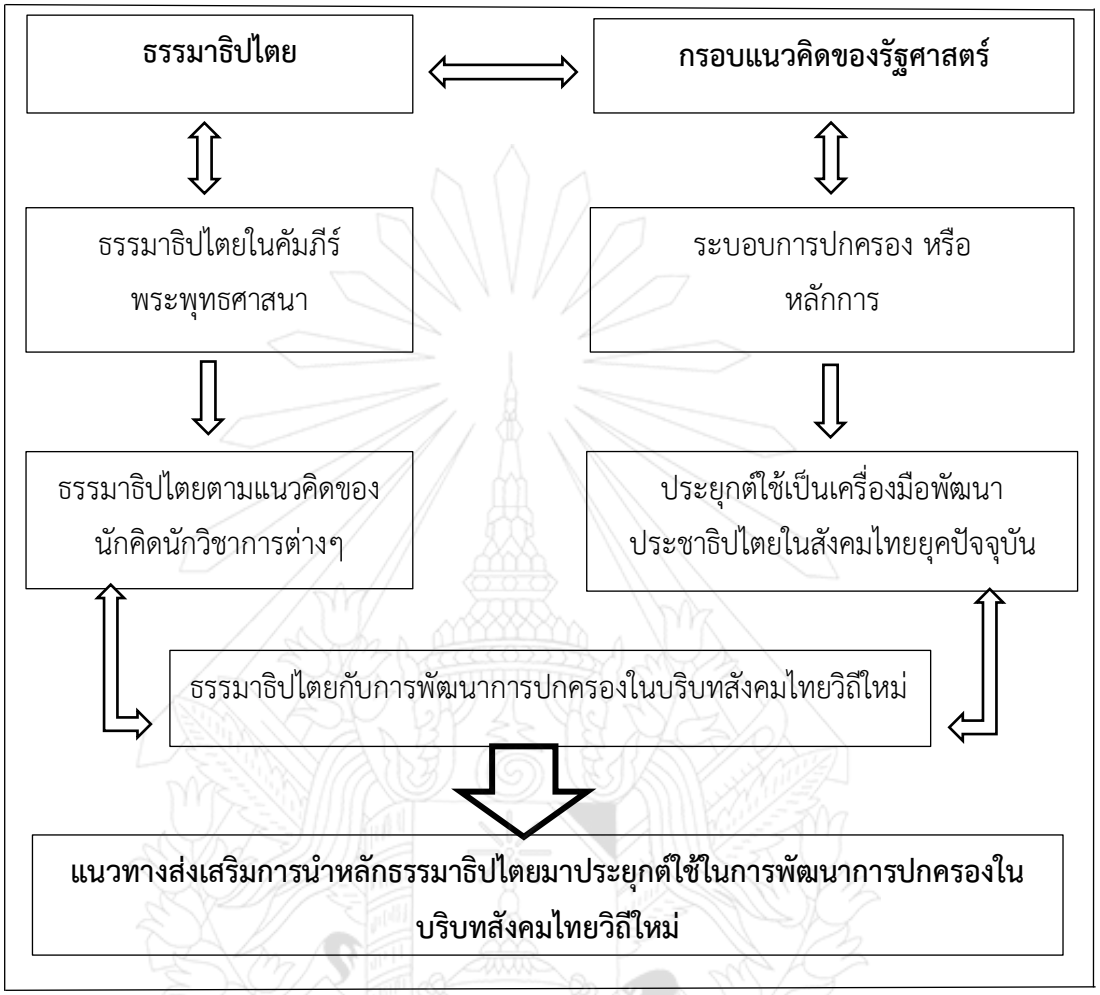
Zahra G. Ahmed, (2010) ศึกษาผลกระทบจากโครงการพลเมืองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเน้นศึกษาการสังเคราะห์ปัญหาสำคัญทางการศึกษาและหลักปรัชญาประชาธิปไตยด้วยการอธิบายหลักการปฏิบัติการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาและชุมชน และพันธกิจการรับผิดชอบต่อสังคมของการศึกษาขั้นสูงส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร การศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาจากประสบการณ์ความเกี่ยวเนื่องกันของชุมชน ผู้นำชุมชนบรรยายผลกระทบจากชุมชน และความขัดแย้งซึ่งเพิ่มขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และเจ้าหน้าที่บริหารงาน นักเรียน และผู้ที่มีส่วนร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์การออกแบบนโยบายมาสร้างเป็นตัวแบบนโยบาย และศึกษาโครงสร้างทฤษฎีและนโยบายการให้บริการทางการศึกษา จากการสัมภาษณ์ การสังเกตชาติพันธุ์ และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ครอบคลุมภาพรวมของนโยบายการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่จัดทำขึ้นสำหรับการศึกษาขั้นสูง

สรุปได้ว่า ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ นั้นต้องอาศัยบุคคลที่ต้องพยายามศึกษาแนวคิดตลอดถึงพยายามนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตลอดถึงสถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบันภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตย เป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครองในปัจจุบันและอนาคต

2.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) ในหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครอง แนวคิดการปกครองทางพระพุทธศาสนา การปกครองตามหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนาและบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย (Conceptual Framwork)
เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่”

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรูปการวิจัยประกอบด้วย 3 รูปแบบ โดยผู้วิจัยใช้การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งข้อมูล

3.1.1 การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอื่นๆ ทั้งฉบับภาบาลีและภาษาไทย

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ตำรา งานนิพนธ์ของนักปราชญ์สำคัญๆ บทความ วารสาร งานวิจัย และเอกสารสื่ออิเล็กทรอนิคส์ รวมถึงรายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดการวิจัย

3.1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับความสอดคล้องของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 รูปหรือคน

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักการเมือง	8 รูป
กลุ่มที่ 2 กลุ่มข้าราชการ	8 คน
กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา	8 คน
กลุ่มที่ 4 กลุ่มนักวิชาการ	6 คน (มีรายละเอียดในภาคผนวก)

3.1.3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในการวิจัยครั้งนี้ โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งหลักสูตรสังคมศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ จำนวน 13 รูป/คน (มีรายละเอียดในภาคผนวก)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิธีการศึกษา รวมทั้งข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ โดย

แบ่งแหล่งข้อมูล ดังนี้ (1) แหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรฏ เตปิฏกำ 2524. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525 และ (2) แหล่งทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัย หนังสือ เอกสารและตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

2) การพัฒนาคุณภาพและการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยการกำหนดผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษาในการตรวจสอบ เพื่อช่วยในการปรับปรุงแก้ไข ให้คำแนะนำคำถามการวิจัยให้มีความชัดเจนมากที่สุด

3) ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนในการให้ข้อมูลการวิจัย เพื่อการสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยออกหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พร้อมทั้งการกำหนดวัน และเวลา สถานที่ พร้อมทั้งการลงพื้นที่ภาคสนามในแต่ละกิจกรรม

4) กำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน 2566 ซึ่งใช้เวลาในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัยโดยใช้เวลาทั้งหมดระยะเวลา 3 เดือน

3.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สรุปประเด็นนำไปแยกแยะ จัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ว่าตรงกับความเป็นจริงมีความสอดคล้องมากน้อยเพียงใด รวมทั้งการวิเคราะห์ วิจารณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีผลการวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะใช้เทคนิคการจำแนก จัดระเบียบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

3.2.3 สรุปผลการวิจัย

1) การสรุปผลการวิจัยเป็นการตรวจสอบให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ และครบถ้วนนำผลการวิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะและนำเสนอต่อที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามลำดับเสร็จแล้ว

2) จัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์นำส่งผลการวิจัยที่บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อยื่นเสนอขอนุมัติสำเร็จการศึกษาต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ และ 3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร แบบภาคสนามโดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเก็บข้อมูลโดยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 รูป/คน เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

4.1 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ โดยยึดหลักการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลัก“ธรรมาธิปไตย” ในพระพุทธศาสนาในแง่มุมต่างๆ ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์หาคำตอบจากหลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์สำคัญๆ ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารวิชาการอื่นๆ ทีเกี่ยวข้อง โดยอาศัยกรอบแนวคิดของรัฐศาสตร์ เพื่อความชัดเจนในการวิจัยและเพื่อความเป็นไปได้ในการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ทรงมีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสงบสันติ 2) พุทธองค์การ ทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวนการวางแผนที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ 4) ความเชี่ยวชาญ

เชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชน ที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 และมีสังคหวัตถุ 4 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม ตรวจสอบวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์ร่วมกัน 8) พุทธสัปปายะ ทรงดำรงตนตามสมควรภูมิประเทศ และ 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน

4.2 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

วิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่างๆ ในสังคม เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบของการวิจัยในมนุษย์เป็นการปกปิดข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงใช้โค้ดสมมติแทนตัวบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 30 รูป/คน โดยใช้โค้ดไอดี (Code Id: P1- Code Id: P30) มีผลการวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การถือความถูกต้องเป็นหลัก

เป็นแนวทางที่ผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีปัญญาไตร่ตรองในการฟังความคิดเห็นของคนอื่น และนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดให้ถูก โดยยึดประโยชน์ของประเทศ และประชาชนโดยรวมเป็นหลัก ทั้งตัวผู้ปกครองเองจะต้องเป็นตัวอย่างในการนำหลักการมาใช้ กล่าวคือ จะต้องทำให้ดู มิใช่เพียงแค่พูดให้ฟังเท่านั้น (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) การถือความถูกต้องเป็นหลักคือการยึดถือกฎระเบียบ กฎหมายในการผดุงความยุติธรรมของสังคม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) พิจารณาสิ่งต่างๆ โดยไม่ขัดต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เน้นสิทธิทางสังคมและความเสมอภาคในด้านต่างๆ อย่างเท่าเทียม โดยต้องพิจารณาตามความเป็นจริง ตามเหตุและผลที่เกิดขึ้น โดยไม่ถือเอาอคติส่วนตนมาใช้ในการตัดสินใจและไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) คือการถือความถูกต้องเป็นใหญ่ กระทำการโดยยึดความถูกต้องเป็นหลัก ซึ่งเป็นแนวทางที่ผู้ปกครองทั้งในระบอบเผด็จการ และประชาธิปไตยจะต้องยึดถือ โดยที่ผู้ปกครองในระบอบเผด็จการจะต้องมีสติคอยกำกับการคิด การพูด และการทำตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เหลิงและหลงในอำนาจนั้น ส่วนผู้ปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตย จะต้องมีปัญญาไตร่ตรองในการฟังความคิดเห็นของคนอื่น และนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดให้ถูก โดยยึดประโยชน์ของประเทศ และประชาชนโดยรวมเป็นหลัก ทั้งตัวผู้ปกครองเองจะต้องเป็นตัวอย่างในการนำหลักการมาใช้ กล่าวคือ จะต้องทำให้ดู มิใช่เพียงแค่พูดให้ฟังเท่านั้น (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) มุ่งเน้นที่การพิจารณาใช้หลักการความยุติธรรม การไม่เบียดเบียน ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกัน เป็นสำคัญ โดยไม่มีอคติ ไม่ลำเอียง (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาล (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีความมั่นคงยึดมั่นในสิ่งที่คิดแล้วว่าความถูกต้องตัดสินโดยใช้หลักความถูกต้องเป็นแกนหลักสำคัญ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การปฏิบัติตนตามหลักกฎหมายของบ้านเมืองและหลักจารีตประเพณีชองไทย (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การยึดถือเอาความถูกต้อง ความเป็นไปตามเหตุผล ยึดเอากฎหมายและกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตทุกเรื่อง จะไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ใดๆ เช่น เพื่อน ลูก พ่อแม่ ญาติ คนรู้จัก จะใช้มาตรฐานเดียวกันในการตัดสินว่าถูกต้องหรือไม่ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ถือความถูกต้องเป็นหลัก คือ การไม่เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง แม้ว่าจะเป็นฝ่ายเดียวกับตน ยึดถือกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่ได้กำหนดไว้เท่านั้น (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยึดความถูกต้องที่เป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสิน ตามหลักสังคมไทยในปัจจุบัน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เอาความถูกต้อง สิ่งที่ถูกที่ควร เป็นที่ตั้งในการนำมาวิเคราะห์เรื่องต่างๆ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ควรยึดถือหลักความถูกต้องที่ไม่ผิดศีลธรรมประเพณี ยึดความดีที่ไม่ใช่ความชอบ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ยึดความถูกต้องเป็นหลักโดยทำตามเหตุผล กฎ กติกา (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักความเป็นจริงและยึดถึงประเพณีทางศาสนา (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) การทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมที่ถูกต้องตามกฎระเบียบไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมาย แม้จะเป็นเรื่องที่ขัดใจตนก็ตาม (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ถูกว่าไปตามถูก ผิดว่าไปตามผิด ไม่เห็นแก่พวกพ้องหรือเงินทอง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การถือความถูกต้องทางกฎหมาย และความถูกต้องทำนองคลองธรรม ตามขนบธรรมเนียมประเพณี (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ไม่เห็นแก่พวกของตนเองหรือเงินทองพิจารณาตามความถูกต้อง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การถือความถูกต้องเป็นหลักควรเป็นไปในแนวทางกฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือเรียกว่าถูกต้องตามหลักนิติธรรม ที่เป็น

ข้อตกลงร่วมกัน มิใช่เป็นความถูกต้องตามความถูกใจของบางคน หรือถูกใจของกลุ่มบุคคล (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) หากจะกล่าวถึงธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครอง ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดก็ตามโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทย การถือหลักความถูกต้อง ภาครัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนเข้าถึงได้และสิ่งที่สำคัญ ประชาชนมีสิทธิตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาการทำการตัดสินใจ และสั่งการ ด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย บ้านเมือง และกฎระเบียบข้อบังคับ ขององค์กรที่ออกตาม กฎหมาย ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชา และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา และได้รับความพึงพอใจ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ผู้ปกครองหรือผู้บริหารต้องมีสติคอยกำกับ การคิด การพูด และการทำตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เหลิงและหลงในอำนาจนั้นๆ ต้องมีปัญญาไตร่ตรองในการฟังความคิดเห็นของคนอื่น และนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์มาปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดให้ถูกโดยยึดประโยชน์ของประเทศ และประชาชน หรือหน่วยงาน องค์กรของตนเองโดยรวมเป็นหลัก ทั้งตัวผู้ปกครองหรือผู้บริหารเองจะต้องเป็นตัวอย่างในการนำหลักการมาใช้ กล่าวคือ จะต้องทำให้ดู มิใช่เพียงแค่พูดให้ฟังเท่านั้น เหมือนกับคำกลอน ที่ว่า “มีอำนาจ ขาดคุณธรรม นำชีวิต เดินทางผิด ผลกรรม นำสนอง พบแต่ทุกข์ สุขห่างหาย ไร้คนปอง มีแต่จ้อง เหยียบซ้ำ ให้ช้ำใจ” (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การยึดความถูกต้อง หมายถึง การยึดมั่นในระบบกฎหมาย ระเบียบภายใน หรือข้อบังคับ ที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับกับพลเมืองของประเทศเป็นการทั่วไป ซึ่งหลักนิติรัฐ ถือกฎหมายเป็นใหญ่ควบคู่กับหลักนิติธรรม หากยึดหลักกฎหมาย ไม่ได้ยึดหลักอำเภอใจ สังคมในประชาธิปไตยย่อมพัฒนาทั้งทางด้านกาย และจิตใจ แต่ในขณะเดียวกับ หลักธรรมคำสอน การบูรณาการทางธรรม การยึดความถูกต้อง หมายความถึง การยึดเอาหลักธรรมคำสอน เป็นตัวกำหนดในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ โดยหลักธรรมคำสอน ไม่เบียดเบียนใคร หากเรายึดเอาความถูกต้อง สังคมมีความสุข ย่อมทำให้บุคคลพัฒนาตน พัฒนาจิตใจ ส่งผลต่อความสงบสุข ทำให้ประเทศพัฒนา (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) มีการพิจารณาวินิจฉัยปัญหา การทำ การตัดสินใจ และสั่งการ ด้วยความถูกต้องตามกฎหมาย บ้านเมือง และกฎระเบียบข้อบังคับ ขององค์กรที่ออกตาม กฎหมาย ถูกต้องตามหลักศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ ดีของสังคม ถูกต้อง ตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือ และถูกต้องตรงประเด็นตามหลักวิชา (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การให้ความสำคัญกับพฤติกรรมที่ปรารถนาดีต่อกันโดยเป็นพฤติกรรมความดี ความงามความชอบ และความถูกต้องตามกรอบของจารีตประเพณี กฎหมาย

ตลอดถึงเงื่อนไขเหตุผลตามบริบทของบ้านเมืองนั้นๆ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ควรยึดตามหลัก กฎหมาย กฎเกณฑ์ของสังคมนั้นๆ และประพฤติตาม ศีลธรรมอันดีงาม (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) หลักการนี้ต้องมีทั้งความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย (legality) และความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม (legitimacy) (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นการกระทำที่ทุกคนควรถือเป็นแบบอย่างจะทำให้ประเทศมีความน่าอยู่ยิ่งขึ้น (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเอาความจริงที่เป็นความถูกต้อง หรือความเป็นสัจธรรม (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้น ประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยเป็นธรรมาธิปไตย เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่เป็นธรรมาธิปไตยได้ยาก คือ ยังมัวหวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งดลบันดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม

4.2.2 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การถือความดีเป็นใหญ่

“ความดี” คือการทำให้เกิดผลดีอย่างมีคุณค่าต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวม รวมถึงต่อตนเอง (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือถือเอาความถูกต้องตามครรลองครองธรรมมาเป็นหลักปฏิบัติ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) การจะกระทำสิ่งใดนั้นย่อมต้องเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีประโยชน์ เป็นผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม มีคุณธรรมและศีลธรรมประจำใจ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) “ความดี” คือการทำให้เกิดผลดีอย่างมีคุณค่าต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวม รวมถึงต่อตนเอง ผลดีต่อผู้อื่น โดยเฉพาะที่ไม่จำกัดพวก เหล่า ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯผลดีต่อส่วนรวม รวมถึงต่อหมู่คณะ ต่อองค์กร ต่อชุมชน ต่อสังคม ต่อโลก ฯลฯ ผลดีต่อตนเอง ได้แก่การพัฒนาตนเองอย่างเป็นคุณและสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาทางกาย ทางอารมณ์ ทางความคิด ทางจิตวิญญาณ ทางสติ ปัญญา ความสามารถ ฯลฯ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) พิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ว่า เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย เกิดประโยชน์มากกว่าโทษ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ขอให้ยึดหลักความดีจากการ

ปฏิบัติศีล 5 (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ทำดี คิดดี มีความซื่อสัตย์ เป็นที่กล่าวถึงในเรื่องการสร้างแต่ความดี จนเป็นที่ยอมรับ จึงนำความดีเป็นที่ตั้งทำในเรื่องต่างๆ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การยึดถือตามหลักคำสอนของศาสนา ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การยึดถือความคิด การกระทำ ที่ทำให้เกิดผลดีอย่างมีคุณค่าต่อตนเอง ต่อผู้อื่น รวมถึงต่อส่วนรวมโดยจะให้ความสำคัญกับการทำความดีเป็นเรื่องใหญ่ จะยอมทุ่มเท และเสียสละได้ทุกอย่าง เช่น เสียสละเงินทอง สละเวลาเสียสละความสุขส่วนตัว เป็นต้น (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ควรคิดดี พูดดี ทำดี ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในครรลองคลองธรรม ปฏิบัติตามระเบียบสังคม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การใช้ชีวิตนั้น ต้องใช้ปัญญาพิจารณาถึงคุณและโทษที่จะเกิดขึ้น และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างความเป็นกัลยาณมิตร และมุ่งการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์และเกื้อกูลแก่สังคมไทยโดยภาพรวม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ความดีชนะทุกอย่าง (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ต้องถือความถูกต้องเป็นใหญ่ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ตั้ง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มั่นใจในการทำความดีถึงแม้จะไม่มีคนเห็น (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) การเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่ทำตามความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของตนเองและผู้อื่น (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) เหนือสิ่งอื่นใดนั้นความดีต้องมาเป็นอันดับหนึ่ง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในความดี คิดดี ทำดี พูดดี เป็นตัวอย่างที่ดี (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ความดีเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การถือความดีเป็นใหญ่ ควรเป็นไปในแนวทางการประพฤติปฏิบัติตน ตามหลักของศีลธรรม คุณธรรมควบคู่ไปกับหลักนิติธรรม ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ถูกต้องตามจารีตประเพณี นั่นคือการถือความดีเป็นใหญ่ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) เป็นเรื่องที่ฟังดูแล้วไกลตัวหากจะพูดถึงความดีในมิติการปกครองในบริบทสังคมไทยแต่ก็ใช่ว่าจะเป็นไปไม่ได้เพราะหากนำหลักธรรมาธิปไตยเข้ามากำกับในการบริหารหรือพัฒนาการปกครองจริงๆ แล้ว การจะยึดมั่นหรือถือความดีเป็นใหญ่เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งอาจจะเริ่มจากการสร้างค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ปลูกฝังความเมตตา แบ่งปัน และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนร่วม (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การทำดีนั้นทำยากและเห็นผลช้า แต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะหาไม่ความชั่ว ซึ่งทำได้ง่าย จะเข้ามาแทนที่ และจะพอกพูน

ขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว แต่ละคนจึงต้องตั้งใจ และเพียรพยายามให้สุดกำลัง ในการสร้าง เสริมและสะสมความดี (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คือการประพฤติตนที่ดี ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตระหนักและนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตอย่างเป็นนิสัย ใช้หลักความเสมอภาค อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งชนชั้น ไม่ข่มเหง รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ใช้หลักความมีเหตุผล คิดอย่างมีเหตุผล รับฟังความเห็นของผู้อื่น ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ใช้หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน ใช้หลักความซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน้าที่ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ยึดหลักการถือเสียงข้างมาก ยอมรับเสียงส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ในคุณงามความดี ประพฤติปฏิบัติตนตามคุณงามความดีที่ยึดมั่นจนเป็นนิสัย มีจิตสำนึกที่ดี มีความตั้งใจและรับผิดชอบในการงานที่ได้รับมอบหมาย เสียสละ และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมจากการปฏิบัติของตน มีสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ในสิ่งที่อยู่ในอำนาจที่ตนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติด้วยความสุจริต และพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ มีจิตสาธารณะ รู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ละอายต่อสิ่งผิด ริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมที่มุ่งมั่นนำประโยชน์สุขสู่ส่วนรวม มีวินัยและการเคารพกฎหมาย ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่มู่ลี่ ไม่เหยียดหยาม เคารพในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีความรู้ ความเข้าใจในกฎเกณฑ์ กติกาของสังคม ยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมาย มีเหตุผล ใช้เหตุผลในการพิจารณาสิ่งที่จะดำเนินงานใดๆ ด้วยความถี่ถ้วน รอบคอบ ไม่ย่อท้อไร้อคติโดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับความแตกต่างทางความคิดของผู้อื่น และยอมรับมติต่างๆ ได้ด้วยความเต็มใจ มีส่วนร่วมแสดงออกเชิงประจักษ์ที่ช่วยเสริมสร้างบ้านเมืองเกิดความสุจริต ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับผลกระทบ ให้ความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ร่วมวางแผน ให้ข้อมูล ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตาม ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผล เพื่อนำไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและตัดสินใจของภาครัฐ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี การขัดเกลาความประพฤติของพลเมือง อยู่ภายใต้ศีลธรรม แม้ไม่มีเครื่องชี้วัดว่า ความดีเป็นเช่นไร แต่การประพฤติดี ไม่ประพฤติชั่ว ย่อมถือว่าเป็นการถือความดีเป็นใหญ่ เป็นหลักการในการดำรงชีวิต (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การทำความดีที่ควรทำพระพุทธศาสนาถือว่าความดีเป็นสิ่งที่ทุกคนควรทำ ซึ่งมนุษย์นั้นมีโอกาสทำได้มากกว่าสัตว์ประเภทอื่น เช่น การทำสมาธิ เป็นต้น (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การดำรงอยู่บน

ความเป็นเหตุเป็นผล ความถูกต้อง ความพึงพอใจของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง และการประสานผลประโยชน์โดยไร้ความขัดแย้งบนพื้นฐานของสาธารณะ หรือการนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากว่าส่วนตน ชื่อว่าการถือความดีเป็นใหญ่ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักความจริงของชีวิต (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ เป็นผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม เมื่อทำแล้วเกิดความรู้สึกอิ่มเอมใจ สบายใจ จิตใจชุ่มชื่นเป็นสุข จิตใจใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมองขุ่นมัว (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ความดีจะเป็นตัวช่วยให้ประเทศได้รับการพัฒนาทั้งตัวบุคคลและทุกองค์กรที่เกี่ยวข้อง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรนึกถึงการกระทำที่ทำแล้วเป็นความดี ทำแล้วสร้างความดีหรือสิ่งที่ดีให้กับผู้อื่น (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” การประพฤติตนที่ดี ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตระหนักและนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตอย่างเป็นนิสัย ใช้หลักความเสมอภาค อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งชนชั้น ไม่ข่มเหง รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ใช้หลักความมีเหตุผล คิดอย่างมีเหตุผล รับฟังความเห็นของผู้อื่น ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ใช้หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน

4.2.3 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การถือความจริงเป็นใหญ่

บ่งบอกถึงความคิดที่ว่ามี ความจริง อยู่เสมอ เปิดกว้างเสมอและพร้อมสำหรับทุกคนที่จะพบเห็นได้ โดยไม่มีอะไรหลบซ่อนหรือถูกบดบังไว้ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือถือความจริงตามหลักกฎหมายอันเป็นการยอมรับโดยทั่วไปและความจริงตามหลักสัจธรรมที่มีอยู่ตามกฎของธรรมชาติ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) สิ่งใดที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักการให้เห็นเป็นประจักษ์ มีความเป็นไปได้ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้ และมีความสมเหตุสมผล (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ควรยึดถือความจริงอยู่เสมอ เปิดกว้างเสมอและพร้อมสำหรับทุกคนที่จะพบเห็นได้ โดยไม่มีอะไรหลบซ่อนหรือถูกบดบังไว้ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) พิจารณาจากหลักฐานต่างๆ ที่สามารถพิสูจน์ได้เท่านั้น (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ยึดไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความจริงคือสิ่งที่แสดงออกมาจริงแท้ เชื่อถือได้ ไม่ได้เกิดจากการโกหก หลอกลวง หรือการสร้างภาพ สิ่งที่ปรากฏคือเรื่องจริงสามารถนำมาอ้างอิง

ได้ 100% (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การยึดถือตามความจริงที่ได้รู้เห็นด้วยตนเองตามความเป็นจริง ไม่ใช่ฟังคนอื่นมา (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การยึดเอาสภาพที่เป็นอย่างนั้นโดยแน่แท้ ไม่กลายเป็นอื่น มักใช้อย่างสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและความเป็นจริง หรือความเที่ยงตรงของต้นแบบ มาตรฐาน หรือความคิด โดยไม่มีการดัดแปลงใดๆ แม้ความจริงนั้นจะสร้างความเดือดร้อน เสียหาย ก็ตามทั้งต่อตนเองและผู้อื่นก็ตาม เช่น การพูดความจริง บอกความในใจอย่างไม่ปิดบัง พูดความจริงอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่มีลับลมคมใน เป็นต้น (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ความจริง คือ ความเที่ยงตรง ดังนั้น การถือความจริงเป็นใหญ่ คือ การพูดอย่างตรงไป ตรงมา ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่โกหก ผิดก็ยอมรับว่าผิด ใช่ก็ยอมรับว่าใช่ เช่น หากคนในปกครองของเรากระทำความผิด และมีหลักฐานยืนยันว่าผิดจริง ผู้ที่เป็นผู้บังคับบัญชาก็ต้องให้ลูกน้องคนนั้น ได้รับโทษตามความผิดที่ได้กระทำ ไม่เข้าข้าง ไม่ใช้อำนาจในการตัดสินความเพื่อให้พ้นผิด เพียงเพราะเป็นลูกน้องของตน แบบนี้เรียกว่า ถือความจริงเป็นใหญ่ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เหตุผลเป็นสิ่งสำคัญ การตรวจสอบข้อเท็จจริง และการพิจารณาข้อเท็จจริงจากเหตุผล จะมองเห็นความชอบธรรม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่ใช่ฟังคนอื่นมาก่อน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เอาความจริงมาสู้ในทุกกรณี เพื่อให้ชนะ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ต้องพิสูจน์ความเป็นจริงได้ เช่นการทำสิ่งใดๆ ต้องมีที่มาที่ไปอย่างชัดแจ้งพิสูจน์หลักฐานได้ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) พิจารณาทุกเรื่องด้วยเหตุและผล ตามกฎ กติกาที่วางไว้อย่างตรงไปตรงมา (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ความจริงเป็นสิ่งที่ดีแต่บางครั้งอาจทำให้เราตายได้ ความจริงไม่สามารถปิดบังได้นาน (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ซื่อสัตย์ มีสัจจะ ไม่ฉ้อฉล หลอกลวง ให้ผิดเพี้ยนไปจากความจริง (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ยึดถือความถูกต้อง แม้เราจะไม่ชอบก็ตาม (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การค้นหาความจริง และเอนเอียงฟังความข้างเดียว (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ยึดถือความเป็นจริงแม้จะชอบหรือไม่ชอบ จะตรงใจหรือไม่ก็ตาม (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การถือความจริงเป็นใหญ่ควรเป็นไปในแนวทางที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นข้อเท็จจริง พิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) เป็นคำถามที่ ตอบได้หลายมิติจริงๆ กับเรื่องถือความจริงกับการเมืองนั้น เพราะจริงๆ เราเชื่อว่าประชาชนทุกคนในยุคสมัยปัจจุบันสามารถเห็น รับรู้ และสามารถ เข้าถึงข้อมูลการทำงานได้มากกว่าสมัยก่อน แต่เมื่อพูดถึงความจริง

แล้วนั้น หากนักการเมือง พูดความจริง รักษาคำพูด ไม่โกหก ไม่หลอกลวง ประชาชนก็จะไว้วางใจกัน ความสัมพันธ์ในสังคมก็จะดีขึ้น (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ผู้หนักแน่นในสัจจะพูดอย่างไร ทำอย่างนั้น จึงได้รับความสำเร็จ พร้อมทั้งความศรัทธาเชื่อถือและความยกย่องสรรเสริญ จากคนทุกฝ่าย การพูดแล้วทำ คือ พูดจริง ทำจริง จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมเกียรติคุณของบุคคลให้เด่นชัด และสร้างเสริมความดี ความเจริญ ให้เกิดขึ้นทั้งแก่บุคคลและส่วนรวม (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นคนที่ถือธรรมเป็นใหญ่ คือถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่เป็นธรรมาธิปไตยได้ยาก คือ ยังมัวหวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งดลบันดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม คนไทยจะต้องมีความชัดเจนในหลักการของพระพุทธศาสนา คนที่ถือความจริงเป็นใหญ่ ควรมีลักษณะสำคัญ คือ (1) เป็นคนมีหลักการ ไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสิน (2) ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการ ความจริง ความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ (3) มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ (4) รักธรรม รักความจริงความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็มุ่งจะให้ถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่เหนือแม้แต่เกียรติและศักดิ์ศรีของตน และเพราะรักธรรมมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่พูดด้วยง่าย รับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ดื้อรั้นในทิฐิ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความจริง เป็นข้อเท็จจริง อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นได้โดยอาศัยหลักธรรมชาติ เช่น พระอาทิตย์ขึ้นทิศตะวันออก ส่วนข้อเท็จจริงที่จะใช้ในการพิสูจน์ความจริง จะต้องพิสูจน์ความจริงว่า ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร โดยผ่านกระบวนการพิสูจน์ ดังนั้น ความจริงเป็นหนึ่งเดียว ในทางธรรม ความจริงเป็นสิ่งประเสริฐ ตามหลักพระไตรปิฎก หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การถือความจริงเป็นใหญ่ จึงเป็นเครื่องพิสูจน์หลักธรรมและในศีลหนึ่งในห้าที่ว่า ห้ามมุสา การยึดมั่นถือมั่น ในความจริง เป็นหลักในการดำรงชีวิต ถือว่าเป็นข้อสาระสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความจริง คือสภาพที่เป็นอย่างนั้นโดยแน่แท้ ไม่กลายเป็นอื่น มักใช้อย่างสอดคล้องกับข้อเท็จจริงและความเป็นจริง หรือความเที่ยงตรง ของต้นแบบ, มาตรฐาน หรือ

ความคิดในทางญาณวิทยาถือว่าความจริงเป็นคุณสมบัติของข้อความที่มีลักษณะพิเศษแบบใดแบบหนึ่ง ดังนี้

แบบสหนัย ถือว่าข้อความที่เป็นจริง ต้องสอดคล้องกับข้อความอื่น

แบบสมนัย ถือว่าข้อความที่เป็นจริง ต้องตรงข้ามกับข้อความเท็จ

แบบปฏิบัตินิยม ถือว่าข้อความที่เป็นจริง ต้องนำไปใช้ได้ผลจริงตามทีคาดหมาย

(Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การยึดมั่นในความจริงคือสิ่งไม่ตายหรือเป็นสิ่งอมตะของสังคม ความจริงจึงเป็นสากลที่ทั่วโลกเข้าใจตรงกันว่า เป็นมาตรฐานของมนุษย์ เช่น ทุกคนคนต่างรักความสุข รังเกียจความทุกข์ เป็นต้น (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความจริง หมายถึง ข้อมูล ข้อเท็จจริง หลักฐาน และเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ ไม่ใช่ความคิดเห็นอคติ หรือความเชื่อส่วนตัว (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ต้องเข้าใจในความจริงที่เป็นธรรมชาติ กฎแห่งไตรลักษณ์ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยึดถือหลักการเอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล กฎกติกา และกฎหมายที่วางเป็นหลักไว้เป็นเกณฑ์ตัดสิน (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเอาความจริงที่มีเหตุผลที่ถูกต้อง หรือความจริงที่แสดงให้เห็นชัดอยู่แล้วเป็นสำคัญ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” คือใฝ่ธรรม ต้องการความจริงความถูกต้องความดีงาม มีธรรมาธิปไตย คือยึดถือธรรมเป็นใหญ่ เอาความจริงความถูกต้องความดีงามเป็นใหญ่ แม้แต่ในเวลาประชุมกัน ถึงจะขัดแย้งกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่เมื่อคำนึงถึงธรรมเป็นเป้าหมาย ใจมุ่งจะเข้าถึงความจริงความถูกต้องและสิ่งที่ดีงาม ทุกคนจะมองข้ามความขัดแย้งกระทบกระทั่งกันได้ ถ้าไม่ถึงความจริงความถูกต้อง และสิ่งที่ดีงาม จะไม่ยอมหยุด ด้วยธรรมฉันทะ และธรรมาธิปไตยนี้ การแสวงปัญญาก็จะดำเนินไปและดำเนินไปอย่างเข้มแข็งจริงจังจนบรรลุจุดหมาย

4.2.4 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การถือหลักการเป็นใหญ่

ประชาธิปไตยอย่างหลวงพ่อนี่ หลวงพ่อมีความห่วงใยในพระพุทธศาสนา กลัวพระพุทธศาสนาจะเสื่อม หลวงพ่อศึกษาธรรมวินัยให้มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ จนมีคุณธรรมบ้างพอสมควร แล้วเอาคุณธรรมแจกจ่ายให้ประชาชนได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบแล้ว ก็ไม่เคยกังวลว่าใครจะทำบาปทำกรรมอะไร ไม่เคยกลัวใครจะตกนรก กลัวแต่ตัวเองจะตกนรก เพราะฉะนั้นจึงพยายามสร้างความดี สร้างความดีจนกระทั่งความดีมันเต็มพร้อมแล้ว มันจะล้นออกเหมือนน้ำเต็ม

ตุ่ม เวลานี้มีคนไปศึกษาธรรมะ ไปถามปัญหาแต่เช้ายันเย็น แต่เย็นยันหกทุ่ม ไม้เว้นแต่ละวัน อันนี้เพราะอะไร เพราะเราสร้างเนื้อสร้างตัวของเราให้มีคุณธรรมพร้อม ดังนั้นชาวบ้านทั้งหลายคิดจะสร้างบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตย มันอยู่ที่ตรงนี้ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือการถือกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีเป็นแนวทางปฏิบัติ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ยึดแนวคิดหรือทฤษฎีใช้เป็นหลักในการพิจารณาและตัดสินใจสิ่งต่างๆ ยกตัวอย่าง หลักนิติธรรม เช่น หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักการแบ่งแยกอำนาจ เป็นต้น (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) หลักการ คือ สาระสำคัญที่กำหนดไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ การถือหลักการเป็นสำคัญ และยึดเอาความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง เพื่อทำงานให้สำเร็จ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) พิจารณาจากกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หรืออื่นๆ ใดก็ตามที่เป็นกฎกติกาที่ใช้ร่วมกันเป็นสำคัญ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักอัตตา โลกา ธรรมา (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจต่างๆ โดยเด็ดขาด (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ยึดตามหลักเหตุผลความถูกต้องตามที่ตนเองยึดถือ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การตัดสินใจในทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมักมีผลกระทบต่อบุคคล สภาพแวดล้อม หรือสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว ดังนั้นหากจะต้องมีการกระทำใดๆ ที่มีทางเลือกที่หลากหลายนั้น การเลือกกระทำตามหลักการหรือหลักวิชานั้น จะช่วยให้ผลที่เกิดขึ้นตามมานั้น จะสามารถที่จะคาดคะเน และพร้อมรับได้อย่างทันที เพราะพอจะมีข้อมูลมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ถูกต้อง (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) สาระสำคัญที่กำหนดไว้ให้เป็นแนวในการปฏิบัติ ดังนั้น การถือหลักการเป็นใหญ่ จึงควรใช้แนวการปฏิบัติที่กำหนดไว้นั้น เป็นแบบแผนในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตน เช่นใช้ระเบียบองค์กรในการปฏิบัติงาน ใช้หลักธรรมในทางศาสนาที่ตนนับถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส ยึดความถูกต้อง (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ให้ความสำคัญกับเนื้อหา หลักการที่มีก่อนเสมอ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ทำหรือประกอบการด้วยการอาศัยหลักที่ตั้ง เพื่อบรรลุจุดประสงค์ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ยึดถือหลักการหรือกฎเกณฑ์ กฎระเบียบที่วางเอาไว้โดยไม่สนใจเหตุผลอื่น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เชื่อมั่นในตัวเองและตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงานชิ้นนั้นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักการเข้มงวดไม่มีความยืดหยุ่นผ่อนคลาย (Code Id:

P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) การคิดอะไรจะต้องมีแนวคิดหลักการในการดำเนินงานจึงจะมีแนวทาง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในหลักการโดยการปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้อย่างเคร่งครัด (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การกระทำสิ่งใดต้องมีหลักการและต้องยึดมั่นในหลักการแต่ต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การถือหลักการเป็นใหญ่ ควรเป็นไปในแนวทางการบริหารงานหรือการปฏิบัติงานที่ต้องร่วมกันปฏิบัติเป็นทีมงาน ผู้ร่วมปฏิบัติงานจำนวนมาก จำเป็นต้องมีหลักการในการทำงานเพื่อเป็นแนวทางร่วมกัน มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน อาทิ หลักการมีส่วนร่วม หลักความสามัคคี เป็นต้น (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การปกครองหรือการพัฒนาในบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน การถือหลักการนั้น หลักการที่ใช้นั้นควรเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสมกับบริบท และเป็นที่ยอมรับของสังคม เมื่อหลักการที่เหมาะสมหรือเป็นที่ยอมรับ ก็ย่อมเกิดประโยชน์ต่อสังคมไม่มากก็น้อย (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) หลักการเป็นใหญ่ เป็นการอธิบายถึงที่มา ปัญหา และเหตุจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำโครงการ โดยมีข้อมูลมาสนับสนุน นอกจากนั้นควรชี้แจงถึงผลที่จะได้รับจากการดำเนินโครงการด้วย (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คำว่า หลักการ หมายถึง แนวทางในการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้ปกครองประเทศ หรือผู้บริหารถ้าเป็นผู้นำในการใช้หลักการเป็นใหญ่ในการบริหารงาน บริหารคน ควรคำนึงถึงโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนให้ชีวิตเจริญงอกงามบรรลุประโยชน์สูงสุด และพร้อมกันนั้นก็มีโอกาสที่จะให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกไปเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือร่วมสร้างสรรค์สังคม หลักการที่สำคัญของประชาธิปไตย คือ โดยการมีเสรีภาพ (freedom) เป็นเครื่องมือเพื่อจะสร้างและใช้โอกาสคนที่มีโอกาส คือ คนที่ไม่ถูกปิดกั้น ไม่มีเสรีภาพ เพราะถูกปิดกั้น ศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละคนไม่สามารถแสดงออกมาเป็นส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคม เครื่องมือที่ใช้คือ เสรีภาพ มาเป็นตัวช่วยเปิดโอกาสให้ศักยภาพของแต่ละคนมีช่องทางออกเป็นประโยชน์ได้จริง และมีความเสมอภาค (equality) นี้เป็นขอบเขต และเป็นเครื่องสมานการที่จะใช้เสรีภาพต้องมีขอบเขต คือ ไม่ล่วงล้ำก้ำเกิน ไม่ละเมิดต่อผู้อื่น ก็คือความสม่ำเสมอกันในการที่จะร่วมแก้ปัญหาและร่วมสร้างสรรค์ หรือ “ร่วมสุขร่วมทุกข์” ด้วยกัน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) หลักการ มาจากคำว่า ระเบียบแบบแผน หรือกฎหมาย หรือกฎข้อบังคับ การปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ หมายถึง จะต้องยึดระเบียบที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถือหลักการเป็นใหญ่ ดังนั้น การปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ในพระธรรมวินัย โดยยึดหลักการที่ถูกต้อง คฤหัสถ์หากปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งราชการก็ดี ปฏิบัติในหน้าที่ในภาคเอกชนก์ดี หากยึดหลักการเป็นสรณะ

ย่อมรอดพ้นจากคำว่า ใช้อำนาจตามอำเภอใจ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การถือธรรมหลักการเป็นสำคัญ และยึดเอาความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง เพื่อทำงานให้สำเร็จ เขายินดีรับฟังคำแนะนำจากทุกฝ่าย ซึ่งรวมทั้งคนที่ไม่ชอบเขาเป็นส่วนตัว เขาแยกเรื่องงานออกจากความขัดแย้งส่วนตัว เขายอมโง่เพื่อศึกษาความรู้ จากผู้เชี่ยวชาญ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การยึดหลักคิดแนวเหตุผลและความจริงเชิงหลักฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์ ควรเป็นสิ่งที่สังคมยุคปัจจุบันให้ความสำคัญ เพราะสังคมร่วมสมัยเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและการตรวจสอบพิสูจน์เพื่อค้นหาความจริงที่สามารถจับต้องได้ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การถือหลักการเป็นใหญ่นั้น หมายถึง การยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้อง ดีงาม และเป็นธรรม เพื่อนำทางในการคิด การพูด และการกระทำ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว อคติ หรือความกลัว (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การที่ตนเองมีจุดยืนที่ชัดเจน แม้จะได้ผลประโยชน์หรือเสียผลประโยชน์ ก็ไม่ควรเสียจุดยืน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยึดถือหลักการความถูกต้อง เอาความจริงเป็นที่ตั้ง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นไปตามความเหมาะสม ถ้าได้เป็นใหญ่แล้วก็ควรเอาความเป็นใหญ่ปฏิบัติสิ่งที่ควร (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” การปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้ปกครองประเทศ หรือผู้บริหารถ้าเป็นผู้นำในการใช้หลักการเป็นใหญ่ในการบริหารงาน บริหารคน ควรคำนึงถึงโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนให้ชีวิตเจริญงอกงามบรรลุประโยชน์สูงสุด และพร้อมกันนั้นก็มีโอกาสที่จะให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกไปเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือร่วมสร้างสรรค์สังคม

4.2.5 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเคารพบุคคลอื่น

ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ และประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือการให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นการชี้แนะ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติบุคคลใดก็ตามถือเป็นเรื่องที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม อ่อนน้อมถ่อมตน เห็นอกเห็นใจ และไม่ควรเอาเปรียบผู้อื่น อีกทั้งควรตระหนักในสิทธิเสรีภาพด้านต่างๆ ของบุคคลอื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น (Code Id: P3, สัมภาษณ์,

วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงชั้นปุชนียบุคคล (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ) จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (แต่ก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส) ประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็ต่อเมื่อมีการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง เพราะเหตุผลเท่านั้นที่จะจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้ และประชาธิปไตยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความคิดเห็นของผู้คนอื่นๆ และเคารพสิทธิและความเป็นอิสระของพวกเขา (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ควรเคารพผู้ที่มีธรรมะ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) น้อมรับ ปฏิบัติตาม เชื่อฟัง ให้เกียรติ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การเคารพบุคคลตามฐานะและมารยาททางสังคม โดยเฉพาะการเคารพผู้ใหญ่ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเคารพบุคคลอื่น คือ การปฏิบัติตนและแสดงออกถึงความอ่อนน้อม ด้วยกิริยาสายตา คำพูดที่เหมาะสม ต้องเคารพทั้งกายและใจ ปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ รวมถึงการเปิดใจ เปิดสมองรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากทัศนคติหรือมุมมองที่เรามีต่อบุคคลทที่มาแสดงความเห็นต่างไปจากเรา (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ความเคารพ คือ กิริยาท่าทางของมารยาทไทยที่สุภาพเรียบร้อย การเคารพผู้อื่น หมายถึงการให้เกียรติการเกรงใจไม่ก้าวก่ายหน้าที่ไม่ดูถูกดูหมิ่น หรือด้อยค่าผู้อื่น เชื่อเสมอว่า ทุกคนมีศักยภาพในตัวที่แตกต่างกัน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การยอมรับความเป็นบุคคลของทุกคน ไม่ว่าจะเด็กกว่า สูงวัยกว่า ต่างเพศ ต่างสถานะ ต่างศาสนา เป็นนายจ้าง เพื่อนร่วมงาน หรืออื่นๆ ทุกคน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) การพูดจา การสนทนา ต้องให้เกียรติรู้จักควรหรือไม่ควร การพูดแบบย่ามกรายผู้อื่นเป็นที่มิควรอย่างยิ่ง (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ให้เกียรติบุคคลอื่นโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ละเมิดสิทธิ หน้าที่ของผู้อื่น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ให้เกียรติผู้อื่น พูดจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) การกล่าวถ้อยคำและแสดงกิริยาท่าทางให้เกียรติต่อผู้อื่น (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ให้เกียรติไม่ว่าบุคคลนั้นจะอายุน้อยหรืออาชีพอะไรก็ตาม (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติบุคคลที่ควรค่าแก่การเคารพนับถือ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นหรือการกล่าวถึง (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การอยู่ร่วมกันต้องให้เกียรติกันและกันไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่

หรืออาชีพไหนก็ต้องให้ความเคารพ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเคารพบุคคลอื่น ควรเป็นไปในลักษณะของการแสดงออกถึงการให้เกียรติ การยอมรับ การแสดงความมีน้ำใจ โดยไม่ได้มุ่งเพียงแต่ความอาวุโสแต่เพียงอย่างเดียว สามารถเคารพผู้อื่นได้ทุกสถานการณ์ ทุกเพศ ทุกวัย ด้วยการแสดงออกด้วยภาษากาย กริยาท่าทาง และจิตใจที่มีความเคารพต่อกัน (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การเคารพบุคคลอื่น อาจจะไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วยกับทุกสิ่ง แต่หมายถึงการยอมรับในสิทธิของผู้อื่นที่จะมีความคิดเห็น ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แตกต่าง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของประชาธิปไตยและสังคมยุคปัจจุบัน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติคือการให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น การใช้กริยาวาจาสุภาพ การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว คำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงความเคารพอย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหน้า เอาใจเขามาใส่ใจเรา (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คือ การให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น การใช้กริยาวาจาสุภาพ การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว คำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงความเคารพอย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหน้า เอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้ “ความรู้สึกเคารพบุคคลอื่น” เริ่มจากการยอมรับความเป็นบุคคลของทุกคน ไม่ว่าจะเด็กกว่า สูงวัยกว่า ต่างเพศ ต่างสถานะ ต่างศาสนา เป็นนายจ้าง เพื่อนร่วมงาน หรืออื่นๆ ทุกคนต้องการการปฏิบัติแบบที่ตัวเราต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อเรา นอกจากการยอมรับในความมีตัวตนของคนอื่น ต้องสามารถเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น ไม่มีใครอยากถูกดูแคลน อยากได้โอกาสที่จะมีพื้นที่ยืน และโอกาสที่จะเรียนรู้พัฒนา เราสามารถเรียนรู้จากคนอื่นได้เช่นเดียวกับอยากให้ข้อเสนอแนะ ความสามารถในการรับฟังเป็นการแสดงความเคารพผู้อื่นได้ การยอมรับในความแตกต่างเป็นเรื่องสำคัญ การพูดคุยแลกเปลี่ยนเป็นไปเพื่อความเข้าใจ ไม่ใช่การเอาชนะ หรือใช้ความมีอำนาจเหนือกว่าบีบคั้นอีกฝ่าย หรือทำให้เขาแปลกประหลาด การเติบโตในครอบครัวที่แสดงความเห็นได้ พูดคุย และให้โอกาสเลือกการตัดสินใจ จะสามารถใช้ทักษะนี้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้ การที่พ่อแม่ยอมรับความเป็นตัวตน ความมีคุณค่าของลูกทุกคนในแบบที่ไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เป็นอีกพื้นฐานที่ทำให้เด็กเคารพในตัวเขาเอง และจะสามารถเคารพผู้อื่นได้ “ความเคารพคนอื่นในพื้นที่สาธารณะ” เริ่มจากในชีวิตประจำวัน การไม่รบกวนคนอื่นอย่างการคุยโทรศัพท์ในรถสาธารณะ การไม่อยากรู้อยากเห็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น ไม่ส่งต่อเรื่องที่สร้างความเสียหายที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อใคร ไม่สร้างเรื่องราวจากความคิดตัวเองและส่งต่อจนกลายเป็นการ

ละเมิดบุคคลอื่น แม้ในโลกออนไลน์เราไม่ปรากฏตัว แต่การทำซ้ำจนเป็นนิสัย ในระยะยาวจะกลับมากระทบกับตัวเราเอง ทั้งความเป็นตัวตนที่เมื่อเปิดเผยทำให้กลายเป็นคนไม่น่าไว้วางใจ หรือตัวเราเองก็จะเริ่มรู้สึกว่าบนสังคมนี้เรื่องไหนจริงเรื่องไหนไม่จริงกันแน่ และการทำซ้ำอาจทำให้เกิดพฤติกรรมแสดงออกในสังคมที่ไม่เป็นที่ยอมรับอย่างการพูดเรื่องเกินจริง หัวเราะขบขันคนอื่นอย่างไม่เหมาะสม พูดล้อเลียนเกินกว่าจะยอมรับได้คำพูดเป็นสิ่งที่พูดออกไปแล้วส่งผลทันที การเคารพคนอื่นด้วยวิธีการฝึกแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างเข้าใจจะทำให้คนที่น่ารัก อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) สิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ ให้สิทธิเสรีภาพประชาชนในการแสดงออก เสรีภาพทางการเมือง เสรีภาพทางวิชาการ เป็นต้น แต่บุคคลใดจะถูกละเมิดสิทธิมิได้ เว้นแต่มีกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพประชาชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติรองรับการกระทำละเมิดว่ากระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ให้เขาเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใด การเคารพสิทธิของผู้อื่น หมายความว่าจะใช้สิทธิให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายหรือใช้สิทธิเกินส่วนไม่ได้ หลักเกณฑ์ในการเคารพสิทธิผู้อื่น ประการแรก สิทธิที่เกิดจากธรรมชาติ เกิดจากกำเนิดของมนุษย์ ประการที่สอง สิทธิในการดำรงชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย ประการที่สาม สิทธิในการถือครองหรือครอบครองทรัพย์สิน ประการที่สี่ สิทธิในการประกอบอาชีพ ประการที่ห้า สิทธิในการนับถือศาสนา เหล่านี้ บุคคลใดจะละเมิดไม่ได้ ดังนั้น บุคคลควรที่จะเคารพสิทธิของบุคคลอื่น อย่าไปกระทำละเมิด หรือใช้สิทธิเกินส่วน ทำให้เกิดละเมิด ก่อให้เกิดความเสียหาย (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) 6 หลักการทรงคุณค่าในการปฏิบัติต่อผู้อื่น 1. ช่วยผู้อื่นกับอนาคตของเขาแทนที่จะตัดสินเขาจากอดีตคนเราสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังนั้นแทนที่จะตัดสิน ยืนเคียงข้างและสนับสนุนผู้คนไปสู่อนาคตของพวกเขาปฏิบัติต่อพวกเขาด้วยความเคารพ และทำให้อนาคตของเขาเป็นของคุณเช่นกัน 2. ฟังจากความอยากรู้ พูดจากความเปิดเผย และใช้ชีวิตจากความจริงใจ การฟังจากความอยากรู้ อยากเข้าใจผู้อื่นจริงๆ ช่วยให้ความสัมพันธ์ยั่งยืน การพูดความจริงทำให้ผู้อื่นมีพื้นที่ในการพูดความจริงด้วยและการกระทำจากความจริงใจ จะทำให้ความสัมพันธ์ยอดเยี่ยม 3. ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเอื้อเฟื้อแบ่งปันสิ่งที่ดีที่สุดที่คุณมอบให้กับผู้อื่นได้คือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ใช่สำหรับคนที่คุณรักและเคารพเท่านั้น แต่สำหรับคนที่คุณอาจไม่ค่อยถูกใจนักด้วยเช่นกันความเอื้อเฟื้อแบ่งปันที่แท้จริงคือการให้โดยไม่ได้คาดหวังอะไรตอบแทน 4. อย่าทำให้ตัวคุณยิ่งใหญ่โดยการทำให้คนอื่นเล็กลงการทำให้คนอื่นเล็กลงเป็นการแสดงออกว่าคุณไม่มีพลังคนเรามักจะทำให้คนอื่นรู้สึกแบบที่เรารู้สึกกับตัวเอง คนที่ยิ่งใหญ่จริง จะทำให้คนรอบๆเขารู้สึกยิ่งใหญ่เช่นกัน 5. เชื่อว่าทุกคน

มีเรื่องราวของตัวเองการกระทำของคนเราไม่ว่าจะดีไม่ดีมีเหตุผลเบื้องหลังเข้าใจว่าทุกๆคนมีสิ่งที่เราต้องจัดการในชีวิต เก็บการตัดสินไว้ และฟังเขาจากเรื่องราวของเขา 6. เราไม่ได้พบเจอใครโดยบังเอิญ คนบางคนทำให้คุณเติบโต และคนบางคนทำให้คุณเจ็บปวดทุกคนที่คุณเจอมีบทบาท และให้บทเรียนชีวิตแก่คุณ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การมีสามัญสำนึกว่าทุกคนล้วนเป็นเพื่อนร่วมเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นการนึกถึงใจเขาใจเราหรือเอาใจเขามาใส่เรา ไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน ไม่เอาปัญหาของเราไปเป็นปัญหาของคนอื่น มีความรักปรารถนาดีต่อกัน ชื่อว่า “การเคารพบุคคลอื่น” (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเคารพบุคคลอื่นหมายถึง การให้ความสำคัญ ยอมรับ และเห็นคุณค่าในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ สถานะทางสังคม หรือความเชื่อส่วนตัว (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เคารพความคิดเห็นทั้งที่เห็นด้วยและเห็นต่างและหลากหลาย (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติคือการให้ความเคารพนับถือและย่อมรับในความสามารถของผู้อื่น (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติผู้อื่นทั้งที่รู้จักหรือไม่ และให้ความอ่อนน้อมแก่ผู้ใหญ่ เคารพทั้งในทางคุณวุฒิและวัยวุฒิ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเคารพบุคคลอื่น” การให้เกียรติคือการให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น การใช้กริยาวาจาสุภาพ การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว คำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงความเคารพอย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหน้า เอาใจเขามาใส่ใจเราและใส่ใจต่อคนรอบข้าง ทั้งยามทุกข์และสุข มีความจริงใจต่อผู้อื่น และประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ เช่นเดียวกับที่เราต้องการให้คนอื่นกระทำต่อเรา

4.2.6 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การลดละความเห็นแก่ตัว

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน โดยสำนึกว่า การที่ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะสังคมอันเป็นส่วนรวมของทุกคน ดังนั้นจึงต้องมีหน้าที่ทำประโยชน์ให้เป็นการตอบแทน (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) การลดละความเห็นแก่ตัวคือการเสียสละและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ลดความต้องการของตนเองให้น้อยลง เพื่อลดการเบียดเบียนผู้อื่น ลดความอยากมี อยากได้ อยาก

เป็น มีน้ำใจแบ่งปันสิ่งดีๆ แก่คนรอบข้าง มีความเสียสละ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) หมดความเห็นแก่ตัว ก็คือหมดทุกข์ จงระวังความเห็นแก่ตัวให้ดีๆ มีสติสัมปชัญญะอย่าให้มันกัดเอา ความเห็นแก่ตัวเกิดจากตัว แล้วก็กัดตัว เหมือนสนิมเหล็กเกิดจากเหล็กแล้วก็กัดเหล็ก ความเห็นแก่ตัวเกิดจากความมีตัวแล้วมันก็กัดตัว (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) เริ่มจากการรู้จักเสียสละสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ของตนเองแก่ผู้อื่น เช่น การบริจาคทาน เป็นต้น (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ลดความเห็นแก่ตัว โดยยึดหลักจาคะ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มองเห็นคนอื่นมากกว่ามองแต่ตัวเอง มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น หยิบยื่นน้ำใจให้ผู้อื่นก่อนตัวเองเสมอ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การลดความเป็นตัวตนของตน นึกถึงบุคคลอื่นให้มาก (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การลดละความเห็นแก่ตัว คือ การละเอาแต่ความคิดของตัวเอง ไม่เปิดใจรับฟังคนอื่น เอาแต่ได้ไม่ยอมเสีย ไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือความรู้สึกของใคร ถ้าหากสังคมมีคนที่ละความเห็นแก่ตัวมาก จะทำให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ขึ้น เนื่องทุกคนจะอยู่ด้วยความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน คำนึงผลประโยชน์ของส่วนร่วมเป็นหลัก จะร่วมกันสร้างหรือพัฒนาอะไรในสังคม ก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็วง่ายดาย (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เวลาลงมือทำอะไร ให้นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ที่ผู้อื่นจะได้รับมากกว่าตนเอง (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ถ้านึกถึงผู้อื่น จะมีกำลังในการลดละความเห็นแก่ตัว มีแรงจูงใจในการปล่อยวาง ไม่ยึดติดถือมั่น หรือลดละตัวตนได้มากขึ้น จะมีความสุขได้ง่าย หลายคนพบความสุขเมื่อมาเป็นจิตอาสา พอนึกถึงเด็ก ผู้ป่วย คนชรา เป็นที่ตั้งแล้ว เรื่องที่เคยมาเจอ กับตัวเอง ก็ไม่ถือสา ไม่เอามาเป็นอารมณ์ ปล่อยวางได้ คนเราพอปล่อยวางได้ ไม่เอาอะไรมาเป็นอารมณ์ จะมีความสุขได้ง่าย (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น คิดถึงตนเองเป็นคนสุดท้าย (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ต้องเห็นผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ลดอัตราความอยากของตนเองเป็นส่วนรวมให้มาก (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) รู้จักแบ่งปัน รู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พอใจในสิ่งที่ตนเองมี (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ถอยมาหนึ่งก้าวแล้วคิดถึงคนที่ไม่มีมากกว่าเรา รู้จักเสียสละเวลาของตัวเองเพื่ออส่วนรวมบ้าง (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) คิดถึงประโยชน์ตนเองน้อยลง คิดถึงประโยชน์ผู้อื่นมากขึ้น (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป้นหลัก แม้เราจะเสียผลประโยชน์ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

(Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การอยู่ในสังคมปัจจุบันควรเห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน รู้จักเสียสละไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การลดละความเห็นแก่ตัว ควรเป็นไปในแนวทางการประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ในสังคมปัจจุบันนี้ต้องทำความเข้าใจในเรื่องลดละความเห็นแก่ตัว การลดละความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนการเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลา ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในชั่วข้ามคืน ซึ่งอาจจะเริ่มต้นง่ายๆ จากการเสียภาษีอย่างถูกต้อง การไม่ใช้เส้นสายในการขอรับบริการจากหน่วยงานราชการ การไม่ทิ้งขยะลงบนพื้น การช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกอยู่ในความลำบาก การบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อการกุศล (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) หัวใจของศาสนาทุกศาสนาอยู่ที่ไม่เห็นแก่ตัว ปราศจากความเห็นแก่ตัว ทำอะไรก็เพื่อประโยชน์โดยบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นเหตุให้เบียดเบียนกันไม่ได้ แล้วก็ช่วยเหลือกัน ทุกอย่างก็จะเพรียบพร้อมไม่ขาดแคลน ในทางที่มนุษย์จะอยู่กันเป็นผาสุก ฉะนั้น ขอให้เข้าถึงหัวใจของพระศาสนา สำหรับพุทธบริษัทก็คือพุทธศาสนา หัวใจของทุกศาสนาตรงกันหมด ก็คือความไม่เห็นแก่ตัว พูดภาษาธรรมะ ก็ต้องพูดว่า ความไม่ยึดมั่นถือมั่น เมื่อพูดว่าความไม่ยึดมั่นถือมั่น ก็คือ "ไม่ยึดมั่นว่าเราว่าของเรา" หรือที่หยาบคายที่สุดก็ว่า "ไม่ยึดมั่นว่าตัวกู ว่าของกู" เมื่อไม่ยึดมั่นว่ากู ว่าของกูแล้ว ก็ไม่มีความเห็นแก่ตัว มันจะเกิดความเห็นแก่ตัวไม่ได้ หัวใจของศาสนาอยู่ที่ตรงนี้ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นแก่ตัวเป็นนิสัยธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์เรามีสัญชาตญาณของการเอาตัวรอดและความเห็นแก่ตัว นิสัยที่เห็นแก่ตัว คือ เป็นคนที่ไม่นึกถึงส่วนรวมเลย ไม่ยอมรับผิดแต่รับชอบที่สำคัญเอาตัวรอดโดยไม่แคร์ว่าคนอื่นจะได้รับผลกระทบมากแค่ไหน มักคิดว่าตัวเองถูกเสมอ หลงตัวเองนึกว่าสิ่งที่ตนเองคิด ทำคือความถูกต้อง ใครคิดต่าง ทำต่างคือผิด การลดละความเห็นแก่ตัว สิ่งสำคัญคือต้องวิเคราะห์ รู้ตัวเองก่อนว่าเราเห็นแก่ตัวมากน้อยแค่ไหน มีจิตใจเป็นกลาง แล้วหาคำตอบแบบไม่เข้าข้างตัวเอง เลิกคิดว่าตัวเองสำคัญที่สุด คิดว่าตัวกูของกู ด้วยการฝึกตัวเองเสียใหม่ว่าไม่ใช่ตัวเองสำคัญหรือเป็นจุดศูนย์กลางของทั้งหมด ให้เห็นความสำคัญของคนอื่นมากขึ้น ฟังและเข้าใจคนอื่นบ้าง ความคิดของเราไม่ถูกต้องเสมอไปและตลอดไป เราสามารถเรียนรู้ได้จากการฟัง สังเกตและเข้าใจคนอื่นได้ รู้จักแยกแยะ เก็บข้อมูลนำไปใช้ให้ถูกต้อง เมื่อมองเห็นความสำคัญของคนอื่น คนอื่นที่เก่งกว่า ดีกว่า และประสบความสำเร็จมากกว่า ไม่ต้องไปอิจฉา ไม่ต้องไม่สบอารมณ์ เราแค่ยินดีไปกับเค้าอย่างจริงจัง สิ่งหนึ่งที่ช่วยลดความเห็นแก่ตัวน้อยลงหรือลดความยึดติดถือมั่น ด้วยการทำบุญ เพื่อลดความคิดที่จะได้นั่นได้นี่เพื่อตัวเอง โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางวัตถุ ความโลภหรือความเห็นแก่ตัวจะลดลง นึกถึงผู้อื่น อยาก

ช่วยเหลือผู้อื่น โดยนึกถึงตัวเองแต่น้อย หรือไม่นึกถึงเลย เนี่ยแหละเป็นการทำบุญอย่างแท้จริงที่จะช่วยลดละความเห็นแก่ตัวได้จริง (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นแก่ตัว เกิดจากพฤติกรรมมนุษย์แต่ละบุคคล แตกต่างกันไป ตามอุปนิสัยและพื้นฐานครอบครัว การลดละความเห็นแก่ตัว หมายถึง ลดความประพฤติ ซึ่งมีหลายตัวแปร ประการแรก การอยู่ร่วมกันมนุษย์เป็นสัตว์สังคม การลดความเห็นแก่ตัว จะต้องปันความคิด ปันทรัพย์สิน ปันความสุขให้แก่บุคคลอื่น ประการที่สอง การทำงาน/ประกอบอาชีพ การลดความเห็นแก่ตัว จะต้องรู้ว่างานของตนเองเป็นอย่างไร ไม่เอารัดเอาเปรียบบุคคลอื่น การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงาน ถือว่าเป็นระดับการลดความเห็นแก่ตัว (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) เมื่อพูดถึงคำว่า “เห็นแก่ตัว” บางคนอาจจะคิดไปในทางลบว่าสิ่งนี้คือการเอาแต่ใจตัวเองและเอาตัวเองเป็นที่ตั้งจนไม่เห็นใครอยู่ในสายตา แต่ในความเป็นจริงแล้วคำว่าเห็นแก่ตัวนั้นก็มีหลายระดับเหมือนกับสิ่งอื่นๆ Melissa Deuter ผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านจิตเวชศาสตร์คลินิก กล่าวว่า ความเห็นแก่ตัวเป็นคำที่ดูน่าเกลียด แต่จริงๆ แล้วมันมีความหมายที่แตกต่างกันอยู่สองอย่าง อย่างแรกคือการเป็นคนใจร้ายและไม่เกรงใจผู้อื่น แต่อีกอย่างหนึ่งคือการที่เราต้องรับผิดชอบต่อการตอบสนองความต้องการของเรา ซึ่งนี่ถือเป็นส่วนสำคัญของการเป็น “ผู้ใหญ่” นั่นหมายความว่าถ้าเราใช้ความเห็นแก่ตัวในสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่ถูกต้อง เราก็จะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างราบรื่นและมีความสุขมากยิ่งขึ้น (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความเห็นแก่ตัวเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ แต่การลดละความเห็นแก่ตัว ควรจะต้องละทิ้งอัตตานิยมหรือตัวกูของกู มีสำนึกเพื่อส่วนรวมให้มากขึ้น โดยมีหลักชัยเป้าหมาย 3 สถาบันหลักของประเทศ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การลดละความเห็นแก่ตัว หมายถึง การลดทอนความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่มุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ส่วนตัว โดยหันมาให้ความสำคัญกับผู้อื่นมากขึ้น (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ปล่อยวางอัตตา ไม่ยึดมั่นถือมั่นในทิฐิตนเองเป็นใหญ่ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ต้องมีจิตใจที่เป็นกลางแล้วหาคำตอบที่ไม่เข้าข้างตัวเอง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรลดความเห็นแก่ตัวและหันกลับมาเห็นแก่ส่วนรวม ทั้งการกระทำและอารมณ์ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” การทำบุญนั้นจุดหมายสำคัญก็เพื่อลดความตระหนี่บรรเทาความเห็นแก่ตัว หรือลดความยึดติดถือมั่น หากเราทำบุญเพื่อจะได้นั่นได้นี่เพื่อตัวเอง โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางวัตถุ ความโลภหรือความเห็นแก่ตัวจะลดลงได้อย่างไร การทำเพราะนึกถึง

ผู้อื่น อยากช่วยเหลือผู้อื่น โดยนึกถึงตัวเองแต่น้อย หรือไม่นึกถึงเลยต่างหาก เป็นการทำบุญอย่างแท้จริง

4.2.7 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยการทำความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก สนใจการแสดงอารมณ์ ของผู้อื่น สังเกตสีหน้า แววตา ท่าทาง การพูด น้ำเสียง และการแสดงออก อ่านอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งที่เห็น (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือการเสียสละแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่าเรา (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีเมตตา ช่วยเหลือ แบ่งปันให้ผู้อื่น ทำด้วยความจริงใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ห่วงใย และเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยการทำความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก สนใจการแสดงอารมณ์ ของผู้อื่น สังเกตสีหน้า แววตา ท่าทาง การพูด น้ำเสียง และการแสดงออก อ่านอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งที่เห็น บางครั้งอาจต้องถามว่าเขารู้สึกอย่างไร แต่ควรทำในสถานการณ์ที่เหมาะสมการฟังเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญของการสื่อสาร แต่จะดีกว่าไหมถ้าเราสามารถเข้าใจด้วยว่าฝ่ายตรงข้ามรู้สึกอย่างไร? หัดเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าอกเข้าใจผู้อื่นมากขึ้นด้วย “Empathy” ทักษะสำคัญที่ทุกคนควรมี (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การพยายามทำความเข้าใจบุคคลอื่นในแง่มุมต่างๆ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลัก เมตตา กรุณาโดยมีอุเบกขาเป็นตัวกำกับ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ แบ่งปัน มีน้ำใจ แสดงความเอื้ออาทร ทั้งคำพูดและการกระทำ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเฉพาะผู้ที่กำลังลำบาก (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือ การมีน้ำใจกว้างขวาง มีมิตรไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปันให้กัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นอกเห็นใจ ควรทำด้วยความจริงใจและเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน โดยมีหลักสำคัญ คือ ต้องไม่ให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หากผู้อื่นเป็นทุกข์และมาขอคำแนะนำหรือมาเล่าให้ฟังเราควรรับฟังด้วยความเคารพ และไม่นำความนั้นไปพูดต่อ หรือเมื่อเห็นคนตกทุกข์ได้ยาก หากเราพอมีกำลังจะช่วยก็ช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เอาใจเขามาใส่ใจเรา สังเกตอารมณ์ ของผู้อื่น สีหน้า แววตา ท่าทาง การพูด น้ำเสียง การแสดงออก อ่านอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งที่เห็น บางครั้งอาจต้องถามว่าเขารู้สึกอย่างไร แต่ควรทำใน

สถานการณ์ที่เหมาะสม และให้การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยเฉพาะผู้ที่กำลังลำบาก (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) หยิบยื่นน้ำใจ เงินทอง หรือสิ่งของให้ผู้อื่น (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) การเห็นอกเห็นใจ ทั้งด้านการงาน และด้านที่สมควร (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ไม่เบียดเบียนให้ใครเดือดร้อน ไม่ดูหมิ่น เหยียดหยามคนอื่นให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลยามจำเป็น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) แบ่งปันและค่อยถามไถ่ช่วยเหลือ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือเมื่อเห็นเขาเดือดร้อน (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ตนเองพอจะช่วยได้ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การรับฟังผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นที่ไม่ขัดแย้ง (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นตามความสามารถของตนเองเท่าที่ตนช่วยได้ และไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ควรเป็นไปในแนวทางการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความทุกข์ยากลำบากมากกว่า ยินดีให้ความช่วยเหลือด้วยใจเมตตา (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นับว่าเป็นความดีงาม ถูกต้อง” ซึ่งส่งเสริมให้เรามี “จิตวิญญาณแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” และ “ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” โดยอาจจะปฏิบัติได้ง่ายๆ เช่นช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่หวังผลตอบแทน สนับสนุนการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ แรงกาย แรงใจ แก่ผู้ด้อยโอกาส (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หมายถึง การมีน้ำใจกว้างขวาง มีมิตรไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแบ่งปันให้กัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต้องทำด้วยความจริงใจและเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน โดยมีหลักสำคัญคือ ต้องไม่ให้ตนเองและผู้อื่นลำบาก (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นผู้ที่มีน้ำใจกว้างขวาง มีมิตรไมตรีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปันให้กัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทำด้วยความจริงใจและเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รับรู้ว่าผู้อื่นนั้นมีความรู้สึกอย่างไร เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยการทำความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก สนใจการแสดงอารมณ์ของผู้อื่น สังเกตสีหน้า แววตา ท่าทาง การพูด น้ำเสียง และการแสดงออก อ่านอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นจากสิ่งที่เห็น บางครั้งอาจต้องถามว่าเขารู้สึกอย่างไร แต่ควรทำในสถานการณ์ที่เหมาะสม การใช้ชีวิตหรือการทำงานสามารถทำให้สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันได้ โดยการเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของผู้อื่น ทำให้เราสามารถเข้าใจและรับฟังผู้อื่นได้มากขึ้น การที่เราหันมาเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้นจะทำให้ปัญหาต่างๆ ในองค์กร สังคมนั้นลดลง ซึ่งจะเป็นผลดีต่อทั้งตัวเราและผู้อื่นรวมถึง

สังคมด้วย การเข้าอกเข้าใจผู้อื่นทำให้เรารู้จักการควบคุมอารมณ์ของตัวเอง เพราะเมื่อเรารับรู้ว่าผู้อื่นนั้นมีความรู้สึกและอารมณ์อย่างไร เราก็จะพยายามควบคุมอารมณ์ของตัวเองให้สอดคล้องไปกับสถานการณ์เหล่านั้น ซึ่งเป็นทักษะที่มีประโยชน์อย่างมากต่อตัวเรา เพราะเมื่อเราสามารถเข้าอกเข้าใจผู้อื่นและพร้อมที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเขา สิ่งเหล่านี้ก็จะย้อนกลับมาหาเราในที่สุด เพราะฉะนั้นการมี Empathy ติดตัวไว้จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายและยังสามารถทำประโยชน์ให้กับเราได้ด้วย โดยหลักสำคัญคือ ต้องไม่ให้ตนเองและผู้อื่นลำบาก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ได้ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นความต้องการอยากช่วยเหลือเพื่อให้คนอื่นมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทุกคนสามารถพัฒนาฝึกฝนได้จากการให้ความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ กับคนรอบข้าง เช่น ถ้าเพื่อนทำงานของทีมเสร็จไม่ทัน เราจะพยายามทำความเข้าใจสถานการณ์ความรู้สึกของเพื่อน อยากเข้าใจว่าเพราะอะไรเพื่อนจึงทำงานไม่เสร็จ เขามีภาระที่บ้านหรือเปล่า หรือเพื่อนกำลังติดปัญหาอะไรอยู่หรือไม่ เป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ไม่ตำหนิ ไม่ตัดสินไปก่อนว่าเพื่อนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ และอยากจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้งานของทีมเสร็จลุล่วง“ยิ่งเราตระหนักรู้อารมณ์ความรู้สึกของตัวเองมากขึ้นเท่าไหร่เราจะยิ่งควบคุมตัวเองได้มากขึ้นเท่านั้น” ประโยชน์จากการเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจากการช่วยเหลือของเรา เราเองก็ได้รับความรู้สึกเป็นสุขใจ รู้สึกถึงคุณค่าของตัวเราที่มีต่อผู้อื่น และสิ่งสำคัญยิ่งกว่านั้นคือ ช่วยให้เราเข้าใจคนอื่น เปิดโอกาสให้ตัวเองก้าวออกจากพื้นที่ที่เคยชิน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่นๆ ได้ มีความห่วงใย ความเมตตา รู้จักเห็นอกเห็นใจ และลดช่องว่างของความไม่เข้าใจผู้อื่นลง การที่เรามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้นจะทำให้ปัญหาต่างๆ ในสังคมลดลง ความสุขจะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีทั้งต่อตัวเราและผู้อื่น (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การเอาใจเขา มาใส่ในใจของเรา เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการเอื้อเฟื้อ เห็นอก เห็นใจผู้อื่น (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีอยู่ในใจมนุษย์ และเป็นสำนึกที่ต้องแสดงออกมาตามหน้าที่ คำอธิบายทางจิตวิทยาเชื่อว่าความเห็นใจเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการยกระดับสังคมให้สูงขึ้น ถ้าบุคคลเลี้ยงดูลูกของตัวเองเพื่อหวังจะได้ประโยชน์ทั้งทางกายและสังคมจากลูก บุคคลจะก็แสดงความเห็นแก่ตัวออกมา แต่ถ้าบุคคลเลี้ยงดูลูกโดยคิดว่าเป็นหน้าที่ตามธรรมเนียมและบรรทัดฐานทางสังคม บุคคลก็จะเลี้ยงดูบุตรด้วยความเห็นอกเห็นใจและเสียสละ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การช่วยเหลือเพื่อผู้อื่นทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และอารมณ์ เป็นมนุษยธรรมขั้นพื้นฐาน และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สมาชิกในสังคมมีความรัก ความผูกพัน และความสมานฉันท์สามัคคีต่อกัน (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจและรับรู้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น (Code Id: P27,

สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เอาใจเขามาใส่ใจเรา แบ่งปัน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การที่เอาใจเข้ามาใส่ใจเราคือการที่ไม่เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นการช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันน้ำใจเล็กน้อย เมื่อมีโอกาส สร้างความประทับใจแก่ผู้อื่น (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ ความสามารถในการเข้าใจคนอื่นในมุมมองของพวกเขาที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งยังรวมถึงการที่เราห่วงใยคนอื่น มีน้ำใจคิดถึงความรู้สึกของคนอื่นและไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน เป็นความต้องการอยากช่วยเหลือ เพื่อให้คนอื่นมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทุกคนสามารถพัฒนาฝึกฝนได้จากการให้ความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ กับคนรอบข้าง เช่น ถ้าเพื่อนทำงานของทีมเสร็จไม่ทัน เราจะพยายามทำความเข้าใจสถานการณ์ความรู้สึกของเพื่อน อยากเข้าใจว่าเพราะอะไรเพื่อนจึงทำงานไม่เสร็จ เขามีภาระที่บ้านหรือเปล่า หรือเพื่อนกำลังติดปัญหาอะไรอยู่หรือไม่ เป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ไม่ตำหนิ ไม่ตัดสินไปก่อนว่าเพื่อนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ และอยากจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้งานของทีมเสร็จลุล่วง

4.2.8 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การถือหลักเหตุผล

เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล โดยไม่ศรัทธาบุคคลใดถึงชั้นปุชนียบุคคล (แต่ก็ต้องกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่และผู้มีพระคุณ) จะต้องไม่เคร่งครัดเรื่องระบบอาวุโส (แต่ก็ต้องให้ความเคารพผู้อาวุโส) (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือเวลาจะทำอะไรให้นึกถึงว่าเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ตัดสินใจหรือดำเนินการเรื่องใดๆ โดยใช้เหตุผลตามหลักวิชาการ หลักศีลธรรมจริยธรรม ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินหรือยุติปัญหา (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ยอมรับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ไม่นิยมความรุนแรง ต้องรู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นหรือดึงดันแต่ความคิดเห็นของตนเองโดยไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข และต้องยอมเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดเห็นของตนเองเมื่อผู้อื่นมีความคิดเห็นที่ดีกว่า ปรัชญาประชาธิปไตย โดยพื้นฐานไม่ปรารถนาให้มีการใช้กำลังและการล้มล้างด้วยวิธีการรุนแรง เพราะถ้ามีการใช้กำลังและความรุนแรงแล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีหรือไม่ใช้เหตุผล ซึ่งก็ขัดกับหลักความเชื่อขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยที่ถือว่ามนุษย์มีเหตุผล (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การพิจารณาสิ่งต่างๆ ระหว่างสาเหตุความเป็นมากับผลลัพธ์ที่จะได้รับ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ถือหลักเหตุผลตามหลักกาลามสูตร (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การกล่าวหรือ

การแสดงออกซึ่งเหตุและผลที่สอดคล้องกัน ทำให้คล้อยตามและเห็นด้วย (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในความถูกต้องและความจริง (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ผู้ที่ยึดหลักเหตุผล ต้องมีความคิด การกระทำ มีเหตุผลสอดคล้องกัน ตามหลักวิชาการหลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีการยอมรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของผู้อื่นด้วย (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เหตุผล เป็นสิ่งที่แยกได้ยากจากความจริง คือ การพูด การกระทำอย่างตรงไป ตรงมา ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่โกหก ผิดก็ยอมรับว่าผิด ใช่ก็ยอมรับว่าใช่ ไม่โกหก บิดเบียน หรือเปลี่ยนแปลงหลักการเพียงเพราะเพื่อประโยชน์ของตน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในความถูกต้องตามความเป็นจริง (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เอาเหตุผลของสิ่งๆ ต่างไม่ว่าจะทางบวก ทางลบ มาตั้งเป็นหลักให้พิจารณา (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) เป็นการยึดถือความเป็นจริง มีเหตุให้เกิดและผลที่ตามมาเสมอ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม โดยพิจารณาจากเหตุที่เกิดและผลที่ตามมา (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักความเป็นจริงและเหตุผลของสิ่งนั้นๆ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักเกณฑ์ไม่ปฏิบัติโดยยึดความเห็นหรือความพึงพอใจของตนเป็นหลัก (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ทุกเรื่องที่เกิดปัญหาต้องมีเหตุผล ตัดสินโดยใช้เหตุผล (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การใช้เหตุผลเป็นตัวตัดสินข้อเท็จจริง (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สังคมปัจจุบันมีปัญหาย่อมมีสาเหตุปละปัจจัยที่ตัดสินใจด้วยเหตุผลเป็นสำคัญ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การถือหลักเหตุผล ควรเป็นไปในแนวทางของการนำประสบการณ์ ประกอบเหตุผลอันเป็นข้อเท็จจริง เพื่อเป็นหลักในการตัดสินใจ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การพัฒนาการปกครองสังคมให้เจริญก้าวหน้า จำเป็นต้องอาศัย "การถือหลักเหตุผล" ซึ่งอาจจะหมายถึง การใช้เหตุผล วิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล ข้อเท็จจริง และความเป็นจริง โดยไม่ใช้อารมณ์ ความเชื่อ หรืออคติส่วนตัว (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) เหตุผลเป็นความสามารถโดยเจตนาในการประยุกต์ตรรกะเพื่อค้นหาความจริง และสร้างข้อสรุปขึ้นใหม่หรือจากข้อมูลที่มีอยู่เดิม เหตุผลที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวพันเป็นอย่างมากกับกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของสำคัญมนุษย์ เช่น ปรัชญา

ต่างๆ, วิทยาศาสตร์, ภาษา, คณิตศาสตร์ และศิลปะ และโดยทั่วไปมักถือกันว่าการมีเหตุผลเป็นคุณลักษณะพิเศษที่ใช้แยกมนุษย์จากสิ่งมีชีวิตอื่น บางครั้งอาจเรียกเหตุผลว่าความเป็นเหตุเป็นผล (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คือ การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่ย่อท้อ ไร้อคติ โดยพิจารณาคำนึงถึงจากเหตุปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องดีงาม ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์และความสุข โดยปราศจากการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) เหตุผลจะต้องเป็นเหตุผลทั่วไปที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เหตุผลตรงนี้ เกิดจากหลักธรรมชาติ หลักกฎหมาย การถือหลักเหตุผล จะต้องเป็นไปตามหลักธรรมชาติและหลักกฎหมาย (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระพุทธศาสนาถือว่าเหตุผลหรือการใช้เหตุผล ก็คือ การคิดไปตามประสบการณ์เท่าที่แต่ละคน ได้เคยประสบมาในชีวิตของตน เพื่อหาความรู้หรือ ทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยนำเอาข้อมูล จากประสบการณ์ของตนเองมาเชื่อมโยงกันแล้วก็ ถอดความหรือตีความออกมาเป็นความรู้ หรือความ เข้าใจในเรื่องนั้นๆ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การถือหลักเหตุผล คือหลักอิทัปปัจจยตาหรือหลักปฏิจจสมุปปบาท ของทางพระพุทธศาสนาที่ชี้ว่า ทุกสิ่งย่อมมีเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุที่อิงอาศัยกันและกัน ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นโดยไร้เหตุปัจจัย ดังนั้น เหตุและผลจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การถือหลักเหตุผล หมายถึง การคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจ โดยอาศัยหลักฐาน ข้อมูล และเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ ไม่ใช้อคติ อารมณ์ หรือความเชื่อส่วนตัว (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) รู้สาเหตุ และประเมินผลที่จะเกิดขึ้นได้ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนาถือว่าเหตุผลหรือการคิดไปตามประสบการณ์เท่าที่แต่ละคนได้เคยประสบมาในชีวิตของตน (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเอาเหตุผลเป็นสำคัญ รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นอยู่เสมอ ไม่ตัดสินจากเหตุผลตัวเองเพียงอย่างเดียว (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การถือหลักเหตุผล” การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ

4.2.9 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การยึดประโยชน์ส่วนร่วม

รัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นั่นคือ ประชาชนอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลซึ่งบ่งชี้ถึงมิติของการปกครองในด้านความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือเวลาจะทำอะไรให้ยึดเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) การกระทำสิ่งใดที่ส่งผลและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่ใช่ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ต้องคิดและคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การยึดถือสิ่งที่ให้ประโยชน์สุขแก่บุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะประโยชน์ต่อมวลสมาชิกในสังคม (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มคนจำนวนมากเป็นสำคัญ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) คือการรู้จักแบ่งปันในส่วนที่ตนเองมีอยู่ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) เห็นแก่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนจำนวนมาก หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง ประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม สะท้อนให้เห็นผลลัพธ์จำนวนมาก (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เห็นแก่ประโยชน์ของบุคคลอื่นในสังคมมากกว่าตนเอง (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) สมาชิกของทุกสังคม ควรการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สิ่งใดที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ และความสุขของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราได้รับประโยชน์และความสุขลดลงบ้างก็ตามก็ถือว่าละซึ่งประโยชน์ส่วนตน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เวลาลงมือทำอะไร ให้นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม เช่น หน่วยงาน องค์กร บริษัท หรือครอบครัว มากกว่าประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มุ่งการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์และเกื้อกูลแก่สังคมไทยโดยภาพรวม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ทุกคนได้ใช้ร่วมกัน เหมาะสำหรับคนเป็นหมู่มาก (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) การทำงานหรือการกระทำใดๆ ที่ส่งผลประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวม ส่วนรวมเป็นผู้รับผลมากที่สุด (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) กระทำการใดๆ ที่มุ่งหวังผลประโยชน์ที่จะเกิดกับคนหมู่มากเป็นหลัก (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การทำงานร่วมกับผู้อื่นจะทำให้ประสบความสำเร็จได้รวดเร็ว (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) มองข้ามประโยชน์ส่วนตัวโดยสิ้นเชิงกระทำการโดยปราศจากอคติ ไม่เอื้อประโยชน์เฉพาะเพื่อใครคนใดคน

หนึ่งแม้แต่ตนเอง (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) เสียสละส่วนตนถ้าสิ่งนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ไม่ว่าจะทำการใดๆ ให้นึกถึงส่วนรวมมาก่อน (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สละประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาประโยชน์ของสังคมส่วนมาก (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การยึดประโยชน์ส่วนร่วม ควรเป็นไปในแนวทางการปฏิบัติหรือกระทำการใดๆ ที่เน้นประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงเป็นบุคคลส่วนใหญ่ ไม่เป็นเพียงคนใดคนหนึ่งหรือแค่เพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ควรให้ความสำคัญกับประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทุกคนในสังคมควรมีสิทธิ์มีเสียง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ สิ่งใดก็ตามที่ให้ประโยชน์ สุขแก่กลุ่มบุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะยังหมายถึงหลักประโยชน์ต่อมวลสมาชิกในสังคม ประเภทของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสถานการณ์ที่บุคคลดำรงตำแหน่งอันเป็นที่ไว้วางใจ เช่น นักการเมือง ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการ ผู้จัดการของบริษัทเอกชน หน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จึงต้องไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนี้ (1) การใช้ตำแหน่งไปดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองโดยตรง (2) ใช้ตำแหน่งไปช่วยเหลือญาติสนิทมิตรสหายไปในทางมิชอบ (3) การรับผลประโยชน์โดยตรง (4) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน (5) การนำทรัพย์สินของหน่วยงานไปใช้ส่วนตัว (6) การนำข้อมูลอันเป็นความลับของหน่วยงานมาใช้ประโยชน์ส่วนตัว(7) การทำงานอีกแห่งหนึ่งที่ขัดแย้งกับแห่งเดิม (8) ผลประโยชน์ทับซ้อนจากการเปลี่ยนสถานที่ทำงาน (9) การปิดบังความผิด ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) สิ่งใดก็ตามที่ให้ประโยชน์สุขแก่กลุ่มบุคคลทั้งหลายในสังคมที่ไม่เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม สามารถปฏิบัติงานตามตำแหน่งให้อยู่ในครรลองของคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด และละเว้นการเรียกรับหรือดำเนินการใดที่ประสงค์จะให้ตนเองได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการปฏิบัติหน้าที่ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์สาธารณะ แยกจากกันเด็ดขาด การยึดถือประโยชน์สาธารณะ หมายถึง การทำเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม ไม่ได้กระทำเพื่อตนเอง โดยยึดหลักผลประโยชน์ของประเทศชาติ (Code Id: P24, สัมภาษณ์,

วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การที่บุคคลใดๆ ในสถานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในหน่วยงานของรัฐ) ได้กระทำการใดๆ ตามหน้าที่หรือได้ปฏิบัติหน้าที่อื่นเป็นการดำเนินการ ในอีกส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากการดำเนินการตามหน้าที่ในสถานะของเอกชน การกระทำการใดๆ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ประโยชน์นิยม หรือประโยชน์สาธารณะ คือประโยชน์ส่วนรวม การเห็นแก่ตัวให้น้อยลง แล้วมุ่งมั่นทุ่มเทพลังชีวิตสร้างประโยชน์ต่อผู้อื่นให้มากขึ้น ชื่อว่าการยึดประโยชน์ส่วนรวม (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การยึดประโยชน์ส่วนร่วม หมายถึง การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว โดยคำนึงถึงความต้องการ ความเดือดร้อน และความสุขของสมาชิกในสังคม (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ไม่เห็นแก่ตัว (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การทำงานทุกอย่างของเรานั้นมีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกๆ ประการให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การเอาส่วนรวมเป็นสำคัญ ไม่เอาเปรียบหรือเอาส่วนรวมไปเป็นของส่วนตน (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” สิ่งใดก็ตามที่ให้ประโยชน์ สุขแก่กลุ่มบุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะยังหมายถึงหลักประโยชน์ต่อมวลสมาชิกในสังคม สมาชิกของทุกสังคม ควรการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สิ่งใดที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ และความสุขของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราได้รับประโยชน์และความสุขลดลงบ้างก็ตามก็ถือว่าละซึ่งประโยชน์ส่วนตน

4.2.10 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม

ตามหลักการสากลที่ทั่วโลกหรือในประเทศไทยนำมาใช้อยู่ในปัจจุบันคือการยึดเสียงข้างมากเคารพเสียงข้างน้อยและเป็นเสียงที่มีความเที่ยงตรงโปร่งใส (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือต้องถือเสียงส่วนใหญ่ที่ถูกต้องเป็นหลัก (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ยึดเสียงข้างมากเป็นหลักปฏิบัติ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การที่บุคคลหนึ่งซึ่งมีความคิดที่แตกต่างจากอีก บุคคลหนึ่งหรือหลายๆ บุคคล จะยอมรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของบุคคลอื่น รวมทั้ง ยอมรับอำนาจในการปกครองของผู้ปกครอง ยอมรับในการกระทำการของผู้แทน หรือยอมรับในการ ดำเนินการในเรื่องใดๆ ที่มี

ผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะได้นั้น ก็แต่โดยอาศัยหลักการพื้นฐานตาม หลักประชาธิปไตย คือ การยอมรับในการตัดสินใจตามเสียงข้างมากและเคารพในหลักสิทธิมนุษยชน ของผู้อื่น ซึ่งได้แก่ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สิทธิและเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นหรือการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม บุคคลทั่วไปมักเข้าใจกันอย่างผิดเพี้ยนว่า หลัก ประชาธิปไตยนั้นจะต้องยึดถือตามเสียงข้างมาก ตามเสียงส่วนใหญ่และการยอมรับของบุคคลหมู่มาก ในสังคม ซึ่งเป็นไปตามหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ (Majority Rule) เป็นสำคัญเพียงเท่านั้น โดยละเลยเพิกเฉยในการที่จะให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย และมองข้ามการเคารพในสิทธิของ เสียงข้างน้อย (Minority Rights) อันเป็นรากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การพิจารณาคัดกรองโดยใช้สิทธิ์ของกลุ่มของคนที่มีคุณสมบัติเป็นที่รับยอมเท่านั้น โดยไม่นำเสียงของกลุ่มอื่นๆ ที่ขาดคุณสมบัติมาใช้พิจารณา (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ไม่ยึดอัตตาตัวตนเป็นใหญ่รับฟังเสียงส่วนรวม (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) เสียงที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน หรือเสียงที่มุ่งเน้นด้านลบ ทำลาย ขัดขวางในทางที่มิชอบ ไม่ควรนำมาเป็นประเด็นให้เกิดความสับสน (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ไม่ยึดถือความคิดเห็นหรือการตัดสินที่มีอคติ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เสียงที่ไม่เป็นธรรม คือ เสียงที่ปราศจากความจริง ความถูกต้อง ความเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม ก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง ในทุกระดับของสังคมตั้งแต่สถาบันครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ สังคมจึงจะเกิดความดีงาม น่าอยู่ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เสียงข้างมากที่ไม่เป็นธรรม คือ การได้รับเสียงข้างมาก เพียงเพราะตนมีพวกเยอะ หรือที่เรียกว่า “พวกมาก ลากไป” ดังนั้น การที่จะกระทำการใด หากมีการขอมติที่ประชุมเพื่อให้ได้มติรับรอง และได้รับเสียงข้างมาก แต่เรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ไม่ละฝ่ายเสียงข้างน้อยโต้แย้งมติ ฝ่ายที่ได้รับเสียงข้างมากก็ต้องฟังเหตุผล หรือข้อโต้แย้งของเสียงข้างน้อย หรือ อาจจะต้องทำฉันทมติ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) อคติ ทำให้เกิดเสียงที่ไม่เป็นธรรม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ปล่อยผ่าน ไม่ต้องฟัง (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มองข้ามความขัดแย้ง อย่าเห็นความขัดแย้งมีส่วนทำให้เป็นจริงต้องลดความสำคัญ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ยึดตามเสียงข้างมากถึงแม้เสียงข้างมากนั้นจะเป็นเสียงที่ไม่ถูกต้อง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การไม่ฟังความเห็นที่ไม่ถูกต้อง (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ไม่นำพาความคิดเห็นที่ไม่ประกอบด้วยเหตุผลและขาดไร้ซึ่งคุณธรรม (Code Id: P16,

สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ไม่สนใจผู้ที่บิดเบือนความจริง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การดำเนินชีวิตของคนไทยปัจจุบันควรมีสติให้มากกว่านี้ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ในสังคมความไม่เป็นธรรมมีมากในปัจจุบันสังคมจะสงบจะต้องไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรมและไม่บิดเบือนความจริง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม ควรเป็นไปในแนวทางการสรุปความคิดเห็นหรือข้อตกลงด้วยมติเสียงข้างมากเป็นสำคัญ ใช้หลักธรรมความเป็นประชาธิปไตย (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) อาจจะเป็นการกลั่นกรอง มีกลไกตรวจสอบ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อคัดกรองเสียงที่ไม่เป็นธรรมออก ซึ่งก็จะมีระบบเสียงข้างมากที่ไม่กดขี่เสียงข้างนอก (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความไม่เป็นธรรม หมายถึง ผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรม หรืออีกนัยหนึ่ง ถ้ามองตามหลักปัจจัยาการของศาสนาพุทธ ก็คือผลอันเกิดจากเหตุที่ไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรมนั่นเอง (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คือ การตัดสินใจเพื่อหาข้อยุติในการแก้ปัญหาของส่วนรวม หรือการจะวางกฎเกณฑ์หรือกติกาใดๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองคนหมู่มาก การระดมความคิดจากคนหลายคนย่อมดีกว่าให้คนคนเดียว การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย หลักการนี้ใช้ในการตัดสินใจใดๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประชาชนหมู่มาก โดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลไม่สามารถที่จะตัดสินใจหรือกระทำการใดๆ ได้เพียงลำพัง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายตุลาการ การรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การดำเนินการดังกล่าวมานั้น ย่อมจะต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีผลเฉพาะต่อเรื่องนั้นๆ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกหรือตัดสินใจ โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นการสะท้อนถึงความต้องการหรือเป็นข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งการยึดหลักการถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์นี้ต้องกระทำควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อยด้วย (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) หากเป็นรูปธรรม การหยั่งเสียงจากการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน หมายความว่า การจัดการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และประชาชน มีสิทธิเสรีภาพในการออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นธรรมทุกฝ่าย ไม่ซื้อสิทธิ ขายเสียง (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การปกครองโดยให้ผู้อยู่ใต้การปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์และวิธีการแก้ปัญหาอันมีผลกระทบต่อส่วนรวมนั้น ได้เกิดขึ้นแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล และยังมีผลบังคับใช้อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีพระวินัยเป็นแม่บทในการปกครอง ในทำนองเดียวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ใช้เป็นแม่บทในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ในการใช้เสียงข้างมาก

ในการแก้ปัญหาทะเลาะวิวาท หรือที่เรียกว่า เยภุยยสิกา พระพุทธองค์ได้ตรัสรายละเอียดในการใช้เสียงข้างมากด้วยว่าอย่างไร เรียกว่าเป็นธรรมคือถูกต้อง และอย่างไรเรียกว่าไม่เป็นธรรม คือความไม่ถูกต้อง พร้อมทั้งระบุคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่ควบคุมการลงคะแนนว่าจะต้องไม่มีอคติ 4 และจะต้องรู้วิธีการควบคุมการลงคะแนนเป็นอย่างดี และที่สำคัญจะต้องได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมสงฆ์ โดยมีความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ด้วย เมื่อนำเอาการถือเสียงข้างมากในการระงับอธิกรณ์ ตามนัยแห่งคำสอนในพระพุทธศาสนามาเปรียบเทียบกับการใช้เสียงข้างมากในสภาฯ ไทย ในกรณีการลงคะแนนแก้รัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยที่มาของ ส.ว.ในวาระ 3 ที่ผ่านมาแล้วพบว่าการลงคะแนนในสภาฯ ไทยล้าหลังและไม่เป็นธรรม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของประธานที่มีอคติอย่างน้อย 2 ประการ คือ ลำเอียงเพราะความรัก และลำเอียงเพราะความกลัว ส่วนจะรักใครและกลัวอะไร ท่านผู้อ่านที่ดูการประชุมวันนั้นแล้ว คงจะพอนึกออก นอกจากนี้ ในส่วนของผู้ลงคะแนนก็ไม่เป็นธรรม เนื่องจากขัดหลักการอย่างน้อย 2 ประการคือ ลงคะแนนแทนกัน และลงคะแนนจากการชี้นำจากคนอื่น (ข้อ 9 และข้อ 10) อะไรทำให้นักการเมืองไทยมีพฤติกรรมข้อแย้งกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งๆ ที่ส่วนใหญ่นับถือพุทธ และขัดต่อเนื้อหาของความเป็นประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่ส่วนหนึ่งจบการศึกษาจากโลกตะวันตก และประชาธิปไตยของไทยก็ลอกเลียนมาจากประเทศตะวันตก เกี่ยวกับประเด็นแห่งปัญหาดังกล่าวข้างต้น ตอบได้ไม่ยาก ถ้าย้อนไปดูการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ก็จะพบว่ามีการสอนเรื่องจริยธรรม และศาสนาในแง่ปรัชญา โดยการนำไปเปรียบเทียบกับวิชาแขนงอื่นมีอยู่น้อย หรือแทบไม่มีเลย จึงทำให้คำสอนของพระพุทธศาสนามีบทบาทต่อสังคมไทยน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ และคำสอนของศาสนาพุทธมีอยู่หลากหลายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในหลายแง่มุม ส่วนประเด็นที่ว่า นักการเมืองไทยไม่เข้าใจเนื้อหาประชาธิปไตย ทั้งๆ ที่มีอยู่ไม่น้อยที่จบการศึกษาจากประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นแม่แบบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ข้อนี้ก็ตอบได้ว่าเป็นเรื่องอุปนิสัยใจคอของปกติชนที่ชอบนำเอาสิ่งที่ตนเองได้ประโยชน์มาใช้ และละเลยหรือมองข้ามในสิ่งที่ทำให้ตนเองเสียประโยชน์ แม้สิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศโดยรวมก็ตาม เข้าทำนองแกล้งโง่ และมีผลตอบแทนของการแกล้งโง่ ส่วนที่ว่าไม่รู้ไม่เข้าใจจริงๆ ก็คงจะมีอยู่บ้าง โดยเฉพาะประเภทไปศึกษาเพื่อเอาปริญญา ไม่นำพาเรื่องเนื้อหาทางวิชาการ และประเภทนี้เองที่เข้าทำนองคนโง่ที่มีวาสนาย่อมดีกว่าคนฉลาดที่ไม่มีโอกาส หรืออุปมาได้ว่า ต้นหญ้าที่งอกบนยอดภูเขา ย่องสูงกว่าต้นไม้ที่งอกเชิงเขา ดังที่ปรากฏอยู่ในการเมืองไทยในขณะนี้ แต่การที่นักการเมืองไทยเป็นอยู่อย่างนี้ จะโทษนักการเมืองฝ่ายเดียวก็ไม่ถูกต้องนัก แต่ควรจะโทษประชาชนคนที่ไปเลือกนักการเมืองประเภทไม่มี

ความรู้ความสามารถ หรือแม้กระทั่งมีความรู้ มีความสามารถแต่ขาดคุณธรรมเข้ามาจะถูกต้องกว่า ดังนั้น ถ้าจะปฏิรูปการเมืองไทยนอกจากปฏิรูประบบการเมืองแล้ว ตัวนักการเมืองและประชาชนคนลงคะแนน ก็จะต้องปฏิรูปด้วย (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) มนุษย์ทุกสังคมมีความแตกต่างกันทั้งชาติพันธุ์ ภาษา วิธีคิด รสนิยม และอุดมการณ์ของชีวิต ตามปกติในระบอบประชาธิปไตย เสียงของพลเมืองย่อมเป็นความสำคัญโดยประการทั้งปวง แต่เสียงที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมาย หลักศีลธรรม และจารีตประเพณีที่ดีงามของสังคม จึงเป็นอีกมิติหนึ่งในสังคมที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะการเคารพความแตกต่างที่เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของเมตตาธรรม (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม หมายถึง การไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน และไม่คล้อยตามความคิดเห็น หรือการกระทำ ที่ไม่เป็นธรรม (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) หากไม่เป็นธรรม ก็ไม่ควรยึด (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เสียงข้างมากไม่เป็นธรรม มติก็ไม่เป็นธรรม (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเห็นแก่เสียงส่วนมาก เพราะเสียงส่วนมากเป็นเสียงที่ผู้อื่นคิดว่าดี จึงไม่ควรยึดเสียงส่วนน้อย (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” การตัดสินใจเพื่อหาข้อยุติในการแก้ปัญหาของส่วนรวม หรือการจะวางกฎเกณฑ์หรือกติกาใดๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองคนหมู่มาก การระดมความคิดจากคนหลายคนย่อมดีกว่าให้คนคนเดียว การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย หลักการนี้ใช้ในการตัดสินใจใดๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประชาชนหมู่มาก

4.2.11 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือ (1) ทาน รู้จักการให้ (2) ปิยวาจา เจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะ (3) สมานัตตา ประพฤติตนเสมอเสมอปลาย (4) อัตถจริยา ประพฤติตนเป็นประโยชน์ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ใช้ชีวิตเรียบง่าย ดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี มีจิตใจเอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี มีจิตสาธารณะ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนร่วม มีปัญญาและพัฒนาตนเองให้ทัน

ยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา รักในความถูกต้อง เคารพตนเองและผู้อื่น (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) แนวทางการใช้ชีวิตของคนไทยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบททางสังคมนั้นๆ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) หลักความพอเพียงตามในหลวง ร.9 (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) คิดดี ทำดี มีน้ำใจ ใส่ใจ มีเหตุและผล การแข่งขัน การเอาตัวตัวรอด พึ่งพาตนเอง (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ความพอเพียงในชีวิตประจำวันตามฐานะของตน (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คนไทยเป็นบุคคลที่มีลักษณะเอื้ออาทร ร่าเริง แจ่มใส ค่อนข้างมีความเป็นตัวตนสูง ซึ่งในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีข้อมูลข่าวสารมากมายอยู่รอบตัว ทั้งข่าวจริงข่าวปลอม ทำให้การใช้ชีวิตในแต่ละวันจะต้องฟันฝ่าอุปสรรคทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อน และด้วยคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ หลักธรรมข้อหนึ่งที่ควรจะเกิดขึ้นก่อนอื่นใด คือ การมีสติอยู่กับปัจจุบันและรู้เท่าทันในสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกๆ การดำเนินชีวิต (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง หรือ กฎ ระเบียบ ของสังคม ปฏิบัติหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในแต่ละภูมิภาคมีปัจจัยต่างกัน เช่น สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ วัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นต้น ทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ตามความพอเพียงในชีวิตประจำวันตามฐานะ (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) การเอาตัวรอด การพึ่งตนเอง (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) พอเพียง แล้วจะเป็นสุข (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ดำรงชีวิตแบบพอเพียง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ต้องตัดสินใจด้วยความเข้าใจบนฐานของความเป็นจริง (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยึดประโยชน์ส่วนรวมทำเพื่อส่วนรวมไม่ว่าร้ายหรือกล่าวร้าย (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ทำในสิ่งที่สุจริต ขยันทำมาหากิน ไม่โลภมาก เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่เห็นแก่ตัว มีความรับผิดชอบ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การดำเนินชีวิตของคนไทยปัจจุบันควรมีสติให้มากกว่านี้

(Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อนและไม่ผิดกฎหมาย รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ควรเป็นไปในแนวทางวิถีวัฒนธรรมไทย ความเป็นไทย เอกลักษณ์ของไทยตามภูมิภาค ภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและชุมชนนั้นๆ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ควรเป็นสิ่งที่ ทุกคนมีส่วนร่วม ในการกำหนด ออกแบบ และขับเคลื่อน เพื่อนำไปสู่สังคมไทยที่ ทุกคนมีสิทธิ มีเสียง และมีโอกาส ในชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่างๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) หลักการในการดำเนินชีวิตของคนไทย ในปัจจุบันต้องดำรงชีวิตให้ตนเองมีความสุขโดยมีหลักการหรือวิธีการ ดังนี้ (1) รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ ควรดูแลรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ จากการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ พักผ่อนอย่างเพียงพอ รักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องใช้ ตลอดจนหมั่นออกกำลังกายอยู่เสมอ (2) เป็นผู้มีความหวังอยู่เสมอ ควรตั้งความหวังไว้เสมอ แม้ในช่วงเวลาที่ย่ำแย่ก็อย่าท้อถอยหมดกำลังใจ จงตั้งความหวังไว้เสมอว่าเราจะดีขึ้นได้ในวันข้างหน้า ไม่ตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ตลอดไป (3) กล้าเผชิญกับความกลัวและความกังวลใจต่างๆ ในชีวิตสิ่งที่ทำให้กลัวตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อรู้สึกกลัวอะไร ต้องพยายามค้นหาความจริงว่าสิ่งนั้นคืออะไร อย่าปล่อยจิตใจให้หวาดกลัวไปโดยไม่มีเหตุผล (4) ไม่เก็บกดอารมณ์ที่ตึงเครียด ควรหาทางระบายอารมณ์ที่ขุ่นมัวหรือไม่สบายใจ โดยหาทางออกในสิ่งที่สังคมยอมรับ และเป็นไปในทางที่พึงปรารถนา จงเป็นผู้มีอารมณ์ขันผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด (5) ยอมรับข้อบกพร่องและข้อผิดพลาดของตนเอง การรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่นอย่างแท้จริง จะช่วยให้เรายอมรับข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดของตนเองได้ รวมทั้งให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นได้ (6) มีความต้องการพอเหมาะพอควรและมีความยืดหยุ่น ต้องมีเหตุผล รู้จักความพอดี ดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง มีความคิดใฝ่ฝันที่ใกล้เคียงกับความสามารถและความเป็นจริง การดำรงชีวิตอย่างพอเพียงตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (7) ยึดคติว่าจะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ การทำสิ่งใดให้ใครโดยหวังผลตอบแทน ย่อมจะทำให้ผิดหวังได้มาก เพราะมัวแต่กังวลอยู่ว่าเราจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เมื่อไม่ได้รับตามที่ตนคาดหวัง ก็จะผิดหวัง ทำให้

ไม่มีความสุข คิดว่าตนได้รับความอยุติธรรมอยู่เสมอ (8) ใช้จ่ายให้พอสมควรแก่ฐานะโดยใช้จ่ายอย่างประหยัด รู้จักวางแผนการดำเนินชีวิต ไม่มีหนี้สิน หรือใช้จ่ายเกินรายได้ที่ตนเองได้รับในแต่ละเดือน พอประมาณกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน (9) งดเว้นสิ่งให้โทษคือ สุราเมรัย สิ่งเสพติด ไม่ล่วงเกินผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ทำดี คิดดี พูดดี (10) มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ให้การดูแลเอาใจใส่ และคอยช่วยเหลือผู้ที่ (11) รู้จักหน้าที่ รับผิดชอบงานของตนเอง ให้มีความสุขในการทำงานด้วยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ สื่อ เทคโนโลยีทันสมัย อินเทอร์เน็ต Facebook Google Instagram TikTok ฯลฯ พร้อมให้ความสำคัญสนใจกับงานที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อแสดงให้คนอื่นเห็นว่าเป็น ผู้มีความรับผิดชอบรู้หน้าที่พร้อมทำงานให้สนุกและมีความสุขขณะทำงาน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ลักษณะเรียบง่าย และอิสระ เน้นการดำเนินชีวิตแบบมีความสุขแบบไทยๆเน้นการปลูกฝังความรัก สร้างความสุขภายในครอบครัว (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนไทย วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอกและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม เป็นผลทำให้ลักษณะในการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาค มีเอกลักษณ์เฉพาะตน (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเคารพผู้อาวุโส ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอเพียง ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักการครองชีวิตของคนไทย (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย ควรเป็นหลักที่ส่งเสริม ความสุข ความสามัคคี (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ควรยึดหลักเมตตาธรรมค้ำจุนโลก (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รากฐาน (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรดำเนินแบบตามใจตนเอง ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่มีความสุข (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ตัดสินใจด้วยความเข้าใจบนฐานของความเป็นจริง การเคารพผู้อาวุโส ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความพอเพียง ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นหลักการครองชีวิตของคนไทย

4.2.12 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : หลักในการปกครองประเทศ

ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยยึดเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นไปตามหลักนิติรัฐนิติธรรม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นประชาธิปไตยโดยแท้ที่ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคในการแสดงออกทางความเห็นอย่างเท่าเทียมกัน การบริหารภาครัฐควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มาก เพื่อผลประโยชน์จะตกอยู่กับประชาชนโดยตรง (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ในแต่ละระบอบการปกครองนั้น ผู้ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐจะแตกต่างกันไป ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยยึดเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) แนวทางการบริหารประเทศ โดยยึดถือเสียงส่วนใหญ่ของคนไทยเป็นสำคัญ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) เป็นไปตามทศพิธราชธรรม (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) รับฟังเสียงทุกเสียง แก้ไข ปรับปรุงให้ทันสมัย ยึดหลักความเป็นธรรม และความจริง (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) หลักทศพิธราชธรรมของในหลวงรัชกาลที่ 9 (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) หลักสำคัญที่ประชาชนทุกคนในประเทศ คาดหวังที่จะให้เป็นให้มีมากที่สุดในความคิดเห็นของข้าพเจ้าคือ หลักความเสมอภาค เนื่องจากการปกครองประเทศจะต้องดูแลประชากรที่เป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ในแต่ละพื้นที่ แต่สิ่งที่ทุกๆ คนอยากได้คือ ความเท่าเทียม การได้รับสวัสดิการหรือการดูแลชีวิต สิ่งแวดล้อม หรือสิ่งต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) บริหารประเทศตามหลักอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน เคารพกฎหมาย ปฏิบัติกับทุกคน ทุกอาชีพ อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นตามหลักทศพิธราชธรรมของในหลวงรัชกาลที่ 9 (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ซื่อสัตย์ ยุติธรรม (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มีศูนย์รวมที่ชัดเจนตามระบอบและสถาบันที่ชัดเจนไม่ควรเปลี่ยนแปลง (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) หลักธรรมาภิบาล (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) รู้จักพอเพียงทำเท่าที่มีอยู่อย่างไม่เวอร์ไม่ตามสังคมมากจนเกินไป (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยึดหลักกฎหมาย คุ้มครองรักษาประโยชน์ของส่วนรวม (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ประชาธิปไตยและโปร่งใส ไม่คดโกง และเห็น

พวกพ้อง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) รับฟังทุกเสียง และมุ่งมั่นพัฒนาประเทศ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) หลักประชาธิปไตย ที่ไม่ถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ เคารพสิทธิของผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยเหตุและผล (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) หลักในการปกครองประเทศ ควรเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล หรือหลักความดี ความถูกต้อง ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การปกครองประเทศตามแนวคิดธรรมาธิปไตย ควรจะมุ่งสร้างสังคมที่เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วม ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม นำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้นๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) หลักในการปกครองประเทศ ปัจจุบันควรบริหารตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หรือหลักธรรมาภิบาล ซึ่งหมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน ความสำคัญของธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมืองการบริหารจัดการที่ดี การควบคุมดูแล กิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรมสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพ

และประสิทธิภาพ โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ลักษณะเงื่อนไขของหลักธรรมาภิบาล มีหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้ (1) หลักการมีส่วนร่วม (Public Participation) คือ กระบวนการที่ประชาชนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน (Equity) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสเข้าร่วมทางตรงหรือทางอ้อมโดยชอบธรรม (2) หลักความสุจริตและโปร่งใส (Honesty and Transparency) คือ กลไกการบริหารที่มีความสุจริตและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบ กติกา และการดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ประชาชนสามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ (3) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ที่มีต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นการดำเนินงาน เพื่อสนองตอบความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม (4) หลักกลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) คือ กลไกที่มีองค์ประกอบของรัฐบาลหรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยส่วนรวม ไม่ว่าจะโดยแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง(5) หลักยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework and Predictability) คือ กรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์มีการบังคับใช้และสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกฎเกณฑ์ที่ชัด ซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจ (6) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) คือ เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่างๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการให้สาธารณะที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้าน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่คณะราษฎร ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสมดุลทางการเมืองสำหรับประเทศไทย (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทาง สำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึง ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริม ความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การปกครองทุกระบอบการเมืองในสังคมโลก มีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย การให้ความสำคัญ

ต่อรากเหง้าหรือบรรพบุรุษของสังคมในอดีตที่ร่วมสร้างความเป็นปึกแผ่นของบ้านเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญ และในสังคมไทย ย่อมมี 3 เสาหลัก คือ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของประชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นการเคารพในความเป็นไทยในการยึดมั่นในสถาบันหลัก จึงเป็นหัวใจของการปกครองไทย (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) หลักในการปกครองประเทศ ควรเป็นหลักที่ส่งเสริม ความสุข ความเจริญรุ่งเรือ ความยั่งยืน และ ความยุติธรรม ของประชาชน (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ทศพิธราชธรรม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) หลักการมีส่วนร่วมของสาธารณะชน หลักความสุจริต และโปร่งใส (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรปกครองแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้มากที่สุด ไม่เอื้อเฟื้อแก่บุคคลที่มีฐานะและชื่อเสียง (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “หลักในการปกครองประเทศ” ธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่างๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ สังคมไทย ย่อมมี 3 เสาหลัก คือ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของประชุมชนให้มีความอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นการเคารพในความเป็นไทยในการยึดมั่นในสถาบันหลัก จึงเป็นหัวใจของการปกครองไทย

4.2.13 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ตามปกติ คนทั้งหลายจะอยู่รวมกันได้ดี มีความพร้อมเพรียง ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่า ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุด และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นลึกซึ้งที่สุด (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องและปฏิบัติตาม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจของคนส่วนรวม คนในสังคมมีความเชื่อหรือมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเดียวกัน (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) คนทั้งหลายจะอยู่รวมกันได้ดี มีความพร้อมเพรียง ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

ทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่า ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุด และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นลึกซึ้งที่สุด (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) องค์กร หน่วยงาน สถาบัน หรือกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของประชาชน ซึ่งมีหลักการ แนวคิด ข้อปฏิบัติ หรือความเชื่อความศรัทธาที่ตรงกัน สอดคล้องกัน หรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ต้องมีเมตตา (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ที่พึ่ง การปลอบประโลม ที่พัก สิ่งที่ดี มีความสุข (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวของสังคมไทย ในสถานการณ์ต่างๆ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ศูนย์รวมจิตใจ ต้องเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม เป็นสิ่งที่ทุกคนให้ความเคารพนับถือ มีความเชื่อความศรัทธาว่านำพาชีวิตไปสู่สิ่งที่ดี เจริญงอกงาม (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ คือ บำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้ความคุ้มครอง ปกป้อง แก้ปัญหาความทุกข์ร้อนให้ประชาชนได้ เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวของสังคมไทย ในทุกสถานการณ์วิกฤตของไทย (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ที่เป็นที่ที่อยู่ด้วยแล้วสบายใจ ปลอดภัย เป็นที่ที่ทุกควมารวมตัวกัน (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ที่เป็นอยู่ดีอยู่แล้ว (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยึดมั่น ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ความรู้สึกผาสุก มั่นคง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นได้ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) รวมแล้วดี รวมแล้วสร้างความสามัคคี รวมแล้วมั่นคง (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) มีความน่านับถือและไว้วางใจ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เมื่อมีเรื่องทุกข์ใจสามารถเป็นที่พึ่งให้ได้ และมีคนให้ความเคารพนับถือ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งดีงาม มีคุณค่าและสร้างประโยชน์ให้กับบุคคลทั้งทางกายและจิตใจ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ ควรเป็นศูนย์กลางของประชาชน ในการสร้างความเข้มแข็งของสภาวะจิตใจ สร้างความสุขใจ เป็นศูนย์กลางของการยึดเหนี่ยวจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีศีลธรรม ซึ่งอาจกล่าวถึงสถานที่ และผู้ที่มีภาวะผู้นำในการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจนั้นด้วย (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ อาจจะไม่ได้จำกัดอยู่แค่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง สิ่งสำคัญคือ บุคคลหรือสถาบันนั้นต้อง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดมั่นในหลักธรรมาธิปไตย และ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ ตามปกติ คนทั้งหลายจะอยู่รวมกันได้ดี มี

ความพร้อมเพรียง ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็นศูนย์รวมจิตใจในสังคมปัจจุบันได้นั้น บุคคลคนนั้นต้องประพฤติตนอยู่ในสังคมด้วยการมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการนับถือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเห็นได้ชัดและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ซึ่งแสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา ความสามัคคี ความจงรักภักดี ปกป้องและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มิให้มีการล่วงละเมิดสถาบันชาตพระบรมเดชานุภาพ สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยก่อให้เกิดความแตกแยกทางความคิด และการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายระหว่างคนไทยด้วยกันเอง ดังนั้นในส่วนของพลังประชาชนอันเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่และมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมกันแสดงออกถึงความจงรักภักดี และช่วยกันปกป้องและเทิดทูนสถาบันหลักของชาติ อย่าให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด มาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จุดศูนย์รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย คือสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ เพราะเวลาที่บ้านเมืองของเราเกิดวิกฤต ก็จะทรงเป็นผู้นำที่ทำให้ประชาชนของท่านผ่านวิกฤตมาได้ด้วยพระเมตตาและ พระบารมีที่ทรงอำนวยความคล่องตัวในการทำงาน และเป็นที่พึ่งพายึดเหนี่ยวเมื่อบ้านเมืองประสบเหตุ เภทภัยตลอดมา ทรงพระราชทานความช่วยเหลือมาเสมอ ได้แก่ การจัดหาอุปกรณ์ในการช่วยชีวิต และทรงพระราชทานกำลังใจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเมื่อประเทศชาติเผชิญภัยต่างๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัยจากธรรมชาติ โรคระบาดโควิด สถาบันก็ทรงพระราชทานความช่วยเหลือในหลายภาคส่วน ได้แก่ พระราชทานถุงยังชีพให้แก่พสกนิกรที่ประสบภัย การทำฝนเทียม พระราชทานอุปกรณ์ทางการแพทย์จำนวนมาก เช่น รถตรวจโควิดพระราชทาน เครื่องช่วยหายใจ รวมทั้งวัคซีนแก่ผู้ยากไร้และกลุ่มเปราะบาง จากราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์ สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงอยู่คู่กับสังคมไทยด้วยบทบาทที่ทรงครองใจมิใช่ปกครอง และด้วยหน้าที่ทางธรรมและราชประเพณีที่ต้องทรงปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะไม่ทรงมีอำนาจใดในทางการปกครองหรือทางการเมือง แต่หน้าที่ของประมุขที่ต้องบูรณาการสังคมเข้าด้วยกันในฐานะที่ต้องทรงเป็นจุดเชื่อมโยงและผสานมิติต่างๆ ทางสังคมด้วยพระบารมี ประเทศชาติจึงมีความมั่นคงยั่งยืนจนปัจจุบัน ดังนั้น สถาบันชาติ สถาบันศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงคือเสาหลักที่เป็นโครงสร้างสำคัญของประเทศไทยเป็นพลังที่อุ้มชูเกื้อหนุน สร้างสรรค์ให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับภาวะการณ์ต่างๆ ได้ในโลก ที่มีความผันผวนและมีความไม่แน่นอนได้อย่างมั่นใจได้ถึงอนาคต (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ ควรจะเป็นสิ่งที่ให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาและเป็นที่พึ่งสุดท้ายศูนย์รวมจิตใจ แบ่งออก เป็น 2 กรณี “1. ศาสนา” โดยถือว่า การนับถือศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ “2. สถาบัน

พระมหากษัตริย์” เป็นที่พึ่งพระบรมโพธิสมภารในความเป็นเจ้าของ แผ่นดิน และ สถาบันกษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ เพราะแผ่นดินนับตั้งแต่กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์มายาวนาน ไม่ตกเป็นเมืองขึ้นมหาอำนาจประเทศใด ศูนย์รวมคนไทยทั้งชาติ สถาบันกษัตริย์ ทรงมีพระบารมีแก่พสกนิกร แผ่ไพศาล ควรจะรักษาปกป้องสถาบันให้อยู่ในสังคมไทย ในฐานะประมุขของชาติ ประกอบกับรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจผ่านคณะนิติบัญญัติ คณะรัฐมนตรีและตุลาการ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนัก ใช้ชีวิตสมถะ และใกล้ชิดราษฎร คือภาพตราตรึงอยู่ในหัวใจคนไทยทั้งประเทศ และเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้ประชาชนชาวไทยกล้าลุกขึ้นทำความดี เพื่อเดินตามรอยพ่อหลวงแห่งแผ่นดินไทย “พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร” คือผู้เสียสละความสุขส่วนพระองค์ เพื่อความผาสุกของปวงประชา นับตั้งแต่ที่ทรงรับราชาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยสมบูรณ์ และมีพระบรมราชโองการแก่ประชาชนชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ก็ทรงอุทิศกำลังพระวรกายและกำลังพระสติปัญญาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตลอดมา ทรงตั้งพระราชปณิธานว่าจะเสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎรในต่างจังหวัดให้ทั่วประเทศ โดยเริ่มจากภาคกลางก่อน แล้วจึงเสด็จยังภาคอื่นๆ จนครบทุกภาค การเสด็จเยี่ยมราษฎรตามพระราชปณิธานนี่เอง ทำให้ทรงทราบถึงทุกข์สุขและความเป็นอยู่ของราษฎร จนนำมาซึ่งโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างๆที่ครอบคลุมปัญหาทุกด้านของประชาชน ก่อให้เกิดความผูกพันและความจงรักภักดีที่ประชาชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ จนกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของประเทศไทย “คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองล้าสมัยว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตก กำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะแสวงหาความยิ่งยวดทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางลัทธิ ฉะนั้นถ้าทุกท่าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความคิดและมีอิทธิพล มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่น ซึ่งมีความเห็นเหมือนกัน ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขอย้ำพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัติจากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวร ที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดเวลา” พระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกล เมื่อประเทศไทยเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ

รุนแรง ในปี 2540 ส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ตั้งแต่ธุรกิจขนาดใหญ่ ไปจนถึงประชาชนในชนบท กดดันให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF ในห้วงวิกฤติดังกล่าว ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 9 ทรงเน้นย้ำถึงแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพึ่งตนเองเป็นหลัก พร้อมส่งเสริมให้ฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) เอกภาพหรือความเอกฉันท์ เป็นความสามัคคีหรือพลังของแผ่นดิน การมีแหล่งรวมหลอมของจิตวิญญาณด้วยความรัก ความตระหนัก ความหวงแหน และมีสามัญสำนึกที่ดีต่อชาติบ้านเมือง คือสถาบันหลักของปวงชนคนไทย ดังนั้น การเชิดชูและเทิดทูนจึงเป็นหน้าที่ของพลเมืองไทย (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ หมายถึง การเป็นบุคคล หรือสิ่งที่ผู้คนเคารพ ศรัทธา และยึดถือเป็นแบบอย่าง (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) บำเพ็ญประโยชน์เพื่อมวลประชาชน เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงงานหนักใช้ชีวิตสมถะและใกล้ชิดราษฎร คือภาพตราตรึงอยู่ในหัวใจคนไทยทั้งประเทศ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรแสดงความเป็นผู้นำที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นได้ ยามที่ผู้อื่นทุกข์หรือได้รับความเดือดร้อน (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” การเป็นศูนย์รวมจิตใจ ควรจะเป็นสิ่งที่ให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธา และเป็นที่พึ่งสุดท้ายศูนย์รวมจิตใจ แบ่งออก เป็น 2 กรณี “1. ศาสนา” โดยถือว่าการนับถือศาสนา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจ “2. สถาบันพระมหากษัตริย์” เป็นที่พึ่งพระบรมโพธิสมภารในความเป็นเจ้าของ แผ่นดิน และ สถาบันกษัตริย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทยทั้งชาติ

4.2.14 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย

ประเทศไทยนั้น ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องการระวังไหวต่อความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสำคัญ คำสอนเรื่องการมีมารยาทต่อผู้อื่น ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นดังนี้คือเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนไทย (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ควรมาจากพื้นฐานที่สำคัญของคนในชาติ เช่น วิถีการดำรงชีวิต บริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งวัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและเวลา (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสาน

วัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ผ่านการสืบสาน และพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) องค์ความรู้ที่แสดงออกถึงกิจกรรม วิธีการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต หรือสัญลักษณ์ของกลุ่มคนในอดีตที่สามารถสืบต่อกันมาสู่คนรุ่นต่อๆ ไปได้ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ความโอบอ้อมอารีย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดุจญาติมิตร (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ยึดถือจากอดีตมาสู่ปัจจุบัน การสืบทอดกันมารุ่นลูกรุ่นหลาน สิ่งที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงอนาคตไม่เคยเปลี่ยนแปลง (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในปัจจุบันและตั้งอยู่บนความดีงาม (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีการพัฒนาหล่อหลอมขึ้นในสังคมไทย จนมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็นภาษา วรรณคดี ศิลปวัตถุ ดนตรี อาหารและการแต่งกาย คนไทยได้มีการยอมรับเอาวัฒนธรรมของชาติอื่นเข้ามา โดยการนำมาดัดแปลงผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งที่ดีงาม มีคุณค่า ควรค่าแก่การรักษาและสืบทอดและเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทย (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในปัจจุบันและตั้งอยู่บนความดีงาม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีที่มาชัดเจน สามารถสืบค้น มีหลักฐานอ้างอิงได้ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) การปฏิบัติสืบต่อกันจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ดีอยู่แล้ว (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การมีรูปแบบกิจกรรม วิถีการดำเนินชีวิต ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ดนตรี ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สืบสานประเพณีไทย (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) สิ่งนั้นไม่เป็นไปเพื่อความเสื่อมทรามสิ่งนั้นต้องไม่ก่อเกิดความน่ารังเกียจ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) เป็นแบบอย่างที่ดีงามและสร้างสรรค์ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การเป็นแบบอย่างต้นกำเนิดของวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมคือเป็นแบบอย่างที่ดีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมที่ทำต่อกันมาเพื่อให้เกิดความสุขสงบ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเป็นที่มาของ

วัฒนธรรมไทย ควรเป็นไปตามการยึดถือปฏิบัติ ถ่ายทอดสืบต่อกันเรื่อยมาตั้งแต่ยุคสมัยอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสังคมไทย (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยนั้น นับได้ว่าอาจเป็นหนทางทั้งหมดแห่งการดำเนินชีวิต ซึ่งรวมถึงกฎกติกาแห่งกิริยา มรรยาท การแต่งกายศาสนา พิธีกรรม แห่งพฤติกรรม เช่นกฎหมายและศีลธรรม ระบบของความเชื่อ รวมทั้งศิลปะ การเมือง เป็นต้น (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ผ่านการสืบสาน และพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาลผ่านการสืบสานและพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน ฉะนั้นในสังคมคนไทยที่มีวิถีชีวิตที่เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามและการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมไทยสามารถรู้ เข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทย ได้แก่ (1) ภาษาและวัฒนธรรม หมายถึง ภาษาไทยที่ใช้ในการพูดและการเขียนรวมทั้งงานประพันธ์ที่สร้างสรรค์ที่มีการบันทึกไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (2) มารยาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคลตjอบุคคลที่สังคมยอมรับ ได้แก่ มารยาททางกาย และมารยาททาง วาจา (3) การแต่งกาย หมายถึง เครื่องนุ่งห่มที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย (4) ประเพณีและพิธีทางศาสนา หมายถึง กิจกรรมที่ปฏิบัติในวันสำคัญต่างๆ (5) ศิลปกรรม หมายถึง งานศิลปหัตถกรรม จิตกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม (6) การแสดงและการละเล่น หมายถึง การละเล่นและของเล่นของไทย ดนตรีไทย เพลงไทยประเภทต่างๆ และศิลปะการแสดงของไทย เมื่อเรามีวัฒนธรรมหลักที่เป็นของเราเองอยู่แล้วเราก็ควรอนุรักษ์ไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของเรา เพื่อลูกหลานเราในอนาคตจะได้ไม่หลงลืมไปและพูดถึงประเทศไทยได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจในความเป็นไทยตลอดไปไม่ควรให้ต่างชาติมามีอิทธิต่อเรามากเกินไป โดยเฉพาะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจากคำบอกกล่าวของผู้เฒ่า ผู้อาวุโส หรือผู้รู้ จากนิยาย นิทานชาวบ้าน หรือวรรณคดีประเภทต่างๆ จากคำคม สุภาษิต หรือคำพังเพย ที่มีมาแต่โบราณอย่างไรก็ตามการนำมาปฏิบัติเป็นวิถีชีวิต และเป็นธรรมดาของสิ่งที่มีชีวิตที่ย่อมจะมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอ ดังนั้นการผสมผสานวัฒนธรรมไทยกับภูมิปัญญาจาก

นานาชาติที่หลั่งไหลเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้น สามารถเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ควรเลือกรับเฉพาะวัฒนธรรมที่ดี เหมาะกับสังคมไทยเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในยุคปัจจุบัน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่ประชาชนในสังคมไทยนั้นๆ ปฏิบัติกันมาช้านาน เรียกว่า วัฒนธรรมไทย ความเป็นมาวัฒนธรรมและสังคม ต้องแยกพิจารณาของและท้องถิ่น ซึ่งรากเหง้าความเป็นมาของวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน ดังนั้น วัฒนธรรมที่ดีงามจะต้องพิจารณาถึงรากเหง้า ความเชื่อ ศาสนา จะเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดว่าวัฒนธรรมที่ดีเป็นอย่างไร วัฒนธรรมแต่ละภาค แต่ละท้องถิ่นเป็นอย่างไรและประชาชนถือตามและปฏิบัติมาช้านานอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น และภูมิภาค (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ผ่านการสืบสาน และพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การกำเนิดหรือการเกิดขึ้นของสรรพสิ่ง ย่อมมาจากคนสู่คนหรือรุ่นสู่รุ่น จากอดีตถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมไม่ไทย มาจากแนววิถีที่ดีงามของคนในอดีต หล่อหลอม และสร้างสรรค์ให้สังคมมีความรัก สามัคคีโอบอ้อมอารี มีความหวังดีต่อกัน ตลอดถึงการควบคุมสังคมให้ตั้งอยู่ในความดีงาม (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย หมายถึง การเป็นรากฐาน ต้นกำเนิด และแรงบันดาลใจ ให้กับวัฒนธรรมไทย (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) จารีตประเพณีที่ดี ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มีความเป็นมายาวนานเกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับคนไทย (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การแสดงความเป็นเอกลักษณ์ หรือการแสดงความอ่อนน้อม เคารพผู้อื่น (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ผ่านการสืบสาน และพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน การกำเนิดหรือการเกิดขึ้นของสรรพสิ่ง ย่อมมาจากคนสู่คนหรือรุ่นสู่รุ่น จากอดีตถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมไม่ไทย มาจากแนววิถีที่ดีงามของคนในอดีต หล่อหลอม และสร้างสรรค์ให้สังคมมีความรัก สามัคคีโอบอ้อมอารี มีความหวังดีต่อกัน ตลอดถึงการควบคุมสังคมให้ตั้งอยู่ในความดีงาม

4.2.15 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

สถาบันหลักของชาติ ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเสาหลักในการสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น เป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชน เป็นบ่อเกิดของความรัก ความสามัคคี นำพาประเทศชาติให้ผ่านพ้นภัยนานาประการ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) การเป็นสถาบันหลักควรเป็นดังนี้คือต้องจรรโลงความรักความศรัทธาของสังคมไว้ให้มั่นคง (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) สถาบันชาติ การปกครองในระบบประชาธิปไตย วัฒนธรรม จารีต ประเพณีอันดีงามสถาบันศาสนา คนในสังคมประพฤติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นที่รักและเทิดทูนของคนทั้งชาติ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) เป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชน เป็นบ่อเกิดของความรัก ความสามัคคี นำพาประเทศชาติให้ผ่านพ้นภัยนานาประการ ไม่ว่าจะเป็นภัยรุกรานของประเทศอื่น ภัยจากการล่าอาณานิคมและการแผ่ขยายลัทธิการปกครอง (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งที่ผู้คนจำนวนมากให้การยอบรับร่วมกัน โดยสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ และสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งส่งผลทำให้ผู้คนจำนวนมากมีวัตถุประสงค์ร่วมกันได้ว่า เหมาะสมที่จะรักษาและสืบต่อไปสู่คนรุ่นต่อๆ ไปได้ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) สถาบันหลักที่ยึดธรรมะของตถาคต (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ครอบครัวที่อบอุ่น (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่เคารพศรัทธาของบุคคลทุกสาขาอาชีพและสามารถปกป้องดูแลประชาชนให้มีความสุข เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) สถาบันหลักของสังคมไทย ควรมีสถาบันหลัก คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ 3 สถาบันหลักเดิมต้องมีการปรับเปลี่ยนตามการเคลื่อนที่ของสังคมไทยปัจจุบัน การปรับเปลี่ยนวิธีการ เพื่อการเข้าถึงของ คนรุ่นใหม่เข้าถึงได้ง่าย และยอมรับมากขึ้น โดยมีสถาบันครอบครัวเป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญ สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของสังคม เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่อบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังความคิด ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชาติ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่เคารพศรัทธาของบุคคลทุกสาขาอาชีพและสามารถปกป้องดูแลประชาชนให้มีความสุข เป็นที่

ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ครอบครัวพ่อแม่ ลูก/ พระมหากษัตริย์ เข้มแข็งและพึ่งพาได้ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ดีอยู่แล้ว (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ของตนเองตามแบบแผนหรือแนวทาง (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) แต่ละครอบครัวควรมีศีล 5 (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งที่มีแล้วสร้างความเป็นปึกแผ่นและสงบสุขของคนในชาติ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ควรเริ่มจากสถาบันครอบครัวอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้ดี (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ให้ความช่วยเหลือและสามารถพึ่งพาได้ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สถาบันหลักของคนไทยควรเริ่มจากสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่ทุกคนได้พบเจอ และเป็นสถาบันแรกในการสร้างคนให้เป็นคนทั้งทางจิตใจและทางสติ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การสถาบันหลักของสังคมไทย ควรเป็น 3 สถาบันหลัก ประกอบด้วยสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หล่อหลวมคนไทยในสังคมให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย สิ่งที่เป็นพื้นฐานเลยนั้นก็คือ ควรยึดมั่นในหลักการและคุณธรรม เป็นที่พึ่งของประชาชน เป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคม มีธรรมาภิบาล (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ประกอบด้วยสถาบันที่สำคัญ 4 สถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และ สถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งนอกจากสถาบันดังกล่าว จะมีลักษณะเฉพาะในตัวเองแล้ว ยังมีความสัมพันธ์ที่ดี และ สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันสมควรให้มีการเสริมสร้างให้มั่นคงตลอดไปอีกด้วย (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ควรประกอบด้วยสถาบันที่สำคัญ 4 สถาบัน คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งนอกจากสถาบันดังกล่าวจะมีลักษณะเฉพาะในตัวเองแล้วยังมีความสัมพันธ์ที่ดี และ สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกันสมควรให้มีการเสริมสร้างให้มั่นคงตลอดไปอีกด้วย ดังนั้นการที่คนไทยแสดงออกถึงความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนที่แสดงถึงความศรัทธา หวงแหน ปกป้องยกย่องความเป็นชาติไทย ยึดมั่นศาสนา และจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น รู้ความสำคัญและให้ความเคารพชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย จากสถานการณ์ปัจจุบันคนไทยยังอยู่ในช่วงแบ่งพรรค แบ่งพวก และการใช้

ความรู้สึก ความเห็นผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม และการใช้อำนาจที่ตนเองมี ใช้นวัตกรรมสื่อสาร ที่ทันสมัยนำมาใช้สื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นความจริง หรือข้อมูลเท็จเป็นจำนวนมาก ทำให้ความเข้าใจของคนไทยส่วนใหญ่เกิดความสับสนข้อมูลจริงที่จะได้รับ ดังนั้นการมีสติ ยับยั้งคิดไตร่ตรองข่าวสารที่ได้รับแต่ละวันเป็นสิ่งสำคัญมากๆ ในยุคปัจจุบัน เพื่อให้สถาบันหลักของคนไทยอยู่สืบต่อไปชั่วลูกหลานต้องได้รับความเป็นธรรม และมีผู้นำประเทศที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้านให้คนไทยในประเทศได้เห็นความจริงและเกิดความศรัทธา ยอมรับด้วยความจริงใจ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ในระดับชาติ สถาบันหลักที่อยู่ในสังคมไทยอย่างช้านาน ในระบอบราชาธิปไตย คือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งทั้งหมดเป็นสามเสาหลักประเทศ ส่วนระดับครอบครัว สถาบันหลักของสังคมไทย คือ สถาบันครอบครัว (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) สถาบันหลักของชาติ ได้แก่สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งค้ำจุนประเทศชาติให้มีความมั่นคงยั่งยืนอยู่ตลอดมา สถาบันที่จะกล่าวถึงนี้ ไม่ได้หมายถึงตัวอาคารสถานที่ แม้สถาบันที่จะกล่าวถึงนี้ จะมีอาคารหรือที่ทำการแต่สถาบันนี้ หมายถึงแบบแผนพฤติกรรม หรือการกระทำบางประการ หรือหน่วยทางสังคมซึ่งเรารู้ว่ามีอยู่และส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คนให้มีสำนึกร่วมกันมาช้านาน มีที่มา และมีบรรทัดฐาน และกระบวนการต่างๆ สถาบันเหล่านี ยึดโยงผู้คนทั้งหลายให้เกิดสำนึก เกิดความรักในบ้านเมือง และกล่อมเกลาสังคมให้มั่นคงมาแล้วช้านาน ในบทนี้ จะได้ทำความรู้จักสถาบันหลักของชาติถึงที่มาและความสำคัญของสถาบันทั้งสามนั้น (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คือสถาบันหลักของชาติไทย เป็นศูนย์รวมของจิตใจของทุกคน ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน จึงเป็นหน้าที่ของพลเมืองไทยที่จะต้องพิทักษ์รักษาให้คงอยู่คู่กับบ้านเมืองตลอดกาล (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย หมายถึง การเป็นเสาหลัก ที่ค้ำจุน และขับเคลื่อนสังคมไทย ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นสถาบันที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับประชาชนทุกคนในประเทศได้ อาทิเช่น สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันกษัตริย์ เป็นต้น (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) สถาบันหลักคือสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เกื้อกูลแผ่นดิน (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจผู้คนได้ เป็นต้นแบบหรือเป็นเสาหลักในการดูแลผู้คน (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย” สถาบันหลักของชาติ ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นเสาหลักในการสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น เป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชน เป็นบ่อเกิดของความรัก ความสามัคคี นำพาประเทศชาติให้ผ่านพ้นภัยนานาประการ ไม่ว่าจะเป็นภัยรุกรานของประเทศอื่น ภัยจากการล่าอาณานิคมและการแผ่ขยายลัทธิการปกครอง อีกทั้งสถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกลส่งผลให้มีการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ และเป็นรากฐานให้ประเทศชาติมีความมั่นคงสืบมาจนถึงปัจจุบัน

4.2.16 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ราบรื่น และแน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในสังคม ในอีกทางหนึ่ง วัฒนธรรมดังกล่าว มิได้เพียงเสนอแนวทางในการปฏิบัติที่ผู้น้อยสมควรต้องปฏิบัติต่อผู้ใหญ่เท่านั้น ผู้ใหญ่เองก็ควรต้องตอบสนองต่อผู้น้อย (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นแนวทางที่ทุกคนจะต้องนำไปเป็นแนวประพฤติปฏิบัติตาม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) รากฐานวัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบแผนหรือแนวทางแห่งความคิดและการปฏิบัติของสังคมไทย ส่งผลให้วัฒนธรรมทั้งหลายมีการผสมผสานพิธีกรรม ศิลปกรรม หรือประเพณีต่างๆ รวมกันเป็นวัฒนธรรม การเป็นรากฐานวัฒนธรรม ควรยึดนำคำสอนพระพุทธศาสนามาผสมผสานให้เข้ากับยุคสมัย (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) เป็นเอกลักษณ์มรดกของชาติที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านาน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) องค์ความรู้พื้นฐานต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ในกระบวนการนั้นๆ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรมคือการดำรงไว้ซึ่งศีล 5 (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) จุดกำเนิด ที่มา ประวัติศาสตร์ หลักฐานการอ้างอิง ทั้งเอกสาร คำบอกเล่า ที่บรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) รากฐานของวัฒนธรรมควรตั้งอยู่บนความดีงามของศาสนา (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) รากฐานทางวัฒนธรรมต้องมีการหล่อหลอมซึมซับลงในวิถีการดำเนินชีวิตทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ความศรัทธา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม และมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งที่ดีงาม มีคุณค่า (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) รากฐานของวัฒนธรรมควร

ตั้งอยู่บนความดีงามของศาสนาและได้เป็นแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตจนกลายเป็น รากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดก ของชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีขนมธรรมเนียม ประเพณีประกอบกัน (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ควรปลูกฝังสิ่งที่ควร และไม่ควรลงไปด้วยโดยเน้นเรื่องสิทธิและหน้าที่ (ที่ถูกต้อง) (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เป็นเอกลักษณ์มรดกของชาติที่อยู่กับสังคมไทยมาช้านาน (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ปลูกฝังการเป็นประเพณีวัฒนธรรม (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ส่งเสริมความเจริญงอกงามของศีลธรรมอันดีงาม (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) เริ่มจากสิ่งที่ดีงาม (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตของคนไทยถือเป็นรากฐานของวัฒนธรรมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม ควรเป็นในแนวทางของประเพณีสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิมอันเป็นวัฒนธรรม สิ่งดีงาม (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่มีมิติและแง่มุมที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ เพราะสิ่งที่แน่นอนที่สุด วัฒนธรรมมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รากฐานของวัฒนธรรมควรมีความยืดหยุ่น เปิดรับสิ่งใหม่ เรียนรู้จากวัฒนธรรมอื่น และปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบัน โดยไม่สูญเสียเอกลักษณ์และคุณค่าพื้นฐาน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) สรุปได้ว่า วัฒนธรรม มีลักษณะพื้นฐานที่สำคัญ คือเป็นความคิดและค่านิยมร่วมที่แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ เป็นการรับรู้ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ในเรื่องราวต่างๆ โดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมและมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยใช้การสื่อสาร วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ ตามสถานการณ์เพื่อความเหมาะสม (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) รากฐานของวัฒนธรรมไทย เชื่อกันว่าเกิดจากพุทธศาสนาคือรากฐานการสร้างชาติของแต่ละชนชาติล้วนเกิดจากศรัทธาของชุมชนแต่ละสังคม เพื่อต้องการเป็นที่พึ่งทางใจสู้กับความกลัวต่างๆ เพราะต้องการความคุ้มครองและความปลอดภัยในชีวิตจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่นอกเหนืออำนาจของมนุษย์จะเข้าใจและควบคุม ได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของความเชื่อ พิธีกรรม ศิลปกรรม ศีลธรรม กฎหมาย วรรณกรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสามารถและอุปนิสัยของคนในสังคมไทย (ความเมตตา ความเสียสละของคนไทย ล้วนเกิดจากการฝึกฝนตามพระธรรมของพระพุทธศาสนาในเรื่องธรรมทาน) เป็นต้น เพราะวัฒนธรรมไทย

นับเป็นเครื่องหล่อหลอมสมาชิกของสังคมให้เกิดความผูกพันสามัคคี และอบรมขัดเกลาให้คนในสังคมมีทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมที่สอดคล้องกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมไทย พิธีกรรมทางศาสนา ทำให้แต่ละคนได้รู้ข่าวคราวความทุกข์สุข ได้ศึกษาปัญหาให้ข้อคิดเห็นและช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามโอกาส ทำให้ชุมชนมีความกลมเกลียวสามัคคี เป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระพุทธศาสนาเป็นแบบแผนแนวทางแห่งความคิดและการปฏิบัติของประชาชนในสังคมไทย พระพุทธศาสนามีพระธรรม เป็นเครื่องมือขัดเกลาจิตใจเพื่อให้คนไทยได้ยึดถือปฏิบัติวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นให้ยั่งยืนถึงปัจจุบัน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) รากฐานวัฒนธรรม ควรเป็นรากฐานแห่งความเป็นที่มาเชื้อชาติและความเป็นอยู่ ซึ่งรากฐานวัฒนธรรมอาจเกิดจากค่านิยมแต่ละท้องถิ่นย่อมเกิดขึ้นได้ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม ดังนี้ (1) วิถีชีวิตของคนไทย คนไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที การไม่อาฆาตหรือมุ่งร้ายต่อผู้อื่น ความอดทนและการเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส รื่นเริง เป็นต้น ล้วนเป็นอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งได้หล่อหลอมให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะตัว เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่นานาชาติยกย่องชื่นชม (2) ภาษาและวรรณกรรมไทย ภาษาทางพระพุทธศาสนา เช่น ภาษาบาลีมีอยู่ในภาษาไทยจำนวนมาก วรรณกรรมไทยหลายเรื่องมีที่มาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรภูมิกถา ในสมัยสุโขทัย กาพย์มหาชาติ นันโทปนันทสูตรคำหลวง พระมาลัยคำหลวง ปุณโณวาทคำฉันท์ ในสมัยอยุธยา เป็นต้น (3) ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ประเพณีไทยที่มาจากความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมาย เช่น การอุปสมบท ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีชักพระ เป็นต้น กล่าวได้ว่าขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย (4) ศิลปกรรมไทย พระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงต่างๆ วัดเป็นแหล่งรวมศิลปกรรมไทย ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น รูปแบบการเสร้างเจดีย์ พระปรางค์ วิหาร ที่งดงามมาก เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) กรุงเทพมหานคร ประติมากรรม ได้แก่ งานปั้นและหล่อพระพุทธรูป เช่น พระพุทธลีลาในสมัยสุโขทัย พระพุทธชินราช วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก จิตรกรรม ได้แก่ ภาพวาดฝาผนังและเพดานวัดต่างๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพมหานคร (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความโอบอ้อมอารี ความเคารพอาวุโส ความกตัญญู

กตเวที ความรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ ความเสียสละเพื่อส่วนรวม และความสมานสามัคคี คือ รากฐานของวัฒนธรรมไทย (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม หมายถึง การเป็น ที่มา ต้นกำเนิด และ แรงบันดาลใจ (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566ปลูกฝังสิ่งที่ดี เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ เพื่อเกื้อกูลต่ออนุชน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสิ่งที่ปลูกฝังมาจากการดำเนินชีวิต หรือการแสดงความเป็นไทย (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม วิถีชีวิตของคนไทย คนไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวที การไม่อาฆาตหรือมุ่งร้ายต่อผู้อื่น ความอดทนและการเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส รื่นเริง เป็นต้น ล้วนเป็นอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งได้หล่อหลอมให้คนไทยมีลักษณะเฉพาะตัว เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่นานาชาติยกย่องชื่นชม

4.2.17 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นมรดกของชาติ

สังคมไทยมีหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตนตามหลักศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน จึงกล่าวได้ว่าสังคมไทยทุกระดับได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา เพื่อความเข้าใจจะได้นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึงสภาพและลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามในด้านวิถีชีวิต ความคิด การปรับตัว ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสิ่งที่แสดงออกให้เห็นถึงวิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ซึ่งได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่ง มี 2 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมด้านวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสังคมไทยคนไทยรักและหวงแหน (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงสัญลักษณ์ความเป็นชาติ เช่น โบราณวัตถุ นาฏศิลป์ ถือเป็นมรดกที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทย (Code Id: P3,

สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยมีความเป็นมายาวนาน เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของชาติต่างๆ ที่เข้ามาติดต่อค้าขายผูกสัมพันธ์กับไทย ตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ผ่านการสืบสาน และพัฒนาต่อยอด จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ และควรที่ลูกหลานไทยจะภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชนชาติตน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) อัตลักษณ์เฉพาะทางที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) มรดกชาติต้องสามารถส่งต่อคุณงามความดีสู่ชนรุ่นหลังไม่หลงไหลงมงาย (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับ คงสภาพเดิมๆ และยังคงสวยงามเป็นที่สนใจเสมอ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งดีงามที่คนรุ่นก่อนสร้างสรรค์ขึ้นให้เกิดประโยชน์และส่งต่อมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็นมรดกของชาติ ควรเป็นสิ่งที่บุคคลในชาติ ให้ความสำคัญ รักและหวงแหน เพราะเป็นสิ่งที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของประเทศตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นมรดกที่สามารถจับต้องได้เป็นรูปธรรม เช่น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ไม่ว่าประเทศไหนเห็นก็เข้าใจได้ว่าเป็นของชาติไทย (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งดีงามที่คนรุ่นก่อนสร้างสรรค์ขึ้นให้เกิดประโยชน์และส่งต่อมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับของทั่วโลกครบทุกองค์ประกอบ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับของคนทั้งชาติ และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่ควรรักษา อนุรักษ์ สืบทอด ดูแล ด้วยความรักและภาคภูมิใจ (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับของในประเทศและนอกประเทศต่อไป (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) สิ่งนั้นต้องสร้างความภาคภูมิใจร่วมกันของทุกคนในชาติ ควรค่าแก่การรักษา (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) น่าสนใจ โดดเด่น มีคุณค่า (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มรดกที่แสดงถึงความเป็นไทย และควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้สืบต่อยาวนาน (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่มีคุณค่า ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ทั้งสถานที่หรือวัฒนธรรมของสังคมไทย (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเป็นมรดกของชาติ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์*ของ*ความ*เป็นชาติ* อาทิ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปะหัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี ตลอดจน*การ*ดำเนินชีวิตและคุณค่าของประเพณีไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน

2566) อันที่จริงแล้วนั้น มรดกของชาติควรมีคุณค่าต่อสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม หรือภูมิปัญญา การเมือง การปกครอง สิ่งเหล่านี้ควรเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ ความเป็นไทย และควรค่าแก่การอนุรักษ์ (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มรดกไทยคือ มรดกทางวัฒนธรรมที่ แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ได้แก่ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปะหัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี ตลอดจนถึง การดำเนินชีวิตและคุณค่าทางประเพณีต่างๆ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็นมรดกของชาติ นั้นสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ “มรดกทางวัฒนธรรม” ที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ซึ่งได้แก่ โบราณวัตถุศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปหัตถกรรม นาฏศิลป์ และดนตรี ตลอดจนถึงการดำเนินชีวิตและคุณค่าประเพณีต่างๆ อันเป็นผลผลิตร่วมกันของผู้คนในผืนแผ่นดินในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นตัวแทนซึ่งแสดงให้เห็นถึง ความเป็นเอกลักษณ์ ด้านศิลปกรรมหรือตัวแทนของความงดงาม และเป็นผลงานชิ้นเอกที่จัดทำขึ้นด้วยการสร้างสรรค์อันฉลาดยิ่ง หรือเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวนและภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งการพัฒนาเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใดๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม หรือเป็นเอกลักษณ์ที่หายากยิ่ง หรือเป็นของแท้ดั้งเดิม หรือเป็นตัวอย่างของลักษณะโดยทั่วไปของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม หรือเป็นตัวอย่างของลักษณะเด่นชัด หรือขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีความเปราะบางด้วยตัวมันเอง หรือเสื่อมสลายได้ง่ายเพราะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ไม่สามารถกลับคืนดังเดิมได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หรือมีความคิดหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือมีความโดดเด่นยิ่งในประวัติศาสตร์ “มรดกทางธรรมชาติ” เป็นตัวอย่างเด่นชัดเป็นตัวแทนของวิวัฒนาการสำคัญๆ ในอดีตของโลก รวมถึงแหล่งที่เป็นตัวแทนของยุคสำคัญๆ ในอดีต เช่น ยุคของสัตว์เลื้อยคลาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาความหลากหลายทางธรรมชาติบนพื้นโลก หรือยุคน้ำแข็ง ซึ่งมนุษย์ดึกดำบรรพ์และสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก หรือเป็นตัวอย่างเด่นชัดในการเป็นตัวแทนของขบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทางธรณีวิทยา หรือวิวัฒนาการทางชีววิทยา และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่กำลังเกิดอยู่ในลักษณะที่กำลังจะเกิดอยู่ในชุมชนพืชและสัตว์ การเกิดสภาพภูมิประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดิน ทะเลและแหล่งน้ำ ผิวดิน ทะเลทราย ธารน้ำแข็ง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศที่มีการทำเกษตรกรรมแบบขั้นบันได เป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์หายากเป็นพิเศษ เช่น การเกิด หรือลักษณะ หรือแหล่งที่มีความงดงามทางธรรมชาติกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น ระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษ สภาพทางธรรมชาติ (ตัวอย่างเช่น ภูเขา น้ำตก แม่น้ำ) แหล่งรวมหนาแน่นของสัตว์ สภาพทิวทัศน์ที่มีพืชบางชนิดเป็นองค์ประกอบ และแหล่งรวมการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ที่หายากหรือที่ตก อยู่ในภาวะอันตราย แต่ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ซึ่งรวมถึงระบบนิเวศอันเป็นแหล่งรวมความหนาแน่นของพืชและสัตว์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจด้วย (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) วัตถุสถาน ทรัพย์สินที่ควรค่าแก่การรักษาที่เป็นสมบัติของแผ่นดิน มีราคาและถือเอาได้ หรือเป็นทรัพย์สินที่ประชาชนใช้ร่วมกัน สงวนไว้เพื่อเป็นประโยชน์ของแผ่นดิน (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) มรดกไทย 1. โบราณวัตถุและศิลปวัตถุสมัยต่างๆ หมายถึง สิ่งของ หรือ ร่องรอยของความเจริญในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีคุณค่าต่อคนรุ่นหลัง เช่น ศิลปะทวารวดี ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา และศิลปรัตนโกสินทร์โบราณวัตถุส่วนมากเป็นลวดลายปูนปั้นและลวดลายดินเผา เศียรพระพุทธรูปเครื่องสังคโลก ปูนปั้นรูปยักษ์เทวดา 2. ศิลปวัตถุ เป็นผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่ประกอบด้วย ผลงานศิลปะลักษณะต่างๆ เช่น ภาพเขียน รูปปั้น เครื่องลายคราม เครื่องถม เครื่องทอง และสิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีต มีคุณค่าสูงส่งในทางศิลปะ เป็นต้น 3. โบราณสถาน เป็นหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสถานที่นั้น อันเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย โบราณสถานโดยทั่วไป หมายถึงอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่เป็นประโยชนทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี และยังรวมถึงสถานที่หรือเนินดินที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือมีร่องรอยที่เป็นกิจกรรมของมนุษย์ปรากฏอยู่ 4. วรรณกรรม หมายถึง วรรณคดีหรือศิลปะ ที่เป็นผลงานอันเกิดจากการคิด และจินตนาการ แล้วเรียบเรียง นำมาบอกเล่า บันทึกขับร้อง หรือสื่อออกมาด้วยวิธีต่างๆ โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งวรรณกรรมเป็น 2 ประเภท คือ วรรณกรรมลายลักษณ์ คือ วรรณกรรมที่บันทึกเป็นตัวหนังสือ และวรรณกรรมมุขปาฐะ อันได้แก่ วรรณกรรมที่เล่าด้วยปาก ไม่ได้จดบันทึก ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมจึงมีความหมายครอบคลุมกว้างถึงประวัติ นิทาน ตำนาน เรื่องเล่าขำขัน เรื่องสั้น นวนิยายบทเพลง คำคม เป็นต้น 5. ศิลปหัตถกรรม จำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้หลายลักษณะ เช่น การจัดประเภทของงานศิลปหัตถกรรมไทยตามประโยชน์ใช้สอย เช่น ที่อยู่อาศัย เครื่องมือประกอบอาชีพ อาวุธ เครื่องใช้ต่างๆ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ และวัตถุที่

เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อ การจัดประเภทของงานศิลปหัตถกรรมไทยตามวัสดุและกรรมวิธีการผลิต เช่น การปั้นและหล่อ การทอและเย็บปักถักร้อยการแกะสลัก การก่อสร้าง การเขียนหรือการวาด การจักสาน การทำเครื่องกระดาษ และกรรมวิธีอื่นๆ การจัดประเภทของงานศิลปหัตถกรรมไทยตามสถานภาพของช่าง เช่น ศิลปหัตถกรรมฝีมือช่างหลวงศิลปหัตถกรรมฝีมือชาวบ้าน 6. นาฏศิลป์และดนตรี “นาฏศิลป์” หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำเป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ด้วยความประณีต งดงาม ให้ความบันเทิง โน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม ศิลปะประเภทนี้ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรี และการขับร้องเข้าร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น “ดนตรีไทย” สันนิษฐานว่าได้แบบอย่างมาจากอินเดียเนื่องจากอินเดียเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก อารยธรรมต่างๆ ของประเทศอินเดียได้เข้ามามีอิทธิพลต่อประเทศต่างๆ ในแถบเอเชียอย่างมาก ทั้งในด้านศาสนา ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนศิลปะแขนงต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านดนตรี และยังถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติไทยอีกด้วย 7. ประเพณีต่างๆ ประเพณีไทยแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (1) ประเพณีส่วนบุคล ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงาน ประเพณีการเกิดประเพณีการตาย ประเพณีการบวช ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีทำบุญอายุ เป็นต้น (2) ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีทางศาสนาต่างๆ เช่น ประเพณีการทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีตรุษ สารท ลอยกระทงประเพณีเทศกาลสงกรานต์ และประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) สิ่งที่ทรงคุณค่าทั้งวัตถุและอวัตถุ ที่บรรพบุรุษจากอดีตได้รักษาสืบกันมาถึงยุคปัจจุบัน ถือว่าเป็นมรดกของชาติ ที่ลูกหลานไทยต้องช่วยดูแลรักษาสืบไป (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นมรดกของชาติ หมายถึง การเป็นสิ่งที่ล้ำค่า มีคุณค่า และควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอด และส่งต่อไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีคุณค่าทางจิตใจและมูลค่าที่ประเมินค่ามิได้ มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติได้แก่ โบราณวัตถุศิลปะ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสิ่งที่แสดงถึงชาติไทยได้ เมื่อผู้อื่นมองเห็นหรือได้เห็นจากที่ไหน ก็จะสามารถรู้และเห็นถึงความสวยงามของมรดกนั้น (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ประชาชนทุกคนจึงควรร่วมกันอนุรักษ์มรดกไทยตลอดจนให้ข้อมูล ความรู้คำแนะนำแก่คนรุ่นหลังในการส่งเสริมให้รู้คุณค่าของมรดกที่ได้รับการสืบทอดต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดซึ่งนอกจากความภาคภูมิใจในมรดกไทยแล้ว ยังมีคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อ

การพัฒนาการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา และมานุษยวิทยา อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน และประเทศผ่านทางการท่องเที่ยว ของชาติตลอดมา

4.2.18 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

พระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทยวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อถือและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนาซึ่งแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจ และกิจกรรมแทบทุกด้านของชีวิตไทยมาตลอดเวลายาวนาน (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสิ่งที่เป็นภาพลักษณ์หนึ่งเดียวที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ว่าเป็นของไทยแน่นอน (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่บ่งบอกหรือสื่อถึงความเป็นชาติอย่างชัดเจน เช่น ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือสถาปัตยกรรมต่างๆ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) สังคมไทยมีหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตอยู่บนหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน หลักธรรมคำสอนและความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติตนตามหลักศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน จึงกล่าวได้ว่าสังคมไทยทุกระดับได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิตจนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ลักษณะพิเศษบางประการที่แสดงออกมา ซึ่งสามารถกำหนดได้ว่า เป็นลักษณะเฉพาะของประเทศไทยเท่านั้น (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) เอกลักษณ์ของชาติยึดมั่นในคุณงามความดีมีหิริ โอตัปปะ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีความโดดเด่น ชัดเจนเฉพาะตัวในทุกเรื่อง ที่จะคดลอกหรือเลียนแบบก็ไม่เหมือน (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) จุดเด่นในด้านดีงามที่มีลักษณะเหมือนกันของคนในชาติ เช่น ยิ้มสยาม (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ต้องเป็นสิ่งบ่งบอก ที่ลักษณะเฉพาะตัว โดดเด่นดีงาม เป็นที่เชิดหน้าชูตา เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่รู้จัก เช่น เอกลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่ ภาษาไทยที่ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร มีภาษาสำหรับบุคคลในระดับต่างๆ การแสดงความเคารพด้วยการการกราบไหว้ด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนของชาวไทย เป็นต้น (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เอกลักษณ์ของชาติจะต้องมีลักษณะที่แสดงถึงความเด่นและดีงามของชาติไทย ศิลปวัฒนธรรม การไหว้ที่สวยงาม ภาษาไทย ความเป็นเอกราชและอธิปไตย มีสถาบันหลักของชาติ ศาสนา

พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) จุดเด่นในด้านดีงามที่มีลักษณะเหมือนกันของคนในชาติ เช่น ยิ้มสยาม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีความโดดเด่น มีความพิเศษเฉพาะตัวที่ลอกเลียนแบบได้ยาก (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) เด่นสง่า ชัดเจน (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีลักษณะที่โดเด่นและดีงามและดีงามควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบทอด (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีลักษณะเด่นชัด (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ไม่เหมือนใคร ดีเด่นทรงคุณค่า (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) โดดเด่น สะท้อนความเป็นไทย มีคุณค่า (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) แสดงความเป็นไทยที่ไม่มีชาติไหนเหมือน (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนไทย รวมถึงสถานที่ ที่ประเทศอื่นเห็นแล้วรู้ได้เลยว่าที่นี้คือประเทศไทยหรือสังคมไทย (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ควรเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นสากลของชาติ อันประกอบด้วย สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) เอกลักษณ์ของชาติ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญ ช่วยให้ประเทศไทยมีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักและยอมรับในเวทีโลก ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศและความสุขของคนไทย ซึ่งประชาชนหรือคนทั่วไปอาจทำได้ง่าย ด้วยการไหว้ เป็นการทักทายแบบไทยที่แสดงถึงความเคารพ (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) “เอกลักษณ์ของชาติ” หมายความว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเด่นและดีงามเฉพาะที่ร่วมกันของชาติไทย เกี่ยวกับประชากร ดินแดน ศิลปะวัฒนธรรม ภาษาไทย ความเป็นเอกราชและอธิปไตย เกียรติภูมิของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นชาติ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) “เอกลักษณ์ของชาติ” หมายความว่า ลักษณะที่แสดงถึงความเด่นและดีงามเฉพาะที่ร่วมกันของชาติไทย เกี่ยวกับประชากร ดินแดน ศิลปวัฒนธรรม ภาษาไทย ความเป็นเอกราชและอธิปไตย เกียรติภูมิของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเป็นชาติ ช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาความเป็นเอกราชของชาติไทยไว้ได้ เอกลักษณ์ของชาติที่มีลักษณะเด่นหรือความดีเฉพาะที่ร่วมกันของชาติไทย พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ (1) มีนิสัยมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คนไทยส่วนมากมีความจงรักภักดีต่อ

สถาบันพระมหากษัตริย์ (2) รักความเป็นอิสระ ไม่ชอบบังคับไม่ชอบเป็นทาสใคร จึงทำให้ขาดระเบียบวินัย ชอบทำตามใจตนเอง (3) ยึดถือความกตัญญู คนไทยส่วนมากมีความกตัญญูรู้จักบุญคุณคนที่มีต่อคุณพ่อ คุณแม่ ครู-อาจารย์ ในส่วนสิ่งที่บ่งบอกของการเป็นเอกลักษณ์ไทยได้ชัดเจนดังนี้ (1) ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่างๆ และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนทั่วไป (2) การแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันการแต่งกายของคนไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกายไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงาน เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน (3) การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์ กราบไหว้บุคคลในฐานะหรือวัยต่างๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ (4) สถาปัตยกรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้านทรงไทย (5) ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติ ต่างๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจน กลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย (6) ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ สิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงบางส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย แต่สิ่งหนึ่งที่จะต้องคงอยู่ในใจของคนไทยตลอดไป ก็คือ ศักดิ์ศรีของคนไทย (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นลักษณะค่านิยมเฉพาะ ที่สามารถมองเห็นได้ และสามารถบอกได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ขของชาติ เช่น ภาษา เครื่องแต่งกาย หรือประเภทชนิดของอาหาร (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) สังคมไทยในสมัยปัจจุบันย่อมแสดงแบบอย่างการดำรงชีวิตของคนไทยให้พิจารณา และบรรยายลักษณะได้ทุกด้านทุกเรื่อง ในทุส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้สื่อสาร ปัจจัย 4 ของชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับอาชีพการงาน และอุปกรณ์การเล่น การบันเทิง กฎเกณฑ์และวิธีการในการผลิตและการบริโภค แบบแผนของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและเครือญาติ การคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงหรือการบริหารปกครอง กับความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ในเรื่องที่กล่าวแล้ว และร่วมทั้งศาสนา ปรัชญาและศิลปะ ซึ่งทั้งหมดนี้คือส่วนประกอบที่เป็นหลักของทุกวัฒนธรรมเอกลักษณ์ไทย คือ สิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน ได้แก่ 1. ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่างๆ

และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนโดยทั่วไป 2. การแต่งกาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกาย ของไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงานเทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจนในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้แต่งกายในรูป แบบไทยๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี 3. การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์กราบไหว้บุคคลในฐานะ หรือวัยต่างๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ 4. สถาปัตยกรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้าน ทรงไทย 5. ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจน กลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย 6. ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ สิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงบางส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยถึงแม้ว่าจะมีบางอย่างที่มองไม่เห็น เด่นชัดหรือเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่จะต้องคงอยู่ในใจของคนไทยตลอดไป (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความเป็นลักษณะพิเศษของชาติ คือ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม เป็นต้น เป็นเสน่ห์ของสังคมไทย เป็นสิ่งที่สื่อสะท้อนให้นานาประเทศได้รับรู้คุณค่าความเป็นไทย การใส่ใจรักษาเอกลักษณ์ของสังคม จึงเป็น Soft Power หรือ อำนาจละมุนของไทย (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ชาติ หรือประชาชนของชาตินั้น แตกต่าง ไม่เหมือนใคร (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ต้องทำให้คนในชาติหรือต่างชาติมองเห็นและอยากมาสัมผัส (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ลักษณะที่แสดงถึงความเด่นและดีงามเฉพาะที่ร่วมกันของชาติเกี่ยวกับประชากร ดินแดน ศิลปะ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นสิ่งที่ใครที่พบเห็นก็จะทราบได้มันทีว่านี่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศใด เพราะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง หรือมีความสวยงามตามเอกลักษณ์ที่คนอื่นสามารถรับรู้ได้ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” เอกลักษณ์ไทย คือ สิ่งที่บ่งบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน ได้แก่

1. ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละพื้นที่รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่างๆ และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนโดยทั่วไป

2. การแต่งกาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกาย ของไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่างๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงานเทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจนในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้แต่งกายในรูป แบบไทยๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

3. การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์กราบไหว้บุคคลในฐานะ หรือวัยต่างๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ

4. สถาปัตยกรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้าน ทรงไทย

5. ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทยมีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติ ต่างๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจน กลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย

6. ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่างๆ

4.2.19 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม

ตามปกติ คนทั้งหลายจะอยู่รวมกันได้ดี มีความพร้อมเพรียง ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่า ศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุด และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นลึกซึ้งที่สุด (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นตำแหน่งที่มีอิทธิพลที่จะนำพาคนไทยให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและเจริญงอกงาม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) การพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจให้สูงขึ้น นำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดความรักความสามัคคี ส่งผลให้สังคมดีขึ้น (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การสร้างสรรค์ผลงานของมนุษยชาติในภูมิภาคต่างๆ ของโลกถือเป็นอารยธรรมที่ชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสติปัญญาความสามารถของมนุษย์ในการพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้ารวมทั้งชี้ให้เห็นถึงคติความเชื่อตลอดจน

วิถีชีวิตของผู้คนในดินแดนต่างๆ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การขับเคลื่อนของผู้คนภายในสังคมที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการ การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาสิ่งๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้คนรุ่นต่อๆ ไป (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) สืบสารสิ่งดีงาม (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) สืบทอด สืบสาน และสร้างสรรค์ต่อไป (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ความรู้ความสามารถในการคิดสิ่งที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมสืบต่อถึงคนรุ่นต่อไป (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ต้องมีส่วนช่วยให้สังคมเจริญงอกงาม ทั้งด้านสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ศิลปะวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนในชาติ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ควรเริ่มจากการพัฒนาคนให้ดีก่อน ทำให้คนอยู่ด้วยความไม่ประมาทที่แท้ ตามหลักของพระพุทธเจ้า สังคมไทยจะเจริญในทางสร้างสรรค์ได้ยาก ความไม่ประมาทที่แท้ ก็คือ การเร่งรัดแก้ไข ป้องกันความเสื่อม และสร้างสรรค์ความเจริญด้วยสติปัญญา ถ้าเราไม่สามารถพัฒนาคนให้อยู่ด้วยความไม่ประมาทที่แท้ คนก็จะตกไปอยู่ใต้อำนาจกิเลสของปุถุชน คือ ต้องมีทุกข์บีบคั้นหรือภัยคุกคามจึงจะดิ้นรนขวนขวาย เมื่อไรสุขสบายประสบความสำเร็จก็จะนอนหรือนิ่งเฉยเฉื่อยชา และมัวเมาหลงเพลิดเพลินในความสุข แล้วก็จะผัดผ่อนอะไรต่างๆ ไปเรื่อยๆ ยิ่งเรามาใช้สันโดษในความหมายว่า พอใจในสิ่งที่มีอยู่ จะได้สบายมีความสุข ก็ไปกันได้ดีเลย นี้ก็คือลัทธิแห่งความประมาทนั่นเอง (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ความรู้ความสามารถในการคิดสิ่งที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมสืบต่อถึงคนรุ่นต่อไป (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) คนทุกชนชั้น (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) สำหรับสังคมไทยอารยธรรมที่ต้องสร้างสรรค์ ควรอยู่บนพื้นฐานรากเหง้าความสมควร และถูกต้อง (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) คิดสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนสติปัญญาความสามารถในการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) สำหรับสังคมไทย อารยธรรมเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ควรอยู่บนพื้นฐานรากเง้าตามสมควร (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) สร้างบนพื้นฐานของความดีงามตามประเพณีของคนไทย (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) การเข้าวัด นั่งสมาธิ ฝึกจิตให้นิ่ง รู้จักเป็นผู้มีความคิด (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ช่วยสร้างอย่างสร้างสรรค์และคงไว้อารยธรรมเดิม (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การสร้างสรรค์อารยธรรมนั้นไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทุกฐานะสามารถช่วยกันสร้างสรรค์อารยธรรมได้ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ควรเป็นบุคคลต่างๆ ที่ร่วมอยู่ในสังคมและร่วมกันสร้างอารยธรรมอันเป็นสิ่งที่ดี

งาม (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ควรมีบทบาทที่หลากหลายเพื่อช่วยเหลือกันที่บุคคล องค์กร หรือสังคม มีองค์ความรู้ คุณธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และความร่วมมือ ในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม พัฒนาตนเอง และสังคม บนพื้นฐานของความยั่งยืน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก คือ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดอารยธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของมนุษยชาติ และหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้น มุ่งหวังให้ทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญแก่ตนเองและนำไปสู่สันติภาพในสังคม (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม ก็คือพระพุทธศาสนาที่จะทำให้โลกเกิดความสงบสุข ตามที่มาของพระธรรมปิฎก กล่าวว่า ชนชาติหนึ่งๆ นอกจากมีหน้าที่ต้องพัฒนาประเทศชาติของตนเองแล้ว ก็พึงมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอารยธรรมโลกด้วย ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มากชนชาติหนึ่ง มีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาตลอดเวลายาวนาน จึงได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมอารยธรรมของโลกด้วยแม้ว่าจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่กว้างนัก ส่วนร่วมที่ว่านี้ก็คือ ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจนมีแบบแผนเป็นของตนเองอย่างที่เรียกว่ามีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเด่นชัด ศิลปวัฒนธรรมไทยเหล่านี้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธศาสนา นอกจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชนชาติไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้ามาในอดีตแล้ว ก็ยังคงเป็นสถาบันหลักของประเทศ และเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมไทยอยู่แม้ในปัจจุบัน เพียงแต่รอเวลาและรอความสามารถของคนไทย ที่จะนำศักยภาพของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่อย่างสูง เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการร่วมพัฒนาภูมิธรรมภูมิปัญญาของมนุษยชาติ ให้อารยธรรมของโลกเจริญประณีตยิ่งขึ้น เหตุผลสำคัญที่พระพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมโลกก็คือ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา ดังในกรณีประเทศที่พัฒนาแล้ว ตระหนักว่า แม้ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุและระบบต่างๆ แล้วอย่างมากมาย แต่ก็ยังมีปัญหานานัปการทั้งที่ยังแก้ไม่ได้และที่เกิดขึ้นมาใหม่ ไม่สามารถบรรลุสันติสุขที่แท้จริงได้ เขาจึงคิดว่าวัฒนธรรมและอารยธรรมของเขาเดินผิดพลาด หรือขาดปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญบางอย่างไป และจึงพากันแสวงหาวิถีทางที่ถูกต้องหรือหาปัจจัยสำคัญที่ขาดนั้นก็คือ การพัฒนาจิตใจ และพัฒนาพัฒนาปัญญา ซึ่งถือว่าการพัฒนาทั้งสองด้านนี้เป็นหลักการของพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงอำนวยประโยชน์มีคุณค่าอย่างยิ่งต่ออารยธรรมของมนุษยชาติเพราะสามารถชี้นำทางที่จะทำให้การพัฒนาอารยธรรมดำเนินไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ส่งผลให้มวลมนุษย์ประสบสันติสุขและอิสรภาพได้ตามความมุ่งหมาย ในทางตรงกันข้ามประเทศที่ด้อยพัฒนา กลับปล่อยให้

พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมหรือสูญหายไปจากประเทศของตน การที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่า ประเทศเหล่านี้คอยรับเอาซึ่งความเจริญทางวัตถุหรือมุ่งพัฒนาประเทศของตนโดยมุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุเพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าเทียมกับประเทศพัฒนาทั้งหลาย จึงละเลย ไม่ใส่ใจ หรือทอดทิ้งคุณค่าทางจิตใจ และปัญญาในพระพุทธศาสนาที่ตนมีอยู่แล้ว ฉะนั้นการศึกษาจะต้องทำหน้าที่ให้ถูกจุดชีวิตคนนั้นไม่ว่าจะอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไรก็จะต้องพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเองจบสิ้นในช่วงชีวิตนั้นเท่าที่จะทำได้อันนี้จะต้องถือเป็นหลัก เราจะต้องทำให้คนมีชีวิตที่สมบูรณ์ให้ได้ในช่วงชีวิตของเขา คือต้องพยายามทำจะสำเร็จหรือไม่แค่ไหนก็ตาม แต่เป้าหมายต้องเป็นอย่างนั้น ยิ่งทำให้ชีวิตมนุษย์มีโอกาสในการพัฒนา และประสบความสมบูรณ์ได้ง่ายยิ่งขึ้น ประโยชน์ของอารยธรรมและสังคมที่อยู่ตรงนี้ ก็คือการที่มันเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาของชีวิตบุคคล ทำให้ชีวิตบุคคลนั้นพัฒนาได้ง่ายขึ้น สะดวกขึ้น มีความมั่นใจที่จะเข้าถึงความสมบูรณ์ จัดสรรให้ชีวิตมนุษย์กับสังคมและธรรมชาติรอบตัว เจริญงอกงามไปด้วยกันอย่างเกื้อกูลกัน ซึ่งเรียกง่ายๆ ว่าเป็นอารยธรรมที่ยั่งยืน โดยมีการศึกษาเพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ในอารยธรรมที่ยั่งยืน ก็คือหลักการศึกษาที่จะนำมาได้จากพระพุทธศาสนา ซึ่งก็คือ การนำหลักการแห่งความจริงในธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ จะเอามาใช้ได้สำเร็จหรือไม่ ก็เป็นความรับผิดชอบของตนเอง ที่จะยอมพัฒนาตนหรือไม่ ถ้ายอมรับและจับถูกแล้วใช้ถูก ความสำเร็จก็จะเกิดขึ้น (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ควรจะเป็นการศึกษาความซับซ้อนระบบของสังคม โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงปัจจัยการเกิดและการล่มสลายของอารยะธรรมนั้น ประกอบด้วย สังคม เศรษฐกิจ ศิลปะและการเมืองการปกครอง รวมถึงปัญญาความคิดด้วย (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก คือ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดอารยธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของมนุษยชาติ และหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้น มุ่งหวังให้ทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญแก่ตนเองและนำไปสู่สันติภาพในสังคม (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การมีส่วนร่วมของพลเมืองนำไปสู่ความรู้สึกเป็นเจ้าของและหวงแหนรักษาในมรดกอารยธรรมไทย การปลูกฝังและกระตุ้นจิตสำนึกให้ประชาชนมีความตระหนักในการรักษา จึงเป็นหน้าที่ของทุกคน (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม หมายถึง การมี บทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบ (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ช่วยส่งเสริมให้คนในประเทศมีความติดสร้างสรรค์ที่จะผลักดันให้ทั่วโลกได้เห็น (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มุ่งมั่นในการทำงาน ตัวชี้วัดที่มี

พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การพัฒนาจิตใจ และพัฒนาพัฒนาปัญญา ให้ดีมากกว่าเดิมหรือทำให้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ชนชาติหนึ่งๆ นอกจากมีหน้าที่ต้องพัฒนาประเทศชาติของตนเองแล้ว ก็พึงมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอารยธรรมโลกด้วยชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มากชนชาติหนึ่ง มีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาตลอดเวลายาวนาน จึงได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมอารยธรรมของโลกด้วยแม้ว่าจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่กว้างนัก ส่วนร่วมที่ว่านี้ก็คือ ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจนมีแบบแผนเป็นของตนเองอย่างที่เรียกว่ามีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเด่นชัด ศิลปวัฒนธรรมไทยเหล่านี้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธศาสนา นอกจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชนชาติไทยมีศิลปวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้ามาในอดีตแล้ว ก็ยังคงเป็นสถาบันหลักของประเทศ และเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมไทยอยู่แม้ในปัจจุบัน เพียงแต่รอเวลาและรอความสามารถของคนไทย ที่จะนำศักยภาพของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่อย่างสูง เอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการร่วมพัฒนาภูมิธรรมภูมิปัญญาของมนุษยชาติ ให้อารยธรรมของโลกเจริญประณีตยิ่งขึ้น

4.2.20 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก

พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก คือ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดอารยธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของมนุษยชาติ และหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้น มุ่งหวังให้ทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญแก่ตนเองและนำไปสู่สันติภาพในสังคม (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นที่ตั้งแห่งการสร้างคุณงามความดีของสังคม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) คำสอนของพระพุทธศาสนาสอนให้คนไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความเมตตากรุณาต่อกัน เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนามีความสำคัญในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก คือ เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดอารยธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของมนุษยชาติ และหลักธรรมของพระพุทธศาสนานั้น มุ่งหวังให้ทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญแก่ตนเองและนำไปสู่สันติภาพในสังคม (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ความเชื่อ วิถีชีวิต แนวคิดแนวปฏิบัติ หรือรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง โดยไม่ต้องไปเบียดเบียนผู้อื่นในสังคม อันจจะนำไปสู่การสร้างความสงบสุขให้แก่โลกต่อไป (Code Id: P5,

สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ไม่เป็นผู้เบียดเบียน (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ไม่สร้างความเดือดร้อน (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา และเป็นพลเมืองดีของสังคม (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดอารยธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของมนุษยชาติ และมุ่งหวังให้ทุกคนนำไปปฏิบัติเพื่อความสุข ความเจริญแก่ตนเองและนำไปสู่สันติภาพในสังคม (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) มนุษย์สามารถนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนา นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งที่เป็นประโยชน์ หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้เป็นในทางที่ดีดี ซึ่งจะช่วยสร้างความสงบสุขให้เกิดแก่ชาวโลกได้ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา และเป็นพลเมืองดีของสังคม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ไม่สร้างความเดือดร้อน (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ควรถูกต้องชัดเจนและไม่เอื้อประโยชน์ หรือเอาใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคุมกายวาจาใจให้สงบไม่ละเมิดสิทธิคนอื่น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ถูกต้องชัดเจน (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ให้ยึดถือหลักความเมตตาของพระพุทธศาสนาเพราะเมตตาธรรมค้ำจุนโลก (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) รู้จักบาปบุญคุณโทษ และความพอดี (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ความสงบสุขของโลกไม่ขึ้นอยู่กัฐานะ แต่ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบการเคารพซึ่งกันและกัน เน้นประโยชน์ส่วนร่วมเป็นหลัก (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ควรเป็นผู้ที่สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ดูแลสุขภาพจิตของตนเองให้เป็นผู้มีจิตใจเป็นกุศล คิดบวก คิดให้ประโยชน์แก่ส่วนรวม และนำสู่การปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นๆ เพื่อให้เกิดความสงบและเกิดความสุข (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ควรที่จะสนับสนุนองค์กรและกิจกรรมที่ส่งเสริมสันติภาพ ร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย ร่วมรณรงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและความเข้าใจ (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สร้างความสุขแก่ตนเอง รวมทั้งสังคม การปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาจะสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ดังนี้ (1) พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และผู้อื่น ตามหลักคำสอนของ ศีล 5 (2) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตากรุณา จะพูด จะทำ จะคิด มีจิตประกอบด้วยเมตตา ให้ถือ

ว่ามนุษย์ในโลกนี้ ก็ล้วนเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกัน (3) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเสียสละ ไม่ให้เป็นคน โลภ โกรธ หลง และยังรู้จักสงเคราะห์แก่ผู้อื่น การให้ทาน การบริจาค การเสียสละ (4) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน และไม่ยึดมั่นในตัวตนมากเกินไป (5) พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี ดังพุทธสุภาษิต เอาชนะคนโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ เอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ เอาชนะคนพูดเหลวไหลด้วยการพูดความจริง เอาชนะเวรด้วยการไม่ จองเวร เป็นต้น (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) สิ่งที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลกได้นั้น คือ พระพุทธศาสนา เพราะศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งกับสังคมไทย เราถือกันว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีประเพณีที่สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จนกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนากับชาวไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การดำรงชีวิตประจำวัน และยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสงบสุขให้แก่ผู้นับถือและสังคมในทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชาติไทยกับพระพุทธศาสนา เกี่ยวเนื่องกันมาโดยตลอด นับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจน ชาวไทยก็นับถือพระพุทธศาสนาตลอดมาจนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของประเทศไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพระพุทธศาสนา มีวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนามาโดยตลอดระยะเวลายาวนาน การปรับตัวเข้าหากันรับเอาหลักปฏิบัติในศาสนาพุทธมาใช้ และปรับเปลี่ยนรูปแบบพิธีกรรมคำสอนให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคน ทำให้เกิดเป็นศาสนาพุทธแบบไทยที่มีเอกลักษณ์ จนสามารถแยกความแตกต่างจากพระพุทธศาสนาของประเทศอื่นๆได้ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สร้างความสุขแก่ตนเอง สังคม การปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาจะสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ ดังนี้ (1) พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และผู้อื่น ตามหลักคำสอนของ ศีล 5 (2) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตา กรุณา จะพูด จะทำ จะคิด มีจิตประกอบด้วยเมตตา ให้ถือว่ามนุษย์ในโลกนี้ ก็ล้วนเป็นเพื่อนร่วมสุข ร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกัน (3) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเสียสละ ไม่ให้เป็นคน โลภ โกรธ หลง และยังรู้จักสงเคราะห์แก่ผู้อื่น การให้ทาน การบริจาค การเสียสละ (4) พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน และไม่ยึดมั่นในตัวตนมากเกินไป (5) พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี ดังพุทธสุภาษิต เอาชนะคนโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ เอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ เอาชนะคนพูดเหลวไหลด้วยการพูดความจริง เอาชนะเวรด้วยการไม่ จองเวร เป็นต้น (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) พุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งกับสังคมไทย ประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน พุทธศาสนากับคนไทยมีความสัมพันธ์กันแนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้ง

ในทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม และยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสงบสุขให้แก่ผู้นับถือและสังคม (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สร้างความสุขแก่ตนเอง รวมทั้งสังคม การปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาจะสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ดังนี้ 1. พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และผู้อื่น ตามหลักคำสอนของ ศีล 5 2. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตากรุณา จะพูด จะทำ จะคิด มีจิตประกอบด้วยเมตตา ให้ถือว่ามนุษย์ในโลกนี้ ก็ล้วนเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกัน 3. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเสียสละ ไม่ให้เป็นคน โลภ โกรธ หลง และยังรู้จักสงเคราะห์แก่ผู้อื่น การให้ทาน การบริจาค การเสียสละ 4. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน และไม่ยึดมั่นในตัวตนมากเกินไป 5. พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี ดังพุทธสุภาษิต เอาชนะคนโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ เอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ เอาชนะคนพูดเหลวไหลด้วยการพูดความจริง เอาชนะเวรด้วยการไม่ จองเวร (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ไม่นำปัญหาของตนไปเป็นปัญหาของผู้อื่น การเสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน นับว่าเป็นการสร้างความสุขให้แก่ชาวโลกที่ทุกคนนั้นสามารถทำได้ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การเป็นฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก หมายถึง การมีบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบ (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) วัฒนธรรมไทยหลายๆ อย่างทำให้คนในประเทศและต่างประเทศมองเห็นถึงความสงบสุขของประเทศไทยเพราะฉะนั้นควรยึดหลักธรรมมะในการดำรงชีวิต (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามุ่งหวังให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสุข (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ วิทยาการ และระบบต่างๆ ที่ทำให้โลกนี้เป็นสุข หรือทำให้สิ่งประกอบของโลกนี้มีความเจริญขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์โลก (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่สร้างความสุขแก่ตนเอง รวมทั้งสังคม การปฏิบัติตามคำสอนในพระพุทธศาสนาจะสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ดังนี้

1. พระพุทธศาสนาสอนให้ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง และผู้อื่น ตามหลักคำสอนของ ศีล 5

2. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเมตตากรุณา จะพูด จะทำ จะคิด มีจิตประกอบด้วยเมตตา ให้ถือว่ามนุษย์ในโลกนี้ ก็ล้วนเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ และตายด้วยกัน

3. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความเสียสละ ไม่ให้เป็นคน โลภ โกรธ หลง และยังรู้จักสงเคราะห์แก่ผู้อื่น การให้ทาน การบริจาค การเสียสละ

4. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน และไม่ยึดมั่นในตัวตนมากเกินไป

5. พระพุทธศาสนาสอนให้เอาชนะความชั่วด้วยความดี ดังพุทธสุภาษิต เอาชนะคนโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ เอาชนะคนตระหนี่ด้วยการให้ เอาชนะคนพูดเหลวไหลด้วยการพูดความจริง เอาชนะเวรด้วยการไม่ จองเวร เป็นต้น

4.2.21 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความกล้าหาญ

วิริยบารมี คือ ความเพียร ความแกล้วกล้าไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามด้วยความอุตสาหะที่จะสร้างบารมีอย่างไม่ย่อหย่อน ไม่ท้อแท้ ซึ่งเป็นบารมีที่จะทำให้เคยชินกับความดี ไม่รู้จักความชั่วเลย เพราะคำว่า วิริยะ มาจากคำว่า วีระ แปลว่า กล้า หมายถึง ความกล้าที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง สิ่งใดที่ไม่ดีเคยชินกับสิ่งนั้น ก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น และกล้าที่จะละเว้นหรือหลีกเลี่ยงความไม่ดีทั้งหลายที่เคยทำไว้ แล้วปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เพิ่มขึ้นไป ให้คิด พูด ทำในความดีล้วนๆ ไม่ว่าความดีนั้นจะยากแค่ไหน (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยในสิ่งที่ถูกต้อง (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีความกล้าคิด กล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้อง เผชิญหน้ากับความกลัวของตนเองได้ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) มีความสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัว ความเจ็บปวดอันตราย การเสี่ยงภัย ความไม่แน่นอน การข่มขู่ "ความกล้าหาญภายนอก" คือความกล้าหาญหรือความอดทนเมื่อต้องพบกับความเจ็บปวดทางกาย ความลำบาก ความตาย การคุกคามเอาชีวิต "ความกล้าหาญภายใน" คือความสามารถในการทำงานหรือกิจการต่างๆ อย่างถูกต้องเป็นธรรม ถึงแม้ว่าจะต้องพบกับการคัดค้านอย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าจะต้องพบกับความอับอาย เรื่องอื้อฉาว และการบั่นทอนกำลังใจ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การไม่เกรงกลัวต่อสิ่งไม่ดีต่างๆ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) กล้าทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามกาลและไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ลงมือทำโดยไม่มีใครร้องขอ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญหน้า โดยใช้สติปัญญา ในการแก้ไขปัญหา และใช้เหตุผลที่ถูกต้องไม่กลัวในสิ่งที่เข้ามาในชีวิต (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าหาญ ต้องมีความสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัว ความเจ็บปวด อันตราย การเสี่ยงภัย ความไม่แน่นอน ถึงแม้ว่าจะต้องพบกับการคัดค้านต่อต้าน ถึงแม้ว่า

จะต้องพบกับความอับอาย เรื่องอื้อฉาว และการบั่นทอนกำลังใจ ก็มีความมุ่งมั่นทำสิ่งนั้นจนสำเร็จ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับตัวเอง ท้าทายตัวเองไม่ให้หลงไปกับสิ่งยั่วยวนให้เบียดเบียนผู้อื่นเพื่อความสุขจอมปลอมของตน นั่นคือมีความละอายและกลัวในการทำชั่ว (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) กล้าตัดสินใจ กล้าเผชิญหน้า โดยใช้สติปัญญา ในการแก้ไขปัญหา และใช้เหตุผลที่ถูกต้องไม่กลัวในสิ่งที่เข้ามาในชีวิต (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีความกล้า บ้าบิ่น บุ่มบ่าม ไม่เกรงกลัว ช่วยเหลือผู้อื่น (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ในระดับของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีความมุ่งมั่นในการเผชิญหน้ากับความยากลำบากและสถานการณ์เลวร้ายต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นเรื่องที่ดีแต่ต้องกล้าหาญในทางที่ถูกที่ควร (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) กล้าเจริญก้าวหน้าต่อต้านสิ่งที่ไม่ดีงาม มีความพยายามเพื่อปกป้องและรักษาไว้ซึ่งความถูกต้อง (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) กล้าในสิ่งที่ควรกล้า และมีประโยชน์ต่อผู้อื่น (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ไม่เห็นแก่ตัว ยอมรับผิด (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความตั้งใจถึงแม้มันจะยากแต่เราก็ต้องมีความพยายามทำให้สำเร็จ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความกล้าหาญ เป็นความสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัว ความเจ็บปวด อันตราย การเสี่ยงภัย ความไม่แน่นอน การข่มขู่ ทั้งความกล้าหาญภายนอกและภายในจิตใจ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าหาญ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ซึ่งเป็นการกล้าที่จะท้าทาย กล้าที่จะตั้งคำถามกับระบบและวิธีการแบบเก่า กล้าที่จะเสนอแนวคิดใหม่ๆ กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าหาญ รวมทั้ง ความทรหดอดทน หรือ เจตจำนง คือความสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัว ความเจ็บปวด อันตราย การเสี่ยงภัย ความไม่แน่นอน การข่มขู่ "ความกล้าหาญภายนอก" คือความกล้าหาญหรือความอดทนเมื่อต้องพบกับความเจ็บปวดทางกาย ความลำบาก ความตาย การคุกคามเอาชีวิต "ความกล้าหาญภายใน" คือความสามารถในการทำงานหรือกิจการต่างๆ อย่างถูกต้องเป็นธรรม ถึงแม้ว่าจะต้องพบกับการคัดค้านอย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าจะต้องพบกับความอับอาย เรื่องอื้อฉาว และการบั่นทอนกำลังใจ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าหาญ คือ พลังที่ดีงามที่มนุษย์พึงมีความกล้าหาญ คือการที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกที่ควรและ

ทำในสิ่งที่ถูกต้องและต้องทำโดยไม่ให้ความกลัวเข้ามาเป็นสิ่งขัดขวาง ทำทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตให้มีความสำเร็จลุล่วงได้จนสุดทาง จากการลงมือคิด พูด ทำ ในสิ่งที่ถูกต้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาใช้และลงมือปฏิบัติจริง ความกล้าหาญจะทำให้ผู้มีความกล้าได้รับประสบการณ์ตรงและเติบโตมากยิ่งขึ้น ความกล้าหาญทำให้มนุษย์เข้าใจหัวใจที่แท้จริงของตนเอง เช่น กล้าเป็นตัวเองในเวอร์ชั่นที่งดงาม ลงตัวที่สุด กล้าหาญในการทำ พูด คิด กิจทุกสิ่งจากหัวใจที่แท้จริงของตนเอง แม้สิ่งที่พวกเขากล้าทำผู้อื่นอาจจะยังไม่เข้าใจ หรือไม่เข้าถึงและประสบการณ์ตรงเหล่านั้น แต่ความกล้าหาญนี้ไม่ใช่เรื่องที่ต้องพยายามทำตัวเด่น หรือกล้าบ้าบิ่น หรือใช้ความกล้าในการทำสิ่งใดๆ เพื่อแสวงหาการยอมรับจากผู้อื่นเป็นที่ตั้งอยู่ตลอดเวลา ผู้กล้าหาญย่อมสำรวจตน ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตนอยู่เสมอ เพราะความกล้าหาญทำให้มีประสบการณ์ตรงในชีวิตอย่างหลากหลายนำมาให้เข้าใจถึงความจริงในตนเองว่าคนหนึ่งคนนั้นมีมากกว่าหนึ่งความคิด หนึ่งจริต หนึ่งตัวตน หรือหนึ่งบุคลิกภาพ ผู้ที่กล้าหาญจึงไม่รังเรที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับจนไม่เหลือเค้าเดิม ผู้ที่กล้าหาญฝึกดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ร่าเริง มีความสงบ มีหัวใจที่เบิกบาน กล้าที่จะเป็นตัวเอง ความกล้าหาญจะทำให้เข้าใจว่าทุกสิ่งนั้นเกิดขึ้นเพราะเป็นเพียงธรรมชาติ และเป็นธรรมดาของชีวิตที่มีทั้งบททดสอบที่ง่ายยาก มีทั้งขึ้นและลง อยู่อย่างเป็นธรรมชาติไม่ฝืนธรรมชาติ แสดงความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่เติมเต็มตนเองในจุดที่ตนเองขาดได้และเติมเต็มให้ผู้อื่นได้ “ดังนั้น” ความกล้าหาญนำมาซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ “Be You, Be real, Be Original” ความกล้าหาญทำให้เข้าใจว่าไม่มีอะไรสมบูรณ์แบบ และไม่มีใครสมบูรณ์แบบและนั่นแหละแบบสมบูรณ์และเป็นมหัศจรรย์ชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ที่ใช่ที่สุดแล้ว นอกจากความกล้าหาญยังจะมีความเชื่อมั่นในแสงสว่างของตนเองและผู้อื่น กล้าหาญและเชื่อมั่นในการโอบกอดแสงสว่างในตนเองให้บ่อยๆ จนทำให้ง่ายต่อการนึกถึงความดู พูดสิ่งดีๆ ทำสิ่งดีๆ จนเป็นนิสัย ทำให้ความเชื่อมั่น ชื่นชมตนเองบ้างได้ด้วยความรัก ขอบคุณ และเข้าใจในข้อดี การก้าวข้ามความทุกข์และนำมาซึ่งความเชื่อมั่นจะมีเพิ่มมากขึ้นในชีวิตเสมอๆ เพียงเชื่อมั่นและสัญญากับตัวเองว่าต่อนี้ไปจะเข้มแข็งจนไม่มีสิ่งใดสามารถรบกวนความสงบสุขทางใจของเราได้ ความกล้าหาญสำหรับนักบริหารเป็นสิ่งที่สำคัญมาก กล้าในสิ่งที่ควรกล้าและกล้าทำในสิ่งที่ควรทำคือกล้าอย่างมีเหตุผลและมีการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว จะช่วยให้คุณสามารถเอาตัวรอดได้ดีเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ความกล้านั้นเป็นสิ่งที่ดีแต่จะต้องกล้าในทางที่ถูกที่ควร นักบริหารควรมีความกล้าหาญ อยู่เสมอ ทั้งในด้านการพูดจา การกระทำ เมื่อเห็นว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่สมควรพูด หรือทำ ที่ถูกต้อง ไม่ควรเก็บเงียบไว้เฉยๆ เพราะกลัวว่าจะกระทบกระเทือนอีกฝ่าย หรือกลัวว่าถ้าพูดไปแล้วจะทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจ การนิ่งเงียบโดยไม่พูดสิ่งที่ตัวเองรู้ออกมาอาจทำให้งานเสียหายภายหลังได้ หรือการกล้าออกรับแทน

ลูกน้องเมื่อเห็นว่าเป็นเรื่องที่ถูกต้อง ลูกน้องถูกดุ หรือถูกไม่พอใจ ถ้าเรื่องที่ลูกน้องทำนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้องแล้ว ในฐานะหัวหน้าก็สมควรที่จะเข้าไปช่วยพูดให้ ไม่ใช่ยืนดูอยู่เฉยๆ เพราะกลัวว่าถ้าเข้าไปช่วยพูดแล้ว ตัวเองจะโดนร่างแหเข้าไปด้วย ถ้าคุณทำอย่างนี้ลูกน้องหมดความศรัทธาในตัวคุณ ก็เขาเห็นว่าเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาแล้วคุณ ช่วยเขาไม่ได้ แล้วจะเชื่อใจมั่นใจในตัวคุณได้อย่างไร (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความกล้าหาญ ควรมีลักษณะ ดังนี้ การกล้าหาญทางด้านกายภาพ การกล้าหาญทางด้านสังคม การกล้าหาญทางด้านสติปัญญา การกล้าหาญทางด้านศีลธรรม และการกล้าหาญทางด้านอารมณ์ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความกล้าหาญสร้างฮีโร่มาแล้วมากมาย ทั้งฮีโร่ในบ้าน ในกลุ่มเพื่อน ในองค์กร ในสังคม ในประเทศชาติ แต่ละคนก็มีวิธีในการสร้างความกล้าหาญแตกต่างกันไป ลองดู 7 กลยุทธ์ต่อไปนี้ อาจจะช่วยปลุกความกล้าที่หลับใหลอยู่ในตัวคุณ ให้ตื่นขึ้นมาอย่างมีพลัง 1. เลือกทำสิ่งใหม่ๆอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของโลก กล่าวว่า “มีแต่คนบ้าเท่านั้น ที่จะทำสิ่งเดิมซ้ำๆ แต่หวังผลลัพธ์ที่แตกต่าง” แล้วคุณล่ะ จะปล่อยให้สถานการณ์เป็นตัวกำหนดชีวิตตัวเองครั้งแล้วครั้งเล่า หรืออยากจะลองทำสิ่งใหม่ๆเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าเดิม ซึ่งมันอาจจะดูน่ากลัวในช่วงแรกๆ แต่นี่คือก้าวแรกที่จะสร้างความกล้าหาญให้กับตัวคุณเอง 2. อยู่ห่างกลุ่มคนมองโลกในแง่ร้ายมันเป็นเรื่องแปลกแต่จริง ที่คนมีความทุกข์มักชอบสุงสิงกับคนมีความทุกข์เหมือนๆ กัน ดังนั้น หากคนที่อยู่รอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นญาติสนิทมิตรสหาย ที่ไม่คิดจะยื่นมือเข้าช่วยเหลือยามคุณมีปัญหา หรือมักพูดกรอกหูว่าคุณไม่เอาไหนละก็ จงกล้าที่จะถอยห่างออกจากกลุ่มคนที่มองคุณในแง่ร้าย และอย่าเก็บคำพูดของพวกเขามาใส่ใจนี่คือก้าวที่กล้าของคุณในการเดินหน้าต่อไป 3. อย่ากลัวจนเกินเหตุ บางครั้งการจินตนาการหรือมโนถึงเรื่องเลวร้ายเกินไปที่อาจเกิดขึ้น เช่น การพูดในที่สาธารณะ จะพูดผิดหรือเปล่า จะมีคนโห่ฮามั้ย หรือการเปลี่ยนงานที่ไม่คุ้นเคย จะทำได้หรือเปล่า เป็นต้น อาจทำให้คุณชะงักอยู่กับที่ และไม่กล้าที่จะก้าวต่อไป ดังนั้น ทางที่ดีต้องตั้งสติ อย่ากลัวจนเกินเหตุ พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างให้รอบคอบแล้วหาวิธีป้องกันไว้ก่อน ที่สำคัญคือต้องปล่อยวางสิ่งที่ไม่อาจควบคุมได้ จงเชื่อมั่นว่า เมื่อกล้าลงมือทำ ย่อมเกิดผลดีกว่าการปล่อยให้ความกลัวหยุดยั้งให้อยู่กับที่ และเมื่อสามารถผ่านมันไปได้ด้วยดี คุณย่อมมีความกล้าเพิ่มขึ้นแน่นอน 4. ยึดมั่นคุณธรรม รู้มั้ยว่า คนที่เข้มแข็งและกล้าหาญที่สุดนั้น จะยึดมั่นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดคุณค่าในตัวเองทุกครั้งที่ต้องตัดสินใจ เขาจะไม่ใช้เพียงความคิดหรือสัญชาตญาณเท่านั้น แต่จะพิจารณาจากคุณธรรมที่อยู่ในใจ ดังนั้น เมื่อต้องตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จงถามตัวเองว่า “หากทำเช่นนี้แล้ว ฉันยังรู้สึกภูมิใจในตัวเองหรือไม่ ยังคงรักษาความซื่อสัตย์ไว้ได้หรือเปล่า และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน” ถ้าคำตอบคือ “ใช่” นั่นคือคุณเดินมาถูกทางแล้ว 5. สะสม

ความกล้า กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จภายในวันเดียวฉันใด ความกล้าหาญก็ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ในครั้งเดียวฉันนั้น แต่มันจะค่อยๆ เพิ่มพูนขึ้นทุกครั้งที่คุณทำการงานสำเร็จ ความมั่นใจในตัวเองก็จะงอกเงยตามมา จนถึงวันที่คุณบรรลุเป้าหมาย และได้ยินคนอื่นพูดว่า “ไม่อยากเชื่อเลยว่าคุณทำได้สำเร็จ” ดังนั้น จงผลักดันตัวเองไปข้างหน้าวันละนิด เพื่อหล่อเลี้ยงความกล้าหาญให้งอกงามและเติบโตต่อไปในหัวใจของคุณ 6. มีความพยายาม การสร้างความเข้มแข็งกล้าหาญ เป็นเรื่องท้าทายสำหรับคนเรา ดังคำพังเพยของฝรั่งที่กล่าวว่า “คุณจะไม่มีทางเห็นความแข็งแกร่งของถุงชาได้เลยจนกว่ามันจะแช่อยู่ในน้ำร้อน” และเมื่อใดก็ตามที่คุณกำลังทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ต้องอาศัยความกล้าหาญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือใหญ่ นั่นคือคุณต้องมีความพยายาม พึงระลึกเสมอว่า ความกล้าหาญเกิดจากความพยายาม และความพยายามจะช่วยให้คุณก้าวหน้าไปเรื่อยๆ 7. คิดนอกกรอบ การคิดนอกกรอบหมายถึง การมองเห็นสิ่งต่างๆในมุมมองของตัวเอง และเชื่อมั่นในคุณค่าของมัน โดยอาจนำแนวคิดดั้งเดิมมาปรับใช้ในวิถีทางใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องไม่ง่าย และต้องอาศัยความกล้าหาญ แต่เชื่อเถอะว่าเส้นทางที่ยังไม่เคยเดินนั้น มักเต็มไปด้วยทิวทัศน์ที่งดงาม และเรื่องราวผจญภัยที่น่าตื่นเต้นเป็นที่สุด (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก บนพื้นฐานของเหตุผลในโลกของความเป็นจริง แต่ในขณะเดียวกัน ความกล้าหาญย่อมมีข้อจำกัด คือกาลเทศะและบริบทของสังคมนั้นๆ ด้วยนั่นเอง (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความกล้าหาญ เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความสามารถในการเผชิญหน้ากับความกลัว ความยากลำบาก อันตราย หรือความไม่แน่นอน โดยไม่หวั่นเกรง (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นคุณธรรมทางศีลธรรมที่แสดงความเข้มแข็งในความยากลำบากและความมั่นคงในการทำความดี คุณธรรมประการนี้สร้างความมั่นคงเมื่อเผชิญการผจญและเอาชนะอุปสรรคในการดำเนินชีวิตตามศีลธรรม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) พยายามเอาชนะความกลัวของตัวเอง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ในการเผชิญหน้ากับความกลัว กล้าที่จะเจอกับสิ่งที่ตนเองกลัวหรือไม่กล้าที่จะเจอกันสิ่งนั้น กล้าที่จะตัดสินใจหรือยอมรับในสิ่งที่ไม่เป็นแบบที่หวัง (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความกล้าหาญ” การทำทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตให้มีความสำเร็จลุล่วงได้จนสุดทางพลังแห่งความกล้าหาญเพื่อลงมือคิด พูด ทำ ในสิ่งที่ถูกต้องจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาใช้และลงมือปฏิบัติจริง ความกล้าหาญคือ พลังที่ดีงามที่มนุษย์พึงมี ความกล้าหาญคือการที่ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกที่ควรและทำในสิ่งที่ถูกต้องและต้องทำ โดยไม่ให้ความกลัวเข้ามาเป็นสิ่งขัดขวาง

4.2.22 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความเพียร

ขันติบารมี คือ ความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรคความยากลำบากต่างๆ ซึ่งเป็นบารมีที่จะทำให้มีกำลังใจต่อการสร้างบารมี ไม่ท้อถอยต่อเป้าหมายที่ปรารถนาได้ เพราะการสร้างบารมีไม่ใช่ว่าจะสะดวกสบายเสมอไป แต่บางครั้งอาจถูกเย้อหยันจากคนที่ไม่เข้าใจ หรืออาจถูกกลั่นแกล้งต่างๆ ซึ่งอาจทำให้หมดกำลังใจในการสร้างบารมีได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความอดทนในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งทางกายและทางใจ เพื่อรักษาใจให้เป็นปกติ ไม่หวั่นไหวในปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ไม่หลงใหลในคำสรรเสริญเยินยออันจะเป็นเหตุให้ประมาท จะต้องมีความหนักแน่นทั้งนินทาและสรรเสริญ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือมีความพยายามทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งมั่น ตั้งใจ ไม่ย่อท้อ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ความก้าวไปข้างหน้า ความดำเนินไป ความบากบั่น ความพยายาม ความอุตสาหะ ความหมั่น ความออกแรง ความไม่ถอยหลัง ความทรงไว้ ความไม่ย่อหย่อน ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคอง ธุระไว้วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ ที่เป็นไปทางจิต อรรถกถาสัพพาสงสังวรสูตรกล่าวว่า ความเพียรเป็นสภาวะที่แกล้วกล้า มีความประคับประคองจิตเป็นลักษณะ มีการอุปถัมภ์จิตเป็นกิจ มีความไม่ท้อแท้แห่งจิตเป็นเครื่องปรากฏ มีความเพียรเป็นคุณสมบัติหรือ อาการอย่างหนึ่งของจิตเป็นคุณสมบัติที่เป็นกลางๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว ถ้าพากเพียรไปในทางที่ถูก เช่นหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ก็จัดเป็นกุศลธรรม นำความสุข ความเจริญ และความสำเร็จมาสู่ชีวิต ถ้าพากเพียรไปในทางผิด เช่น เสพของมึนเมา เล่นการพนัน ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การกระทำที่ปกติ สม่ำเสมอ โดยไม่ย่อท้อ ไม่เกียจคล้าน (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและลงมือทำอย่างไม่ย่อท้อ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) สู้ พยายาม ฝึกฝน จนชำนาญ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ขยัน ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค มีความมานะบากบั่นในสิ่งที่ทำ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความเพียร ต้องมีความมุ่งมั่น ความพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และมีความกล้าที่จะลงมือทำ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ความเพียรเป็นคุณสมบัติหรือ อาการอย่างหนึ่งของจิตเป็นคุณสมบัติที่เป็นกลางๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว ถ้าพากเพียรไปในทางที่ถูก เช่น หาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ก็จัดเป็นกุศลธรรม นำความสุข ความเจริญ

และความสำเร็จมาสู่ชีวิต ถ้าพากเพียรไปในทางผิด เช่น เสพของมึนเมา เล่นการ-ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ขยันไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค มีความมานะบากบั่นในสิ่งที่ทำ จนสำเร็จและเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) พยายามทำให้สำเร็จ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) เป็นสิ่งที่ควรมี เพราะจะทำไม่หยุดนิ่ง มีความอดทน อุตสาหะ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีความอุตสาหะ บากบั่น พยายามที่ก้าวข้ามทุกอย่างด้วยความมุ่งมั่นจนสำเร็จ (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ทำให้มีความมานะอดทน (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) กระทำการเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายอย่างฉลาด และรอบคอบอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้งธุระ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ขยันตั้งในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายให้สัมฤทธิ์ผล (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ความมุ่งมั่น ตั้งใจ มีความพยายาม (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ยึดมั่นในการกระทำที่ถูกต้องไม่เปลี่ยนคงไว้ซึ่งการทำดี (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความเพียร เป็นความพยายาม ความบากบั่น ก้าวไปข้างหน้า ความอุตสาหะ ความหมั่น ความไม่ถอยหลัง ความไม่ย่อหย่อน ความไม่ทอดทิ้ง มุ่งมั่นสู่เป้าหมาย (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) อันที่จริงแล้วความเพียรกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่เป็นสิ่งที่ต้องไปควบคู่กัน ความเพียร มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ในหลายแง่มุม เช่นประชาชนมีส่วนร่วมต้องมีความเพียรพยายามในการศึกษา เรียนรู้ ติดตาม วิเคราะห์ ตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ ติชม และร่วมตัดสินใจในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการปกครอง (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความเพียร หมายถึง ความก้าวไปข้างหน้า ความดำเนินไป ความบากบั่น ความพยายาม ความอุตสาหะ ความหมั่น ความออกแรง ความไม่ถอยหลัง ความทรงไว้ ความไม่ย่อหย่อน ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคอง ธุระไว้วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ ที่เป็นไปทางจิต อรรถกถาสัพพาสงสังวรสูตรกล่าวว่า ความเพียรเป็นสภาวะที่แกล้วกล้า มีความประคับประคองจิตเป็นลักษณะ มีการอุปถัมภ์จิตเป็นกิจ มีความไม่ท้อแท้แห่งจิตเป็นเครื่องปรากฏ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) “ความเพียร” หมายถึง ความก้าวไปข้างหน้า ความดำเนินไป ความบากบั่น ความพยายาม ความอุตสาหะ ความหมั่น ความออกแรง ความไม่ถอยหลัง ความทรงไว้ ความไม่ย่อหย่อน ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคอง ธุระไว้วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ ที่เป็นไปทางจิต อรรถกถาสัพพาสง

สังวรสูตรกล่าวว่า ความเพียรเป็นสภาวะที่แกล้วกล้า มีความประคับประคองจิตเป็นลักษณะ มีการอุปถัมภ์จิตเป็นกิจ มีความไม่ท้อแท้แห่งจิตเป็นเครื่องปรากฏ ความเพียรเป็นคุณสมบัติหรืออาการอย่างหนึ่งของจิตเป็นคุณสมบัติที่เป็นกลางๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว ถ้าพากเพียรไปในทางที่ถูก เช่น หาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ก็จัดเป็นกุศลธรรม นำความสุข ความเจริญ และความสำเร็จมาสู่ชีวิต ถ้าพากเพียรไปในทางผิด เช่น เสพของมึนเมา เล่นการพนัน ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ชีวิตก็มีแต่ความทุกข์ ความเดือดร้อน “ความเพียรนั้น” เป็นลักษณะของมนุษย์ที่ดี ซึ่งจะต้องทำไปจนตลอดชีวิต ไม่มีความจำเป็นต้องหยุด ความสุข โดยไม่ทำอะไร ความสุขของมนุษย์อยู่ที่การทำงาน ให้สำเร็จไปเรื่อยๆ เหตุเกิดความเพียรเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้งานสำเร็จ ต้องมีความมุ่งมั่นโดยเฉพาะการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ว่าการจะทำสิ่งใดก็ตามที่เป็นความดี ที่เป็นเป้าหมายไปสู่ความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์ เราต้องมีความเพียรพยายาม มีความมุ่งมั่น ทุมเท ในสิ่งที่ทำนั้น ให้ประสบความสำเร็จ อย่าท้อแท้ ท้อถอย ล้มเลิกกลางคัน จิตใจของเราต้องมีความหนักแน่น มั่นคงไม่หวั่นไหว จิตใจต้องอยู่กับเป้าหมายตลอดเวลา แล้วลงมือทำอย่างต่อเนื่องแม้เจออุปสรรคปัญหาใดๆ ก็ตาม การมีความเพียรเป็นคุณสมบัติสำคัญข้อหนึ่งของคนที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นหากต้องการความสำเร็จ ต้องฝึกฝนจิตใจให้มีความเพียร อย่าเป็นคนหยิบโย่ง ทำอะไรอย่าล้มเลิกง่ายๆ ทุกคนจะใช้ความเพียรก้าวไปสู่ความสำเร็จที่สร้างสรรค์ได้ ต้องมีดังนี้ 1. มีเป้าหมาย คือ มีเป้าหมายในสิ่งที่ต้องการด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จภายในเวลาที่กำหนด มีเหตุผลให้กับตัวเองมากพอในแต่ละเป้าหมายว่าทำไมถึงต้องการมัน การตั้งเป้าหมายเป็นการสร้างภาพความสำเร็จล่วงหน้า ทำให้สามารถมองเห็นและรู้สึกถึงความสำเร็จตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อเป็นแรงผลักดันอย่างมหาศาลในการทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จ 2. โฟกัส คนที่ประสบความสำเร็จเป็นเหมือนแสงเลเซอร์ โดยตั้งเป้าหมายท้าทาย โฟกัสที่เป้าหมายนั้น ทุ่มเทความพยายามและความสามารถที่มีอย่างไม่ยอมแพ้จนกว่าจะสำเร็จผล แตกต่างจากคนทั่วไปซึ่งไม่มีโฟกัส พวกเขาทำทุกโอกาสที่ผ่านเข้ามาในชีวิตจึงทำให้ขาดความเป็นที่สุดในแต่ละด้าน 3. เรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ การทำงานหนักอย่างเดียวไม่สามารถทำให้คุณประสบความสำเร็จอย่างสูงได้ ด้วยการเริ่มต้นจากการเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ ฝึกฝนทักษะใหม่และหาประสบการณ์ใหม่ให้กับตัวเองทุกวัน เพราะการเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด 4. มานะอดทน การงานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยสติปัญญาเป็นตัวชี้นำ ความมานะอดทนก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่สำคัญ คนที่ประสบความสำเร็จหากอยากได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการก็ต้องแลกด้วยความทุ่มเท คนเราจะแข็งแกร่งได้ก็ต้องผ่านบททดสอบว่าด้วยความอดทนเช่นกัน ”คนที่ประสบความสำเร็จไม่ได้ต้องการทางลัดที่ง่ายดาย แต่ต้องการวิธีเดินบนเส้นทางที่ลาดชันมากกว่า 5. เรียนรู้จากความผิดพลาด ถ้าอยากประสบ

ความสำเร็จทุกครั้งที่ล้มเหลว ให้รีบลุกขึ้นใหม่อีกครั้งแล้วก้าวต่อไป อย่ามัวครำ่ครวญถึงความผิดพลาดที่ผ่านไปแล้วเก็บประสบการณ์เหล่านั้นไว้เป็นบทเรียนเพื่อก้าวต่อไปให้ดีและมั่นคงยิ่งขึ้น คนประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ล้วนแล้วแต่เคยผ่านความล้มเหลวมาแล้วมากมายนับไม่ถ้วน แต่ก็สามารถลุกขึ้นยืนได้เสมอกับทุกครั้งที่ล้มเพราะพวกเขามองความล้มเหลวในอดีตมาเป็นแรงผลักดันและเป็นสิ่งที่นำมาพัฒนาตัวเองให้เก่งยิ่งขึ้น 6. ปฏิเสธให้เป็น Warren Buffett สุดยอดนักลงทุนในตลาดหุ้นฉายาพ่อมดการเงิน กล่าวว่า “ความแตกต่างของคนที่ประสบความสำเร็จทั่วไปกับคนที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงคือ คนประเภทหลังรู้จักปฏิเสธเกือบทุกอย่าง” จริงๆ แล้วสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตเรามีอยู่ไม่กี่อย่าง แต่เรามักจะรับสิ่งต่างๆ เข้ามาจนชีวิตยุ่งไปหมด หากลดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นลงไปบ้าง แล้วนำแรงกายแรงใจไปใช้กับการพุ่งเป้าไปสู่ความต้องการที่แท้จริง เส้นทางสู่ความสำเร็จก็คงไม่ไกลเกินเอื้อม 7. เป็นนักปฏิบัติ ความคิดมันไม่ได้ถูกออกแบบไว้แล้ว แต่มันจะค่อยๆ เผยให้เห็นจากการที่คุณลงมือทำ คุณแค่ต้องเริ่มต้นทำมันเท่านั้นเอง” จากสุนทรพจน์ในพิธีจบการศึกษามหาวิทยาลัย Harvard ของ Mark Zuckerberg คนที่ประสบความสำเร็จทุกคนนั้นไม่เพียงแต่วาดความฝันลมๆ แล้งๆ แต่เค้ายังเป็น นักปฏิบัติตัวจริง ใครเป็นคนที่กำลังมีความฝันทำธุรกิจหรือโปรเจคอะไรซักอย่าง อย่ามัวแต่นั่งประชุมหรือมโนปัญหาไปเอง สิ่งสำคัญ คือคุณต้องลงมือทำออกไปเจอ ออกไปพบกับปัญหาจริงๆ แล้วหาวิธีจัดการกับมันให้พบเจอปัญหาให้เร็วที่สุด เพื่อแก้ปัญหาให้เร็วที่สุด ลองผิดลองถูกไปเรื่อยๆ เพราะสิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น และ สิบตาเห็นไม่เท่าลงมือทำ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความเพียร หมายถึง ฝักใฝ่ ทุ่มเท บากบั่น ความพยายาม ความอุตสาหะ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) เชื่อได้ว่าทุกคนย่อมรู้จักคำว่า “ความเพียร” ทว่าจะเข้าใจความหมายของคำนี้มากน้อยแค่ไหนย่อมต้องใช้เวลาเรียนรู้และประสบการณ์ที่ต่างกัน พนักงานหลายคนมีความอดทนพยายามในการทำงานเป็นอย่างมาก สู้ทนทำงานจนได้เลื่อนตำแหน่งให้เป็นตัวอย่างอันดีของพนักงานอีกหลายๆ คน แต่บางคนทำงานเหนื่อยหนักแต่ไม่ได้รับความสนใจเลยจากหัวหน้างานต้องทนทำอยู่อย่างนั้นไปเรื่อยๆ สุดท้ายแล้วก็ต้องลาออกเพราะหมดความอดทน จึงเป็นเรื่องที่ต้องมาตามหาเหตุผลของแต่ละคนว่าทำไมจึงทนไม่ไหว ทำไม่จึงไม่หาทางออกที่ดีกว่านี้ เพราะการลาออกเป็นทางออกของการยุติปัญหาแต่มันยังคงเป็นเรื่องที่ติดตัวพนักงานคนนั้นไปอีกนาน บางทีปัญหาที่เกิดอาจจะเป็นผลมาจากนิสัยการทำงานของพนักงานเองก็ได้ ในบทพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ที่ในหลวงทรงพระราชนิพนธ์ไว้นั้นเป็นตัวอย่างอันดีมากในเรื่องของความเพียร ทรงใช้บทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นตัวอย่างสอนเรื่องของความเพียรพยายามให้กับพสกนิกรได้ทราบผ่านเรื่องราวของพระมหาชนกที่มีความเพียร

พยายามในการทำเรื่องต่างๆ ให้สำเร็จได้อย่างน่าอัศจรรย์ มีความเพียรมากกว่าที่คนหลายๆ คนจะกล้าที่จะอดทนทำต่อไปอีกกระทั่งเป็นผลสำเร็จ พนักงานหลายคนทำงานด้วยความอุตสาหะและมุ่งที่จะสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตตัวเองจากผลงาน ขณะเดียวกันก็มีพนักงานอีกหลายคนมุ่งมั่นทำงานกับงานที่ท้าทายความสามารถ พนักงานที่อดทนทำงานกระทั่งผ่านพ้นขั้นตอนต่างๆ ได้ และมีผลงานที่ดีเยี่ยมย่อมที่จะมีความสุขกับชีวิตการทำงาน ตรงข้ามกับพนักงานที่ไม่ประสบความสำเร็จกับการทำงานชีวิตการทำงานในแต่ละวันดูจะเป็นเรื่องน่าเบื่อ มองไม่เห็นความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่อะไรกันที่จะมาช่วยฉุดพนักงานที่กำลังหมดไฟในการทำงาน ถ้าคุณทำงานได้ดีแล้วเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร ย่อมที่จะเห็นคุณค่าของคุณ แต่เมื่อไรที่คุณทำงานด้อยประสิทธิภาพแสดงว่าคุณไม่เข้าใจกับงานที่ทำหรือมีปัญหากับตัวเอง ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพอันเกิดจากปัญหาหนี้สิน การดื่มเหล้า เที่ยวกลางคืน หรือมีนิสัยเข้ากับเพื่อนร่วมงานยาก ต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหา เมื่อทราบถึงปัญหาตัวเองก็ย่อมจะต้องใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตัวเอง จัดการกับปัญหาส่วนตัวได้ก็มาจัดการกับปัญหาที่ทำงาน สนุกกับชีวิตการทำงานในแบบของคนที่มีสติ มีความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ เท่านี้ก็เป็นพื้นฐานของความเพียรแล้ว เพราะเมื่ออดทนแก้ไขปัญหาได้ย่อมมีโอกาสเดินหน้าต่อไปอีก และเมื่อมีสติพร้อมทำงานก็ย่อมที่จะทำงานอย่างรอบคอบ แก้ไขปัญหาทุกเปราะอย่างตั้งใจไม่ย่อท้อ การทำอย่างมีเหตุผลไม่หนีปัญหาเช่นนี้เองที่กลายเป็นความเพียรพยายามอย่างไม่รู้ตัว (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ผู้ที่มีความรู้มากกว่าผู้อื่น ขยันทำมากกว่าผู้อื่น และมีความต่อเนื่องมากกว่าผู้อื่น ชื่อว่ามีความเพียร (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความเพียร คือ ความมุ่งมั่น อดทน พยายามอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก อุปสรรค หรือความผิดพลาด เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ความเพียรเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้งานสำเร็จ ต้องมีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) คุณสมบัติที่จะทำให้งานสำเร็จต้องมีความมุ่งมั่น (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ความก้าวไปข้างหน้า ความดำเนินไป ความบากบั่น ความพยายาม เพื่อที่จะได้ในสิ่งที่ตนเองพยายามมาเพื่อสิ่งนั้น เพียรที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความเพียร” เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชีวิตเราเจริญก้าวหน้า คนเราถ้าเกียจคร้านในการประกอบสัมมาอาชีวะแล้วก็ยากที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุขได้ ความขยันหมั่นเพียรจึงมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตก็ตาม ชีวิตของ

นักบวชมีเป้าหมาย คือการสลัดตนให้พ้นจากกองทุกข์ มีความเพียรในการปฏิบัติธรรม หากขาดความเพียรแล้วย่อมไม่สามารถจะบรรลุธรรมได้

4.2.23 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความมั่นคง

สัจจบารมี คือ ความจริง พูดจริง ทำจริง ในสิ่งที่ตั้งใจไว้ และจริงใจ ไม่แปรผันจากความซื่อตรง ซึ่งเป็นบารมีที่เกิดจากการตั้งใจมั่น ตั้งใจจริงที่จะสร้างบารมีให้เต็มที่ ไม่โลเล เมื่อคิดสิ่งใดแล้วก็ต้องทำสิ่งนั้นให้สำเร็จตามที่คิดหรือพูดเอาไว้ ไม่ยอมให้สิ่งใดมาขวางได้ ดังนั้น เมื่อมีลาภ ยศ สรรเสริญ คำยกย่องชมเชย หรือเจออุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่อาจเป็นเหตุให้ใจหวั่นไหวออกนอกเส้นทางความดีที่ได้ตั้งใจไว้ได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบำเพ็ญสัจจบารมี เพื่อไม่ให้ยอมออกนอกเส้นทาง แม้จะมีใครมาข่มเหงรังแกหรือจะฆ่า ก็ยอมตาย แต่จะไม่ยอมออกนอกเส้นทางที่ตนตั้งใจไว้ คือ บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือมีความเป็นอยู่สมฐานะไม่ขัดสนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบาย Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีการวางแผนชีวิต พัฒนาทักษะและความรู้ บริหารจัดการเวลา เพื่อให้สามารถใช้เวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีสิ่งพื้นฐานต่อการดำรงชีวิตที่ดีและเพียงพอ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ความมั่นคงครอบคลุมทั้งหมดสิบด้านหลัก ได้แก่ ความมั่นคงด้านการเมือง ความมั่นคงทางแห่งมาตุภูมิ ความมั่นคงด้านการทหาร ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านวัฒนธรรม ความมั่นคงด้านสังคม ความมั่นคงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความมั่นคงด้านไซเบอร์ ความมั่นคงด้านนิเวศวิทยา ความมั่นคงด้านทรัพยากร ความมั่นคงด้านนิวเคลียร์ ความมั่นคงด้านผลประโยชน์ในต่างประเทศ และความมั่นคงบางด้านที่จะเกิดขึ้นใหม่ เช่น ความมั่นคงด้านชีวภาพ ความมั่นคงด้านอวกาศ ความมั่นคงด้านในทะเลลึก และความมั่นคงด้านขั้วโลก มุมมองแบบองค์รวมของความมั่นคงของชาติเน้นความจำเป็นในการตีความและนำความมั่นคงของชาติไปปฏิบัติจากมุมมองมหภาคและในลักษณะองค์รวม หลักการชี้นำของมุมมององค์รวมของความมั่นคงของชาติเป็นความก้าวหน้าจากสามด้านของความมั่นคงแบบดั้งเดิม ได้แก่ ความมั่นคงทางการเมือง ความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ และความมั่นคงทางทหารที่กล่าวถึงข้างต้น นอกเหนือจากความมั่นคงแบบดั้งเดิมทั้งสามนี้แล้ว ยังขยายความมั่นคงของชาติเพื่อรวมด้านที่สำคัญอื่นๆ ให้ครอบคลุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในการพิทักษ์ความมั่นคงของชาติและเพื่อตอบสนองความต้องการของยุคสมัยใหม่ในการปกป้องผลประโยชน์หลักของประเทศและ ความปลอดภัยของประชาชน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในสิ่งที่เชื่อ ปฏิบัติตามแนวทางของสิ่งที่ยึด

เหนี่ยว โดยไม่คอนแคน (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) มีปัจจัย 4 และไม่หวั่นไหวต่อกิเลส (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีบ้าน มีรถ มีเงิน มีฐานะ มีสังคม มีความเจริญ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) มีสภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ที่มั่นคงตามฐานะในสังคม (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีความมั่นคง หมายถึง ความแน่นหนา ความคงทนถาวร ซึ่งความมั่นคงในหลายลักษณะ เช่น ความมั่นคงของประเทศชาติ ควรเป็นชาติที่ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัยสูง สภาพเศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า สภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์และปลอดภัย ประชากรมีคุณภาพ มีการศึกษาดี นำความรู้ความสามารถมาพัฒนาประเทศ ถ้าหากกล่าวถึงความมั่นคงทางจิตใจ หมายถึง ผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีเหตุมีผล แสวงหาความรู้ด้วยปัญญา เป็นต้น (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) เป็นประเทศที่มีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ สังคมจะต้องมีความปรองดองและความสามัคคี มีชีวิตที่ปลอดภัย ยึดหลักธรรมทางศาสนา (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มีสภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ที่มั่นคงตามฐานะในสังคม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ความมั่นคง ความหมายทั่วไป หมายถึง ความอยู่รอดปลอดภัย และความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นคงทน พร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ทุกรูปแบบได้ใน อนาคต และการที่เราจะมีความมั่นคงและปลอดภัยจาก อันตรายทั้งปวงได้นั้น จะต้องปราศจากสิ่งที่เรียกว่า ภัยคุกคามทั้งปวง (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มีความชัดเจน ไม่ต้องพึ่งพาใคร (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน มีกินมีใช้ไม่เดือดร้อน (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีชีวิตที่สงบสุขไม่วุ่นวาย (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) คงอยู่นาน ไม่หวั่นไหวง่าย ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) มีความหนักแน่น ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องไม่เปลี่ยนไปมา (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การคงอยู่ ไม่ถูกทำลาย ความแน่วแน่ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติตนเองไม่เอาตนเองไปกระทำความผิดตามพวกพ้อง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความมั่นคง เป็นความเที่ยงตรง เที่ยงธรรมในด้านของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดจากภัยคุกคาม (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) หากมองในมุมของการปกครองแล้วนั้น ความมั่นคงทางสังคม อาจจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมความเท่าเทียมกัน รักษาความสามัคคีในสังคม ให้เกิดขึ้นมา (Code Id:

P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีเกียรติยศ หมายถึง เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่ หรือชาติชั้นวรรณะ ส่วน ศักดิ์ศรี หมายถึง คุณค่าที่มาจากความเป็นอิสระของมนุษย์หรือความสามารถในการกำหนดตัวเอง มีองค์ประกอบหลักสองประการคือ เป็นคุณค่าที่ปราศจากเงื่อนไขและเป็นคุณค่าที่นำไปเปรียบเทียบไม่ได้ ซึ่งทั้งสองคำนี้จะมีความหมายคล้ายๆ กันและใช้แทนกันได้เช่นเดียวกันหรือใช่พูดคู่กันไป เช่น เกียรติยศศักดิ์ศรี (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความมั่นคง หมายความว่า การที่ไม่ทำให้ชีวิตเสี่ยงโดยไม่จำเป็น และอยู่รอดปลอดภัย มีความสุข ไม่ว่าธรรมชาติรอบตัว หรือสภาวะโลกจะเกิดอะไรขึ้นก็ตามที่จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ความไม่แน่ไม่นอน ท่ามกลางสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สภาพแวดล้อมที่ล้วนส่งผกระทบต่อการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ทุกอย่างเกิดขึ้นเร็วมาก ฉะนั้นตนเป็นที่พึ่งแห่งตนที่จะต้องมีทักษะชีวิตเข้ามาช่วยสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองได้ ปัจจุบันผู้คนจำนวนมากยังคงแสวงหาความมั่นคงในชีวิตตลอดเวลา อยากได้งานที่มั่นคง อยากได้ความสัมพันธ์ที่มั่นคง มีความรักกันยาวนานตราบนิจนิรันดร์ แต่ในความเป็นจริงต่างก็ต่างรู้ดีว่าทุกสิ่งมันเอาแน่อะไรไม่ได้เลย แม้แต่บริษัทยักษ์ใหญ่ยังมีข่าวล้มละลายให้เห็นบ่อยครั้ง พนักงานบริษัทที่ใหญ่โตทำงานมาร่วมสิบปียังถูกเชิญให้ออกได้ หรืออยู่ดีๆ บริษัทก็ปิดตัวลงได้เช่นกัน เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่เราจะสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองได้ต้องมาปรับ Mindset ของเราก่อนว่า ความมั่นคง ไม่ได้หยุดนิ่ง แต่เราและทุกคนในสังคมต้องปรับความคิดเพราะทุกอย่างต้องเริ่มที่ตัวเอง ด้วยการสร้างทักษะชีวิต ให้ชีวิตมีความปกติสุข ดังนี้ 1. ทักษะที่ใช้หาเงินต้องอัพเดทตลอด ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ต้องพัฒนาตัวเองตลอด พัฒนาอาชีพของตัวเองให้เข้ากับยุคสมัย ใครเก่งเพียงเรื่องเดียวหรือมีทักษะเพียงอาชีพเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องเปลี่ยนตัวเองให้เป็นคนชอบเรียนรู้ มีงานอดิเรกที่มีประโยชน์ เรียนรู้เทคโนโลยีให้ทันโลก อัพเดทตัวเองให้มีทักษะตามที่ตลาดต้องการอยู่เสมอ อย่าลืมว่าทักษะต้องใช้เวลาสร้างกว่าจะเข้าใจ เชี่ยวชาญ 2. ทักษะการบริหารการเงินส่วนบุคคล ตอนที่เกิดวิกฤตโควิด-19 การกักตัวอยู่บ้านสร้างผลกระทบให้กับคนทุกวงการสาขาอาชีพและทุกธุรกิจ บางธุรกิจไม่มีรายได้เข้าเลย ต้องล้มปิดกิจการหายไป สร้างผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ไปยังธุรกิจอื่นๆ เราก็ต้องหันมายอมรับอย่างเปิดเผยว่าเรื่องการเงินนั้นสำคัญมาก ในยุคนี้ถ้าคุณไม่มีทักษะการบริหารเงินส่วนบุคคล ทั้งการหารายได้ การบริหารหนี้สิน การเก็บออม การลงทุน การเตรียมแผนเกษียณ และภาษี เพราะมีสิทธิที่จะถูกหลอกใช้เงินเดือนชนเดือน หนี้สินพอกพูน ไม่มีเงินสำรองยามฉุกเฉินหรือป่วยไข้ ดังนั้น ควรเจียดเวลาในแต่ละวันมาเพิ่มเติมความรู้และลงมือทำเพื่อฝึกทักษะการเงินเหล่านี้ศึกษาตามห้องเรียนออนไลน์หรือสื่อความรู้ฟรีในโลกอินเทอร์เน็ตมากมาย 3. ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ connection หรือสายสัมพันธ์

ที่มีมักเป็นประโยชน์กับเรา โดยเฉพาะตอนที่กำลังเผชิญกับภาวะยากลำบาก และต้องการความช่วยเหลือ กำลังเดือดร้อน และไปขอความช่วยเหลือจากคนที่รู้จักแค่เพียงผิวเผิน หรือคนรู้จักดี แต่คุณไม่เคยยื่นมือช่วยเหลือหรือผูกมิตรมาก่อนเลย ใครจะกล้าช่วยคุณ ทักษะการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนอาจดูฝืนใจสำหรับคน Introvert หรือพวกเก็บตัวกลัวสังคม แต่ข้อเท็จจริงคือ “มันเป็นเรื่องจำเป็น” มันคือทักษะชีวิตที่จะทำให้ไปไหนๆ ก็มีแต่คนคอยสนับสนุนหรือพร้อมช่วยเหลือ การสร้างความสัมพันธ์ไม่ใช่แค่การเข้าไปทำความรู้จัก ต้องสร้างความไว้วางใจต่อกันให้ได้ หรือเรียกว่ากัลยาณมิตรที่ดี เป็นความสัมพันธ์ที่ทั้งให้และรับ จริงใจ ไม่ใช่หวังแต่จะตักตวงผลประโยชน์อย่างเดียว เรื่องนี้ช่วยสร้างความมั่นคงในชีวิตไปที่ไหนก็ไม่ต้องกลัวจะโดดเดี่ยว แม้ว่าจะอยู่ในยุคดิจิตอล แต่เรื่องความสัมพันธ์ยังจำเป็นสำหรับมนุษย์อยู่ดี 4. ทักษะการปรับตัว โลกและสังคมทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรายวันตลอดเวลา ต้องคอยฟังและปรับตามให้ทันใครที่ชอบชีวิตที่นิ่งๆ เดิมๆ ซ้ำๆ ไม่เคยฝึกให้ตัวเองชินกับการต้องเปลี่ยนอะไรบ่อยๆ ชินกับเรื่องเดิมๆ การปรับตัวจะยิ่งเป็นเรื่องยาก ดังนั้นอย่าพยายามให้ตัวเองเคยชินกับสิ่งนั้นนานเกินไป ควรหาวิธีกระตุ้นสมองให้ปรับหาสิ่งใหม่ๆ ตลอดแล้วจะมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ และปรับเปลี่ยนตัวเองเข้ากับสถานการณ์ได้เร็ว การปรับตัวไม่ใช่แค่การรอให้สิ่งต่างๆ เปลี่ยนแล้วค่อยปรับ จริงๆ แล้วควรเป็นตอนที่มองเห็นแล้วว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ ศึกษาข้อมูลและคาดการณ์ แล้วเปลี่ยนตัวเองก่อนที่จะเกิดสิ่งนั้นขึ้น แบบนี้ที่จะทำให้คุณมั่นคง และถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะทำให้พลาดไปบ้าง แต่ก็สามารถหันกลับมายืนได้อย่างมั่นคงอีกครั้ง (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความมั่นคงของชีวิตเป็นทักษะอย่างหนึ่ง ประกอบด้วย 5 ข้อ ประกอบด้วย (1) ทักษะที่จะใช้หาเงินต้องอัพเดทเสมอ (2) ทักษะการบริหารการเงินส่วนบุคคล (3) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ (4) ทักษะการปรับตัว (5) ทักษะการพึ่งพาตนเอง (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) สังคมที่มีความสุขสงบ หรือ

ร่มเย็นเป็นสุขอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยสมาชิกในสังคมมีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยภายใต้การปกครอง ชื่อว่ามีความมั่นคง (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความมั่นคง หมายถึง สถานะที่ปราศจากภัยคุกคาม ความเสี่ยง หรือความไม่แน่นอน มีความปลอดภัย มั่นคงยั่งยืน (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นความมั่นคงของประชาชนในการได้รับสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือประชาชนมีความสุขประเทศชาติมั่นคง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การที่มนุษย์อยู่ทั่วโลกและสามารถดำรงชีวิต ทำมาหากินได้โดยปลอดจากความหวาดกลัว ไม่ต้องกังวลในการใช้ชีวิต มีความสุขทั้งภายในและภายนอก มั่นคงทางการเงินและการใช้ชีวิต (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความมั่นคง” ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

4.2.24 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีเกียรติ

คำว่า เกียรติยศ หมายถึง เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่หรือชาติชั้นวรรณะ ส่วน ศักดิ์ศรี หมายถึง คุณค่าที่มาจากความเป็นอิสระของมนุษย์หรือความสามารถในการกำหนดตัวเอง (auto nomy) มีองค์ประกอบหลักสองประการคือ เป็นคุณค่าที่ปราศจากเงื่อนไขและเป็นคุณค่าที่นำไปเปรียบเทียบไม่ได้ ซึ่งทั้งสองคำนี้จะมีความหมายคล้ายๆ กันและใช้แทนกันได้เช่นเดียวกันหรือใช่พูดคู่กันไป เช่น เกียรติยศศักดิ์ศรี โดยความหมายที่เป็นความรู้สึกของคนทั่วไปจะหมายถึงคุณค่าที่อยู่ในตัวตนของคนคนนั้น ในการที่จะให้มีคนนับหน้าถือตา หรือมองว่าตนเองเป็นคนที่คุณค่าในสังคมหน้าที่การงานเป็นหลัก เรียกว่า เป็นคุณค่าของวิชาชีพและเป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นเดียวกัน (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือได้รับการยกย่องนับถือในสังคม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีมารยาททางสังคม เคารพตนเองและผู้อื่น อ้อนน้อม ถ่อมตน ปฏิบัติตนตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ซื่อสัตย์และสุจริต จนเป็นที่ยอมรับของบุคคล

อื่น (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) คุณค่าที่มาจากความเป็นอิสระของมนุษย์หรือความสามารถในการกำหนดตัวเอง ในการที่จะให้มีคนนับหน้าถือตา หรือมองว่าตนเองเป็นคนที่คุณค่าในสังคม หน้าที่การงานเป็นหลัก เรียกว่า เป็นคุณค่าของวิชาชีพและเป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นเดียวกัน (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การแสดงออกใดๆ ก็ตามที่ได้รับการยอมรับมากพอจากสังคมนั้นๆ จนได้รับยกย่องเชิดชู (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) มีผู้คนเคารพยกย่องคุณความดี (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีการศึกษาที่ดี มีคนนับหน้าถือตา เป็นที่ยอมรับในสังคม (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ได้รับการเคารพ ได้รับการยอมรับและยกย่องนับหน้าถือตาจากสังคมและบุคคลภายนอก (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีเกียรติ คือ การที่บุคคลได้รับความเคารพนับถือจากผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ยอมรับในคุณงามความดี ความรู้ความสามารถ ได้รับการปฏิบัติด้วยวาจา กิริยาที่สุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคาระวะ ยกย่องเชิดชู (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การได้รับความเคารพ ได้รับการย่องย่อง ยอมรับในความแตกต่าง และให้เกียรติซึ่งกันและกัน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ได้รับการเคารพ ได้รับการยอมรับและยกย่องนับหน้าถือตาจากสังคมและบุคคลภายนอก (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับในสังคม (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ได้รับการยกย่อง เป็นที่นับหน้าถือตาจากบุคคลอื่น (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ได้รับการยกย่อง เป็นที่นับหน้าถือตาจากบุคคลอื่น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับและมีคุณค่าอย่างถูกต้อง (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) คนดีตำหนิไม่ได้ ไม่ย่อหย่นในศีลธรรมแม้แต่น้อย (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) มีศักดิ์ศรี ยึดความถูกต้องเป็นหลัก (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นที่ยอมรับของทุกคน (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การให้เกียรติตนเองไม่เอาตนเองไปกระทำความผิดตามพวกพ้อง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีเกียรติ เป็นการได้รับความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) สังคมไทยวิถีใหม่มุ่งเน้นการปกครองแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมีสิทธิ์มีเสียงในการตัดสินใจ กำกับดูแล และตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ การปกครองแบบนี้จะเกิดขึ้นได้ ประชาชนต้องมีเกียรติ ในตัวเอง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสุจริต (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การให้ เป็นการคิด การพูด และการแสดงออก ที่อาจหวังผลตอบแทนหรือไม่หวังผลตอบแทนก็ย่อมได้ ซึ่งรูปแบบของการให้นั้นอาจ

เป็นได้ทั้งการเสนอหรืออาสาที่จะให้ผู้อื่นก่อนเสมอ หรืออาจจะเป็นการให้เมื่อมีได้การร้องขอจากผู้อื่น (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีคำกล่าวที่ว่า ถ้าการที่มีนิสัยคดโกง ไม่ซื่อตรงต่อการประกอบอาชีพการงาน ไม่มีความสัตย์ซื่อต่อตนเองในอันที่จะประพฤติตนเป็นคนดีได้ เผลอปล่อยตัวให้ตกอยู่ในอำนาจฝ่ายต่ำ กล้าที่จะกระทำบาป กระทำการอันทุจริต บุคคลนั้นย่อมเป็นคนน่าสงสาร เพราะเท่ากับเป็นคนชั้นต่ำ เป็นคนไม่มีเกียรติ และเป็นที่คาดว่าอาจจะไม่ได้พบกับความสุขความเจริญในชีวิต สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสั่งสอนพุทธบริษัททั้งหลายไว้ว่า "คนจะได้รับเกียรติ ก็เพราะความสัตย์" ยิ่งเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจ และจริงวาจา ก็ยิ่งจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีเกียรติเพิ่มขึ้น ได้ชื่อว่าเป็นคนชั้นสูง และย่อมประสบความสุขความเจริญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสุขใจ และความเจริญใจที่บังเกิดขึ้นแก่ตัวในทันที และในขณะเดียวกัน ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีของชาติ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีของพระศาสนา ชีวิตที่ดีคือชีวิตที่ได้พัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน การเคารพตนเอง การเป็นคนที่มีความมั่นใจ และเป็นคนยุติธรรม ทำให้เราเกิดความรู้สึกว่าเรามีคุณค่าและมีเกียรติยศในตัวเอง และหลักการที่จะทำให้หลีกเลี่ยงความผิดพลาดอันเกิดจากการทำงาน และวิธีการที่ทำให้มีเกียรติในที่ทำงาน มีดังนี้ 1. ให้เกียรติเจ้านายและเพื่อนร่วมงาน ต้องรู้จักการให้เกียรติแก่ผู้อื่นเสียก่อน ด้วยการแสดงความยินดีเมื่อเพื่อนร่วมงานได้รับการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ปรับความคิดเสียใหม่ว่า เจ้านาย เพื่อนร่วมงานคนนั้นเป็น "สิ่งที่มีค่า" ขององค์กร และเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้องค์กรเดินหน้าต่อไป 2. ลดระดับเสียงบ่นพึมพำลง การพร่ำบ่นเรื่องการทำงานตามที่เจ้านายมอบหมายให้นั้นมักจะไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง เนื่องจากเจ้านายมักจะพิจารณาว่า บุคคลนั้นยังไม่มีความพร้อมในการทำงาน "ใหญ่" เพราะฉะนั้น สิ่งที่สามารถทำได้คือการไม่แสดงพฤติกรรมอย่างว่า กวนใจเจ้านาย เพื่อนร่วมงาน สามารถสร้างเกียรติของตัวเองโดยผ่านกระบวนการตัดสินใจเรื่องงานภายในขอบข่ายงานที่ตนเองรับผิดชอบ 3. รู้และเคารพเงื่อนไขในการทำงาน รับรู้ข้อมูลตั้งแต่ต้นว่าจำนวนเงินเดือน โบนัส สวัสดิการที่จะได้รับจากองค์กรเป็นอย่างไร ที่สำคัญและเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม คือ การเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นให้เคารพในสิทธิที่เราได้รับ และอย่าใช้คำพูดที่ก้าวร้าว น้ำเสียงที่ฟังแล้วไม่เหมาะสม ถามให้ตรงประเด็น 4. หลีกเลี่ยงนิสัยพวกมากลากไป กล้าที่จะเป็นอิสระ มีความคิดของตนเอง มีความคิดในทางที่ดี เป็นความคิดที่จะทำให้องค์กรที่ทำอยู่พัฒนาต่อไปในทางที่ถูกต้อง มิใช่คิดอยู่อย่างเดียวว่ามาทำงานตามเวลางานขององค์กร สิ่งที่ควรทำเป็นอย่างยิ่งคือตรวจสอบดูว่ามีงานอะไรค้างอยู่บ้าง และพรุ่งนี้มีรายงานอะไร ที่ต้องนำเสนอเจ้านายหรือไม่ ไม่ปฏิบัติตนไปตามเพื่อนร่วมงานที่ทำตนไม่ดี ไม่เหมาะสม ไม่รับผิดชอบงาน 5. มีความสุขแต่พอสมควร (ในที่ทำงาน) ชีวิตของคนเราส่วนใหญ่อยู่ในที่ทำงาน หมั่นยิ้มแย้มแจ่มใส มี

ความสุขในที่ทำงาน พูดเรื่องที่ช่วยผ่อนคลายระหว่างทำงาน ไม่ทำให้เรื่องงานต้องเคร่งเครียด ควรเป็นคนมีอารมณ์ขำ เฮฮา บางเวลา คอยสอบถามและให้ความสนใจกับบุคคลอื่นในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีมนุษยสัมพันธ์ เจ้านายและเพื่อนร่วมงานจะได้เกิดความประทับใจ 6. หลีกเลี่ยงการนำปัญหาส่วนตัวมาปนกับการทำงาน รู้จักการควบคุมอารมณ์ และรู้จักการแบ่งแยกระหว่างเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว 7. ระวังตัวเรื่องการถูกคุกคามทางเพศ ยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งหมด การที่ถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน หรือสถานที่สาธารณะเป็นอันไม่สมควรที่จะเกิดขึ้น ฉะนั้นอย่าปิดบังเรื่องนี้เมื่อเกิดขึ้น ต้องรักษาเกียรติและคุณค่าของตนเองเป็นสิ่งที่พึงกระทำอย่างยิ่ง จะได้เกิดกระบวนการแก้ปัญหาขึ้นตามมา เพราะยุคโลกปัจจุบันเพศถือว่าส่วนสำคัญหนึ่งของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้น การมีเกียรติ เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม เพราะถือว่าถ้าคนมีความซื่อสัตย์ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเองในสิทธิที่ควรจะเป็น รู้หน้าที่ รับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการแบ่งพรรคแบ่งพวก ให้ความยินดีกับบุคคลอื่นที่ถูกต้อง ในการประพฤติตนที่อยู่ในกฎ ระเบียบ สังคม และไม่คุกคามทางเพศของบุคคลอื่น ให้ความเคารพ สร้างความสุขให้กับบุคคลอื่นด้วยการให้เขามีความสุขในการดำรงชีวิตประจำวันตามโอกาสที่พึงจะได้รับ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การเป็นผู้ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมและเป็นผู้ให้เกียรติบุคคลอื่นก่อน (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “การให้เกียรตินั้นสามารถทำได้ทั้งทางกาย วาจาและใจ” คนที่จะรู้จักให้เกียรติผู้อื่นนั้นมักจะเป็นคนที่มีความตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่นเสมอ รู้จักถ่อมตน มีจิตใจงดงาม มีเมตตาจิตสูง ซึ่งจะตรงกันข้ามคนที่ไม่รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีเกียรติ แต่อยากได้รับเกียรติ และให้คนอื่นเห็นคุณค่าจากคนอื่น จึงมักมีพฤติกรรมชอบอวดเบ่งทำลายเกียรติผู้อื่นให้เสียความรู้สึกที่ดี เสียศรัทธาที่เคยมีให้ หรือมีกริยามารยาทที่ชอบดูถูกผู้อื่น ซึ่งคนที่รู้จักให้เกียรติผู้อื่นเป็นจะรู้จักพูดชมเชยผู้อื่นด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง รู้จักให้ความสำคัญและแสดงความสนใจใส่ใจเวลาได้มีโอกาสพบปะสนทนากับผู้อื่น และต้องแสดงพฤติกรรมดังกล่าวอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ใช่หน้าไหว้หลังหลอก จะทำให้เรารู้สึกขอบคุณที่ได้มีโอกาสรู้จักกับเขาทำให้เราได้มุมมอง ข้อคิดที่แตกต่างจากเขาทำให้เราสามารถเลียนแบบอย่างได้ทั้งจากสิ่งที่ดีที่เขามีและไม่เลียนแบบอย่างในสิ่งที่ไม่ดีของเขา ดังนั้นถ้าผู้ใดต้องการประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและมีความสุขในการใช้ชีวิตควรที่ให้รู้จักให้เกียรติผู้อื่นเพราะการให้เกียรติผู้อื่นเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในทุกสาขาอาชีพ โดยธรรมชาติของคนเรานั้นต้องการได้รับเกียรติจากสังคมรอบข้างด้วยการสร้างความภาคภูมิใจในตัวเองไม่ว่าคนนั้นจะอยู่ระดับใด ตำแหน่งใดก็มักจะหาความภาคภูมิใจจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชีวิตของตนจนได้ เช่น ฐานะ ชาติตระกูล การศึกษา

หน้าที่การงาน ความรู้ความสามารถและความภาคภูมิใจนี้จะก่อให้เกิดความมั่นใจคุณค่าของการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคมได้อย่างสง่า สังคมไทยมีคนจำนวนมากที่ไม่รู้จักการให้เกียรติผู้อื่น หรือชมเชยผู้อื่น แต่วิธีการจับผิดผู้อื่น ชอบอ้างแต่สิ่งที่ตนเองต้องการ สิ่งที่ตนเองอยากได้เป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกว่าอีกฝ่ายจะรู้สึกอย่างไร คนเหล่านี้มักมาจากพื้นฐานครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่รู้จักการให้ความรักแก่กัน มีแต่การจับผิด อิจฉาริษยา ไม่ชื่นชมกัน ทำให้ขาดความรักพื้นฐาน รักคนอื่นไม่เป็น แต่อยากได้ความรักจากผู้อื่น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดการตกผลึกในจิตใต้สำนึกและมักแสดงออกมาเป็นส่วนหนึ่งของนิสัยที่แท้จริงของเขา คนที่รู้จักให้เกียรติผู้อื่นเสมอแม้คนที่ต่ำต้อยกว่าจึงเป็นคนที่มีคุณค่าสูงให้ได้พบปะสนทนาด้วยก็จะเกิดความเกรงใจและอยากให้เกียรติตอบกลับมา (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การยอมรับในความรู้ความสามารถและการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนได้ดำเนินการอย่างสมบูรณ์ดีงาม ทำให้ประจักษ์แจ้งต่อผู้อื่นหรือสาธารณชน แล้วนำไปสู่การพิทักษ์ปกป้องภัยและการเชิดชูจากสังคม ชื่อว่า “มีเกียรติ” (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “มีเกียรติ” หมายถึง การเป็นที่ยกย่อง นับถือ เคารพ ได้รับการยอมรับ จากสังคม (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีชื่อเสียงที่ดีงาม ไม่ด่างพร้อย (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เอาใจเขามาใส่ใจเราและใส่ใจต่อคนรอบข้างทั้งยามทุกข์และสุข (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ความยกย่องนับถือ ความมีหน้ามีตาในสังคม (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีเกียรติ” คนที่จะรู้จักให้เกียรติผู้อื่นนั้นมักจะเป็นคนที่มีความตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่นเสมอ รู้จักถ่อมตน มีจิตใจงดงาม มีเมตตาจิตสูง การมีเกียรติ เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม เพราะถือว่าถ้าคนมีความซื่อสัตย์ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นใจในตนเองในสิทธิที่ควรจะเป็น รู้หน้าที่ รับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการแบ่งพรรคแบ่งพวก ให้ความยินดีกับบุคคลอื่นที่ถูกต้อง ในการประพฤติตนที่อยู่ในกฎ ระเบียบ สังคม และไม่คุกคามทางเพศของบุคคลอื่น ให้ความเคารพ สร้างความสุขให้กับบุคคลอื่นด้วยการให้เขามีความสุขในการดำรงชีวิตประจำวันตามโอกาสที่พึงจะได้รับ

4.2.25 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : ฝักใฝ่ในการให้

ทานบารมี คือ การให้ การบริจาคหรือสละสิ่งของต่างๆ ของตนแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นบารมีอันดับแรกที่จะต้องกระทำก่อนบารมีอย่างอื่น เพราะพระพุทธองค์มีความปรารถนาที่จะบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณและจะพาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ข้ามพ้นจากทะเลแห่งความทุกข์ไปสู่ฝั่งพระนิพพานด้วย

จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีทีมงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและมีทุน คือเสบียง เพื่อการหล่อเลี้ยงทีมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์จึงเริ่มต้นทำทานบารมีเป็นอันดับแรก เพื่อจะได้ไม่เสียเวลาไปกับการแสวงหาปัจจัยสี่ ทำให้บำเพ็ญบารมีอย่างอื่นได้ง่ายและยังกำจัดความตระหนี่ในใจได้อีกทานบารมีจึงเป็นพื้นฐานในการสร้างบารมีอย่างอื่นได้ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละอยู่เสมอ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) เสียสละเพื่อแบ่งปันให้ผู้อื่นด้วยความเมตตาและสุขใจในการให้ มีความปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การให้ การบริจาคหรือสละสิ่งของต่างๆ ของตนแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะต้องกระทำก่อนที่จะสร้างหรือทำอย่างอื่น (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การพยายาม การเชิญชวนหรืออาการกิริยาที่เอียนเอียงไปในทางแบ่งปัน (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ฝักใฝ่การทำทานโดยไม่สนใจศีลสมาธิ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) มีน้ำใจมุ่งเน้นเป็นผู้ให้เสมอ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) มีจิตเมตตาปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ฝักใฝ่ในการให้ คือ การสนใจ การเอาใจใส่ เสียสละ ในการแบ่งปัน แม้ผู้ให้จะต้องสูญเสียเวลา สูญเสียเงินทอง สูญเสียเวลา หรือความสุขอื่นๆ ก็ตาม และมีปฏิบัติกับทุกคนเช่นเดียวกัน อย่างเท่าเทียมกัน (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การฝักใฝ่ คือ การเอาใจใส่ ผูกพัน มีความฝักใฝ่ในทางที่ดี (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มีจิตเมตตาปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) มีน้ำใจ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) การให้ถ้าให้แล้วสบายใจ ให้เป็นนิจ นั่นแหละฝักใฝ่ในการให้ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ตั้งใจ ปรารถนาดีที่จะให้ทุกอย่างที่ตนมีแก่คนที่ด้อยกว่าโดยไม่ปรารถนาสิ่งตอบแทน (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การกระทำที่ทำแล้วสบายใจคือการให้ที่ดีที่สุด (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ผู้เปี่ยมด้วยจิตเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ให้ในสิ่งที่ควรให้ ช่วยคนที่ควรช่วยเหลือ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นผู้ให้ที่ดีและมีความตั้งใจจริงในการให้ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ช่วยเหลือผู้อื่นตามสมควรให้ในสิ่งที่ถูกต้อง และไม่สร้างความเดือดร้อน (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) ฝักใฝ่ในการให้ เป็นลักษณะที่มีการให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และให้อย่างต่อเนื่อง (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ไม่ว่าจะเป็นสังคมในรูปแบบใดก็ตาม แม้จะ

ไม่ใช่เรื่องของการเมืองก็ตาม การฝึกใฝ่ในการให้ นั้น เป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยให้เกิดสังคมที่เอื้ออาทร แบ่งปัน ยั่งยืน และมีความสุข (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การให้เป็นการคิด การพูด และการแสดงออก ที่อาจหวังผลตอบแทนหรือไม่หวังผลตอบแทนก็ย่อมได้ ซึ่งรูปแบบของการให้นั้นอาจเป็นได้ทั้งการเสนอหรืออาสาที่จะให้ผู้อื่นก่อนเสมอ หรืออาจจะเป็นการให้เมื่อมีได้การร้องขอจากผู้อื่น (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การเป็น “ผู้ให้” นั้น ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานะทางเศรษฐกิจ คนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย สามารถฝึกตนเองให้เป็น “ผู้ให้” ได้ เพื่อสร้างสังคมของเราให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น แม้ว่าการเป็น “ผู้ให้” จะไม่ได้รับผลตอบแทนใดๆ กลับมา อย่าลืมว่าสิ่งที่เราจะได้รับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นั่นคือ “ความสุขจากการให้” เห็นผู้อื่นมีรอยยิ้ม เป็นความสุขที่เราจะได้เห็นและได้อยู่ในสังคมที่ดี เราคงไม่สามารถรับรู้ถึงความสุขจากการเป็น “ผู้ให้” ได้ หากวันนี้เรายังคงเป็น “ผู้รับ” อยู่เสมอ “ความสุขจากการเป็นผู้ให้” นั้นสามารถเกิดขึ้นจากการเสียสละเพื่อส่วนรวม คนไทยให้ความสำคัญเรื่องการเป็นผู้ให้ที่เชื่อมโยงไปสู่การมีความสุข การให้ในรูปแบบของ “เวลา” เช่น การทำงานอาสาสมัครและงานการกุศลต่างๆ จะส่งผลบวกต่อระดับความสุขมากกว่าการให้ในรูปแบบของทรัพย์สินเงินทอง “การให้”นอกจากความสุขความอิ่มเอมใจแล้ว การรู้จักเป็นผู้ให้ต่อส่วนรวมสามารถช่วยพัฒนาตัวเราให้มีความคิดในด้านบวกและสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในสังคมได้ เพราะการให้...ทำให้เรารู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมองเห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะการให้...สามารถสร้างความสามัคคีให้เกิดในสังคม นำมาสู่ความอบอุ่นใจ ความมั่นคง และความสุขของคนในสังคมนั้นๆ เพราะการให้...ทำให้เรามองเห็นและยกย่องในคุณค่าของตัวเราเอง เพราะการให้...ทำให้เราไม่นิ่งดูดายกับความเดือดร้อน การให้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นตัวอย่างที่ประเสริฐที่สุด ในเรื่องของการเสียสละประโยชน์ความสุขส่วนตัว เพื่อไปแสวงหาความจริง สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นความสุขแก่ผู้อื่น คือ ศีล สมาธิ ปัญญา รวมเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายของการปฏิบัติธรรม คือ เพื่อทำลายความเห็นแก่ตัว อัตตา ตัวตน เมื่อจิตใจบริสุทธิ์แล้ว ธรรมชาติของจิตที่มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ก็จะปรากฏขึ้นแต่จะต้องตั้งอยู่บนฐานของศีลธรรม ให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และทำให้ผู้อื่นมีความสุขเพิ่มขึ้น 5 ลักษณะของการเป็นผู้ให้ที่ดี “การให้” คือ สิ่งที่กำลังบ่งบอกถึงความมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ไม่ว่าการให้นั้นจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม 1. ให้ด้วยความปรารถนาดี การที่เราให้ผู้อื่นด้วยความปรารถนาดี เป็นการให้โดยที่เราไม่หวังผลตอบแทนจากสิ่งที่เราได้กระทำหรือจากสิ่งที่เราให้ ก่อให้เกิดความสุขใจที่ได้ให้เป็นความสุขใจที่ได้ทำ 2. ให้ในสิ่งที่ดี หมายถึง การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้รับ เช่น ให้ความรู้ ให้กำลังใจ หรือให้โอกาส 3. ให้ในสิ่งที่เราสามารถให้ได้ เรา

สามารถให้ได้ทุกอย่างที่เราอยากจะให้ แต่ต้องไม่ทำให้ตัวเองลำบาก 4. ให้โดยที่เราสบายใจ โดยที่เราไม่ได้ให้เพราะความฝืนใจ หรือให้ด้วยความไม่เต็มใจ 5. ให้ (อภัย) เป็นการให้ที่ทำได้ยากเพราะจะทำให้เราไม่มีความสุข บั่นทอนจิตใจให้แย่ลง หากรู้จัก การให้อภัยได้ ก็จะมีความสุขกับชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นหากสังคมของเราเต็มไปด้วยผู้ที่รู้จัก “ให้” สังคมของเราจะน่าอยู่แค่ไหน ทุกคนคงจะมีความสุขมากขึ้น การให้สุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ความสุขของผู้รับคือ ความยินดีที่ได้รับสิ่งที่มอบให้ ในขณะที่ผู้ให้นั้น สุขใจที่ได้ช่วยเหลือและแบ่งเบาความทุกข์ยาก การให้ที่ปราศจากเงื่อนไข เป็นการให้ที่ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ด้วยความเต็มใจ และเปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต ไม่รู้สึกเสียดายหรืออาลัยอาวรณ์ในสิ่งที่ให้นั้น การให้อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม การสร้างสรรค์ เกิดพลังร่วมกันผลักดันสังคมที่ดีงามให้เกิดขึ้น และนำความสุขสู่เพื่อนมนุษย์ในสังคมวงกว้าง เกิดความสันติสุขในโลก (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเป็นผู้ให้มากกว่าการเป็นผู้รับ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ให้" อะไรได้บ้าง ดังที่กล่าวแล้วว่า เราทุกคนให้ได้โดยไม่จำกัด แต่จะต้องตั้งอยู่บนฐานของศีลธรรม ให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และทำให้ผู้อื่นมีความสุขเพิ่มขึ้น ไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินเงินทองมากมายถึงจะให้ผู้อื่นได้ เพียงแค่มีเจตนาที่ดีและบริสุทธิ์ใจ ที่จะให้ตามกำลังของเรา ทุกคนก็สามารถเป็นผู้ให้ได้ ประเภทของทานที่ควรให้ ในทางพุทธศาสนา มีอยู่ 4 อย่างด้วยกัน 1. อามิสทาน คือ การให้วัตถุสิ่งของ พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ข้าว (อาหาร) และน้ำเป็นทรัพย์โดยปรมัตถ์ สิ่งอื่นเป็นทรัพย์โดยบัญญัติ" เพราะเกิดจากการสมมุติของคน ที่ทำให้เกิดความจำเป็น เช่น เงินทอง เพชรพลอย กินไม่ได้และไม่มีประโยชน์ 2. อภัยทาน คือ การยกโทษ ด้วยการไม่พยาบาทจองเวร เป็นทานที่ให้ได้ยากที่สุด โดยเฉพาะการให้อภัยศัตรู หรือผู้ที่ทำร้ายตนอย่างสาหัส 3. วิทยาทาน คือ การให้ความรู้ทางโลก 4. ธรรมทาน คือ การให้ความรู้ทางธรรม โดยเฉพาะความรู้ทางพุทธศาสนา ได้ชื่อว่า ให้ทุกอย่าง จะเห็นว่ามีถึง 3 ใน 4 ประเภทของทาน ที่เราสามารถทำได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงินทอง แต่ใช้จิตใจที่ดี ไม่มีพยาบาทในการทำ นั่นคือ อภัยทาน วิทยาทาน ธรรมทาน จริงๆ แล้วทุกประเภทของทานนั้น มีประโยชน์ และช่วยค้ำจุนชีวิตคน ช่วยให้เขามีที่พึ่งอาศัยในชาตินี้ แต่ธรรมทานนั้นเป็นเลิศที่สุด เพราะช่วยให้เขารู้จักพึ่งตนเองได้ต่อไป ทั้งชาตินี้และชาติหน้าด้วย ส่วนอภัยทานนั้นทำได้ยากที่สุด ในการทำทานให้เกิดผลบุญสูงสุดนั้น ตัวผู้ให้ต้องมีเจตนาที่จะให้ ด้วยความบริสุทธิ์ ซึ่งเจตนานั้น ต้องมีพร้อมทั้งสามระยะ นั่นคือ 1. ระยะก่อนการให้ทาน 2. ระยะที่กำลังให้ทาน 3. ระยะหลังการให้ทาน ทั้งสามระยะเวลานี้ จำเป็นต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ ร่าเริง และยินดีในทานที่ให้ไป โดยคิดว่าตัวผู้รับเองจะมีความสุขจากทานที่ตนเองได้สละให้ไป (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การมุ่งมั่น

มีน้ำใจแบ่งปันต่อผู้อื่น มีการเสียสละเพื่อส่วนรวมตามอัตภาพ มีจิตอาสาหรือ จิตสาธารณะ ไม่เห็นแก่ตัว นึกถึงผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยการให้สิ่งที่เป็นวัตถุและมิใช่วัตถุ เช่น ขวัญกำลังใจ เป็นต้น (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “ฝักใฝ่ในการให้” หมายถึง การมีความปรารถนา ตั้งใจ มุ่งมั่น ที่จะให้ โดยไม่หวังผลตอบแทน “การให้” เป็นสิ่งที่ดีงาม ช่วยให้ผู้ให้ และผู้รับมีความสุข (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีความเสียสละช่วยเหลือกันอย่างเสมอ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติการเกี่ยวกับงานบริหารบ้านเมืองโดยปริยาย (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) เอาใจใส่ที่จะเป็นผู้ให้และเป็นการให้ที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส ทั้งการให้ทาน ให้ความรัก ให้ความรู้ หรือแบ่งปันความรู้สึกดีๆ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “ฝักใฝ่ในการให้” การมุ่งมั่นมีน้ำใจแบ่งปันต่อผู้อื่น มีการเสียสละเพื่อส่วนรวมตามอัตภาพ มีจิตอาสาหรือ จิตสาธารณะ ไม่เห็นแก่ตัว นึกถึงผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จะต้องตั้งอยู่บนฐานของศีลธรรม ให้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และทำให้ผู้อื่นมีความสุขเพิ่มขึ้น การให้สุขใจทั้งผู้ให้และผู้รับ ความสุขของผู้รับคือ ความยินดีที่ได้รับสิ่งที่มอบให้ ในขณะที่ผู้ให้นั้น สุขใจที่ได้ช่วยเหลือและแบ่งเบาความทุกข์ยาก การให้ที่ปราศจากเงื่อนไข เป็นการให้ที่ทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความสุข ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ให้ด้วยความเต็มใจ และเปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต ไม่รู้สึกเสียดายหรืออาลัยอาวรณ์ในสิ่งที่ให้นั้น การให้อาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม การสร้างสรรค์ เกิดพลังร่วมกันผลักดันสังคมที่ดีงามให้เกิดขึ้น และนำความสุขสู่เพื่อนมนุษย์ในสังคม

4.2.26 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ

เมตตาเป็นองค์ธรรมสำคัญในพุทธศาสนาและศาสนาอื่น จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นสากล ซึ่งมีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสดาสำคัญของโลกทุกพระองค์ ตลอดถึงเป็นจริยธรรมสากลที่ปวงปราชญ์ราชบัณฑิตและปัญญาชนทั่วโลกต่างเห็นตรงกันว่า เป็นคุณธรรมซึ่งจะขาดเสียไม่ได้ใน หมู่มนุษยชาติ มนุษยชาติขาดน้ำไม่ได้ฉันใด โลกก็ขาดเมตตาไม่ได้ฉันนั้น ในพุทธศาสนาเอง พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับ “เมตตาธรรม” เป็นอันมาก ดังปรากฏว่าทรงเน้นย้ำหลักธรรมเรื่องเมตตาไว้ในหมวดธรรมต่างๆ มากมาย ทั้งในฐานะหลักธรรมที่พึงปฏิบัติเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี (การแผ่เมตตา ซึ่งเป็นกิจส่วนบุคคล) หรือหลักธรรมที่พึงปฏิบัติเพื่อบูรณาการกับหลักธรรมข้ออื่นๆ (พรหมวิหารธรรม 4) ตลอดถึงเป็นหลักธรรมสำหรับผ่อนพักอย่างเป็นสุขอยู่ในปัจจุบันขณะ (เมตตาพรหมวิหาร) (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ระลึกถึงความเมตตาที่ผู้อื่นมีต่อเราเสมอ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) นำใจเขามาใส่

ใจเรา แผ่ไม่ตรีไปยังสิ่งรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) เมตตาเป็นองค์ธรรมสำคัญในพุทธศาสนาและศาสนาอื่น จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักธรรมที่เป็นสากล ซึ่งมีปรากฏอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสดาสำคัญของโลกทุกพระองค์ ตลอดถึงเป็นจริยธรรมสากลที่ปวงปราชญ์ราชบัณฑิตและปัญญาชนทั่วโลก (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การทบทวนภายในจิตใจถึงความปรารถนาดีอยู่เป็นประจำๆ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) นึกถึงทุกครั้ง (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ปรารภนาให้ผู้อื่นมีความสุขอยู่เสมอ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การคิดถึงในคุณงามความรู้ของผู้ที่เคยให้ความรักและเอ็นดู ความปรารถนาจะให้เราได้สุขอยู่เสมอ ยกตัวอย่าง เช่น บุคคลที่เคยร่วมงานกัน ตลอดเวลาที่ร่วมงานกันเราได้รับคำแนะนำดี ได้รับความช่วยเหลือ จนงานประสบความสำเร็จ เราจะระลึกถึงความเมตตานี้อยู่เสอ โดยเราให้ความเคารพ คิดดี ทำดีต่อกันเสมอ แม้จะไม่ได้ร่วมงานแล้ว ก็ยังคงมีความปรารถนาดีให้กัน แวะเวียนไปเยี่ยม โทรศัพท์ไปหาอยู่เสมอ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การดำรงตนให้มีความเมตตาต่อมนุษย์บนโลก การมีจิตแห่งความรักใคร่ ความห่วงใย ความสงสาร ความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ความอนุเคราะห์โดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขหรือให้พ้นจากทุกข์โดยไม่คาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)มีความปรารภนาให้ผู้อื่นมีความสุขอยู่เสมอ (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) คิดถึงผู้มีพระคุณ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) นึกถึงความรัก ความเอ็นดู ความปรารถนาดีที่ผู้อื่นมีต่อเราเสมอ (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) คิดถึงผู้อื่นก่อนตัวเองเสมอ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) คิดและทำในสิ่งที่ผู้อื่นมีความสุขและได้รับแต่ประโยชน์สุข ด้วยสติปัญญาหยั่งรู้ดีต่อเขาจริงๆ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) นึกถึงผู้มีพระคุณ ต่อคนที่ช่วยเหลือเรา (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เป็นผู้ให้และผู้รับที่ดี และด้วยความยินดีจากใจ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีเมตตาอยู่เสมอกับผู้อื่น และนึกถึงบุญคุณของคนที่ช่วยเหลือเราไม่ว่าจะน้อยหรือมาก (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ เป็นการระลึกถึงความเมตตาของผู้อื่นที่มีต่อผู้รับความเมตตาอยู่เสมอ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) เมตตาเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผู้คนจะเคารพในศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดสังคมที่ยั่งยืน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ในศาสนาพุทธ เมตตา เป็นหลักธรรมหนึ่งในพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบไป ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยเป็นปัจจัยให้เกิดพรหมวิหารอื่นได้ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น การมีความเมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน ให้ได้มีความสุขด้วยกัน นั้นเป็นสิ่งที่ควรทำ ถ้าเราทำไปแล้วตัวเรา ก็มีความสุข คนที่แวดล้อมเราอยู่ก็มีความสุข อยู่ตรงไหนที่ตรงนั้นก็มีความสุขไปหมด ความเมตตาเป็นธรรมะที่สำคัญ พระพุทธเจ้าท่านสอน “เมตตาเป็นธรรมค้ำจุนโลก” โลกก็คือหมู่สัตว์ทั้งหลาย ถ้าขาดความเมตตาเสียอย่างเดียว มันก็เบียดเบียนกันเวลามีความเมตตาเกิดขึ้น คนแรกที่ได้รับประโยชน์คือตัวเราเอง ใจที่มีเมตตา มันนุ่มนวล อ่อนโยน มันเบาสบาย มันเป็นกุศล ใครเข้าใกล้เราก็พลอยร่มเย็นไปด้วย ถ้าใจเราคิดแต่ประหัตประหาร เบียดเบียน แย่งชิงทุกสิ่งทุกอย่างจากคนอื่น ใครเขาเข้าใกล้เราเขาหวาดผวา หาความสุขไม่ได้ ฉะนั้นเมตตาไม่เพียงแต่ตัวเองได้ประโยชน์ ผู้อื่นคือสัตว์โลกทั้งหลายได้ประโยชน์ด้วย ทุกวันนี้ถูกสอนให้แย่งชิงกัน แย่งชิงทุกสิ่งทุกอย่างที่เรียกว่าผลประโยชน์ ลืมผลประโยชน์ที่สำคัญ คือผลประโยชน์ทางจิตใจของเรา ผลประโยชน์ในโลกมันของชั่วครั้งชั่วคราว สิ่งที่ไปแย่งๆ เขามาก็ไม่ได้บริโภคทั้งหมดหรอก แต่กรรมมันมี ความเร่าร้อนมันเกิดกับตัวเองคนแรกเลย แล้วก็ความเร่าร้อนก็แผ่ไปสู่คนรอบๆ ตัวด้วย ถ้าเป็นคนมีอำนาจมาก แล้วเป็นคนไม่มีเมตตา ก็ทำให้คนจำนวนมากไม่มีความสุขไปด้วย 6 วิธีที่จะทำให้เป็นคนจิตใจดีมีเมตตา ดังต่อไปนี้ 1. ส่งยิ้มให้กันเสมอ การยิ้มให้กันเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างมิตรภาพ และทำให้คุณกลายเป็นคนที่น่าผูกมิตรสร้างความสัมพันธ์ 2. ส่งข้อความให้กำลังใจเพื่อน ครอบครัว และคนรอบข้าง บางครั้งกำลังใจก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนเราในแต่ละวัน หากเจอเรื่องร้ายๆ หรือปัญหารุมเร้า กำลังใจถือเป็นหนึ่งสิ่งที่เยียวยาหัวใจผู้อื่น โดยการให้กำลังใจอาจไม่ใช่แค่ภาษาพูด แต่รวมถึงภาษากาย เช่น การกอด การจับมือ การแสดงออกว่าคุณไม่ได้โดดเดี่ยว 3. เอ่ยปากชื่นชมผู้อื่น การชื่นชมเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย คำพูดที่ช่วยเติมเต็มความรู้สึกที่ดีให้ผู้ฟัง ไม่ว่าชื่นชมพนักงาน เพื่อนร่วมงาน พ่อแม่เอ่ยชื่นชมลูก โดยการชื่นชมจะต้องชื่นชมด้วยใจจริงไม่มีเจตนาอื่นแอบแฝง 4. ยื่นมือช่วยเหลือผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายร้องขอ และการช่วยเหลือที่ว่าไม่จำเป็นต้องเป็นการช่วยเหลือด้วยเงิน แต่เป็นการหยิบยื่นน้ำใจเมื่อผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก 5. เป็นผู้ฟังที่ดี คนที่พูดไม่เก่ง ไม่ถนัดให้คำปรึกษา สามารถทำ

ได้คือ “การเป็นผู้ฟังที่ดี” รู้จักให้ความสำคัญกับคู่สนทนา รับฟังผู้อื่นอย่างเปิดใจ และต้องวางใจเป็นกลางไม่มีอคติใดๆ ต่อผู้พูด 6. รู้จัก “ขอบคุณ” และ “ขอโทษ” เรียนรู้ที่จะพูดขอบคุณเมื่อได้รับสิ่งของหรือความช่วยเหลือ และเรียนรู้ที่จะพูดขอโทษเมื่อทำผิดพลาด ขณะใดที่รำลึกในเมตตาเกิด ขณะนั้นจิตอ่อนโยน หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น นั่นคือ พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน ที่ช่วยให้การดำรงชีวิตของคนปฏิบัติตนอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การรำลึกเมตตาแบบไม่มีเงื่อนไขแท้จริงและดำรงอยู่ตลอดไป (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) พระพุทธองค์ตรัสถึงองค์ประกอบของสาราณียธรรมไว้ 6 ประการ คือ 1. เมตตากายกรรม (ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึงสนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกาย ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ เช่นช่วยถือสิ่งของ ช่วยทำความสะอาดที่อยู่อาศัย หาอาหารให้รับประทาน ซักเสื้อผ้าให้ แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน เคารพนับถือกัน รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ยกตนข่มท่าน มีสัมมาคารวะ ไม่ไปเบียดเบียนหรือใช้กำลังข่มเหงผู้อื่น ไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหา ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาวจีกรรม (ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดี รู้จักการพูดให้กำลังใจซึ่งกันและกันในยามที่เพื่อนร่วมสังคมประสบกับความทุกข์ ความผิดหวัง หรือปัญหาต่างๆ ควรพูดแนะนำแต่สิ่งที่ดี แจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ กล่าววาจาสุภาพ ใช้วาจาที่แสดงความเคารพนับถือต่อกัน เจรจากันด้วยเหตุผล ด้วยสติปัญญา ไม่ใช้โทสะเป็นตัวนำ พูดอย่างมีจิตสำนึกในผลประโยชน์สุขร่วมกันพูดจาสร้างสรรค์ หากไม่มีความสามารถที่จะพูดแนะนำอะไรใครได้ ก็ไม่ควรพูดซ้ำเติม หรือนำไปนินทาว่าร้าย หรือกล่าวร้ายเสียดสีประชดประชันกัน ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าหรือลับหลัง 3. เมตตามโนกรรม (ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี ปรารถนาดี มีความรักความเมตตาต่อกัน คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คิดพิจารณาวินิจฉัย คิดวางแผนต่างๆ โดยมุ่งทำให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่คิดอิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่คิดพยาบาทไม่คิดผูกโกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้โอกาสและให้อภัยต่อกันอยู่เสมอ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4. สาธารณโภคี (ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน) หมายถึง ได้สิ่งใดมาก็รู้จักแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ยินดีแจกจ่ายให้กับทุกคนได้มีส่วนร่วมใช้อยู่บริโภคทั่วกัน รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันด้วยความชอบธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามอัตภาพ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันอยู่เสมอตามโอกาสอันควร รู้จักเฉลี่ยแจกจ่ายสงเคราะห์

เช่น บริจาคอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องไม้เครื่องมือ ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่างๆ ให้แก่เพื่อนมนุษย์ รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันโดยไม่ทำลายระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อมวลมนุษย์ มุ่งช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ ไม่ตระหนี่ ไม่ขี้เหนียว ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนฝ่ายเดียว ไม่เอารัดเอาเปรียบใคร แม้จะมีช่องทางให้ทำได้ก็ตาม 5. สีลสามัญญตา (มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมที่ตนเองอยู่ร่วม รู้จักเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน ไม่บ้าอำนาจ หรือถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆ ทั้งปวง ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ ไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการของหมู่คณะอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 6. ทิฏฐิสามัญญตา (มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง) หมายถึง มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงาม หรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกันไม่ยึดถือความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ฝ่ายเดียว เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่นบ้าง ของสังคมโดยรวมบ้าง เมื่อความคิดเห็นของตัวเองแตกต่างจากคนหมู่มาก ก็ต้องหันมาพิจารณาดูตัวเอง ปรับมุมมอง ทัศนคติของตัวให้เข้ากับคนหมู่มาก เรียกว่ารู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่าง ไม่สร้างข้อขัดแย้งโดยไม่มีเหตุผล ต้องมีความเข้าใจในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของแต่ละบุคคล ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การมีความตระหนักรู้ในความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจที่อ่อนโยนต่อเพื่อนมนุษย์ สรรพสัตว์ และธรรมชาติ ที่ต่างล้วนเป็นความสำคัญของกันและกัน (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” หมายถึง การมีจิตเมตตา ปรารถนาดี ต่อผู้อื่น อยู่เสมอ เมตตา เป็นคุณธรรม ที่ทำให้ใจสงบเย็น (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีความรักเอื้ออาทรต่อกัน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) นึกถึงและไม่ลืมอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ทุกคนควรมี (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) มีเมตตาต่อผู้อื่น และระลึกถึงผู้อื่นที่มีเมตตาต่อเรา (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้และความสุขเกิดจากการทำงานที่

ปราศจากโทษ เป็นต้น การมีความเมตตาต่อกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน ให้ได้มีความสุขด้วยกัน นั้นเป็นสิ่งที่ควรทำ ถ้าเราทำไปแล้วตัวเรา ก็มีความสุข คนที่แวดล้อมเราอยู่ก็มีความสุข อยู่ตรงไหนที่ตรงนั้นก็มีความสุขไปหมด เมตตาเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ผู้คนจะเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดสังคมที่ยั่งยืน

4.2.27 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความอดทน

ความอดทน มาจากคำว่าขันติ หมายถึงการรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดินงานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ที่สำเร็จมาได้ก็ด้วยคุณธรรมข้อนี้ (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือทนลำบากไม่ย่อท้อทนตรากตรำทำไปไม่รู้จักเหน็จเหนื่อยและทนเจ็บใจไม่ผูกโกรธ (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีความมั่นคงหนักแน่นต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ จัดการความคิดและความรู้สึกของตนเองได้อยู่เสมอ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดินงานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ที่สำเร็จมาได้ก็ด้วยคุณธรรมข้อนี้ (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การอดกลั้น การรู้จักระงับ การข่ม (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ทำตัวเข้มแข็ง มีความอึด (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ใจเย็น มีสติใช้ปัญญาพิจารณาความเมาะสมถูก ผิด นิ่งอยู่ไม่ตอบโต้ในสิ่งที่มากระทบ และทนต่อความยากลำบากได้ (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความอดทน ต้องรักษาภาวะปกติของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนา หรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่น ไม่หวั่นไหว แม้จะมีสิ่งใดๆ มาเชิญชวน รบกวน ยั่วยุ มอบสิ่งดี มอบสิ่งไม่ดีให้ก็ตาม ก็ยังคงรักษาภาวะปกติของตนไว้ได้เป็นอย่างดี (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ความยืนหยัดไม่ท้อถอยในการทำความดี แม้ว่าจะมีอุปสรรคใด มาขวางกั้น (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การยอมรับสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้และเผชิญสิ่งนั้นด้วยความกล้าหาญ ความสง่างาม มีสติใช้ปัญญาพิจารณาความถูก ผิด-นิ่งอยู่ไม่ตอบโต้ในสิ่งที่มากระทบ และทนต่อความยากลำบากได้ (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่อสิ่งต่างๆ (Code Id: P12,

สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มีมานะ อดทนต่อสังคมรอบตัวที่เกิดขึ้น (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) มีความมั่นคงหนักแน่นต่อสถานการณ์ต่างๆที่มากระทบแม้จะไม่เป็นที่ปรารถนาก้ตาม พยายามทำทุกอย่างด้วยความเหนื่อยยากจนทุกอย่างผ่านพ้น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีความขยันและมานะต่องานที่ยาก (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยอมทรมานกายใจเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์อันสมควร (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ยับยั้งชั่งใจได้ต่อสิ่งที่เราโมโห อดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มายั่วยุ (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) รู้จักยับยั้งใจตัวเองอดทนต่อสิ่งรอบข้างที่เข้ามาทำให้เราไม่สบายใจหรือเดือดร้อน (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความอดทน เป็นการรักษาความปกติของตนเมื่อถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอื่นๆ ด้วยความมั่นคงและหนักแน่น (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) หากมองในมุมการปกครองแล้ว การมีความอดทน นั้นจะเป็นประโยชน์ที่จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีได้ เพราะการพัฒนาการปกครองต้องใช้เวลา ความพยายาม และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผลลัพธ์อาจไม่เกิดขึ้นในทันที ประชาชนจำเป็นต้องมีความอดทน รอคอย และติดตามผล (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความอดทน มาจากคำว่าขันติ หมายถึงการรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดินงานทุกชิ้นในโลกไม่ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ที่สำเร็จมาได้ด้วยคุณธรรมข้อนี้คือขันติ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความอดทน มาจากคำว่า ขันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่น มีคุณธรรมที่จะทำให้เกิดขันติ คือ ลักษณะความอดทนที่ถูกต้อง มีดังนี้ มีความอดกลั้น เป็นผู้ไม่ดุร้าย คือข่มความโกรธไว้ได้ ไม่ก่อทุกข์ให้แก่ผู้อื่นด้วยอำนาจความเกรี้ยวกราดของตัวเอง มีใจเบิกบาน แจ่มใส อยู่เป็นนิจ คือ มีปีติอิ่มเอิบใจเสมอๆ ไม่พยาบาท ไม่โทษฟ้าโทษฝน โทษโชคชะตา หรือโทษใครๆ ลักษณะที่สำคัญของขันติ คือ ตลอดเวลาที่อดทนอยู่นั้นต้องมีใจผ่องใส ไม่เศร้าหมองอดทนถอนตัวหรือหลีกเลี่ยงจากความชั่ว อดทนทำดีต่อไป อดทนรักษาใจไว้ให้ผ่องใส ไม่เศร้าหมอง ประเภทของความอดทน แบ่งตามเหตุที่มากระทบได้เป็น 4 ประเภท คือ 1. อดทนต่อความลำบากตรากตรำ 2. อดทนต่อทุกขเวทนา 3. อดทนต่อความเจ็บใจ 4. อดทนต่ออำนาจกิเลส เช่น อดทนไม่เที่ยวเตร่ ไม่เล่นการพนัน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่รับสินบน ไม่คอร์รัปชัน ไม่ผิดลูกเมียเขา ไม่เห่อยศ ไม่บ้าอำนาจ ไม่ขี้โอ่ เป็นต้น วิธีฝึกให้มีความอดทน 1. ต้องคำนึงถึงหิริ โอตัปปะให้มาก 2. ต้องรู้จักเชิดอารมณ์ที่มา

กระทบนั้นให้สูงขึ้น คือ นึกเสียว่าเขาทำแก่เราอย่างนั้นน่ะดีแล้ว เช่น เขาด่าก็ยังดีกว่าเขาตี เขาตียังดีกว่าเขาฆ่า 3. ต้องฝึกสมาธิให้มาก เพราะทั้งขันติและสมาธิเป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกัน ขันติจะหนักแน่นก็ต้องมีสมาธิมารองรับ สมาธิจะก้าวหน้าก็ต้องมีขันติเป็นพื้นฐาน (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความอดทน มาจาก ขันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบด้วยสิ่งใดๆ อันเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ก็ตาม ลักษณะของการอดทน ได้แก่ อดทนต่อความลำบาก อดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อความเจ็บใจ และอดทนต่อกิเลส (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความอดทนที่ต้องรีบฝึกให้เป็นนิสัย 4 ประการ คือ 1. ความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ หมายถึงความอดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดปี เช่น ทนแดด ทนลม ทนฝน ทนความร้อน-หนาวของอากาศ เป็นต้น บุคคลที่ขาดความอดทนต่อความลำบากตรากตรำเมื่อต้องประสบกับสภาพดินฟ้าอากาศตามธรรมชาติที่ไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงทุกๆ ฤดูกาล แต่ละฤดูกาลยังเปลี่ยนแปลงทุกวันอีก ก็จะรู้สึกท้อถอย หมดกำลังใจที่จะสานงานซึ่งกำลังทำอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ยิ่งกว่านั้นความไม่แน่นนอนของสภาพดินฟ้าอากาศ ยังจะส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมายถ้าบุลคลขาดความอดทนต่อความลำบากตรากตรำเสียแล้ว ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในการทำดีทุกรูปแบบ 2. ความอดทนต่อทุกขเวทนา หมายถึง ความอดทนต่อโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดถึงความหิวโหย ความง่วงเหงาหาวนอน เป็นต้น บุคคลบางคนอาจมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงสมบูรณ์เพราะมีโรคประจำตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น โรคภูมิแพ้ ฯลฯ หรือ เพราะประสบอุบัติเหตุร้ายแรง หรือ เพราะสาเหตุอื่นก็ตาม ถ้าเขามีความอดทนต่อทุกขเวทนา เขาก็จะมีจิตใจทรหดอดทนพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆอยู่เสมอ ย่อมสามารถประกอบคุณงามความดีต่างๆ ได้ ไม่แพ้ผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ในทำนองกลับกัน บุคคลที่สุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ดี แต่บางครั้งเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กๆ น้อยๆ หรือ หิวโหยเพราะขาดแคลนอาหาร กะทันหัน หรืออดหลับอดนอนเพราะมีงานเร่งด่วนที่ต้องทำให้เสร็จทันเวลา ถ้าขาดความอดทนต่อทุกขเวทนาเสียแล้ว เขาก็จะรู้สึกถดถอยหรือท้อแท้ไม่มีกำลังใจที่จะทำงานที่กำลังทำอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ทั้งๆ ที่รู้อยู่เต็มอกว่า ถ้าทำสำเร็จจะได้รับอานิสงส์สุดจะพรรณนา ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝังความอดทนต่อทุกขเวทนาให้เกิดเป็นนิสัยตลอดชีวิตของคนเราจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องรีบทำ 3. ความอดทนต่อความเจ็บใจ หมายถึง ความอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจ อันเกิดจากพฤตติกรรมของผู้คนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะมีการกระทบกระทั่ง ด้วยคำพูดเยอะเย้ยถากถางด้วยกิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนความไม่ยุติธรรมทั้งจากผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานทุกฝ่าย (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การไม่หวาดหวั่นต่อผลกระทบที่จะพึงเกิดขึ้นแก่ตนเองทั้งร่างกาย

และจิตใจ ชื่อว่ามีความอดทน ผู้ที่อดทนในสิ่งที่ผู้อื่นนั้นอดทนไม่ได้ จึงจะเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ในสิ่งที่คนอื่นนั้นไม่สามารถจะเป็นได้ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “มีความอดทน” หมายถึง การสามารถยับยั้งชั่งใจ ควบคุมอารมณ์ อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ โดยไม่โมโห โกรธ หรือท้อถอย (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึง ปรารถนาหรือไม่ก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) อดทนต่อสิ่งที่เจอ อดทนต่อความรู้สึกที่ไม่ดี อดทนในความเป็นมนุษย์และมีความอดทนที่จะต้องเจอกับสิ่งต่างๆ ที่ไม่เป็นดั่งหวัง (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความอดทน” การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนาหรือ ไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่น เหมือนแผ่นดินซึ่งไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะมีคนเทอะไรลงไป ของเสีย ของหอม ของสกปรก หรือของดีงามก็ตาม งานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็ก งานใหญ่ ที่สำเร็จขึ้นมาได้นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็นตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมอัน หนึ่งเป็นพื้นฐาน จึงจะสำเร็จได้ คุณธรรมอันนั้น คือ ขันติ ถ้าขาดขันติเสียแล้ว จะไม่มีงานชิ้นใดสำเร็จได้เลย เพราะขันติเป็นคุณธรรมสำหรับทั้งต่อต้านความท้อถอย หดหู่ ขับเคลื่อนเร่งเร้าให้ เกิดความขยัน และทำให้เห็นอุปสรรคต่างๆ เป็นเครื่องท้าทายความสามารถ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของงานทุกชิ้น ทั้งทางโลก และทางธรรม คือ อนุสาวรีย์ของขันติทั้งสิ้น

4.2.28 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความร่าเริงแจ่มใส

มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ปรับตัวได้กับทุกบริบทของสังคมแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อยครั้งไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครองหรือการหมุนเวียนเปลี่ยนไปชองโลกใบนี้ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีการปรับตัวเข้าได้กับทุกสถานการณ์เหมือนเป็นเช่นนี้ทำให้บุคคลดังกล่าวมีความแจ่มใสได้ตลอดเพราะไม่ยึดติด (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือมีจิตใจเบิกบานไม่เศร้าหมองอารมณ์ดียิ้มแย้มแจ่มใส (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีจิตใจแจ่มใสเบิกบานอยู่เสมอ มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีชีวิตชีวา (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ยิ้มแย้มแจ่มใส ยิ้มอย่างจริงใจ มีความเป็นมิตร มีอารมณ์ที่ร่าเริงแจ่มใส เปิดใจกว้าง ถามความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น เคารพและให้เกียรติผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎข้อตกลงของกลุ่ม/สังคม รวมทั้งแสดงออก/สะท้อนความรู้สึกหรือการกระทำของตนเองที่แสดงให้เห็นว่าเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น วางใจผู้อื่น สามารถบอกเล่าความทุกข์ใจหรือ

ปัญหาให้กับคนใกล้ชิดได้ มีความสัมพันธภาพที่สืบเนื่องยาวนานกับเพื่อน หรือคนใกล้ชิด (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) ความรู้สึกดีๆ ที่แสดงออกมาทางกายวาจา (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) มีจิตใจเบิกบาน (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) หัวเราะ ยิ้ม มีความสุข (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) มีสติ ตั้งมั่น ในสิ่งที่มากระทบ ยิ้มแย้มแจ่มใส จิตตั้งมั่นไม่เศร้าหมอง (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความร่าเริงแจ่มใส ต้องเป็นคนที่มองโลกในแง่ดีทั้งกับตนเองและผู้อื่น มีรอยยิ้ม มีอารมณ์ขัน ไม่เอาจริงเอาจังกับทุกสิ่งมากจนเกินไป เมื่อเกิดปัญหา พยายามเรียนรู้ เข้าใจปัญหา และแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ ไม่เสียเวลาคิดหมกหมุ่นกับเรื่องไร้สาระจนเกินไป (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข คนที่มีจิตใจร่าเริงแจ่มใสนั้น คือ คนที่รู้จักปล่อยวาง ข้อข้องใจหรือไม่มีจิตฟุ้งซ่าน ละวางความโกรธและรู้จักให้อภัย ฉะนั้น บุญคุณต้องทดแทนแต่แค้นไม่จำเป็นต้องชำระ ความร่าเริงแจ่มใสจึงเป็น กุญแจสำคัญของสุขภาพจิตที่ดี (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยิ้ม เปิดใจ ฟังได้ พูดเป็น (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) การมีความสุข สภาพจิตใจดี (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) เป็นผู้จัดการอารมณ์ได้ดี (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ไม่มีความเครียด ยิ้มอย่างจริงใจ มีความเป็นมิตร มีสุขภาพจิตที่ดี (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) หน้าผ่องใสใจเป็นสุข (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) อารมณ์ดีอยู่เสมอ ความสุขออกทางสีหน้าและแววตา (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ จิตใจ ไปในทางที่ดี (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ยิ้มแย้มแจ่มใส (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความร่าเริงแจ่มใส เป็นลักษณะการแสดงออกทางใบหน้าสดชื่นแจ่มใส มีความเป็นมิตร มีอารมณ์ดีร่าเริง สนุกสนาน รวมถึงมีมนุษย์สัมพันธ์ดี (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) รอยยิ้มและเสียงหัวเราะสามารถสร้างความผ่อนคลาย ลดความตึงเครียด และสร้างความสามัคคีในสังคม (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความร่าเริงแจ่มใส เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกได้เลยว่า คุณเป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งที่หลายๆ คนอยากมี แต่กว่าที่คุณจะมีสุขภาพจิตที่ดีได้นั้น คุณก็จะต้องมีความเข้าใจก่อนว่าจะทำอย่างไรให้เรานั้นมีสุขภาพจิตที่ดีได้ ซึ่งเราขอบอกเลยว่าเป็นเรื่องที่ง่ายมากๆเลย อย่างเช่น การมีจิตเป็นสาธารณะกุศลต่อสังคม อาทิ การช่วยสังคมในการแยก

ขยะหรือว่าจะมีจิตอาสาในการล้างทำความสะอาดถนนก็ได้ เพียงเท่านี้คุณก็มีความร่าเริงแจ่มใส โดยง่ายๆ แล้ว (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความร่าเริงแจ่มใส นั้นคือผลลัพธ์ของการมีสุขภาพจิตที่ดี ในปัจจุบันเชื่อว่าคนทุกคนต้องมีความเครียด ซึ่งความเครียดนั้นเป็นความเครียดที่เกี่ยวกับตนเองหรือไม่ก็เป็นความเครียดเกี่ยวกับบุคคลที่เราอยู่ร่วมด้วยหรืออาจจะเป็นความเครียดที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอก อย่างเช่น เรื่องการงาน เรื่องเศรษฐกิจย่ำแย่ โรคระบาดโควิด-19 รู้หรือไม่ว่ามีสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนเรานั้นไม่มีความเครียด นั่นก็คือ ความร่าเริงแจ่มใส เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกได้เลยว่าเป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งที่หลายๆ คนอยากมีแต่กว่าจะมีสุขภาพจิตที่ดีได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจก่อนว่าจะทำอย่างไรให้มีสุขภาพจิตที่ดีได้ อย่างเช่น การมีจิตเป็นสาธารณะกุศลต่อสังคม อาทิ การช่วยสังคมในการแยกขยะหรือว่าจะมีจิตอาสาในการล้างทำความสะอาดถนน และสุขภาพจิตนั้นนอกจากจะมีการช่วยเหลือสังคมด้วยจิตอันเป็นกุศลแล้ว สามารถที่จะทำให้ตนเองมีความร่าเริงแจ่มใสอยู่ตลอดเวลาได้ เช่น การไปเที่ยวกับเพื่อนๆ หรือการออกไปเดินเล่นกับสัตว์เลี้ยงก็สามารถที่จะทำให้มีความสุขได้เช่นกัน นอกจากนี้ ความรักความผูกพันในครอบครัวถือเป็นสุขภาพจิตที่สามารถเยียวยาให้ดูมีความแข็งแรงทางด้านจิตใจได้ง่าย เนื่องจากคนในครอบครัวถือเป็นคนที่มีความใกล้ชิดมากที่สุด สามารถเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของคนในครอบครัวได้มากกว่าคนอื่นๆ ฉะนั้น ยิ่งมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีความร่าเริงแจ่มใสเกิดขึ้นได้ไม่ยาก ผลลัพธ์ของสุขภาพจิตที่ดีมาจากจุดกำเนิดที่จะเกิดขึ้นก็คือตัวเอง ความร่าเริงแจ่มใส คือ กุญแจสำคัญของสุขภาพจิตที่ดี ดังนั้นจะเป็นคนร่าเริงแจ่มใส ได้ต้องมีสิ่งเหล่านี้ คือ 1. การยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเอง คือ ยอมรับความจริงในรูปร่าง หน้าตา ความสามารถ ฐานะ ความเป็นอยู่ และความบกพร่องทางกาย เป็นการลดความวิตกกังวลให้น้อยลง สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย และมีความเชื่อมั่นตนเอง กล้าที่จะเผชิญปัญหา และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ 2. ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ มองโลกในแง่ดี รู้จักยิ้ม และมีอารมณ์ขันบ้าง ไม่เอาจริงเอาจังกับทุกสิ่งมากเกินไป และไม่ควรหมกมุ่นอยู่กับเรื่องไร้สาระ 3. ตั้งความหวังในชีวิตให้พอเหมาะ ทุกคนควรจะมีเป้าหมายในชีวิต การวางแผนชีวิตเป็นระยะๆ โดยตั้งเป้าหมายไว้ มีเข็มทิศที่จะพาให้เราเดินทางไปได้ตามทิศที่ต้องการ จะทำสิ่งนั้นได้หรือทำไม่ได้ ดังนั้น ควรตั้งความหวังในชีวิต ให้เหมาะสมกับความสามารถ กำลังกาย กำลังทรัพย์ของตนเอง 4. พยายามปรับปรุงตนเองให้เข้ากับคนอื่นๆ ได้ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวตลอดเวลา เพื่อความอยู่รอด และความสุขในชีวิต ดังนั้นการปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่น ควรจะยึดหลัก "ทำตนให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี" เช่น มีน้ำใจโอบอ้อมอารี เสียสละ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น พูดจาสุภาพเรียบร้อย เป็นต้น 5. รู้จักระบายอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีความขัดแย้งขึ้นในใจ อย่าเก็บกดอารมณ์ไว้คน

เดียว จะทำให้มีสุขภาพจิตไม่ดี ควรรู้จักระบายอารมณ์ออกในทางที่ถูกต้อง เช่น การพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้ที่เราไว้ใจ เมื่อเรามีปัญหาจะทำให้เราสบายใจขึ้น การออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา การเล่นดนตรี หรือกิจกรรมที่ชอบ 6. การทำจิตใจให้สงบ หรือสมาธิ ไม่คิดฟุ้งซ่าน ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็ง สามารถที่จะแก้ปัญหา หรือทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รู้จักใช้เหตุผล และเป็นคนสุขุมเยือกเย็น 7. หลีกเลี่ยงสิ่งกระทบจิตใจ คือหลีกเลี่ยงบุคคลบางประเภทที่จะกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ไม่ดี เช่น คนพาล คนชั่ว คนเหลวไหล ซึ่งคนเหล่านี้จะทำให้เกิดความโกรธ ความหลง ความวิตกกังวล ฯลฯ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น โดยการยิ้มแย้ม แจ่มใส การเปิดใจกว้าง การวางใจผู้อื่น การรื่นรมย์สนทนา วาจาไพเราะ ไม่มีทุกข์ คิดแง่บวก เพิ่มพลังในการใช้ชีวิต ทำให้มีความร่าเริงแจ่มใส สดชื่น (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความร่าเริงแจ่มใส นั้นคือ ผลลัพธ์ของการมีสุขภาพจิตที่ดี ในปัจจุบันนั้น เชื่อเลยว่าคนทุกคนต้องมีความเครียดกันทั้งนั้น ซึ่งความเครียดนั้นเป็นความเครียดที่เกี่ยวกับตนเองหรือไม่ก็เป็นความเครียดเกี่ยวกับบุคคลที่เราอยู่ร่วมด้วยหรืออาจจะเป็นความเครียดที่เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกก็ได้ อย่างเช่น เรื่องการงาน เรื่องเศรษฐกิจย่ำแย่ หรือว่าจะเป็นสังคมก็ทำให้คุณสามารถที่จะมีความเครียดได้เช่นเดียวกัน และคุณรู้หรือไม่ว่ามีสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนเรานั้นไม่มีความเครียด นั่นก็คือ ความร่าเริงแจ่มใส เป็นพฤติกรรมที่บ่งบอกได้เลยว่า คุณเป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดี (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ความรู้สึกเป็นอิสระ ปลอดภัยไร้กังวล ไม่หวาดระแวง ไม่มองโลกในแง่ร้าย ภูมิใจในตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีความรู้สึกร่มเย็นเป็นสุขทุกครั้งที่มีลมหายใจ (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “มีความร่าเริงแจ่มใส” หมายถึง การมีอารมณ์เบิกบาน สดชื่น แสดงออกถึงความสุข ผ่านรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ และท่าทาง (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีความร่าเริงบันเทิงใจ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) มีความสุขสบาย (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) มองโลกในแง่บวก ไม่คิดอคติกับผู้อื่น มีความจริงใจและมีพลังบวกให้ผู้อื่นเสมอ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” คนเราควรจะมองโลกในแง่ดี รู้จักยิ้ม และมีอารมณ์ขันบ้าง ไม่เอาจริงเอาจังกับทุกสิ่งมากเกินไป และไม่ควรหมกมุ่นอยู่กับเรื่องไร้สาระ ควรนึกเสมอว่าเมื่อเรายิ้มคนอื่นก็จะยิ้มกับเรา แต่ถ้าเราร้องไห้ เราจะต้องร้องไห้คนเดียว ยิ้มแย้มแจ่มใส ยิ้มอย่างจริงใจ มีความเป็นมิตร มีอารมณ์ที่ร่าเริงแจ่มใส เปิดใจกว้าง ถามความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น เคารพและให้เกียรติผู้อื่น

4.2.29 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ

การที่ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้นั้น พลเมืองในประเทศต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง หากเราทุกคนทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เชื่อว่าบ้านเมืองจะเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอนพลเมืองที่ดี หมายถึง ผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำและควรทำได้อย่างครบถ้วนสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ได้กำหนดไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ถือได้ว่า พลเมืองเป็นส่วนสำคัญของสังคม ทุกสังคมต่างต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือการพร้อมปฏิบัติตนตามระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ เสริมสร้างความเข้มแข็งในการปกครองประเทศ มีกลไกในการปกป้องสถาบันหลักของชาติ ตระหนักรู้และภาคภูมิใจในความเป็นชาติ (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) การที่ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้นั้น พลเมืองในประเทศต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง หากเราทุกคนทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เชื่อว่าบ้านเมืองจะเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอนพลเมืองที่ดี หมายถึง ผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำและควรทำได้อย่างครบถ้วนสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ได้กำหนดไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ถือได้ว่า พลเมืองเป็นส่วนสำคัญของสังคม ทุกสังคมต่างต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การดำรงไว้ การสืบต่อ หรือการพยายามรักษาความเป็นชาติไว้ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) สละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประเทศชาติได้ (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) กองกำลังพล บก เรือ อากาศ เครื่องมือ กลยุทธ์ อุปกรณ์ครบครัน และภาวการณ์เป็นผู้นำ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) เสียสละเพื่อประเทศชาติ ยึดมั่นในความดี ไม่สร้างความเดือดร้อนในสังคม (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ ควรจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคนไทยที่ดี เช่น การรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รักษาชื่อเสียงและประโยชน์ของประเทศชาติ ให้ความร่วมมือในการป้องกัน บรรเทาสาธารณภัยและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพสิทธิของบุคคลอื่น ไม่กระทำการใดๆ ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม รวมทั้งช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและมรดก

ทางวัฒนธรรม ไม่สนับสนุนการประพฤติไม่ชอบและการทุจริตทุกรูปแบบ (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การปฏิบัติตนด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ คือความสำนึก ตระหนักในคุณของแผ่นดินอันเป็นที่เกิด ที่อาศัยซึ่งทำให้บุคคลเกิดความภูมิใจในชาติ กำเนิดและมุ่งมั่นที่จะธำรงรักษาประเทศชาติ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) ยึดมั่น เสียสละ และพิทักษ์ รักษาไว้ซึ่งเอกราช และอธิปไตยของชาติให้คงอยู่อย่างมีเกียรติภูมิ ไม่สร้างความเดือดร้อนในสังคม (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ผู้นำที่ทรงพลัง มีอิทธิพล การกล้าตัดสินใจที่เด็ดขาด (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) พร้อมและเข้าใจ หวงแหนประเทศชาติ และสถาบัน (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ เคารพ ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) หวงแหนประเทศและสถาบัน (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ยอมเสียสละทิ้งแม้แต่ประโยชน์ตนเพื่ออุทิศให้กับประเทศชาติโดยส่วนรวม (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ไม่นำพาชาติไปทางที่เสื่อมเสีย สร้างชื่อเสียงให้ประเทศโดยสุจริต ไม่คดโกงงบประมาณที่ได้รับมา (หน่วยงานราชการ) (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ปกป้องประเทศตามความสามารถของบุคคลนั้นๆ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ปฏิบัติตามกฎ กติกา ของสังคม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ เป็นลักษณะที่แสดงออกถึงการรักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติ การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับส่วนรวมเพื่อความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ปกป้องชาติ ทั้งการแสดงออกทางพฤติกรรมและทางจิตใจ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การปกป้องดินแดนจากภัยคุกคามภายนอกเท่านั้น แต่หมายถึงการร่วมมือกันพัฒนาประเทศชาติในทุกมิติ โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และความร่วมแรงร่วมใจจากทุกภาคส่วน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) พลเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัยซึ่งเรียกว่า คนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมืองและมีหน้าที่แตกต่าง ออกไป เช่น อาจมีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้น ตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ พลเมืองดี หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองได้ครบถ้วน ทั้งกิจที่ต้องทำ และกิจที่ควรทำ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) การแสดงออกถึงการพร้อมที่จะรักษาประเทศชาติ นั้น คือ หน้าที่ของประชาชนชาวไทยที่ต้องมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ 1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด 4. เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ 5. รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ 6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม 7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ 8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม 9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ 10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ทั้ง 10 ข้อ ประชาชนจะประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยพร้อมรักษาประเทศชาติได้นั้นต้องมีดังนี้ 1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2. เคารพ สิทธิเสรีภาพ และกฎ กติกาของสังคมและ 3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ จะเห็นได้ว่าสิทธิหน้าที่และเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญนั้น การคุ้มครองสิทธิหน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ประชาชนมีความภูมิใจในชาติ ปกป้อง ดูแลความมั่นคง และยึดถือ ผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ ยึดมั่นและพิทักษ์ รักษาไว้ซึ่งเอกราช และอธิปไตยของชาติให้คงอยู่อย่างมีเกียรติภูมิยกย่อง เชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และเคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่ทำลายความมั่นคงของชาติ ไม่ให้ร้ายหรือก่อความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศ และไม่ต่อต้านหรือกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) การพร้อมที่จะรักษาประเทศชาติไม่ว่าจะเป็นการทหาร ความมั่นคง หรือสงครามไฟเบอร์ ในโลกไร้พรมแดน เหล่านั้น เป็นการเตรียมความพร้อมทุกด้าน แม้การเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศ แต่ขณะเดียวกัน ข้อมูลเชิงลึกและเป็นความมั่นคงไม่สามารถปล่อยข้อมูลความลับที่รั่วไหลได้ (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) ต้องมีความยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ 1. แสดงออกถึงความภูมิใจในชาติ ปกป้อง ดูแลความมั่นคง และยึดถือ ผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ 2. ยึดมั่นและพิทักษ์ รักษาไว้ซึ่งเอกราช และอธิปไตยของชาติให้คงอยู่อย่างมีเกียรติภูมิ 3. ยกย่อง เชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ 4. ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ และเคารพในความแตกต่างของการนับถือศาสนา 5. ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี 6. ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่ทำลายความมั่นคงของชาติ ไม่ให้ร้าย

หรือก่อความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศ 7. ไม่ต่อต้าน หรือกระทำการใดๆ อันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์ การรักษาเอกลักษณ์ไทย และการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสังคม (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” หมายถึง การมีความตั้งใจแน่วแน่ พร้อมที่จะเสียสละ อุทิศตน เพื่อปกป้อง รักษาไว้ซึ่ง เอกราช อธิปไตย บูรณภาพ และผลประโยชน์ของชาติ (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) เชิดชูสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) เป็นหน้าที่หลักของพลเมืองที่ดี (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) การมีทั้งความรู้ ความเข้าใจในประเทศที่มากพอเพื่อที่จะรักษา และพัฒนาประเทศเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และเป็นที่ที่มนุษย์ในประเทศมีชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุข (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” การที่ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้นั้น พลเมืองในประเทศต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง หากเราทุกคนทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เชื่อว่าบ้านเมืองจะเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน ผู้ที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องทำและควรทำได้อย่างครบถ้วน สอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณีที่ได้กำหนดไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ถือได้ว่า พลเมืองเป็นส่วนสำคัญของสังคม ทุกสังคมต่างต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

4.2.30 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : มีความเห็นอันสุจริต

หลักสุจริตเป็นหลักการกระทำที่มาตั้งแต่ในอดีตเริ่มตั้งแต่สมัยกรีก อริสโตเติล (Aristotle) และเพลโต (Plato) ได้กล่าวถึงหลักสุจริตกับแห่งความยุติธรรม กฎหมายกับความยุติธรรม เพลโตเห็นว่าความยุติธรรม คือ การกระทำความดี ส่วนอริสโตเติล เห็นว่าหลักสุจริตจะก่อให้เกิดความยุติธรรม แต่การนำหลักสุจริตมาใช้เริ่มแรกในสมัยโรมันได้นำหลักสุจริตขึ้นมาเพื่อบรรเทาแก้ไขความกระด้างตายตัวของบทบัญญัติกฎหมาย หากบังคับใช้ตามบทบัญญัติเช่นนั้น จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่กรณี หลักสุจริตจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งการค้นหาความเป็นธรรม (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) คือมีความเห็นตามทำนองครองธรรมไม่มีอคติและเป็นกลาง (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นที่ปราศจากอคติส่วนตัว มีความเป็นธรรม มีใจเป็นกลาง แสดงความเห็นด้วยความซื่อตรง จริงใจ ไม่ใช้ความเห็นแสวงหาผลประโยชน์

(Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) หลักสุจริตจะก่อให้เกิดความยุติธรรม แต่การนำหลักสุจริตมาใช้เริ่มแรกในสมัยโรมันได้นำหลักสุจริตขึ้นมาเพื่อบรรเทาแก้ไขความกระด้างตายตัวของบทบัญญัติกฎหมาย หากบังคับใช้ตามบทบัญญัติเช่นนั้น จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่คู่กรณี หลักสุจริตจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งการค้นหาความเป็นธรรม (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) แนวความคิดที่ตั้งอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นที่เป็นจริงเป็นประโยชน์ถูกกาลเวลา (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ความจริงปราศจากอคติ (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) มีความเห็นถูกต้องตามหลักธรรมทางศาสนา (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นอันสุจริต ควรเป็นความเห็นที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม ถูกต้องตามหลักของกฎหมาย ผู้แสดงความคิดเห็นต้องมีความบริสุทธิ์ใจ เป็นกลางและมีความยุติธรรม (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้อง โดยสุจริตต่อตนเอง สุจริตต่อผู้อื่น สุจริตต่อหน้าที่ และสุจริตต่อองค์กร การไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนแสวงหาผลประโยชน์ รักในสิ่งที่ทำ รู้จักเรียนรู้ รับผิดชอบ และพัฒนางานในหน้าที่ให้เจริญก้าวหน้าและงอกงามต่อไป “สุจริตต่อองค์กร” คือ การรักษาผลประโยชน์ ความลับ และทรัพย์สินต่างๆ ซึ่งหมายความรวมถึงการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนจากความเป็นจริง และการปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) ซื่อตรง บริสุทธิ์ (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) ต้องเป็นความเน้นที่บริสุทธิ์ เข้าใจสิทธิ หน้าที่ และไม่ละเมิดผู้อื่น ต้องเอื้อประโยชน์ผู้หนึ่งผู้ใด (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นอันถูกต้องที่งามหลักกฎหมาย และหลักคุณธรรม (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) คือใจที่คิดบริสุทธิ์ เข้าใจสิทธิหน้าที่ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ไม่มีส่วนใดลุแก่ อคติ 4 ประการ (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) คิดในทางที่ชอบ คิดในทางถูกต้อง ไม่บิดเบือนความจริง (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การเห็นด้วยในแนวทางที่ดีการแสดงความคิดเห็น (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) การปฏิบัติตนตามชอบด้วยกฎหมาย ไม่คดโกง (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) มีความเห็นอันสุจริต เป็นการแสดงความคิดเห็นอันสมควร ถูกต้องเหมาะสมกับข้อเท็จจริง ถูกต้องตามหลักคุณธรรมและศหลักศีลธรรม (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) การมีความเห็นอันสุจริต

นั้นเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และเคารพในความแตกต่าง จะนำไปสู่สังคมที่ประชาธิปไตย ยุติธรรม และยั่งยืน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) คำว่า สุจริต หมายถึง ประพฤติชอบ ประพฤติในทางที่ถูกต้อง ตรงข้ามกับคำว่า ทุจริต เช่น เขาทำมาหากินด้วยความสุจริต ชีวิตจึงเต็มไปด้วยความสุขกายสบายใจ ธุรกิจที่สุจริตย่อมอยู่คงทนมากกว่าธุรกิจที่ทุจริต. ในการใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตทุกคนควรเผยแพร่ข้อความหรือรูปภาพโดยสุจริต คำว่า สุจริต มักใช้ควบคู่กับคำว่า ซื่อสัตย์ เป็น ซื่อสัตย์สุจริต เช่น กฎหมายกำหนดให้ข้าราชการพลเรือนต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เที่ยงธรรม ขยันหมั่นเพียร และดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการ (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) สุจริต มาจากบาลีว่า “สุ บทหน้า” แปลว่า “ดี งาม และง่าย” และ “จร ธาตุ” แปลว่า “ประพฤติ” รวมเป็น “สุจริต” แปลรวมกันว่า “ความประพฤติดี, ความประพฤติงาม, และการประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย การประพฤติดีงาม และง่าย สะท้อนผ่าน 3 มิติคือ 1. กายสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอก และลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติผิดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (กาเมสุมิจฉาจาร) 2. วจีสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนม และส่อเสียดบุคคลอื่น (ปุสุณวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (ผรุสวาจา) และการพูดจาเพ้อเจ้อ หาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ) 3. มโนสุจริต เป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สมบัติของคนอื่น (อนภิชฌา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาคิดพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ) ความสุจริตในมิติของมโนสุจริตจะเน้นหนักไปที่การไม่คิดละโมบโลภอยากได้ของบุคคลอื่น หรือสมบัติสาธารณะ โดยการคิดแสวงหาช่องทางที่จะอำนาจ และหน้าที่ไปกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อที่จะได้มา ในขณะที่กายสุจริตจะเน้นไปที่การตัดสินใจประพฤติทุจริตคอร์รัปชันโดยการแสดงออกทางกายด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การใช้กำลัง หรืออาวุธแย่งชิงโดยตรง หรือการแย่งชิง และคดโกงด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของหรือสมบัติสาธารณะที่ตัวเองได้ตั้งใจและวางแผนเพื่อแย่งชิงหรือคดโกง ส่วนวจีทุจริตนั้น เป็นการใช้วาจาเพื่อโน้มน้าว บิดเบือน โกหก หรือหลอกหลวงด้วยวิธีการอย่างใดอย่างยิ่ง เพื่อให้คู่กรณี หรือบุคคลอื่นๆ หลงเชื่อจนได้มาซึ่งสิ่งที่มุ่งหวัง ความสุจริต: จากรากฐานของความดีสู่ความสะอาดของ

ชีวิตและประเทศชาติ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศ มหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตรทรงเห็นคุณค่าและความสำคัญของความซื่อสุจริตว่ามีความสำคัญต่อการเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนา ความดีให้เกิดขึ้นทั้งภายในจิตใจ และภายนอกที่จำเป็นต้องปฏิบัติต่อการในสังคม จึงทรงพระราชทาน ณ ตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2530 ที่ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดในตัวเอง เพื่อจักได้เป็นคนดีมีประโยชน์ และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่งคง” จากพระราชดำรัสนี้ทำให้พบประเด็นของชุดความคิดใน 2 ประเด็นใหญ่ คือ (1) ความสุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง และ (2) ชีวิตที่สะอาด หากเชื่อม 2 ชุดความคิดนี้เข้าด้วยกัน จะพบว่า ความสุจริต นอกจากจะเป็นเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่างแล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องให้ชีวิตมนุษย์มีความสะอาดด้วย ซึ่งความสะอาดนั้นมีค่าเท่ากับความซื่อสัตย์สุจริต สรุปได้ว่า บุคคลใดก็ตามดำเนินชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ชีวิตของบุคคลนั้นย่อมนับถือว่าสะอาด และเจริญมั่นคง (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ความเห็นจากความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมในความเป็นจริง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การสร้างทัศนคติที่ดีกับเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เรื่อยๆ ก็จะทำให้เรายอมรับกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้มากขึ้น อารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่ดีก็จะอยู่กับเราเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ทัศนคติที่ดีของเราก็จะนำเรากลับเข้ามาอยู่กับเหตุการณ์ปัจจุบันอย่างมีเหตุผล ไม่ว่าเรื่องนั้นจะดีหรือไม่ก็ตาม เมื่อเรายอมรับผลลัพธ์ด้วยทัศนคติที่ดีได้แล้ว เราก็จะมีวิธีการจัดการกับเหตุการณ์นั้นเพื่อเดินทางสู่เป้าหมายต่อไปได้ ความสำเร็จก็รอเราอยู่ข้างหน้าอย่างแน่นอน (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) แนวคิดที่บริสุทธิ์ใจ มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และมีเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ชื่อว่ามีความเห็นอันสุจริต (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) “ความเห็นอันสุจริต” หมายถึง การมีความคิด ความตั้งใจ และ การแสดงออก ที่บริสุทธิ์ จริงใจ ปราศจากอคติ เล่ห์เหลี่ยม หรือ เจตนาแอบแฝง มุ่งหวังแต่สิ่งที่ดีงาม (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีความเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ชอบธรรม (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การยึดมั่นในความสัตย์จริงและในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความซื่อตรง (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) คือการคิดทำการเป็นสุจริต ไม่คดโกงต่อผู้อื่น มีจิตใจที่สุจริตพร้อมที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องเสมอ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า “มีความเห็นอันสุจริต” ความประพฤติดี ความประพฤติชอบ การปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้อง ความสุจริตจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้นำจำเป็นต้องมีเพื่อให้การบริหารบ้านเมืองเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน การตั้งตนอยู่ในความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ไม่ประพฤติทุจริต ไม่

คดโกง เป็นการสุจริตต่อตนเอง ต่อบ้านเมือง ต่อประชาชน และต่อหน้าที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำ เพราะถ้าผู้นำไม่มีความซื่อตรง ไม่ซื่อสัตย์ มีพฤติกรรมที่ชอบคดโกงและทุจริต การบริหารกิจการบ้านเมืองจะเกิดความล้มเหลว ไม่เป็นไปเพื่อความเจริญของบ้านเมือง ล้วนนำไปสู่ความเดือดร้อนไปทุกหย่อมหญ้า นอกจากนี้ “สุจริต” ยังเป็นหนึ่งในหลักคุณธรรมและอยู่ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งหลักธรรมาภิบาลถือเป็นคุณธรรมสำหรับผู้นำที่ดี ผู้นำที่ดีจึงต้องยึดมั่นใน “สุจริต” เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีความถูกต้องดีงาม และนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ย่อมจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน

4.2.31 ผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ : ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

“หลักสิทธิมนุษยชน” คือหลักการสร้าง ความเป็นธรรมทางสังคม เป็นทางรอดที่เหลืออยู่ในสังคม ในช่วงเวลาที่มีวิกฤติการณ์ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนในภาวะที่มีความวิตกว่า ความล้มเหลวในทางการเมืองจะนำประเทศไทยไปสู่การเป็น “รัฐที่ล้มเหลว” หากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ นักการเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ และภาคประชาชนช่วยกันคิดและทำหน้าที่ในส่วนของตนภายใต้ การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยยึดหลักการด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักการ ที่สร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคมแล้ว ประเทศไทยของเราจะมีนโยบาย ทางการเมืองการปกครอง กฎหมาย ข้อบังคับ ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายที่ดูแลคน ดูแลสังคม อย่างเป็นธรรมและมีความสุข สันติภาพก็จะเกิดขึ้นกับสังคมไทย ความ แตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม แต่เป็นเอกภาพบนความหลากหลายที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม สังคมไทยย่อมจะก้าวพ้นวิกฤติการณ์แห่งความขัดแย้ง และความรุนแรงไปสู่แนวทางแห่งการปฏิรูปประเทศไทยได้อย่างแท้จริง (Code Id: P1, สัมภาษณ์, วันที่ 2 พฤศจิกายน 2566) ควรกำหนดบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของประชากรไทยให้สอดคล้องกับหลักธรรมาธิปไตยจัดให้มีการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติในทุกระดับสังคม (Code Id: P2, สัมภาษณ์, วันที่ 3 พฤศจิกายน 2566) มีหลักการบริหารประเทศ โดยยึดหลักความถูกต้องและความเป็นธรรม มีการประยุกต์หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาใช้เป็นหลักในการบริหารงาน เปลี่ยนการเมืองวิถีเก่าที่ยึดประโยชน์ของนักการเมือง พรรคการเมือง และผู้มีส่วนได้เสีย เป็นการเมืองวิถีใหม่ที่ผู้แทนของประชาชนมีศีลธรรมอันดีงาม ซื่อสัตย์ และสุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนจะให้ความไว้วางใจ แล้วการพัฒนาประเทศจะเดินหน้าต่อโดยลดความขัดแย้งในสังคม (Code Id: P3, สัมภาษณ์, วันที่ 4 พฤศจิกายน 2566) ธรรมาธิปไตย หรือ คุณธรรมนิยม เป็นระบบ

การเมืองซึ่งเศรษฐทรัพย์และอำนาจทางการเมืองถูกมอบให้กับบุคคลโดยขึ้นอยู่กับความสามารถ ความพยายาม หรือความสำเร็จ มิใช่ความมั่งคั่งหรือชนชั้นทางสังคม การเจริญก้าวหน้าในระบบเช่นนี้ขึ้นอยู่กับประสิทธิผลซึ่งถูกวัดด้วยการทดสอบหรือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นประจักษ์ แม้ว่าแนวคิดคุณธรรมนิยมจะดำรงอยู่มาแล้วหลายศตวรรษ สังคมนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาและหลักการที่เน้นสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ถ้าไม่มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคก็ไม่ถือว่าเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง (แต่การเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นตัวแทนอย่างแท้จริง ซึ่งหมายความว่า การลงคะแนนเสียงที่เป็นแต่เพียงพิธีกรรมทางการเมืองยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการเป็นตัวแทนโดยผู้ลงคะแนนเสียงลงคะแนนด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ใช่การปลุกเร้า หรือการล่อด้วยอามิสสินจ้างคือการซื้อเสียง (Code Id: P4, สัมภาษณ์, วันที่ 5 พฤศจิกายน 2566) การปกครองในบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน ยังเป็นการปกครองในกรอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นระบบที่ไม่สอดคล้องกับหลักการธรรมาธิปไตย ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการปกครองโดยใช้หลักการธรรมาธิปไตย จะเป็นการมุ่งเน้นไปที่ประชาชนที่มีอำนาจพิจารณาตัดสินใจเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่า ซึ่งตรงกันข้ามกับหลักการของประชาธิปไตยที่ใช้สิทธิ์ของกลุ่มคนจำนวนมากเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ธรรมาธิปไตยอาจจะเป็นหลักการที่มีความเป็นอุดมคติสูง เนื่องจากประชาชนแต่ละคนก็มีบรรทัดฐานหรือมาตรฐานทางความคิดที่แตกต่างกันไป จึงส่งผลทำให้ความหมายของ “ธรรมาธิปไตย” ของแต่ละคนนั้น มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน ด้วยข้อแตกต่างเช่นนี้ “ธรรมาธิปไตย” จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายจินตนาการของประชาชนคนไทยโดยเฉพาะชาวพุทธ ที่มีเป้าหมายสูงสุด คือ การปกครองประเทศด้วยหลักการของธรรมาธิปไตย แต่ก็มิอาจจะปฏิเสธได้ว่า สังคมไทยไม่สามารถจะพัฒนาระบบการปกครองไปสู่ธรรมาธิปไตยได้เลย ในการนี้จึงเห็นสมควรเสนอแนะถึงการปลูกฝังองค์ความรู้เรื่อง “ธรรมาธิปไตย” ให้เข้าสู่สังคมไทยเป็นลำดับแรก เพื่อที่สังคมไทยจะได้ทำความเข้าใจ และเร่งเห็นถึงความสำคัญของธรรมาธิปไตยให้มากขึ้น จนสามารถพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ต่อไปได้ (Code Id: P5, สัมภาษณ์, วันที่ 6 พฤศจิกายน 2566) ควรให้พระสงฆ์ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้ามากกว่านี้เดรฉานวิชาควรหมดไปจากวัดพระที่มาบวชควรตั้งใจปฏิบัติธรรมตามพระวินัย (Code Id: P6, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) ซื่อตรง รับฟัง ลงมือปฏิบัติจริง เห็นผลลัพธ์ชัดเจน ยึดหลักการดำรงชีวิตให้เป็นสุขและอยู่สุขสบาย (Code Id: P7, สัมภาษณ์, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2566) ใช้หลักคำสอนทางศาสนาที่ดีงามมาประยุกต์ใช้ในการปกครองดูแลประชาชนและสังคมในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบัน (Code Id: P8, สัมภาษณ์, วันที่ 12

พฤศจิกายน 2566) ควรส่งเสริมแนวคิดธรรมาธิปไตย ให้มีอิทธิพลสังคมไทยวิถีใหม่ ต่อคนรุ่นใหม่ เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก คนรุ่นใหม่กำลังใช้ชีวิตอย่างสนุกสนาน กับเทคโนโลยีที่ทันสมัย ความสะดวกสบาย การแข่งขันใครเก่ง ใครรวย จึงทำให้ห่างจากหลักธรรมคำสอนของศาสนา ธรรมาธิปไตยเป็นแนวคิดที่เน้นธรรมเป็นใหญ่ ประกอบด้วยการแสดงออกด้านศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม มีประโยชน์ในการลดความขัดแย้งในสังคมมาแต่ครั้งพุทธกาลและแฝงอยู่ในจิตใจของคนไทยส่วนใหญ่มาอย่างยาวนาน เมื่อคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ธรรมาธิปไตยแล้ว จะช่วยช่วยให้คิดดี ทำดีต่อตนเองต่อผู้อื่น เพราะหลักธรรมนี้จะคอยควบคุมมิให้บุคคลไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สังคมที่เข้มแข็งจะมีธรรมาธิปไตยสนับสนุนให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น (Code Id: P9, สัมภาษณ์, วันที่ 8 พฤศจิกายน 2566) ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองควรตั้งอยู่บนพื้นฐาน การปฏิบัติเพื่อเสรีภาพของบุคคล คือ เสรีภาพทางเศรษฐกิจ เสรีภาพทางสังคม และเสรีภาพทางการเมือง จะต้องให้เสรีภาพที่แท้จริงได้ (Code Id: P10, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) พัฒนาชีวิตประชาชนให้มีจิตสำนึกแบบ “ประชาธิปไตย” มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกของคนในสังคมว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศ และประเทศเป็นของคนทุกคน โดยสำนึกว่าการที่ตนได้รับการศึกษา สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพและดำรงชีวิตอยู่ก็เพราะประเทศอันเป็นส่วนรวมของทุกคน โดยใช้หลักคำสอนทางศาสนาที่งดงามมาประยุกต์ใช้ในการปกครองดูแลประชาชนและสังคมในด้านต่างๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ในปัจจุบัน (Code Id: P11, สัมภาษณ์, วันที่ 16 พฤศจิกายน 2566) การดำรงชีวิตที่สงบสุข เศรษฐกิจพอเพียง (Code Id: P12, สัมภาษณ์, วันที่ 21 พฤศจิกายน 2566) มีอยู่สิ่งเดียวที่จะเสนอแนะคือเรื่องสิทธิหน้าที่ ที่ชอบควรไม่เอาตนเป็นใหญ่ ไม่ย่ามกรายผู้อื่นไม่เอื้อพวกพ้องของตนเอง (Code Id: P13, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) เป็นหลักการที่ผู้ปกครองและประชาชนควรนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพราะเป็นหลักการการปกครองที่จะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญและน่าอยู่มากยิ่งขึ้น (Code Id: P14, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ควรปฏิบัติตนให้มีศีลอยู่เสมอ (Code Id: P15, สัมภาษณ์, วันที่ 19 พฤศจิกายน 2566) ตีกรอบด้วยหลักการแห่งศีล 5 พัฒนาแล้วอบรมด้วยกลักแห่งธรรมทั้งปวง (Code Id: P16, สัมภาษณ์, วันที่ 5 ธันวาคม 2566) ต้องมีควาซื่อตรงซื่อสัตย์เป็นอันดับแรกโดยเฉพาะผู้ที่มีอำนาจในการปกครองระดับสูง และความมีความยุติธรรมเท่าเทียมเทียมกัน (แค่นี้คงดีขึ้นแล้ว) (Code Id: P17, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) อยากให้ศึกษาหลักธรรมาธิปไตยโดยแท้จริงแล้วนำหลักการดังกล่าวมาใช้จริงในการปกครองประเทศ (Code Id: P18, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) มีหลักธรรมในใจรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ต่อ

สังคม ไม่เอาตนเองเป็นที่ตั้งต่อสังคม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น และสิ่งสำคัญประเทศทาก่อนตนเองเสมอ (Code Id: P19, สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2566) “สังคมไทยวิถีใหม่” ต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนมากเป็นพิเศษ “สังคมไทยวิถีใหม่” เป็นสังคมที่ไม่สนใจกับบุคคลรอบตัว สนใจเพียงวัตถุนิยม และเสพสื่อออนไลน์มาก ความเป็นธรรมาธิปไตยต้องใช้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือ (Code Id: P20, สัมภาษณ์, วันที่ 7 พฤศจิกายน 2566) ในประเด็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนี้ หากพอที่จะเป็นประโยชน์ได้นั้น มองว่าการพัฒนาธรรมาธิปไตยในสังคมไทยวิถีใหม่ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป โดยต้องอาศัยเวลา กระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ธรรมาธิปไตยหยั่งรากลึกในสังคมไทยอย่างยั่งยืน (Code Id: P21, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤศจิกายน 2566) การเมืองการปกครองจะต้องยึดหลักความเป็นจริงในปัจจุบันด้วยเพราะว่าสังคมไม่ได้ยืนอยู่กับที่เพราะฉะนั้นแล้วรูปแบบของการปกครองก็ควรจะต้องปรับตามบริบทของสังคมหากจะให้ดีควรนำหลักธรรมาธิปไตยในทางพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปกครองประเทศด้วย (Code Id: P22, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤศจิกายน 2566) ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ปัจจุบันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้นประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้นประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยเป็นธรรมาธิปไตย เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่เป็นธรรมาธิปไตยได้ยาก คือยังมัวหวังผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม หวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งดลบันดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม ดังนั้นคนที่ถือธรรมเป็นใหญ่ คือเป็นธรรมาธิปไตยมีลักษณะสำคัญ คือ 1. เป็นคนมีหลักการ ไม่เลื่อนลอยไหลไปตามกระแส เอาความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ความเป็นไปตามเหตุผล และกฎกติกาเป็นเกณฑ์ตัดสิน 2. ใช้ปัญญาและพัฒนาปัญญาอยู่เสมอ เพื่อให้รู้เท่าทันข้อมูลความเป็นไปตามเป็นจริง และเพื่อให้รู้เข้าใจ เข้าถึงหลักการ ความจริงความถูกต้องดีงาม และเหตุผลในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาหลักการ ความจริง ความถูกต้องไว้ได้ 3. มีความจริงใจ บริสุทธิ์ใจ สุจริตใจในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินใจ ไม่เอนเอียงไปด้วยอคติ 4. รักธรรม รักความจริงความถูกต้องดีงาม ทำอะไรก็มุ่งจะให้ถึงธรรมและเป็นไปตามธรรม มุ่งให้ได้ความจริง มุ่งให้เกิดความถูกต้องดีงาม จนข้ามพ้นความยึดถือในตัวตนไปได้ ให้ธรรมเป็นใหญ่เหนือแม้แต่เกียรติและศักดิ์ศรีของตน และเพราะรักธรรมมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมนั้น จึงเป็นคนที่พูดด้วยง่าย รับฟังข้อมูลและเหตุผล ไม่ดื้อ

รั้นในทิฏฐิ ประชาธิปไตยอย่างแคบ และประชาธิปไตยอย่างกว้าง ยังคงยึดคนหมู่มากเป็นสำคัญ การที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นเรียกร้องสิทธิต่างๆ ในที่ประชุมสาธารณะ โดยไม่ผ่านตัวแทนหรือผู้แทน หรือ มติในที่ประชุม การพัฒนาประชาธิปไตยของสังคมไทยโดยการนำหลักการธรรมาธิปไตยมาร่วมบริหารประเทศที่จะทำให้การปกครองประเทศชาติบ้านเมืองที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลนั้น ต้องพัฒนาตัวนักการเมือง และประชาชนให้เข้าใจในหลักของธรรมาธิปไตย และประชาธิปไตยอย่างแท้จริง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในตัวของนักการเมืองในความเป็นชาตินิยมและรักประเทศชาติบ้านเมือง เห็นแก่ประเทศชาติบ้านเมืองมากกว่าพวกพ้อง อีกทั้งจิตสำนึกของประชาชนเฉพาะในเรื่องของความสำคัญในการใช้สิทธิหรือปกป้องสิทธิของตน โดยการคัดเลือกตัวแทนหรือผู้แทนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ไม่เลือกตามกระแสนิยม หรือตามสินจ้างรางวัลหรือผลประโยชน์ที่นักการเมืองเสนอมา และในระดับหน่วยงานควรมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยการคัดเลือกผู้นำในหน่วยงานองค์กรที่มีคุณธรรม จริธรรม และศีลธรรม เพื่อให้เกิดการซึมซับในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ใช้หลักการธรรมาธิปไตยนำการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ได้ ทั้งสอดส่อง ดูแล ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้คนดีมีศีลธรรมได้เป็นผู้นำในทุกระดับของสังคมให้ได้ (Code Id: P23, สัมภาษณ์, วันที่ 9 พฤศจิกายน 2566) ในบริบทสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้ปกครองจะต้องมีคุณธรรมในการใช้อำนาจปกครอง โดยเฉพาะการพัฒนาการปกครองในรูปแบบเดิม ไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากการก้าวล้ำทางเทคโนโลยี จะทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ในโลกตะวันตกได้มากยิ่งขึ้น การบูรณาการทางธรรมนำหลักคำสอนพระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในเชิงประนีประนอมจะทำให้เกิดกระบวนทัศน์ต่อการปกครองในบริบทสังคมปัจจุบัน (Code Id: P24, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมวิธีใหม่หรือประชาธิปไตยแบบไทยปัจจุบันถือได้ว่ามีการพัฒนามาโดยลำดับขั้นมาตลอดถึงแม้ว่าจะมีบางช่วงที่ดูออกทะเลไปบ้างแต่โดยรวมก็ยังถือว่าดีขึ้นมาก หากจะกล่าวถึงว่าจะพัฒนาอย่างไรตัวเลือกอย่างการนำหลักธรรมาธิปไตยมาช่วยส่งเสริมหรือพัฒนาก็เป็นทางเลือกที่ดีแต่สุดท้ายก็ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะนำไปใช้อย่างไร นำไปใช้ถูกทางหรือไหม เพราะฉะนั้นจะพัฒนาต้องเริ่มที่ “ตัวบุคคล” น่าจะดีที่สุด (Code Id: P25, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) สังคมไทยวิถีใหม่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอดีตสู่ปัจจุบัน การเรียนรู้ให้เท่าทัน เพื่อการเข้าใจและการปรับตัวเพื่อความคงอยู่ จึงเป็นหลักการร่วมสมัยที่ทุกสังคมควรตระหนัก และในขณะเดียวกัน การเฝ้าระวังเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของชาติไว้ ก็เป็นสิ่งสำคัญต่อชาติบ้านเมืองเช่นกัน ดังนั้น ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่จึงควรเป็นไปอย่าง

สมดุลแบบบัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น อันจักเป็นการสืบชาติ จรรโลงศาสน์ พิทักษ์กษัตริย์ ให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สืบกาล (Code Id: P26, สัมภาษณ์, วันที่ 2 ธันวาคม 2566) การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมาธิปไตยผ่านสื่อต่างๆ จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน (Code Id: P27, สัมภาษณ์, วันที่ 11 พฤศจิกายน 2566) ธรรมาธิปไตยจะช่วยส่งเสริมและสร้างการพัฒนาการเมืองให้มั่นคงถาวรได้หากบุคคลประชาชนทุกคนเข้าใจหลักในการปฏิบัติอย่างแท้จริง (Code Id: P28, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566) การส่งเสริมแนวคิดธรรมาธิปไตยให้มีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่ในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศแนวคิดของคนรุ่นใหม่จะทำให้การเมืองมีมิติทางสังคมที่หลากหลายและทันสมัยอยู่เสมอ (Code Id: P29, สัมภาษณ์, วันที่ 18 พฤศจิกายน 2566) ควรพัฒนาในส่วนที่ต้องพัฒนาจริงๆ และการพัฒนาต้องพัฒนาแบบทันเทคโนโลยี หรือพัฒนาแบบทันต่อตามความต้องการของมนุษย์ (Code Id: P30, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พฤศจิกายน 2566)

สรุปได้ว่า ปัจจุบันในการปกครองระบอบประชาธิปไตย นั้นประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้นประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้

การพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมวิธีใหม่หรือประชาธิปไตยแบบไทยปัจจุบันถือได้ว่ามีการพัฒนามาโดยลำดับขั้นมาตลอดถึงแม้ว่าจะมีบางช่วงที่ดูออกทะเลไปบ้างแต่โดยรวมก็ยังถือว่าดีขึ้นมากหากจะกล่าวถึงว่าจะพัฒนาอย่างไรตัวเลือกอย่างการนำหลักธรรมาธิปไตยมาช่วยส่งเสริมหรือพัฒนาก็เป็นทางเลือกที่ดีแต่สุดท้ายก็ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะนำไปใช้อย่างไร

บริบทสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้ปกครองจะต้องมีคุณธรรมในการใช้อำนาจปกครอง โดยเฉพาะการพัฒนาการปกครองในรูปแบบเดิม ไม่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากการก้าวล้ำทางเทคโนโลยี จะทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ในโลกตะวันตกได้มากยิ่งขึ้น การบูรณาการทางธรรมนำหลักคำสอนพระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในเชิงประนีประนอมจะทำให้เกิดกระบวนทัศน์ต่อการปกครองในบริบทสังคมปัจจุบัน เพราะหลักธรรมนี้จะคอยควบคุมมิให้บุคคลไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สังคมที่เข้มแข็งจะมีธรรมาธิปไตยสนับสนุนให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น

สรุปผลวิเคราะห์หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ นั้นต้องอาศัยบุคคลที่ต้องพยายามศึกษาแนวคิดตลอดถึงพยายามนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยที่พัฒนาไป

อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตลอดถึงสถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบันภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครองในปัจจุบันและอนาคต

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ เป็นการพัฒนามาตามลำดับ อย่างไรก็ตามการนำหลักการธรรมาธิปไตยมาบริหารประเทศโดยร่วมกับระบอบประชาธิปไตยนั้น จะเป็นอีกมิติหนึ่งของการปกครองประเทศชาติบ้านเมืองที่มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งการที่จะทำให้เกิดความเป็นธรรมและโปร่งใสตามหลักธรรมาธิปไตยนั้นต้องพัฒนาทั้งตัวของนักการเมือง และประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศให้เข้าใจในหลักการของธรรมาธิปไตย และประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจนกลายเป็นความปกติ รูปแบบใหม่ ประกอบด้วยวิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่มักเกิดขึ้น หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรง อย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือ

การพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ เป็นส่วนสำคัญที่ตองนำเอาแนวคิดพื้นฐานของบริบทสังคมไทยมาช่วยในการปรับปรุงแนวคิดประชาธิปไตยให้ สอดคล้องกับสภาพสังคมที่แท้จริง ซึ่งแนวคิดที่เหมาะสมจะนำมาใช้ก็คือ การนำเอาหลักธรรมทางศาสนาพุทธมาผสมผสานกับการปกครองแบบประชาธิปไตยในรูปแบบของ “ธัมมิกประชาธิปไตย” ที่เน้นการปกครองโดยธรรม และเน้นที่ประโยชน์ของมหาชนเป็นหลัก

พฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่ของคนทั่วโลกที่เกิดขึ้น 3 รูปแบบ คือ พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิก พฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ และกระแสรองเป็นกระแสหลัก ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมชีวิตแบบปกติใหม่ของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ใน Google Trends มี 4 ด้าน คือ วิถีชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจ และนันทนาการการสำรวจของข้อมูลทั้งสองส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปกติใหม่

4.3 ผลแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ รวมถึงผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้พบผลการวิจัยว่า แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการ

ปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ คือ (1) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย (2) หลักในการปกครองประเทศ (3) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ (4) การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย (5) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย (6) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม (7) การเป็นมรดกของชาติ (8) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ (9) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม (10) ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก ดังนั้น เพื่อยืนยันผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยจึงจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางพุทธศาสน์ศึกษาเพื่อการสร้างสังคมสันติสุข จำนวน 13 รูป/คน ซึ่งได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพิจารณารับรององค์ความรู้อันเป็นผลการวิจัย

4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการค้นคว้าเอกสาร วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน และมีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะร่วมกับบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เป็นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ เป็นนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางรัฐศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 13 รูป/คน ทำให้ได้องค์ความรู้ว่า ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ โดยสามารถนำเสนอเป็นภาพจำลองได้ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

จากแผนภาพที่ 4.1 แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นกรอบโมเดล (Model) แสดงให้เห็นถึงธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ดังมีคำอธิบายต่อไปนี้

ธรรมาธิปไตย เป็นวิถีการปกครองโดยอาศัยหลักธรรมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในทุกระดับ หากจะมองไปว่า ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศ ย่อมมีสิทธิ เสรีภาพ และอิสรภาพในการกระทำ การพูด และความคิดที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นๆ พร้อมกับใช้ธรรมเป็นเครื่องนำทางของชีวิตในทุกรูปแบบ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองจะต้องพัฒนาในระบบของความถูกต้องหรือหลักคิดใน 4 ประการ ได้แก่

1. พลเมืองต้องมอบอำนาจให้กับบุคคลที่ถือธรรมหรือจะต้องมองถึงการใช้อำนาจ การขยาย

อำนาจ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจนั้นควรเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของสังคมมากที่สุด เพราะอำนาจของผู้ปกครองมิใช่เพื่อสร้างความยิ่งใหญ่ของตนเอง แต่เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน ดังนั้น ประชาชนต้องมอบอำนาจให้กับความถูกต้อง ให้กับคนที่ยึดถือความถูก และให้กับบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน

2. พลเมืองต้องเห็นความมั่นคงของระบอบการปกครอง หรือของรัฐบาลและผู้ปกครองมิใช่เป็นจุดหมายของใครโดยผู้เดียว หรือจุดประสงค์สุดท้ายของระบอบการเมืองการปกครอง แต่เป็นเพียงอุปกรณ์หรือเครื่องมือเพื่อใช้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข สวัสดิภาพบูรณาการ และความสงบสุขของบ้านเมือง

3. พลเมืองต้องมองเห็นความสำคัญแก่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ โดยเน้นความเท่าเทียม การปราศจากชนชั้น วรรณะจากชาติกำเนิด มีความเสมอภาคในทางเพศ หมายความว่า ไม่ถือว่าเพศหญิงมีสถานภาพต่ำกว่าเพศชาย เน้นเสรีภาพด้วยการห้ามการมีทาส รวมถึงการแนะนำให้ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่างๆ

4. พลเมืองมองเห็นบุคคลผู้ยึดธรรมเป็นแนวทางในการปกครอง คือผู้ปกครองต้องถือธรรมเป็นใหญ่ คือถือหลักแห่งความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ตามเหตุและผล โดยยึดหลักการ กฎ ระเบียบ กติกา

หลักธรรมาธิปไตยของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบัน

1. “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้น ประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบ

ประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยเป็นธรรมาธิปไตย เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่เป็นธรรมาธิปไตยได้ยาก คือ ยังมัวหวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งดลบันดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม

2. “การถือความดีเป็นใหญ่” การประพฤติตนที่ดี ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตระหนักและนำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตอย่างเป็นนิสัย ใช้หลักความเสมอภาค อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งชนชั้น ไม่ข่มเหง รังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า ใช้หลักความมีเหตุผล คิดอย่างมีเหตุผล รับฟังความเห็นของผู้อื่น ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ใช้หลักนิติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน

3. “การถือความจริงเป็นใหญ่” คือใฝ่ธรรม ต้องการความจริงความถูกต้องความดีงาม มีธรรมาธิปไตย คือยึดถือธรรมเป็นใหญ่ เอาความจริงความถูกต้องความดีงามเป็นใหญ่ แม้แต่ในเวลาประชุมกัน ถึงจะขัดแย้งกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่เมื่อคำนึงถึงธรรมเป็นเป้าหมาย ใจมุ่งจะเข้าถึงความจริงความถูกต้องและสิ่งที่ดีงาม ทุกคนจะมองข้ามความขัดแย้งกระทบกระทั่งกันได้ ถ้าไม่ถึงความจริงความถูกต้อง และสิ่งที่ดีงาม จะไม่ยอมหยุด ด้วยธรรมฉันทะ และธรรมาธิปไตยนี้ การแสวงปัญญาก็จะดำเนินไปและดำเนินไปอย่างเข้มแข็งจริงจังจนบรรลุจุดหมาย

4. “การถือหลักการเป็นใหญ่” การปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้ปกครองประเทศหรือผู้บริหารถ้าเป็นผู้นำในการใช้หลักการเป็นใหญ่ในการบริหารงาน บริหารคน ควรคำนึงถึงโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนให้ชีวิตเจริญงอกงามบรรลุประโยชน์สูงสุด และพร้อมกันนั้นก็มีโอกาสที่จะให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกไปเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือร่วมสร้างสรรค์สังคม

5. “การเคารพบุคคลอื่น” การให้เกียรติคือการให้ความเคารพนับถือและยอมรับในความสามารถของผู้อื่น การใช้กริยาวาจาสุภาพ การรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว คำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ แสดงความเคารพอย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหน้า เอาใจเขามาใส่ใจเราและใส่ใจต่อคนรอบข้าง ทั้งยามทุกข์และสุข มีความจริงใจต่อผู้อื่น และประพฤติปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ เช่นเดียวกับที่เราต้องการให้คนอื่นกระทำต่อเรา

6. “การลดละความเห็นแก่ตัว” การทำบุญนั้นจุดหมายสำคัญก็เพื่อลดความตระหนี่ บรรเทาความเห็นแก่ตัว หรือลดความยึดติดถือมั่น หากเราทำบุญเพื่อจะได้นั่นได้นี่เพื่อตัวเองโดยเฉพาะผลประโยชน์ทางวัตถุ ความโลภหรือความเห็นแก่ตัวจะลดลงได้อย่างไร การทำเพราะนึกถึงผู้อื่น อยากช่วยเหลือผู้อื่น โดยนึกถึงตัวเองแต่น้อย หรือไม่นึกถึงเลยต่างหาก เป็นการทำบุญอย่างแท้จริง

7. “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นหรือการเอาใจเขามาใส่ใจเรา คือ ความสามารถในการเข้าใจคนอื่นในมุมมองของพวกเขาที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งยังรวมถึงการ

ที่เราห่วงใยคนอื่น มีน้ำใจคิดถึงความรู้สึกของคนอื่นและไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน เป็นความต้องการอยากช่วยเหลือ เพื่อให้คนอื่นมีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งทุกคนสามารถพัฒนาฝึกฝนได้จากการให้ความช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ กับคนรอบข้าง เช่น ถ้าเพื่อนทำงานของทีมเสร็จไม่ทัน เราจะพยายามทำความเข้าใจสถานการณ์ความรู้สึกของเพื่อน อยากเข้าใจว่าเพราะอะไรเพื่อนจึงทำงานไม่เสร็จ เขามีภาระที่บ้านหรือเปล่า หรือเพื่อนกำลังติดปัญหาอะไรอยู่หรือไม่ เป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ไม่ตำหนิ ไม่ตัดสินไปก่อนว่าเพื่อนเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ และอยากจะเข้าไปช่วยเหลือเพื่อให้งานของทีมเสร็จลุล่วง

8. การถือหลักเหตุผล” การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ

9. “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” สิ่งใดก็ตามที่ให้ประโยชน์ สุขแก่กลุ่มบุคคลทั้งหลายในสังคม ผลประโยชน์สาธารณะยังหมายถึงหลักประโยชน์ต่อมวลสมาชิกในสังคม สมาชิกของทุกสังคมควรการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สิ่งใดที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ และความสุขของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นสิ่งที่ควรกระทำ แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เราได้รับประโยชน์และความสุขลดลงบ้างก็ตามก็ถือว่าละซึ่งประโยชน์ส่วนตน

10. “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” การตัดสินใจเพื่อหาข้อยุติในการแก้ปัญหาของส่วนรวม หรือการจะวางกฎเกณฑ์หรือกติกาใดๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองคนหมู่มาก การระดมความคิดจากคนหลายคนย่อมดีกว่าให้คนคนเดียว การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย หลักการนี้ใช้ในการตัดสินใจใดๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะหรือประชาชนหมู่มาก

สังคมไทยวิถีใหม่ การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน คิดพัฒนาร่วมกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ช่วยให้มนุษย์สามารถสร้างและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นไปไม่ได้ถ้าต้องทำสิ่งนั้นโดยลำพัง ขณะเดียวกันสังคมทำให้การมาอยู่ร่วมกันเป็นเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งมีการพัฒนาเทคโนโลยีช่วยในการทำงาน อาจส่งผลให้ประชากรที่ไม่สามารถปรับตัวตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีส่วนร่วมในสังคมขึ้นมาได้

มนุษย์เป็นสัตว์ที่เรียนรู้ได้ดี จึงพัฒนาและสร้างความรู้ สามารถนำเอาความรู้ วิทยาการต่าง ๆ มาสร้างสิ่งที่เรียกว่า เทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ชีวิตสุขสบายขึ้น สามารถพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เช่น ระบบ ไฟฟ้า ประปา สาธารณูปโภค ถนนหนทาง สร้างบ้านเรือน ยานพาหนะ ฯลฯ ที่สำคัญคือ เทคโนโลยี ได้เข้ามามีส่วนแทรกความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เช่น เมื่อก่อนเราจะรู้จักกัน พูดคุย ต้องเห็นหน้ากัน (face to face) แต่เดี๋ยวนี้ เทคโนโลยีมาอยู่ตรงกลาง ทำให้เราสื่อสารถึงกันโดยผ่านเครื่องมือเทคโนโลยี มีระบบออนไลน์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย

จากสถานการณ์โควิด 19 เป็นโรคติดต่อ คนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตไปพร้อมกันทั่วโลก จากที่แคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงาน ไปโรงเรียน ต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน หากมีความจำเป็นต้องออกจากบ้านไปช้อปปิ้ง หรือแม้กระทั่งไปพบแพทย์ ต้องใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ต้องเว้นระยะห่างสำหรับบุคคล ล้างมือบ่อยๆ และระบาดแพร่กระจายได้ง่าย จึงต้องมีการรณรงค์ เรื่อง Social distancing วิธีที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ชีวิต และสังคมยังดำเนินไปได้ คือการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวคั่นกลางระหว่างคนกับคน เพื่อเพิ่มระยะห่างทางกายภาพ เช่น การพูดคุยกันผ่านระบบสื่อสาร การลดการจับธนบัตร เหรียญ ด้วยการใช้เงินแบบออนไลน์ การลดการไปมาหาสู่ แต่พบกันบนโลกออนไลน์ เครือข่ายสังคม มีการใช้เทคโนโลยีออนไลน์ช่วยในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดการทางการเมืองสมัยใหม่ การเรียนออนไลน์ การซื้อขายของออนไลน์ การทำงานแบบออนไลน์ เป็นต้น เกิดเป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อจำต้องปฏิบัติกันเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่งจนเกิดเป็นความพอใจ ในที่สุดทั้งหมดนี้ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมนั่นเอง

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนแนะ

การวิจัยเรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ และ 3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และมีการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแก่ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาให้คำแนะนำและรับรองความเหมาะสมแก่ผลการวิจัยซึ่งสามารถสรุปได้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 หลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ทรงมีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสงบสันติ 2) พุทธองค์การ ทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวนการวางแผนที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ 4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชน ที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 และมีสังคหวัตถุ 4 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม ตรวจสอบวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์ร่วมกัน 8) พุทธสัปปายะ ทรงดำรงตนตามสมควรภูมิประเทศ และ 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน

5.1.2 หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ นั้นต้องอาศัยบุคคลที่ต้องพยายามศึกษาแนวคิดตลอดถึงพยายามนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตลอดถึงสถานการณ์

การเมืองการปกครองปัจจุบันภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครองในปัจจุบันและอนาคต

5.1.3 แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ คือ (1) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย (2) หลักในการปกครองประเทศ (3) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ (4) การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย (5) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย (6) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม (7) การเป็นมรดกของชาติ (8) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ (9) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม (10) ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 หลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในแง่ของการบริหารพุทธบริษัท 4 โดยสรุป 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักสันติ ทรงมีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสงบสันติ 2) พุทธองค์การ ทรงวางหลักการบริหารจัดการงาน ต้องอาศัยการร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ 3) การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวนการวางแผนที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ 4) ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ “เอตทัคคะ” 5) การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธ เป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง 6) พุทธบริการ ทรงได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชน ที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐต้องมีพรหมวิหาร 4 และมีสังคหวัตถุ 4 7) พุทธจริยธรรมาภิบาล ทรงปกครองคณะสงฆ์โดยธรรม ตรวจสอบวัตรปฏิบัติของคณะสงฆ์ร่วมกัน 8) พุทธสัปปายะ ทรงดำรงตนตามสมควรภูมิประเทศ และ 9) สัมฤทธิ์ผลเชิงพุทธ เป้าหมายของการเป็นพุทธบริษัท คือ ความสุขสงบและปรินิพพาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ, 2564) ที่กล่าวว่า “หลักธรรมาธิปไตยนี้ ไม่ใช่ระบบการเมืองการปกครอง แต่เป็นแนวความคิดที่ถือหลักความถูกต้อง ความยุติธรรมเป็นหลักในการปกครอง ในอาธิปเตยยสูตรนั้น ได้แบ่งอาธิปไตย ออกเป็น 3 คือ 1) อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่) (2) โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่) และ (3) ธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) ในส่วนของหลักธรรมาธิปไตยนั้น พระพุทธองค์เน้นที่หลัก ละอกุศล บำเพ็ญกุศล ละกรรมที่มีโทษ บำเพ็ญกรรมที่ไม่มีโทษ รักษาใจตนให้บริสุทธิ์” สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุชา พละกุล และคณะ, 2563) ที่กล่าวว่า “ธรรมาธิปไตย เป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง ได้แก่ 1) ธรรมฐิติ ผู้ปกครองต้องทรงธรรม ประพฤติ

ปฏิบัติตามธรรม และบริหารรัฐด้วยความถูกต้องตามอำนาจ 2) ธรรมนิติ ผู้ปกครองต้องเข้ามาสู่อำนาจ ตามแบบแผนกฎหมายที่ถูกต้องชอบธรรม เรียกว่าโครงสร้าง รูปแบบ และกติกาการปกครองที่เป็นธรรม และ 3) ธรรมมติ คือมติที่เป็นธรรม ปราศจากการได้มาซึ่งกลวิธีที่ผิดกฎหมาย ละเมิดจรรยาบรรณ ยึดเป้าหมายการบริหารปกครองเพื่อประชาชน ให้ได้รับสันติสุข มิตรภาพ ภารดรภาพ สิทธิเสรีภาพ ตามที่เจตนารมณ์ของพลเมืองต้องการ ส่งผลทำให้ระบบการเมืองมีการพัฒนาสูง มีการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องในปริมาณที่ไม่จำกัด มีอิทธิพลส่งผลให้พลเมืองมีสิทธิ โอกาสและความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากขึ้น อย่างไรก็ตามระบอบการเมืองการปกครอง ทุกระบอบ ผู้ปกครองทุกประเภท ต้องปกครองรัฐเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ธรรมาธิปไตย จึงเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม คือการถือธรรมเป็นหลักในปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ ใช้สนับสนุนการปกครอง” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูอรุณสุตาลังการ (ปรีดา ขนฺติโสภโณ), 2561) ที่กล่าวว่า “ความเป็นธรรมาธิปไตยเป็นลักษณะของผู้นำชุมชนที่ยึดถือหลักการที่ถูกมากกว่ายึดหลักของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องยึดหลักเหตุผล ยึดหลักความจริง ยึดหลักความถูกต้อง ยึดความเป็นธรรม ยึดหลักประโยชน์ส่วนร่วม และ การไม่ยึดกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมและไม่เป็นธรรม”

5.2.2 หลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ นั้นต้องอาศัยบุคคลที่ต้องพยายามศึกษาแนวคิดตลอดถึงพยายามนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตลอดถึงสถานการณ์การเมืองการปกครองปัจจุบันภายใต้โครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในปกครองในปัจจุบันและอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พีรพัฒน์ ใจแก้วมา, 2563) ที่กล่าวว่า “การดำรงชีวิตแบบปรกติใหม่ของคนทั่วโลกที่เกิดขึ้นสามรูปแบบ คือ พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิกพฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ และกระแสรองเป็นกระแสหลัก ขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมชีวิตแบบปรกติใหม่ของสังคมไทยที่ปรากฏอยู่ใน Google Trends มี 4 ด้าน คือ วิถีชีวิต สุขภาพเศรษฐกิจ และนันทนาการการสำรวจของข้อมูลทั้งสองส่วนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบปรกติใหม่สามรูปแบบ คือ 1) พฤติกรรมเริ่มแล้วเลิก มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต สุขภาพ เศรษฐกิจและนันทนาการ 2) พฤติกรรมเริ่มแล้วทำต่อ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต และเศรษฐกิจ และ 3) พฤติกรรมกระแสรองเป็นกระแสหลัก มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และนันทนาการ”

5.2.3 แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

แนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ คือ (1) หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย (2) หลักในการปกครองประเทศ (3) การเป็นศูนย์รวมจิตใจ (4) การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย (5) การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย (6) การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม (7) การเป็นมรดกของชาติ (8) การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ (9) ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม (10) ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิยม เวชกามา, 2562) ที่กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนทำหน้าที่เป็นสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติบริหาร และตุลาการด้วยตนเอง โดยมีความคิด พูด และทำด้วยเมตตาต่อกัน กระจายผลประโยชน์ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพความคิดที่แตกต่าง ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของตนในรูปของภาคพลเมือง”

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1.1 ระดับปัจเจกบุคคล การพัฒนาระดับปัจเจกบุคคล ควรมีการส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในตัวเองของนักการเมือง ในด้านของความเป็นชาตินิยมและรักประเทศชาติบ้านเมือง

5.3.1.2 ระดับหน่วยงาน ควรมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเริ่มต้นจากการคัดเลือกผู้นำขององค์กรที่มีคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม เพื่อให้เกิดการซึมซับในทางที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

5.3.2.1 สามาถนำหลักธรรมาธิปไตยในฐานะที่เป็นหลักธรรมคำสอนประการหนึ่งในพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาการเมืองการปกครอง

5.3.2.2 สามาถนำหลักธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งระบบ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประชากร ให้มีเสถียรภาพ

5.3.2.3 สามาถนำแนวทางส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.3.1 ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ผู้นำที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองตามหลักธรรมาธิปไตยได้ ต้องพัฒนาในประเด็นเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องคือ

หลักสูตรทางการศึกษา อาทิเช่น หลักสูตรรัฐศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ และหลักสูตรการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของผู้นำในพื้นที่นั้นๆ

5.3.3.2 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อธรรมาธิปไตยในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

5.3.3.3 ศึกษาเปรียบเทียบธรรมาธิปไตยในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่กับบริบทอื่น

5.3.3.4 ศึกษาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ

บรรณานุกรม

ก. เอกสารปฐมภูมิ

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2532). *อินเดียสมัยพุทธกาล*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์. กว้าง จำกัด.

เดโช สวนานนท์. (2545). *พจนานุกรมศัพท์การเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์หน้าต่างสู่โลก

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2538). *ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2526). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาอุทัย ญาณธโร. (2538). *พุทธวิถีแห่งสังคม: ปรัชญาสังคมและการเมืองของพุทธศาสนา*, กรุงเทพฯ: Buddha's Path Follower.

พุทธทาสภิกข. (2531). *การเมืองคือธรรมะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

ศรีศักร วัลลิโภดม และ สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2533). *วิวัฒนาการของวัฒนธรรมจากมิติทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้ง.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรร. (2541). *พุทธประวัติ เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 53) กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุภัทร ลักษณศิริ. (2556). *หลักการปกครองด้วยธรรมาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: หนังสือพิมพ์บ้านเมือง.

(2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และรายงานการวิจัย

ขวัญชนก ต้นกันยา. (2559). *ปัญหาการลงโทษทางวินัยของข้าราชการ: ศึกษากรณีคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ชี้มูลความผิดทางวินัย.* สารนิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เคียง ศรีรัตนโชติ. (2561). แนวทางการเสริมสร้างความเป็นผู้นำครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการของบุคลากรโรงไฟฟ้าจะนะ จังหวัดสงขลา. พระนครศรีอยุธยา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อัจฉรีย์ ศรีหวังใจ. (2557). การศึกษาบริษัทนำเที่ยวด้านการจัดการ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 กรณีศึกษา หจก. ดราก้อน วัน ทราเวล จังหวัดเชียงราย. เชียงราย : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

(3) บทความในวารสาร

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระมหาเจริญสุข คุณวีโร, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และเกษศิรินทร์ ปัญญาเอก. (2563). การศึกษาแนวคิดเรื่องสัมมาชีพและความรับผิดชอบในพระพุทธศาสนา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 435-436.

สมเกียรติ ชุมพล. (2562). พุทธบูรณาการการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ ของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลสายไหม. *Mahachula Academic Journal*, 6(1), 203-215.

สุอาภา คล่องกระแสสินธุ์. (2562). การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยวิชาการ, 2*(1), 85-100.

จักรวาล สุขไมตรี. (2562). การบริหารตามสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตงอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *Ratchaphruek Journal*, 17(2), 105-111.

ภัชลดา สุวรรณนวล. และ ระพิน พุทธิสาโร. (2564). การบริหารจัดการชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4. *Journal of MCU Nakhondhat*, 8(2), 325-336.

สุอาภา คล่องกระแสสินธุ์. (2562). การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยวิชาการ, 2*(1), 85-100.

อุไรวรรณ สุสม และ วลัยพร ศิริภิรมย์. (2558). สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนด่านมะขามเตี้ยวิทยาคม. *Journal of Education*, 10(2).

(4) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2565). *คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา*. สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2560, จาก, http://www.dharma-gateway.com/ubasok/sucheep/sucheep-01-08.htm

(5) ภาษาอังกฤษ

Abdul-Rahaman, A. R. , & Hongxing, Y. (2020). China's new normal and the implications to domestic and global business. *International Journal of Finance & Economics*, 25(2), 157-171.

Dimmock. C. & Walker. A. (2002). School leadership in context – societal and organizational cultures. In T. Bush and L. Bell (Eds.). The principles and practice of educational management. London: Paul Chapman.

Kostić-Stanković, M., Filipović, V., & Štavljanin, V. (2017). *Marketing.* Beograd: FON

Lewin, Kurt, Lippit, Ronald and White, Ralph K. (1939). Patterns of Aggressive Behavior in Experimentally Created Social Climate. *Journal of Social Psychology*, 10 (5), 271 - 299.

Lussier, R. N. & C.F. Achua. (2001). *Leadership*. Ohio: South - Western College.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ตรวจเครื่องมือการวิจัย
และหนังสือขอความอนุเคราะห์

รายนามผู้ตรวจเครื่องมือการวิจัย

1	พระเมธาวินัยรส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2	ดร.สาลินี รักกตัญญู	หัวหน้าฝ่ายห้องสมุด, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3	รศ.ดร. สัญญา เคณาภูมิ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4	ดร.สมพงษ์ เกษานุช	อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5	พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์นาคินทร์, อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๙๒

๑๒ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ดร.สมพงษ์ เกษานุช อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบสัมภาษณ์

เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

คำชี้แจง

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง ยังไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง					
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	✓			
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	✓			
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร					
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองปประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็น	✓			

	อย่างไร				
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนววัฐศาสตร์					
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	✓			
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	✓			
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	✓			
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	✓			
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	✓			
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	✓			
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	✓			
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	✓			
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	✓			
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	✓			

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

(ผศ. ดร.สงพงษ์ ชาญชูช)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๙๒

๑๒ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

กราบเรียน พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์นาคินทร์, อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพ

(พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบสัมภาษณ์

เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

คำชี้แจง

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง ยังไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง					
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	✓			
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	✓			
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร					
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองปประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็น	✓			

	อย่างไร				
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนวรัฐศาสตร์					
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	✓			
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	✓			
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	✓			
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	✓			
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	✓			
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	✓			
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	✓			
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	✓			
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	✓			
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	✓			

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๙๒

๑๒ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบสัมภาษณ์

เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

คำชี้แจง

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง ยังไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง					
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	✓			
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	✓			
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร					
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองปประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็น	✓			

	อย่างไร				
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนวรัฐศาสตร์					
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	✓			
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	✓			
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	✓			
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	✓			
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	✓			
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	✓			
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	✓			
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	✓			
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	✓			
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	✓			

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

(ร.ศ.ดร. สัญญา เคณาภูมิ)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๙๒ **วันที่** ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ดร.สาลินี รักกตัญญู

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่"

ในการนี้ คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) แก่นักศึกษาเพื่อการเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ซึ่งกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการนั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อด้วยตนเองในภายหลังอีกครั้ง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ จะเป็นพระคุณยิ่ง

(พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบสัมภาษณ์

เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

คำชี้แจง

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง ยังไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง					
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	✓			
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	✓			
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร					
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองปประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็น	✓			

	อย่างไร				
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนวรัฐศาสตร์					
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	✓			
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	✓			
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	✓			
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	✓			
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	✓			
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	✓			
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	✓			
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	✓			
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	✓			
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	✓			

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

(ดร.สุกิจ รักศรีอนุ)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๔๙๒ **วันที่** ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

กราบเรียน พระเมธาวินัยรส, รศ.ดร.

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่"

ในการนี้ คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (IOC) แก่นักศึกษาเพื่อการเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ซึ่งกำหนดวันและเวลาในการดำเนินการนั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อด้วยตนเองในภายหลังอีกครั้ง

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ จะเป็นพระคุณยิ่ง

(พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ)
รองอธิการบดี
รักษาการแทนคณบดีคณะสังคมศาสตร์

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบสัมภาษณ์

เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

คำชี้แจง

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง ยังไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง					
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	✓			
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	✓			
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	✓			
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	✓			
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร					
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	✓			
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็น	✓			

	อย่างไร				
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	✓			
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	✓			
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	✓			
ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนวรัฐศาสตร์					
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	✓			
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	✓			
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	✓			
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	✓			
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	✓			
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	✓			
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	✓			
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	✓			
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	✓			
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	✓			

ลงชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

(.....)

ตารางแสดงผลสรุปค่าความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (หาค่าเฉลี่ย IOC)
จากการประเมินความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่องการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย กับรูปแบบและเนื้อหาการวิจัย
ของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุรภาพเครื่องมือการวิจัย
เรื่อง ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่

ลำดับที่	ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ						
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ผลรวม	IOC
1	ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
7	ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองประเทศ” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
13	ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
15	ท่านคิดว่า “การสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ลำดับที่	ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ						
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	ผลรวม	IOC
16	ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
17	ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
21	ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
22	ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
23	ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
24	ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
25	ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
26	ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
27	ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
28	ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
29	ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
30	ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ผลรวมค่าเฉลี่ย 5/5 = 1.00								1.00

ภาคผนวก ข
เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

“ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่”

The Dhammaadhippateyya Development of Governance in the Context of a new Thai Society

.....

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้จัดทำขึ้น เพื่อศึกษา “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรู้และประสบการณ์จึงได้คัดเลือกท่านในการให้สัมภาษณ์ข้อมูล ส่วนความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย การสร้างองค์ความรู้และเพิ่มขีดความสามารถเพื่อได้แนวทางในการส่งเสริมการนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ต่อไป

สำหรับคำถามการวิจัยประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับ “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่”

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการให้สัมภาษณ์นี้เป็นอย่างสูง

พระครูโสภณธรรมโชติ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ : .....

อายุ/การศึกษา : .....

ตำแหน่ง : .....

ประสบการณ์การทำงาน.....

วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ :.....

สถานที่ และเวลา :.....

ตอนที่ 2 : คำถามเกี่ยวกับ “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ ประกอบด้วย 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่า การทำงานในฐานะผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนามีปัจจัยอะไรมาเกี่ยวข้องบ้าง?

1.1 ท่านคิดว่า “การถือความถูกต้องเป็นหลัก” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่า “การถือความดีเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.3 ท่านคิดว่า “การถือความจริงเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.4 ท่านคิดว่า “การถือหลักการเป็นใหญ่” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.5 ท่านคิดว่า “การเคารพบุคคลอื่น” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.6 ท่านคิดว่า “การลดละความเห็นแก่ตัว” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.7 ท่านคิดว่า “การเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจผู้อื่น” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.8 ท่านคิดว่า “การถือหลักเหตุผล” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.9 ท่านคิดว่า “การยึดประโยชน์ส่วนร่วม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

1.10 ท่านคิดว่า “การไม่ยึดเสียงที่ไม่เป็นธรรม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2. จากประสบการณ์ของท่านคิดว่า การนำธรรมาธิปไตยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในพัฒนาสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างไร

2.1 ท่านคิดว่า “หลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่า “หลักในการปกครองประเทศ” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่า “การเป็นศูนย์รวมจิตใจ” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.4 ท่านคิดว่า “การเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.5 ท่านคิดว่า “การเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.6 ท่านคิดว่า “การเป็นรากฐานของวัฒนธรรม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่า “การเป็นมรดกของชาติ” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.8 ท่านคิดว่า “การเป็นเอกลักษณ์ของชาติ” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.9 ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

2.10 ท่านคิดว่า “ฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลก” ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

3. ท่านคิดว่า หลักธรรมาธิปไตยกับการปกครองตามแนวรัฐศาสตร์?

3.1 ท่านคิดว่า “มีความกล้าหาญ” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.2 ท่านคิดว่า “มีความเพียร” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.3 ท่านคิดว่า “มีความมั่นคง” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.4 ท่านคิดว่า “มีเกียรติ” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.5 ท่านคิดว่า “ฝักใฝ่ในการให้” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.6 ท่านคิดว่า “รำลึกในเมตตาอยู่เสมอ” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.7 ท่านคิดว่า “มีความอดทน” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.8 ท่านคิดว่า “มีความร่าเริงแจ่มใส” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.9 ท่านคิดว่า “การพร้อมจะรักษาประเทศชาติ” เป็นอย่างไร

.....

.....

3.10 ท่านคิดว่า “มีความเห็นอันสุจริต” เป็นอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนปญฺโญ) กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก, เจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงขอประทานกราบเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงขอประทานกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

ขอประทานกราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน) กรรมการมหาเถรสมาคม, แม่กองธรรมสนามหลวง, กรรมการในคณะกรรมการสภาการศึกษา, ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๔-๕ และ ภาค ๖-๗ (ธรรมยุต)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงขอประทานกราบเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงขอประทานกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

ขอประทานกราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี (ธงชัย ธมฺมธโช) กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงขอประทานกราบเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงขอประทานกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

ขอประทานกราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

ขอประทานกราบเรียน สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรชาโย) กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงขอประทานกราบเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงขอประทานกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

ขอประทานกราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระพรหมวชิรากร (สุนทร สุนฺทราโภ) กรรมการมหาเถรสมาคม,
ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ (ธรรมยุต), เจ้าอาวาสวัดราชผาติการามวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระพรหมวัชราจารย์ (พูนศักดิ์ วรภัททโก) กรรมการมหาเถรสมาคม,
ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑-๒-๓ และ ๑๒-๑๓ (ธรรมยุต), รองแม่กองธรรมสนามหลวง,
เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระธรรมวชิรญาณ (จิรพล อธิจิตฺโต) เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร (ธรรมยุต),
เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระเทพวชิรปาโมกข์ (อาชว์ อาชฺชวปเสฏฺโฐ) เจ้าคณะภาค ๑๔-๑๕ (ธ),
เจ้าอาวาสวัดตรีทศเทพ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
กราบเรียน พระปริยัติวชิรโมลี, ดร. เจ้าอาวาสวัดพระยายัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕ **วันที่** ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูปลัดสุวัฒนสัจจคุณ, ดร. ผู้ช่วยอธิการบดีด้านสื่อสารองค์กรและบริการวิชาการ

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕ **วันที่** ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน รองอธิการบดี (พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕ **วันที่** ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕ **วันที่** ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ร้อยเอก ธรรมนัส พรหมเผ่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, พรรคพลังประชารัฐ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕ **วันที่** ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ผศ. เสถียร วิพรมหา ที่ปรึกษาอธิการบดี

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายประเสริฐ จันทรรวงทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายสรชัด สุจิตต์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี เขต ๑, พรรคชาติไทยพัฒนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นางสาวรภัสสรณ์ นิยะโมสถ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปาง เขต ๔, พรรคก้าวไกล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร พันโท สมพงษ์ แก้วใจ อนุศาสนาจารย์ กรมเสมียนตรา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายเชวงศักดิ์ คำตา ผู้อำนวยการกองตรวจการมาตรฐาน ๒ (กต.๒)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร พ.ต.อ. ธัญญวัฒน์ สิมสวัสดิ์ ผกก. (สอบสวน) ภ.๑
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร พ.ต.ท. ไชยา ภูละมุล รอง ผกก. สน.สบ.บางเขน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายหัฏฐจิต หนุนภัค
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร คุณปิยะชนก ลิมปะพันธ์ รองผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายบุญชัย วงษาพาณิชย์ พิพากษาศาลอุทธรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นางสาวเบญจวรรณ ผลประเสริฐ ผอ. ศดป. กท. ๖
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร คุณจตุพร โรจนพานิช อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร คุณตรีนุช เทียนทอง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสระแก้ว เขต ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นางพัชรี อาระยะกุล อดีตปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๔๓๕

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
เจริญพร นายสมภพ รัตนวลี ผู้อำนวยการฝ่ายข่าว ช่องเวิร์คพอยท์ ๒๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)” มีความประสงค์เข้าสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลในการเขียนดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาให้สมบูรณ์ต่อไป

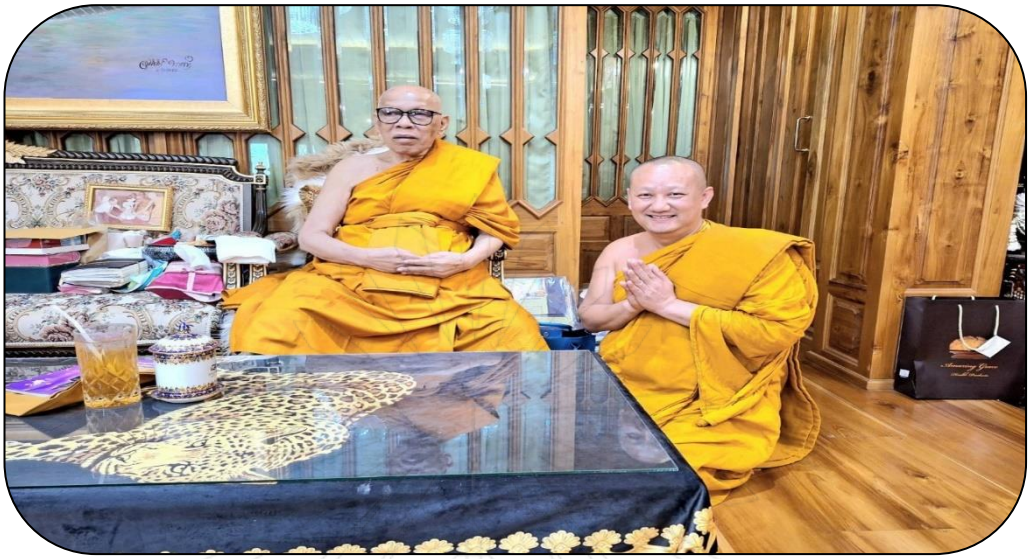
จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

ภาคผนวก ง
ประมวลภาพถ่ายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (สนิท ชวนปญฺโญ)
กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก, เจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

2. พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน)
กรรมการมหาเถรสมาคม, แม่กองธรรมสนามหลวง, กรรมการในคณะกรรมการสภาการศึกษา,
ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 4-5 และ ภาค 6-7 (ธรรมยุต)

3. สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สมชาย วรชาโย)
กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส ราชวรวิหาร

4. พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมงคลมุนี (ธงชัย ธมฺมธโช)
กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไตรมิตรวิทยารามวรวิหาร

5. พระเดชพระคุณพระพรหมวชิรากร (สุนทร สุนฺทราโภ)
กรรมการมหาเถรสมาคม, ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 16-17-18 (ธรรมยุต),
เจ้าอาวาสวัดราชผาติการามวรวิหาร

6. พระเดชพระคุณพระพรหมวัชราจารย์ (พูนศักดิ์ วรภัททโก)
กรรมการมหาเถรสมาคม, ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 1-2-3 และ12-13 (ธรรมยุต),
รองแม่กองธรรมสนามหลวง, เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

7. พระเดชพระคุณพระธรรมวชิรญาณ (จิรพล อธิจิตฺโต)
เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร (ธรรมยุต), เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร

8. พระเดชพระคุณพระเทพวชิรปาโมกข์ (อาชว์ อาชฺชวปเสฏฺโฐ)
เจ้าคณะภาค 14-15 (ธ), เจ้าอาวาสวัดตรีทศเทพ

9. พระปริยัติวชิรโมลี, ดร.
เจ้าอาวาสวัดพระยายัง, เขตราชเทวี, กรุงเทพมหานคร

10. พระครูปลัดสุวัฒนสัจจคุณ, ดร.
ผู้ช่วยอธิการบดีด้านสื่อสารองค์กรและบริการวิชาการ, รักษาการผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ

11. พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ
รองอธิการบดีด้านพัฒนานักศึกษาและทคโนโลยีดิจิทัล

12. พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิร

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

13. พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ.
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

14. ร้อยเอก ธรรมนัส พรหมเผ่า

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, พรรคพลังประชารัฐ

15. นายสรชัด สุจิตต์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี เขต 1, พรรคชาติไทยพัฒนา

16. นางสาวรภัสสรณ์ นิยะโมสถ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปาง เขต 4, พรรคก้าวไกล

17. นายประเสริฐ จันทรรวงทอง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม,
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อไทย

18. พันโท สมพงษ์ แก้วใจ
อนุศาสนาจารย์ กรมเสมียนตรา

19. ผศ. เสถียร วิพรมหา
ที่ปรึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

20. นายเชวงศักดิ์ คำตา
ผู้อำนวยการกอง

21. พ.ต.อ. ธัญญวัฒน์ สิมสวัสดิ์

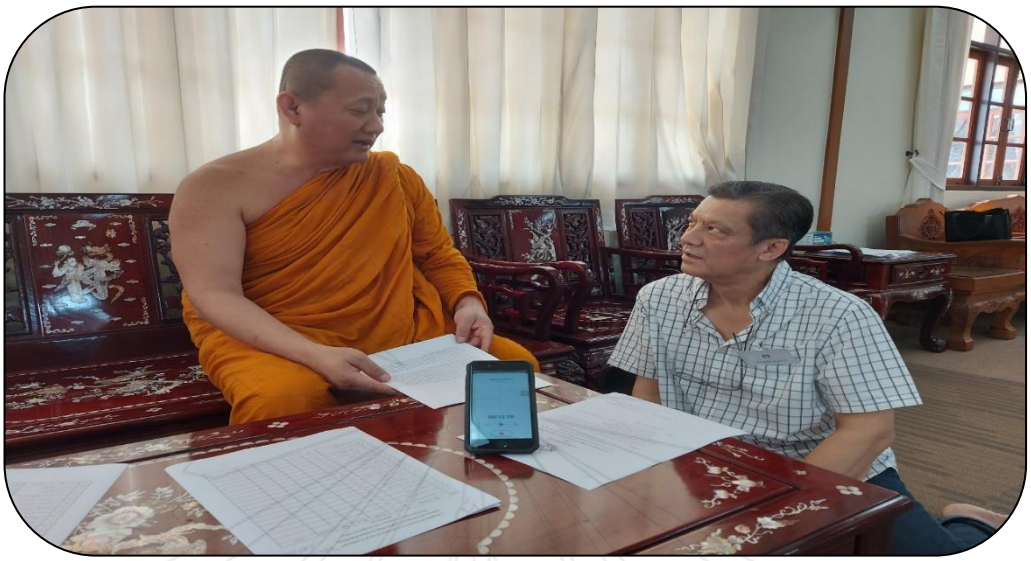
ผกก. (สอบสวน) ภ.1

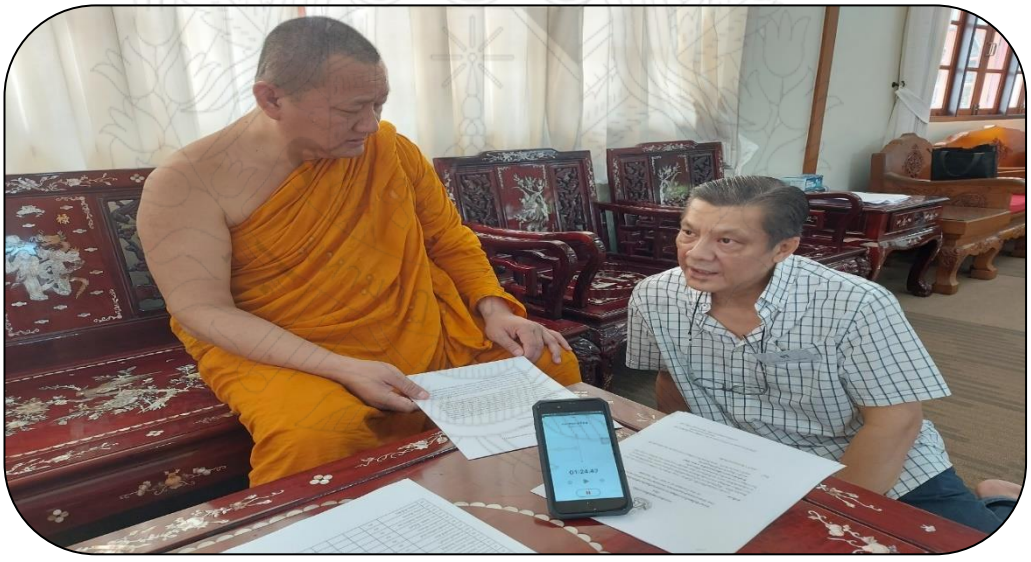

22. พ.ต.ท. ไชยา ภูละมุล
รอง ผกก. สน. สบ.บางเขน

23. นายหัฏฐจิต หนุนภัคดี

24. คุณปิยะชนก ลิมปะพันธ์

รองผู้บังคับการวชิราวุธวิทยาลัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร, อดีตสมาชิกวุฒิสภา

25. นายบุญชัย วงษาพาณิชย์
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

26. นางสาวเบญจวรรณ ผลประเสริฐ

ผอ. ศดป. กท. 6

27. คุณจตุพร โรจนพานิช
อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

28. คุณตรีนุช เทียนทอง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสระแก้ว เขต 2

29. นางพัชรี อาระยะกุล
อดีตปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์

30. นายสมภพ รัตนวลี

ผอ. ฝ่ายข่าว ช่องเวิร์คพอยท์ 23

ภาคผนวก จ
รายนามการสนทนากลุ่มเฉพาะ

รายนามการสนทนากลุ่มเฉพาะ

กลุ่มการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ลำดับที่	ชื่อ ฉายาหรือนามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.	อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
2	พระครูสุทธิเมธาวัฒน์	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
3	พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ดร.	อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4	รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	อาจารย์บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรียงดาว ทวะชาลี	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
7	รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร	อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
8	ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร	อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
9	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
10	รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
11	นายมานพ คำหวาน	ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
12	นางสาวกมลรัตน์ คำหวาน	ที่ปรึกษาประธานอนุกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร

13 นางสาวอธิชา เอี่ยมวิลัย ประชาชนตำบลคลองโยง อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร. อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรียงดาว ทวะชาลี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ดร.สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร นายมานพ คำหวาน ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคเพื่อไทย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร นางสาวกมลรัตน์ คำหวาน ปรึกษาประธานอนุกรรมาธิการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖
โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๘๐
ผู้ประสานงาน พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์)
โทร. ๐๘-๑๗๓๕-๐๘๕๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕ **วันที่** ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระครูสุทธิเมธาวัฒน์ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕ **วันที่** ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, ดร. อาจารย์ภาควิชารัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕ **วันที่** ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ (บัณฑิตศึกษา) โทร. ๑๑๕๖

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๑๕๔๕ **วันที่** ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นางสาวอธิชา เอี่ยมวิลัย

ด้วย พระครูโสภณธรรมโชติ โชติวโร (สิริโรจน์บริรักษ์) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๔๓๐๑๓๑๑๑๒๐๑๐ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “ธรรมาธิปไตยกับการพัฒนาการปกครองในบริบทสังคมไทยวิถีใหม่ (The Dhammadhipateyya and Development of government on Thai social context in new normal)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๕.๓๐ - ๑๗.๓๐ น. แบบออนไลน์โปรแกรม Zoom meeting : Meeting ID: 415 080 9575 Passcode : 677009 โดยมีรายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-ฉายา-สกุล : พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์) โชติวโร สิริโรจน์บริรักษ์

พ.ศ. 2562 : ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ พระครูโสภณธรรมโชติ

วัน-เดือน-ปี เกิด : 26 พฤศจิกายน 2517

ภูมิลำเนา : 3/2 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองหงษ์ อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี 20160

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดดวงแข เลขที่ 92 ถนนจารุเมือง แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10330

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2547 : นักธรรมชั้นเอก วัดดวงแข สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร จังหวัด กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2557 : สำเร็จการอบรมตามหลักสูตรพระสังฆาธิการคณะธรรมยุต

พ.ศ. 2552 : ปริญญาตรี รัฐศาสตร์บัณฑิต (การเมืองการปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

พ.ศ. 2556 : ปริญญาโท รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

พ.ศ. 2565 : พระกรรมวาจาจารย์คณะธรรมยุตรุ่นที่ 4

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พ.ศ. 2556-ปัจจุบัน : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดดวงแข, ฝ่ายการศึกษาและการปกครอง

พ.ศ. 2561-ปัจจุบัน : เลขานุการวัดดวงแข

พ.ศ. 2557-2562 : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วัดเทพศิรินทร์

สถานที่ทำงานปัจจุบัน : วัดดวงแข เลขที่ 92 ถนนจารุเมือง แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10330